

135
Ν. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ - Π. ΣΑΜΑΡΑ
Χ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Ν Ε Ο Ε Λ Λ Η Ν Ι Κ Α
ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1950

Βίβλ. Νεμωίου

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Αρ. Πρωτ. 17953

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΣΕΝΤΡΕΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1960

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Ν. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ - Π. ΣΑΜΑΡΑ
Χ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Αρ. ειλ. 17958

Ν Ε Ο Ε Λ Λ Η Ν Ι Κ Α
ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1950

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Κ. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ - Π. ΣΑΚΑΤΣΗ
ΣΥΛΛΟΓΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

1988

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΗ
1988

Α'.
ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

Ἐδὼ εἶμ' Ἐγώ, τῶν Οὐρανῶν ἡ Πλατιτέρα
γιὰ ὅλους Μητέρα.....

Ν. Πετιμεζᾶς - Λαύρας

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΡΧΕΥΤΗΡΙΟΝ ΣΩΜΗ

Σ

ἐ νιώθω στῆς ζωῆς τὸ κάθε βῆμα,
στὴν ἀνθοστόλιστη τοῦ Ἀπρίλη γῆ,
μέσ' στ' ἀφρογάλανο τὸ κῦμα,
μέσ' στὴ ροδολουσμένη αὐγή.

Σὲ νιώθω στὶς νυκτερινές μου ὄρες,
ὅταν τῶν ἄστρων τὰ μυστήρια μελετῶ,
ὅταν μέσ' στὶς οὐράνιες τίς χῶρες,
τὸ φωτεινὸ Σου θρόνο ἀναζητῶ.

Σὲ κάθ' ἐπίσημη στὸ σπίτι μας ἡμέρα,
ἢ σὲ γιορτές, ἢ σὲ χαρές,
ἢ σὲ σκηνές τοῦ πένθους θλιβερές,
Σὲ νιώθομεν ἀνάμεσά μας σὰν πατέρα.

« Ἐμπρὸς τὸ ἄπειρο »

Α. Προβελέγγιος

Η ΚΑΤΕΙΔΩΛΟΣ ΠΟΛΙΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ ΕΚΧΡΙΣΤΙΑΝΙΖΕΤΑΙ

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος κηρύττει τὸν ἄγνωστον Θεόν.

Οἱ Ἰουδαῖοι τῆς Θεσσαλονίκης, ὅτε διὰ πρώτην φορὰν ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν τῶν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, τὸν κατεδίωξαν μέχρι Βερροίας. Οἱ κάτοικοι τῆς Βερροίας ἐδέχθησαν μὲ προθυμίαν τὸ κήρυγμα τοῦ Παύλου, ἤρχισαν τὴν ἔρευναν τῶν Ἀγίων Γραφῶν καὶ πολλοὶ ἔγιναν χριστιανοί.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐκινδύνευσεν ὁ Παῦλος ἀπὸ τοῦς Ἰουδαίους τῆς Θεσσαλονίκης, ἀφῆκεν εἰς τὴν Βέρροϊαν τὸν Σίλαν καὶ τὸν Τιμόθεον καὶ ἀνεχώρησε διὰ τὰς Ἀθήνας.

Ἐκεῖ ἔμεινεν ἄρκετὰς ἡμέρας καὶ ἐπεσκέφθη ὅλα τὰ ἀξιόθεατα μέρη.

Ἐθλίβετο ὁ Παῦλος, διότι ἔβλεπε τὴν ὡραίαν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν γεμάτην ἀπὸ βωμοῦς καὶ εἰδωλα. Ἐλυπεῖτο πολὺ, διότι οἱ τόσοι σοφοὶ τῶν Ἀθηναίων ἐπίστευον ἀκόμη εἰς τὰ εἰδωλα!

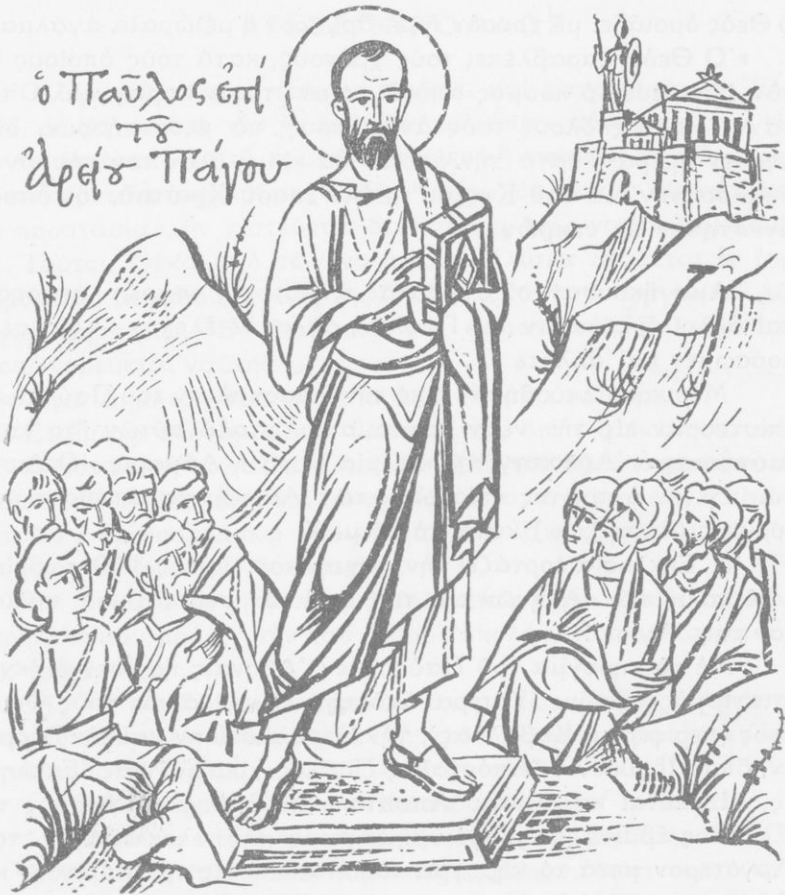
Ἐσύχναζεν ὁ Παῦλος εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων καὶ συνωμίλει μὲ τοὺς εὐσεβεστέρους ἐξ αὐτῶν· καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν, καθ' ἑκάστην ἡνοίγε συζήτησιν, ὅπου ἤμποροῦσε. Καὶ μὲ τοὺς φιλοσόφους καὶ μὲ τοὺς σπουδαίους συνδιελέγετο εἰς πᾶσαν εὐκαιρίαν. Ἄλλοι τὸν ἐπρόσεχον πολὺ, ἄλλοι τὸν ἔλεγον σπερμολόγον· ἄλλοι ἔλεγον ὅτι διδάσκει νέαν θρησκείαν.

Εἰς τὸ τέλος ἡ περιέργεια παρεκίνησε τοὺς Ἀθηναίους νὰ προσκαλέσουν τὸν Παῦλον ἐνώπιον τοῦ ἀνωτάτου Δικαστηρίου, τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἵνα ἀναπτύξῃ τὰς ιδέας του. Ὁ Παῦλος ἐδέχθη μὲ πολλὴν προθυμίαν. Ὅλοι οἱ Ἀρεοπαγῖται καὶ ὅλοι οἱ σοφοὶ τῆς ἐποχῆς ἦσαν ἐκεῖ συγκεντρωμένοι καὶ πλῆθος κόσμου παρηκολούθει τὴν ἱστορικὴν συνεδρίασιν.

Ὁ Παῦλος ἐστάθη εἰς τὸ μέσον καὶ εἶπεν :

«Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, βλέπω, ὅτι εἴσθε καθ' ὅλα εὐσεβέστεροι ἐξ ὅλων τῶν ἀνθρώπων· περιφερόμενος ἀνά τὴν πόλιν σας, τὴν εἶδον κατείδωλον (γεμάτην ἀπὸ εἰδωλα). Ὅμως προσέχων εἰς

ὁ Παῦλος ἐπὶ
τῆς
ἀρεῖς Πάγου

τοὺς βωμοὺς καὶ εἰς τὰ ἱερά σας, εὔρον καὶ βωμόν με τὴν ἐπιγραφὴν: «Εἰς τὸν ἄγνωστον Θεόν».

» Αὐτὸν τὸν ἄγνωστον Θεόν, διὰ τὸν ὁποῖον σεῖς ἐκάμετε βωμόν, δίχως νὰ τὸν γνωρίζετε, αὐτὸν θὰ σᾶς τὸν φανερώσω ἐγώ! Αὐτὸς εἶναι ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος ἐδημιούργησε τὸν κόσμον· αὐτὸς δὲν κατοικεῖ εἰς χειροποίητους ναοὺς· οὔτε ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὴν περιποίησιν τῶν χειρῶν μας· αὐτὸς εἶναι κύριος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς· με τὴν δύναμιν Ἐκείνου εἴμεθα εἰς τὴν ζωὴν καὶ κινούμεθα καὶ ὑπάρχομεν· δὲν πρέπει νὰ νομίζωμεν ὅτι

ὁ Θεὸς ὁμοιάζει μὲ χρυσὸν ἢ μὲ ἄργυρον ἢ μὲ ὠραῖα ἀγάλματα.

»Ὁ Θεὸς παραβλέπει τοὺς χρόνους, κατὰ τοὺς ὁποίους δὲν τὸν ἐλάτρευεν ὁ κόσμος ἀπὸ ἄγνοιαν· τώρα παραγγέλλει πανταχοῦ καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, νὰ μετανοήσουν, διότι ὤρισεν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ κρίνῃ ὅλον τὸν κόσμον μὲ δικαιοσύνην διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸν ὁποῖον ἀνέστησεν ἐκ νεκρῶν!«

Ἄμα ἤκουσαν οἱ ἄκροαταὶ ἀνάστασιν νεκρῶν ἠπόρησαν καὶ ἄλλοι ἐχλεύαζαν τὸν Παῦλον, ἄλλοι δὲ ἔλεγον: «Θὰ σὲ ἀκούσωμεν καὶ ἄλλοτε».

Μερικοὶ εἰλκυσήσαν ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Παύλου καὶ ἐπίστευσαν εἰς τὴν νέαν θρησκείαν. Μεταξὺ αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης καὶ μία γυνὴ ἡ Δάμαρις. Ὁ Διονύσιος ἔγινεν ὁ πρῶτος ἐπίσκοπος τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἀπέθανε μαρτυρικῶς (ἐκὰθ ζῶν) κατὰ τὸ 95 μ. Χ.

Ἡ Ἐκκλησία ἐορτάζει τὴν μνήμην του εἰς τὰς 3 Ὀκτωβρίου, ἢ δὲ πόλις τῶν Ἀθηνῶν τὸν τιμᾷ καὶ τὸν σέβεται ὡς πολιοῦχον τῆς Ἁγίου!

Μὲ τὸ κήρυγμα τοῦ Παύλου ἐν Ἀθήναις ἤρχισεν ὁ ἐκχριστιανισμὸς αὐτῶν. Ὑστερα ἀπὸ τὴν Σαμοθράκην, τοὺς Φιλίππους (περιφέρεια Καβάλλας), τὴν Θεσσαλονίκην καὶ τὴν Βέροϊαν, ὅπου ἴδρυσεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος χριστιανικὰς Ἐκκλησίας, αἱ ὁποῖαι καλοῦνται Ἀποστολικαί, ὁ ἐκχριστιανισμὸς τῆς Ἑλλάδος ἔβαινε μὲ γοργὸν βῆμα πρὸς τὴν ὀλοκλήρωσίν του. Ἀργότερον μετὰ τὸ κήρυγμα τοῦ Παύλου εἰς τὴν Κόρινθον καὶ τὴν Κρήτην καὶ τὴν ἴδρυσιν καὶ τῶν ἀποστολικῶν Ἐκκλησιῶν, συνεπληρώθη ὁ πλήρης ἐκχριστιανισμὸς τῆς Ἑλλάδος. Τὸ γεγονός τοῦτο τὸ ὁποῖον συνέβη πρὸ 19 αἰῶνων, πρόκειται νὰ ἐορτασθῇ ἐπισημῶς κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος.

Διὰ τὴν ὀργάνωσιν πανελληνίου ἐορτασμοῦ τοῦ γεγονότος τούτου κατηρτίσθη ἤδη καὶ Ἐπιτροπὴ ἐκ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, τῶν Μητροπολιτῶν τῶν ὡς ἄνω Ἀποστολικῶν Ἐκκλησιῶν, τῶν Ὑπουργῶν Παιδείας καὶ Ἐξωτερικῶν, τοῦ Προέδρου τῆς Ἀκαδημίας καὶ τῶν Πρυτάνεων τῶν Πανεπιστημίων Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης.

Χ. Δημητρακοπούλος

Ο ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Ὁ ἅγιος Νικόλαος ἐξόχως τιμᾶται καὶ λατρεύεται ἐν Ἑλλάδι, οὐ μόνον διὰ τὴν θεάρεστον πολιτείαν αὐτοῦ καὶ τὴν νίκην ἣν ἐκτίησεν ἐν τῇ πρώτῃ Οἰκουμένη συνόδῳ, ἐν ἧ ἀνέτρεψε τὰ αἰρετικά ἐπιχειρήματα τοῦ Ἀρείου, ἀλλὰ πρὸ πάντων διὰ τὴν προστασίαν, ἣν πιστεύεται ὅτι παρέχει τοῖς ναυτιλλομένοις.

Τούτου ἕνεκα ὑπὸ τῶν ναυτικῶν μάλιστα τάσσεται ἐν ἴση μοίρᾳ τοῖς μεγάλοις ἀγίοις τῆς ξηρᾶς, τῷ ἀγίῳ Γεωργίῳ καὶ τῷ Ἀγίῳ Δημητρίῳ. Ἐν δημοτικῷ τινι ἄσματι τοῦ Γαλαξειδίου προσαγορεύεται ναύτης.

«Ἄγιε Δημήτρη στεργιανὲ κι ἅγιε Νικόλα ναύτη».

Ἐν Πάρῳ ἐπονομάζεται θαλασσίτης, διότι ἡ ἐκκλησία αὐτοῦ κεῖται ἐν τῇ παραλίᾳ. Πλεῖστα ἑλληνικὰ πλοῖα φέρουσι τὸ ὄνομα τοῦ Ἀγίου, ἐν πᾶσι δὲ σχεδὸν εἶναι ἀνηρημένη ἡ εἰκὼν αὐτοῦ ἐν τῷ θαλαμίσκῳ τοῦ πλοιάρχου. Ἐπικαλοῦνται δὲ τὴν βοήθειαν αὐτοῦ οἱ κινδυνεύοντες.

Ἐν Μυκόνῳ ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ λιμένος εἶναι ᾠκοδομημένον παρεκκλήσιον πρὸς τιμὴν τοῦ ἁγίου Νικολάου, ὅπως καταπαύῃ τὰς τρικυμίας.

Εἰς τὰ πλοῖα ὅμως εὐσεβῶν ἀνθρώπων δὲν προσέρχεται ἄρωγός μόνον ἐν κινδύνοις, ἀλλὰ πρὸς πλείονα ἀσφάλειαν καθέται πρὸς τὸ πηδάλιον καθ' ὅλον τὸν πλοῦν.

«Στὴν πλώρη κάθεται ὁ Χριστός, στὴ μέσ' ἡ Παναγία καὶ πίσω στὸ τιμόνι του κάθεται ὁ ἅγιος Νικόλαος».

Εἶναι δὲ ἡ θέσις του παρὰ τὸ πηδάλιον, διότι κατὰ τινὰ παράδοσιν αὐτὸς εἶναι ὁ τοῦ πηδαλίου εὐρέτης. Ἐνεκα τῆς λατρείας, ἣν ἀπονέμουσι τῷ ἀγίῳ Νικολάῳ οἱ ναυτιλλόμενοι, εἰκάουσι τινες ὅτι ἀντικατέστησε παρὰ τοῖς χριστιανοῖς Ἑλλησι τὸν Ποσειδῶνα, προσλαβὼν τὸν χαρακτήρα καὶ τὰς ιδιότητας τοῦ παλαιοῦ δεσπότη τῶν θαλασσῶν.

Αἱ δὲ περὶ τοῦ ἁγίου Νικολάου δοξασαὶ ἐκπηγάζουσιν ἕκ τινος θαύματος τοῦ ἁγίου μνημονευομένου ἐν παλαιῷ συναξαρίῳ, τὸ ὁποῖον παραθέτομεν ἐνταῦθα ὀλόκληρον :

«Ἐπλεεν ὁ Νικόλαος εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἱεροσολύμων διὰ νὰ προσκυνήσῃ εὐσεβῆς τὸν τάφον, τὸν Πανάγιον, εἰς τὸν ὁποῖον

ετάφη ή ζωή. Ἦτον γαληνόμορφος ό ούρανός, έγέλα και έπνεε πρᾶος ό Ζέφυρος, κύμα δέν έφούσκωνε, άφρός δέν έφαινετο και τό πέλαγος όλον ταπεινόν έδειχνε τήν εϋλάβειαν πρός τόν Ἄγιον.

Ἄλλά άν ήτον ήσυχία εις τήν θάλασσαν, θόρυβος και ταραχή ήτο κάτω εις τόν Ἄδην, εις τά κάτω σπήλαια, όπου οί δαίμονες εις εκείνην τήν άβυσσον κατοικοῦσι. Και τί κάμνομεν, ὦ σύντροφοι, έλεγεν ό δαίμων, αφήνομεν τόν Νικόλαον νά πλεύση με εϋτυχίαν εις τόν λιμένα τής πόλεως Ἱεροσολύμων; Ὅχι, δέν πρέπει νά φθάση.

Ἔτσι ώμίλησεν ό δαίμων πνέοντας καπνούς και φλόγες άπό τό στόμα, και εϋθύς μαυρίζεται ό άέρας και τά σκότη τοῦ Ἄδου σκεπάζουν τήν λαμπροφόρον ήμέραν.

Συμμαζώνονται μαῦρα και πυκνά νέφη και οί άστραπές και τ' άστροπελέκια τυφλώνουν τά όμματα τοῦ καθενός με τήν λάμψιν, και με τόν κτύπον φοβερίζουν κάθε άνδρειωμένην καρδίαν.

Πίπτουσι βροχές άρκετές νά πνίξουν ένα κόσμον, όχι νά βυθίσουν ένα καράβι· φυσούσιν άπό κάθε τόπον άγριοι άνεμοι ένωμένοι νά καταποντίσουν και νά ρίξουν εις τά βάθη τό πλοϊον. Φουσκώνει τέλος ή θάλασσα, άφρίζει άπό τόν θυμόν και ύψώνει γιγάντια κύματα. Με τοῦτα ως με πολεμικάς μηχανάς πολεμᾷ τό πλεύομενον, τό κτυπᾷ, τό δέρνει, τό στριφογυρίζει. Ἦκουες τότε νά κτυπῶσι τά κατάρτια, έβλεπες νά ξεσχίζωνται άπό τούς άνέμους τά άρμενα και τούς ναύτας νά τρέμουσι και νά φέρνουν εις τό πρόσωπον ζωγραφισμένον τόν θάνατον.

Μόνον ό άγιος Νικόλαος, διά τόν όποϊον έγίνετο τόση ταραχή εις τήν φύσιν, άνάμεσα εις τόσους φόβους και τρόμους, έστεκεν άτρομος και άφοβος, διότι άρματωμένος με τήν έλπίδα πρός τόν Θεόν, έγέλα τήν δύναμιν τοῦ Ἄδου, τόν όποϊον διά νά συγχύση περισσότερον ό Ἄγιος σηκώνει ταπεινός τās χεϊρας και κάνει όλίγην, αλλά ένθερμον προσευχήν, και με τούτην ως με ούράνιον μαγείαν έξαφανίζει τά σκότη, σκορπίζει τά νέφη, σβήνει τίς άστραπές και μεταμορφώνει εις γαλήνην τήν τρικυμίαν, εις ήσυχίαν τήν ταραχήν, εις γλυκεϊαν αὔραν τό σκληρόν άνεμον. Σιωποῦσι τά στοιχεϊα, παύουσι τά κύματα, και τό άπελπισμένον καράβιον φθάνει σῶον και ύγιές εις τόν λιμένα, νικηφόρον δύο μεγάλων θηρίων, τής θαλάσσης και τοῦ δαίμονος».

ΤΟ ΤΙΜΙΟ ΞΥΛΟ

Οί μπάλες πέφτουν σά βροχή γύρω στις Μουρνιές τῆς Κρήτης. Κάθε στιγμή ὁ καπετάνιος γυρίζει μιὰ ματιὰ στὰ παλληκάρια του, καὶ κάθε φορά βλέπει κι ἓνα νὰ στρώνεται νεκρὸς μέσ' στὰ σπαρμένα.

— Πάει κι ἄλλος ! βγαίνουν δυὸ λόγια ἀπὸ τὸ στόμα του. Πάει κι ἄλλος ! ξαναλέει σιγανά, καὶ φουσκώνουν τὰ γυμνωμένα στήθια του, γιὰ νὰ ξεφύγῃ ἓνας ἀναστεναγμὸς, ὁ ὑστερνὸς χαιρετισμὸς τοῦ καπετάνιου στοὺς λεβέντες, ποὺ τοὺς εἶδε ν' ἀνασταίνονται ἀπὸ μικρὰ παιδιὰ στὰ γόνατά του πάνω.

Μὰ ποῦ νὰ φοβηθῇ αὐτός ! Ἕως ἦτανε τετρακόσοι οἱ Τοῦρκοι, κι ἄς ἦταν σκοτωμένα ἑφτά ἀπὸ τὰ παλληκάρια του κι ἄλλα τέσσερα λαβωμένα. Τοῦ ἔμεναν ἀκόμη δέκα τουφέκια ἓνα κι ἓνα, ποὺ ἔβαροῦσαν στὰ γερά, καὶ βόλι δὲν τοὺς ἔφευγε.

— Καρδιά, παιδιὰ, κτυπάτε καὶ θὰ φύγουνε· δὲν ξέρουν πόσοι εἴμαστε· κανεὶς μὴ σταματήσῃ καὶ μᾶς ἔφαγαν.

Ἄδειάζει τὸ τουφέκι του, γεμίζει πάλι στὴ στιγμή καὶ ξαναδειάζει πάλι. Καὶ τὰ δύο του βόλια ἐπήγαν καλά. Μὰ τί ἐβγήκε ; ἄλλος ἀναστεναγμὸς ἀκούεται σιμά του, καὶ γέρνει στὴ γῆ τῆς ἀδελφῆς του τὸ παιδί ! Καὶ τὰ στάχια ἀνοίγουν καὶ τὸ σκεπάζουν κι αὐτό.

— Καρδιά, παιδιὰ ! φωνάζει μὲ φωνή, ποὺ ἔμοιαζε μὲ μούγκρισμα.

Μὰ τὴ στιγμή, ποὺ ἐγέμιζε, νὰ κι ἓνα βόλι χώνεται ζεστό, καυτὸ στὸ ἀριστερὸ του χέρι. Τί σημασία ἔχει ;

Εἶναι συνηθισμένους ἀπ' αὐτά.

— Σφίγγει τὸ στόμα, καὶ μ' ἓνα τρίξιμο τῶν δοντιῶν κρατᾷ τὸν πόνο, μὴν ἀκουσθῇ, πὼς ἐλαβώθη ὁ καπετάνιος, καὶ δειλιάσουν τὰ παιδιὰ. Μόνο τὸ πρωτοπαλλήκαρό του τὸν εἶδε καὶ τρέχει στὴ στιγμή, καὶ τοῦ δένει τὸ χέρι.

Γεμίζει πάλι καὶ τραβᾷ. Γεμίζει καὶ τραβᾷ. Μὰ συχνὰ ἀκούει ἀναστεναγμοὺς καὶ τὸν πιάνει φόβος νὰ γυρίσῃ νὰ ἰδῇ, μὴν ἀντικρύσουνε τὰ μάτια του κι' ἄλλο σκοτωμένο.

Ἄχ ! Δὲ θ' ἀπομείνῃ ἓνας νὰ πετάξῃ ὡς τὸ χωριὸ καὶ νὰ

τούς πῆ νά φύγουν, νά πάρη τίς γυναῖκες, νά τίς πάη στό βου-
νό, ἐσυλλογιζόταν ὁ καπετάνιος.

Οἱ μπάλες ἔρχονται ἀκόμη σά βροχή, μὰ τὰ τουφέκια τῶν
Χριστιανῶν σωπαίνουν ἕνα ἕνα !

Κάθε τουφεκιά π' ἀκούει νά πέφτη ἀπό κοντά του τοῦ χα-
ρίζει τῆ γλυκύτερη χαρά.

— Καρδιά, παιδιά !

Μὰ ποιός νά τὸν ἀκούση ! “Ὀλοι εἶναι λαβωμένοι καὶ νε-
κροί. Φοβᾶται νά γυρίση νά τοὺς ἰδῆ. Φοβᾶται μὴ δὲ βρῆ κα-
νέναν ὀρθό ! Κι ὕστερα, ποιός θά πάη στό χωριό νά πῆ νά φύ-
γουν τὰ γυναικόπαιδα, μὴν πέσουν στὰ χέρια τοῦ Πασᾶ ;

Τοῦ ῥθε στό νοῦ νά στείλῃ τὸ Γιαννάκη, τὸ ἀγαπημένο του
πρωτοπαλλήκαρο. Μπάλα τούρκου δὲν τὸν ἔπιανεν αὐτόν, γιατί
ἐφοροῦσε τὸ ἀγιασμένο χαϊμαλί μὲ τὸ τίμιο ξύλο. Τὰ βό-
λια, σὰν νά ἦταν σταφυλόρωγες, τὸν ἄγγιζαν κι ἔπεφταν στὰ
πόδια του. Αὐτόν νά στείλῃ ἐσυλλογίσθη κι ἐφώναξε :

— Γιαννάκη ! αἶ, Γιαννάκη !

Μὰ κανεῖς δὲν ἀπεκρίθη. Γυρίζει. Τί νά ἰδῆ ! Σὲ τρία βή-
ματα μακριά, μὲ μιὰ πληγὴ ὀρθάνοικτη στό μέτωπο, ἐσπαρτάρι-
ζε σὰν ψάρι, κι ἐψυχομαχοῦσε ὁ Γιαννάκης.

Ἐκόπηκαν τὰ πόδια του, ἐρράγισε ἡ καρδιά του κι ἀνα-
στέναξε.

— “Αχ ! μᾶς ἀρνήθη κι ὁ Χριστός ! ἐχαθήκαμε ! Μὰ ὄχι ! Τὸ
τίμιο ξύλο κι ἄπιστος νά τὸ βαστᾶ δὲν τὸν πιάνει βόλι. Θεέ,
Θεέ μου, συχώρα με !” Ἄς πάη ἄλλος. Νικολῆ, Γιωργάκη, Κώστα !;

Τίποτε ! Τουφέκι πιὰ δὲν πέφτει. “Ἐνας ἀπὸ τοὺς εἴκοσι
δὲν ἀπομένει ζωντανός.

— Γιωργάκη ! Κώστα ! Ἀντώνη ! ;

Τίποτε.

Οἱ ἐχθροὶ ρίχνουν ἀκόμη τουφεκιές, μὰ δὲν προχωροῦν.
Ποῦ νά τὸ ξέρουν πὼς ἐσκοτώθηκαν ὅλοι οἱ Χριστιανοί ! Καρ-
τέρι θά μᾶς κάνουν ἔλεγε ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου. “Ἄς σταματήσωμε
νά ἰδοῦμε.

Καὶ βλέπουν ἕνα μόνο, ἕνα Χριστιανό, τὸν καπετάνιο νά
παραμερίζῃ τὰ σπαρτὰ καὶ νά σκύβῃ ἐπάνω ἐκεῖ. Καὶ τὸν ση-
μαδεύουν ὅλοι καὶ πυροβολοῦν. Μὰ ἐκεῖνος ἤσυχος, σὰ νά ἦταν

φιλή βροχούλα τὸ χαλάζι τῶν βολιῶν, σκύβει, κοιτάζει ἕνα-ἕνα τοὺς λεβέντες του. Ἐπάνω ἀπὸ δεκαπέντε ἦταν σκοτωμένοι. Οἱ ἄλλοι μὲ δυὸ λαβωματιῆς καθένας ἐξεψυχοῦσαν. Καὶ κανένας γιὰ νὰ στείλῃ στοῦ χωριῷ νὰ πῆ στὰ γυναικόπαιδα νὰ φύγουν !

— Θεέ μου ! συχώρα με, πού τοὺς ἀφήνω μοναχούς· μὰ σὰ δὲν πάω κι ἐγώ, τοὺς ἄλλους ποιὸς θὰ τοὺς γλυτώσῃ ;

Κάνει τὸ σταυρό του καὶ τραβᾷ ἐμπρός. Γιὰ νὰ προφθάσῃ στοῦ χωριῷ, πρέπει νὰ περάσῃ ἐμπρός ἀπ' τὸν ἐχθρό καὶ νὰ πάρῃ τὸ μονοπάτι τοῦ βουνοῦ.

Τὰ βόλια πέφτουν σὰ βροχὴ τριγύρω του. Ὁ καπετάνιος τρέχει· κι οἱ ἐχθροὶ σημαδεύουν καὶ πυροβολοῦν ὅλοι καταπάνω του... Μὰ στέκονται σάν καρφωμένοι στὴν θέση των... Καὶ τρέμουν...

Γιατὶ τέτοιο πρᾶμα δὲν τὸ εἶδαν ποτεῖ ἄλλοτε, νὰ μὴν τὸν πιάνῃ βόλι ἕναν ἄνθρωπο, πού μήτε σίδερα ἐφοροῦσε, μήτε ἀπὸ πέτρα ἦταν...

Ὑστερα ἀπὸ μιᾶς ὥρας τρέξιμο, ἔφθασε ὁ καπετάνιος στοῦ χωριῷ.

— Νὰ φύγετε, φωνάζει ἀπὸ μακριά, οἱ ἐχθροὶ φθάνουν ! Νὰ φύγετε !

Ἄκουει τὴ φωνὴ του ἡ Μαριώ, ἡ κόρη του, καὶ τρέχει.

— Ὁ Γιαννάκης ; Τί ἔγινε πατέρα ὁ Γιαννιός ;

Ἦταν ὁ ἀρραβωνιαστικὸς της. Τί νὰ τῆς εἰπῆ ; Μὰ πρὶν συλλογισθῆ γιὰ τὴν ἀπόκριση, εἶδε ἡ Μαριώ, εἰς τὸ λαιμό του περασμένο, τοῦ Γιαννάκη τὸ χαίμαλι μὲ τὸ τίμιον ὅλον.

— Νὰ το ! φωνάζει. Ἐσκοτώθη ὁ Γιαννάκης μου ! καὶ πέφτει στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ πατέρα της !

Κοιτάζει ὁ καπετάνιος τὸ χαίμαλι, συλλογιέται, καὶ τὸν παίρνουν τὰ δάκρυα.

— Χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω θὰ μοῦ τὸ ἐπέρασε στοῦ λαιμό μου... Τὸ ἔκαμε γιὰ νὰ γλυτώσῃ τὸν καπετάνιο του καὶ τὸν πατέρα τῆς Μαριῶς... Ἄσχημα ἔκαμε. Αὐτὸς ἦταν γιὰ καπετάνιος !

« Οἱ Κοῆτες μου »

Ι. Μ. Λαμβέρη

(Διασκευὴ ὑπὸ Χ. Δημητρακοπούλου)

Ο ΛΟΥΜΠΑΡΔΙΑΡΗΣ

Ὁ ἅγας τοῦ Κάστρου.

Ὁ ἥλιος γέρνει. Ὁ Γιουσούφ ἅγας, ἄγριος ἅγας, πίνει τὸ σιρόπι τοῦ ξαπλωμένος ἐπάνω σὲ μαλακὸ καὶ παχὺ τάπητα, σ' ἓνα προηλιακὸ μέρος, κάτω ἀπὸ τὰ Προπύλαια τῆς Ἀκροπόλεως, τῆς ὁποίας εἶναι ὁ κυρίαρχος Ἀγὰς τοῦ κάστρου, σοῦ λέει ὁ ἄλλος !...

Δίπλα τοῦ ἓνα κομμάτι σπασμένης κολόνας. Κάποτε ἀνασηκώνεται ὁ Ἀγὰς καὶ ἀκουμπᾷ σ' αὐτὸ ἐπάνω τῆ μέση του νὰ ξεμουδιάση. Φορεῖ κατακόκκινα. Πυκνὸς καπνὸς βγαίνει ἀπὸ τὸ στόμα του, σωστὴ καμινάδα.

Καμιὰ ὄμως ἡμέρα δὲν ἦταν ὁ Ἀγὰς στὶς κακές του, ὅπως σήμερα. Ἀπὸ τὸ πρῶν βρίζει καὶ δέρνει. Ἄμα δὲν ἔχει τί νὰ χτυπήση, χτυπᾷ τὰ χέρια του, τὰ πόδια του. Ὅλα τοῦ φταῖνε, καὶ τὸ χῶμα ποῦ πατεῖ· τί χῶμα ! Γυρεύει κάποιον νὰ ξεσπάση ἀπάνω του καὶ ὁ κάποιος αὐτὸς στὸ τέλος βρέθηκε· ἦταν ἓνας φτωχὸς ζωτάρης, ποῦ ἡ κακὴ του μοῖρα τὸν ἔσπρωξε καὶ πέρασε κάτω ἀπὸ τὸ Κάστρο καβάλλα στὸ μουλᾶρι του.

Χτύπησε τρεῖς φορές παλαμάκια καὶ καμιὰ δεκαριὰ Καστριῶτες φρουροὶ πετάχτηκαν πίσω ἀπὸ τὰ χαλάσματα, σὰ νὰ ξεφύτρωσαν ἀπὸ τῆ γῆ.

— Πιάστε αὐτὸν ποῦ περνᾷ ἀπὸ τῆ μύτη μας καβάλλα ! Δέστε τον χεροπόδαρα, φέρτε τον ἐπάνω καὶ ρίχτε τον στὴ φυλακή· ὕστερα βλέπομε....

Ὁ Ἀγὰς τώρα περπατεῖ ἀπάνω κάτω· συλλογίζεται, φαί-

νεται, ποιά τιμωρία τοῦ χρειάζεται. "Εξαφνα στέκεται, σάν καρφωμένος, σηκώνει τὸ κεφάλι του, τεντώνει τὰ χέρια του. Οἱ πυκνὲς τρίχες τοῦ προσώπου του, πού τὸ σκεπάζουν ὀλόκληρο, ἀνασηκώνονται σάν τόσες καρφοβελόνες... Φταρνίζεται καὶ βήχει μαζί· τρέμει ὀλόκληρος ἀπὸ τὸ θυμὸ του.

— Μπρὲ σεῖς, κοιμᾶστε ; Δὲ βλέπετε πόσος κόσμος πάει τὸν ἀνήφορο ; Γέροι, γριές, νέοι, νέες, ὡς καὶ μωρὰ ἀκόμη ! Ποῦ πᾶνε, μπρὲ σεῖς, αὐτοὶ οἱ ραγιάδες ;

— Εἴμαστε νιοφερμένοι, 'Αγά μου. Πάω νὰ ρωτήσω κανένα παλιό, ἀποκρίθηκε ὁ πιὸ κοντινός.

— Καὶ ἐδῶ εἶσαι ἀκόμη ; Νά ! Καὶ τοῦ ἔδωσε μιὰ ὁ ἄγριος ἀγάς. Ρῶτα καλύτερα τὸ φυλακισμένο. Στὴ στιγμὴ νὰ γυρίσης.

Σάν ἀστραπὴ πῆγε καὶ γύρισε.

— Αὔριο, 'Αγά μου, ἔχει πανηγύρι ὁ 'Αἰ - Δημήτρης, αὐτὴ ἡ ἐκκλησίτσα, πού φαίνεται ἐκεῖ κάτω, καὶ οἱ ἄπιστοι πᾶνε στὸν ἔσπερινό.

— Πανηγύρι ρωμαϊκό ! Μπρὸς στὰ μάτια μας ! Στὸ τιμημένο Κάστρο μας ἀπὸ κάτω ! 'Ο 'Αλλάχ νὰ μᾶς φυλάξῃ ! Καὶ γιατί εἶμαι ἐγὼ ἐδῶ ! Ξέρω τί τοὺς χρειάζεται. Πρέπει νὰ λειψῇ αὐτὴ ἡ ντροπὴ μιὰ γιὰ πάντα....

Τὰ μάτια του πετοῦν φλόγες, τὰ δόντια του τρίζουν. Σωστὴ πυρκαϊὰ ἢ ψυχὴ του.

— Φέρτε μου ἐδῶ σούρνοντας τὸν φυλακισμένο... "Οχι σταθῆτε !...

Κάποια μεγάλη ἰδέα κατέβασε ὁ 'Αγάς. Τὸ πρόσωπό του γλυκαίνει τώρα, ὅσο μπορεῖ νὰ γλυκάνῃ τὸ θηρίο.

— Χά !... Χά !... Φέρτε τον ἐδῶ τὸ ραγιά, μὲ καλὸ τρόπο. "Αν τὸν πειράξῃ κανένας, φίδι πού τὸν ἔφαγε.

Φέρνουν τὸν ζωτάρη μισοπεθαμένο ἀπὸ τὸ φόβο του. Πέφτει στὰ πόδια τοῦ 'Αγά καὶ ζητεῖ ἔλεος.

— Σήκω ἐπάνω· μὴ φοβᾶσαι· Εἶχα σκοπὸ νὰ σὲ κρεμάσω, μὰ μετάνιωσα. Τυχερὸς ἄνθρωπος εἶσαι. Πρόσεξε νὰ κάνῃς ὅ,τι θὰ σὲ προστάξω, γιατί ἄλλιῶς χάθηκες !

— "Ο,τι προστάξης, 'Αγά μου ! "Ο,τι προστάξης....

« Σούτ ! πολλὰ λές ! Μόνο αὐτιά νὰ ἔχῃς, στόμα νὰ μὴν ἔ-

χης. Καλό ήταν έτσι κοντά στο Κάστρο μας να μη βρίσκεται εκκλησία, μα μιὰ φορά πού βρέθηκε, πρέπει να μένη και να λειτουργιέται. Θα τὴν ἔκαμαν οἱ καλοί μας παπποῦδες στοὺς δικούς σας δῶρο.... Ἐγώ, ἡ ἀλήθεια εἶναι, πὼς ὀρίζω τὸ Κάστρο μου, λύκος πού τὸν ἔφαγε, ὅποιος τὸ στραβοκοιτάξη! Μὰ και αὐτὴ ἡ ἐκκλησοῦλα λογαριάζω, πὼς βρίσκεται στὴν ἐξουσία μου μέσα, ἀφοῦ εἶναι κάτω ἀπὸ τὸ στόμα τῶν κανονιῶν μου....

Και ζάρωσε τὸ πρόσωπό του με νόημα. Κακόμοιροι Χριστιανοί!

— Ὁ Δεσπότης σας δὲν ἦρθε νὰ με χαιρετήσῃ ἄς εἶναι. Τὸ κατάλαβε φαίνεται, και αὐτός, πὼς δὲν τακτοποιήθηκα ἀκόμη και δὲν ἔχω ὄρεξη γιὰ λόγια με δίχως νόημα. Πήγαινε μ' ὄλον τοῦτο - ὁ ἀφέντης δὲν πρέπει νὰ συνερίζεται τοὺς δούλους του - και χαιρέτησέ τον ἀπὸ μέρος μου και πὲς του πὼς, ἀφοῦ ἔτυχε και με ἔρριξε ἡ κακὴ μου τύχη στὸν πετρότοπό του και γίνε-ται τὸ πρῶτο ρωμαϊκό πανηγύρι, πού βλέπω, εἰς τὰ μέρη τῆς ἐξουσίας μου, ἔχω μεγάλη ἐπιθυμία νὰ γίνῃ ὅπως πρέπει....

Ὁ Ἅγιος σας κάτι θ' ἄξιζε, γιὰ ν' ἀγιάση. Θα τὸν τιμήσω λοιπόν! Πρέπει νὰ γίνῃ μονοκλησιά. Ὅλες οἱ ἄλλες ἐκκλησίες νὰ μὴ λειτουργήσουν και νὰ μαζευτοῦν ὅλες οἱ ἐνορίες με τοὺς ἱερεῖς των ἐδῶ στὸν Ἄϊ - Δημήτρη. Πὲς και στοὺς Ἄρχοντες και τοὺς Προεστοὺς και σὲ κάθε νοικοκύρη, πού θ' ἀπαντήσης, πὲς ἀπὸ μέρους μου, πὼς αὐτὸ εἶναι ἡ θέλησή μου. Ὅποιος δὲ θὰ ῥθῆ, ἐμένα θὰ προσβάλη ἔλα τρέχα, φύγε ἀπὸ τὰ μάτια μου!...

Μὰ γιὰ στάσου! Ἄκουσε. Αὔριο πρῶι, πού θα ψάλλουν στὴν ἐκκλησία τὸ τροπάρι τοῦ Ἁγίου σας, ν' ἀνεβῆς σ' ἓνα ψήλωμα κοντὰ στὴν ἐκκλησία και νὰ κουνήσης γιὰ σημάδι ἓνα κόκκινο πανί, γιὰ νὰ βάλωμε φωτιά στὴν λουμπάρδα - τὸ μεγάλο πυροβόλο - και στὰ ἄλλα κανόνια τοῦ Κάστρου, νὰ τιμήσωμε τὸν Ἅγιο σας. Ἐ, ἄς γίνῃ κι αὐτό!... Φύγε τώρα σὲ βαρέθηκα. Τυχερὸς ἀνθρώπος εἶσαι....

Ὁ ραγιάς ἔκαμε μιὰ μετάνοια και ἄγγιξε ἡ μύτη του στὸ χῶμα. Ὁ Ἄγας, χωρὶς νὰ τὸν κοιτάξη, γύρισε στοὺς ἀνθρώπους του και εἶπε :

« Τί ὠραῖος πού θα εἶναι ὁ τόπος αὔριο τὸ πρῶι γύρω στὸν

Ἄϊ - Δημήτρη, γεμᾶτος κόσμος, ποῦ νὰ μὴν πέφτη χάμω οὔτε μῆλο!...» Καὶ κουνιώντας τὸ κεφάλι του κοίταζε τὸ ραγιά, ποῦ ἔφευγε τρεχᾶτος.

— Τὸν παρασφίξατε τὸν ἄνθρωπο, ἀθεόφοβοι, καὶ πηγαίνει τὸν κατήφορο σὰν ξεβιδωμένος. Χά!... Χά!... Χά!... Ξεφώνησε τρεῖς φορές χωρὶς νὰ γελάσῃ τὸ πρόσωπό του.

Οἱ προετοιμασίες.

Δὲν εἶναι ἄλλος Θεὸς ἀπὸ τὸν Ἀλλάχ καὶ ὁ Μωάμεθ εἶναι ὁ προφήτης αὐτοῦ, ἀκούστηκε ἀπὸ τὸ μιναρὲ τοῦ Παρθενῶνος ἢ φωνὴ τοῦ μουεζίνῃ *, ποῦ καλοῦσε τοὺς πιστοὺς νὰ προσευχηθοῦν.

Σκοτείνιασε. Ὁ Ἄγας πρόσταξε νὰ φύγουν ὄλοι· καὶ ὄλοι ἔφυγαν. Δύο μονάχα ἔμειναν καὶ κρυφομιλοῦν. Ὁ Ἄγας καὶ ὁ ἀρχιπυροβολητὴς Ἀχμέτ.

— Κοίταξε, Ἀχμέτ, νὰ τὰ καταφέρῃς καλὰ! Τὸ στοιχειωμένο μαρμαρόσπιτό μου, καὶ ἔδειχνε τὰ Προπύλαια, ποῦ ἡ τύχη μ' ἔρριξε καὶ κάθομαι μέσα, ἔχει μπαρούτη, ὅση θέλεις, βόμβες ἔχομε, ἄλλο τίποτε, λογιῶν λογιῶν· δὲ χρειάζεται δὰ καὶ μεγάλη φασαρία! Τὸ μόνο ποῦ φοβοῦμαι εἶναι ὁ καιρὸς, νὰ μὴ μᾶς τὰ χαλάσῃ.... Ὑστερα ἀπὸ καλοκαιρινὴ λιακάδα, ὁ οὐρανὸς ἔγινε πίσσα.

— Μὴ λές τὸν κακὸ λόγος, Ἄγά μου! Ὅλα θὰ πᾶνε καλὰ· μὴ σὲ μέλη.... Ὁ μουφτῆς * τί γνώμη θὰ εἶχε τάχα;

— Καὶ ποιὸς τὸν ρωτᾷ; Μοῦ κάνει τὸ μεγάλο. Αὐριο βλέπομε τίνος τὸ ὄνομα θὰ βουτῆξῃ στὰ ἑπτὰ βασίλεια. Θὰ εἴποῦμε, πὼς ἔγινε λάθος. Ἐγὼ εἶπα γιὰ μπαρούτη μονάχα· κατάλαβες; Ἐγὼ πάω τώρα νὰ φάω καὶ νὰ πλαγιάσω, καὶ πρὶν νὰ χαράξῃ θὰ εἶμαι στὸ πόδι. Πέτρες, χῶμα καὶ ἄνθρωποι νὰ γίνουν ἓνα... Ὅσαν τὰ τελευταῖα λόγια, ποῦ εἶπε ὁ Γιουσσοῦφ καὶ ἔφυγε.

Ὁ Ἀχμέτ προσκαλεῖ τοὺς πυροβολητῆς. Τὰ πυροβόλα τῶν Προπυλαίων ἐτοιμάζονται· μεταφέρονται ἀκόμη καὶ τὰ κανόνια τῶν ἑορτῶν ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Ἐρεχθείου. Στὴ μέση βάζουν τὴν περὶφημη λουμπάρδα γιὰ ἐπίδειξη, ὅπως εἶπε ὁ φρούραρχος.

Γενική κίνησις στὸ Κάστρο καὶ συζήτησις γιὰ τὴν τιμὴ, ποῦ θὰ δώσῃ ὁ Ἄγας στοὺς ραγιάδες. Οἱ περισσότεροὶ βρίσκουν σωστὴ τὴν ἀπόφασί του.

—“Ὅσο πιὸ εὐχαριστημένοι εἶναι οἱ ραγιάδες, τόσο πιὸ πολὺ δουλεύουν· πρόσθεσε ὁ γέρο - μάγειρος τοῦ Ἄγα. Τὰ Τουρκόπουλα εἶναι καταχαρούμενα. Ὁ Ἰμάμης * ὅμως τοῦ Μεγάλου Τζαμιοῦ τοῦ Παρθενῶνος - καὶ ἕνας ἐπίσημος διαβατικὸς Δερβίσης * ἔχουν ἄλλη γνώμη· ἀφοῦ ὅμως δὲν ἔχουν τὴ δύναμη νὰ ἀντιπράξουν στὴ μεγάλη τιμὴ, φεύγουν μουρμουρίζοντας τὴ γνώμη τους.

Τὸ μυστικὸ μόνον ὁ Ἄχμετ τὸ γνωρίζει.

Εἶναι νύχτα βαθεῖα. Ὅλοι κοιμοῦνται. Οἱ πυροβολητὲς ἔφυγαν καὶ οἱ τελευταῖοι. Νέκρα εἰς τὸν βράχον.

Σὲ λίγο μιὰ σκιά ζυγώνει στὰ πυροβόλα. Πηγαινοέρχεται. Φέρνει σφαῖρες, τίς βάζει στὰ κανόνια καὶ τίς σπρώχνει μὲ τὸ γεμιστήρι μὲ μεγάλη δύναμη καὶ λίγον κρότο. Γεμίζει καὶ τὴ λουμπάρδα μὲ τὴν πιὸ μεγάλη βόμβα καὶ ξαπλώνεται στὰ μάρμαρα κουρασμένος.

Μιὰ μεγάλη ἀστραπὴ φωτίζει τὸν κατάμαυρο οὐρανὸ καὶ φανερώνει τὴν ἄγρια τοῦ Ἄχμετ ὄψη, ἐνῶ μακριὰ στὰ πρόσθορα κεραυνὸς ἀυλακώνει τὸ στερέωμα. Ὁ Ἄχμετ φεύγει σὲ λίγο καὶ αὐτός. Ἡ δουλειὰ του τελείωσε.

Εἶναι μεσάνυχτα. Ὀλίγη ὥρα περνᾶ καὶ βροντὲς τραντάζουν τὸ ἔδαφος. Ἐρχεται σὰν ἐλαφρὸς πρόσκοπος ἕνα ψυχρὸ ἀεράκι. Καὶ ἀρχίζουν ὕστερα νὰ πέφτουν χονδρὲς ψιχάλες. Κοντεύει νὰ ξημερώσῃ, ἀλλὰ τὸ σκοτάδι εἶναι ἀκόμη βαθύ.

Ὁ καλύτερος σημαδευτής.

Ὁ κακὸτυχος καὶ ἀπονήρευτος ζωτάρης ἔχοντας πάντα δίπλα του καὶ ἕναν ἄνθρωπο τοῦ Κάστρου, ἀρματωμένο σὰν ἀστακό, ἔκαμε ὅ,τι τοῦ εἶπε ὁ Ἄγας.

Ὁ φρόνιμος Μητροπολίτης ὅμως, ὁ Ἄνθιμος, ἀφοῦ ἄκουσε καὶ τὴ γνώμη τῶν Δημογερόντων, ἤϊρε ἕνα μεσιανὸ δρόμο: Νὰ μὴ γίνῃ δηλαδὴ μονοκλησιά, ἀλλὰ νὰ λειτουργήσουν μόνο ὅλοι οἱ Ἀϊ-Δημήτρηδες· ὁ Κατηφόρης, ὁ Νέος, τὸ Παρεκλήσι κ. ἄ.

Θαμποφέγγει. Μὲ ὅλη τὴν κακοκαιρία κάμποσοι φαίνονται

κατὰ τὸν ἀνήφορο ποῦ πηγαίνουν νὰ προσκυνήσουν. Ἀρχίζουν νὰ κοκκινίζουν τὰ κόκκινα σκουφώματα τῶν ἐργατικῶν καὶ κάπου-κάπου καὶ κανένα σκιάδι* ἄρχοντα. Δὲν εἶναι ὅμως οἱ πανηγυριῶτες τόσοι, ὅσους τοὺς ἤθελε ὁ Γιουσοῦφ.

Ἡ λειτουργία ἄρχισε· ἡ βροχὴ πέφτει μὲ τὸ ἄσκι.

— Μᾶς τὰ χάλασε ἡ βροχὴ! ὠρύεται ὁ Ἄγᾶς μέσα στὸ ὑπνοδωμάτιό του καὶ στριφογυρίζει σὰ λιοντάρι στὴν καλύβα του.

Οἱ βροντῆς εἶναι ἀδιάκοπες τώρα. Ὁ Ἄγᾶς ἐτοιμάζεται νὰ φύγη. Ρίχνει μιὰ γούνα ἐπάνω του, περνᾷ βιαστικός ἀπὸ τὸ ἄλλο δωμάτιο, ποῦ εἶναι μαζεμένη ὅλη του ἡ οἰκογένεια, χωρὶς νὰ βγάλη λέξη, καὶ ἀνεβαίνει σὲ ἓνα φεγγίτη, ποῦ βλέπει κατὰ τὰ πυροβόλα.

Τὸ χαλάζι τὸν χτυπᾷ στὸ πρόσωπο. Ὁ ἄνεμος τὸν ἐκνευρίζει. Εἶναι νὰ σκάση.

— Τὴν πάθαμε, Ἄγᾶ! Τοῦ φωνάζει ἀπὸ κάτω ὁ Ἀχμέτ. Ὁ καιρὸς θὰ σηκώση κι ἐμᾶς καὶ τὰ κανόνια μας. Λίγοι ραγιάδες πέρασαν. Ὁ τόπος εἶναι ἔρημος. Μόλις ποῦ καὶ ποῦ φαίνεται ἀπὸ κανένας. Νὰ ἄλλοι δυὸ τρεῖς ἀκόμη πηγαίνουν.

— Τί κάνει αὐτὸς ἐκεῖ;... Ἄ, κουνάει ἓνα κόκκινο πανί!

— Ἀχ! βογγᾷ ὁ Ἄγᾶς. Ὁ παπᾶς βιάζεται· θὰ ψάλλη τώρα τὸ τροπάρι τοῦ Ἁγίου. Γι' αὐτὸ ὁ ξωτάρης κουνάει τὸ κόκκινο πανί, καθὼς τὸν πρόσταξα. Σὲ λίγο θὰ τελειώση ἡ λειτουργία!.. Γρήγορα λοιπόν, Ἀχμέτ. Γύρισε ὅλα τὰ κανόνια κατὰ τὴν ἐκκλησίᾳ ἐπάνω καὶ φωτιά! Πέτρα στὴν πέτρα νὰ μὴ μείνη! Νὰ μὴ φανῆ πιὰ οὔτε ἡ θέση, ποῦ ἦταν ἡ ἐκκλησίᾳ. Σὲ θέλω, Ἀχμέτ, σὲ θέλω!.. Φωτιά!..

Σὰ δαιμονισμένος ὁ ἀρχιπυροβολητῆς τριγυρίζει τὰ πυροβόλα, τὰ κουνεῖ δεξιὰ ἀριστερά, σκύβει, σηκώνεται, ξανασκύβει, ξανασηκώνεται, ὡς ποῦ τὰ βάζει στὸ σημάδι. Δυνατὴ βροχὴ ἔπιασε τώρα. Ὁ Ἀχμέτ ζυγώνει ἀναμμένο τὸ ἀλειμματοκέρι πρῶτα στὴν λουμπάρδα...

Τὴν ἴδια στιγμή ὅμως, ἐπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι του, χύνεται ἀπὸ τὸν οὐρανὸ φωτιά. Κρότος φοβερὸς καὶ ξερός, κρότος ἄγριος... Ὅλη ἡ Ἀκρόπολις σειέται... Κεραυνὸς πέφτει στὰ Προπούλαια, ἐπάνω στὴν πυριτιδαποθήκη. Καταστροφὴ καὶ θάνατος!

Ἄν εἶναι ὁ Ἀχμέτ καλὸς σημαδευτῆς, εἶναι ὁ οὐρανὸς κα-

λύτερος. 'Η καταστροφή είναι φοβερή. Οί περιγηγῆτες γράφουν γι' αὐτὴ μὲ φρίκη καὶ θαυμασμό!... Ἦταν μιὰ φορὰ κάποιος φρούραρχος Γιουσούφ. Εἶχε μάννα, εἶχε τέσσερες γυναῖκες, εἶχε δυὸ γιουὺς, εἶχε καὶ μιὰ κόρη ὄρφανή, οὔτε σημάδι δὲ βρέθηκε ἀπὸ ὄλους αὐτοὺς.

Ἦταν μιὰ φορὰ ἓνας ἀρχιπυροβολητῆς Ἀχμέτ. Χάθηκε κι αὐτός...

Τὰ πυροβόλα σκορπίστηκαν, ἡ λουμπάρδα ἔγινε κομμάτια. Πέτρες καὶ χῶμα καὶ ἄνθρωποι ἔγιναν ἓνα.

'Η 26ῆ τοῦ Ὀκτώβρη τοῦ 1656 ἔμεινε πιά ἱστορική.

Οἱ Καστριῶτες κατατρομαγμένοι μαζεύονται στὸν τόπο τῆς καταστροφῆς. Οἱ χριστιανοὶ σταυροκοπούμενοι πετιοῦνται ὄλοι ἔξω ἀπὸ τὸ ἐκκλησιάκι τ' Ἀϊ-Δημήτρη καὶ μόνο ὁ παπὰς μένει νὰ τελειώσῃ τὴ λειτουργία.

'Η βροχὴ ὕστερα ἀπὸ τὴν καταστροφή ἔπαυσε. 'Ο οὐρανὸς καθάρισε. Σὰν νὰ μὴν ἔγινε τίποτε! Τὸ θαῦμα καὶ ποιὸς δὲν τὸ ἔμαθε!

'Ο Ἀϊ-Δημήτρης πῆρε μὲ τὸ δίκιο του τὸ παρανόμι, πού τοῦ ἔπρεπε, καὶ ἴσαμε τώρα λέγεται Λουμπαρδιάρης-βομβαρδιστῆς.

Δυστυχισμένα Προπύλαια!...

« Τὸ ἑλληνικὸν διήγημα »

Δημ. Γρ. Καμπούρογλου

ΤΟ ΞΩΚΛΗΣΙ ΤΩΝ ΣΚΛΑΒΩΝ

Γίγαντας ὁ πλάτανος χιλιόχρονος
κι ἡ κουφάλα του κρυφὸ ξωκλήσι·
κεῖ διωγμένοι οἱ χριστιανοί, τὴν πίστη τους
μέσ' στὸν κούφιο πλάτανο εἶχαν κλείσει.

Ἀπ' τὰ μάτια τοῦ διαβάτη ἀπόκρυβαν
σκοῖνοι καὶ λυγιές τὸ μονοπάτι
κι εἶχε γιὰ σκεπὴ τὰ πλατανόφυλλα
καὶ τὴν πόρτα του ἔφραζαν οἱ βάτοι.

Ἕνας ἕνας μὲ λαχτάρια πηγαιναν
σύθαμπα τὸν ὄρθρο καὶ τὸ βράδυ,
γιὰ νὰ θυμιατίσουν τὰ εἰκονίσματα
καὶ νὰ βάλουν στὸ καντήλι λάδι.

Κι ἀπ' τῆς πίστες τ' ἁγιασμένο χάλασμα
κάθε γλυκοχάραμα καὶ δεῖλι
δὲς μυρίζει κάτι, σὰ θυμίαμα,
δὲς φωτίζει κάτι, σὰν καντήλι.

Ο ΑΚΑΘΙΣΤΟΣ ΥΜΝΟΣ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ

— Σήμερον είναι η ακολουθία του «'Ακαθίστου "Υμνου», έλεγεν ο πατήρ εις την οικογένειάν του.

Καλόν είναι να διακοψώμεν ένωρίς την έργασίαν' πρέπει να εΐμεθα εις την ακολουθίαν !

— Θα με έρωτήσετε βέβαια—έλεγε—ποιος είναι «'Ακάθιστος ύμνος» ; Ποία είναι η ιστορία του ;

'Ακούσατέ την !

'Από τὰ 610 - 641 ήτο αυτοκράτωρ του Βυζαντίου ο 'Ηράκλειος, ο όποιος έδόξασε και έλάμπρυνε τó Κράτος του, περισσότερο από κάθε άλλον.

'Ο 'Ηράκλειος κατήγετο από την Καππαδοκίαν. "Εγινεν αυτοκράτωρ εις ηλικίαν 36 έτων και έβασίλευσε 30 όλόκληρα έτη. "Αμα ανέβη εις τόν θρόνον, εΐρε τó κράτος εις κακήν κατάστασιν. Οί άτελειώτοι πόλεμοι του 'Ιουστινιανού και αί άνυπολόγιστοι δαπάναι του διά τὰ διάφορα έργα έφερον την κρατικήν μηχανήν εις δύσκολον θέσιν. Οί διάδοχοί του, άνθρωποι χωρίς πολλήν αξίαν, δέν ήδυνήθησαν να διορθώσουν την κατάστασιν. Οί διάφοροι έχθροί του κράτους έσήκωσαν κεφαλήν.

Οί Πέρσαι έπροχώρουν και έλάμβανον εις την κατοχήν των, την μίαν μετά την άλλην, τας επαρχίας της 'Ασίας. Κατέλαβον και την 'Ιερουσαλήμ και άπ' εκεί ήρπασαν τόν Τίμιον Σταυρόν και έπροχώρουν !

"Εφθασαν και εις την Χαλκηδόνα, εις τὰ πρόθυρα της Κωνσταντινουπόλεως ! Τί να κάμη ο 'Ηράκλειος ; Ούτε στρατόν άξιόμαχον είχεν, ούτε ναυτικόν !

'Ο Πατριάρχης Σέργιος έβοήθησε τόν αυτοκράτορα με όλην του την δύναμιν. Οί θησαυροί της 'Αγίας Σοφίας παρεδόθησαν εις τας χείρας του 'Ηρακλείου διά τας έπειγούσας ανάγκας του κράτους' διά την όργάνωσιν και έτοιμασίαν στρατού και στόλου.

'Ο 'Ηράκλειος κατέβαλεν άπεγνωσμένας προσπάθειάς να άνταποκριθί εις τας κρισίμους και ιστορικάς αύτάς στιγμάς ! Κατώρθωσε να έτοιμάση στρατόν και στόλον' διεκήρυξεν ότι ή

ἐκστρατεία εἶχεν ἱερὸν σκοπὸν, ν' ἀπελευθερώσῃ δηλαδὴ τὸν Τίμιον Σταυρὸν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν βαρβάρων !

Ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στρατοῦ του, ὁ αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος μὲ τὴν στολὴν τῆς ἐκστρατείας καὶ μὲ τὰ μαῦρα πέδιλα τοῦ στρατιώτου, μετέβη εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν· ἐπεκαλέσθη τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ ἔλαβεν εἰς τὰς χεῖρας του τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας· καὶ μὲ τὰς εὐχὰς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰς ἐπευφημίας καὶ τὰς δεήσεις τοῦ πλήθους ἐπεβιβάσθη εἰς τὰ πλοῖα, ἀφοῦ ἐνεπιστεύθη τὴν τύχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὴν προστασίαν τῆς Παναγίας καὶ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ πατριάρχου Σεργίου καὶ τοῦ πρωθυπουργοῦ Βῶνου.

Ἀπεβιβάσθη ὁ Ἡράκλειος εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ ἐπροχώρησεν εἰς τὴν Περσίαν νικητῆς. Οἱ Πέρσαι εὐρέθησαν τώρα οἱ ἴδιοι εἰς δύσκολον θέσιν. Naί ! διέτρεχε κίνδυνον ἀπ' αὐτοῦς ἡ Κωνσταντινούπολις, ἀλλὰ τώρα ἡ πατρίς των ὀπίσω κατεστρέφετο. Τί νὰ κάμουν ; Συνενοήθησαν οἱ Πέρσαι μὲ τοὺς Ἀβάρους, ἄλλους βαρβάρους, οἱ ὅποιοι εἶχον ἐγκατασταθῆ εἰς τὴν σημερινὴν Ρουμανίαν.

Ἐχθροὶ ἠνωμένοι τώρα, οἱ Ἀβαροὶ ἀπὸ βορρᾶ καὶ οἱ Πέρσαι ἀπὸ τὴν Χαλκηδὸνα, πολιορκοῦν καὶ πιέζουν ἀσφυκτικῶς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ὁ τρομερὸς ἀργηγὸς τῶν Ἀβάρων, ὁ **χαγᾶνος**, δίδει προθεσίαν τριῶν ἡμερῶν εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Βασιλευούσης νὰ ἐξέλθουν, φοροῦντες ἓνα μόνον χιτῶνα καὶ κρατοῦντες δύο ἡμερῶν τροφάς. Ἄλλως, ἀπειλεῖ ὅτι δὲν θὰ σωθοῦν, ἐκτὸς ἐὰν γίνουν πτηνὰ καὶ πετάξουν εἰς τὸν ἀέρα ἢ ἰχθύες καὶ πλεύσουν εἰς τὴν θάλασσαν.

Οἱ γενναῖοι ἀρχηγοὶ Σέργιος καὶ Βῶνος ἐμψυχώνουν τὸν λαὸν καὶ ἀναθέτουν εἰς τὴν προστασίαν τῆς Θεοτόκου τὴν σωτηρίαν τῆς πόλεως ἀπὸ τοὺς ὑπερτάτους κινδύνους !

Ὁ λαὸς ἐργάζεται ἐντατικῶς καὶ προσεύχεται ἀδιακόπως· αἱ ἐκκλησίαι δὲν παύουν τὰς δεήσεις εἰς τὴν Παναγίαν ! Ὁ ὀλίγος στρατὸς καὶ ὁ μικρὸς στόλος κάμνουν θαύματα ! καὶ οἱ ἐχθροὶ ἀφήνουν ἤσυχον τὴν Πόλιν !

Ὅλη ἡ Πόλις, ἀφοῦ ἐλυτρώθη καὶ ἀπέφυγε τὰ ἀνυπολόγιστα δεινὰ τῆς δουλείας, συνεκεντρώθη τὴν ἰδίαν νύκτα τῆς ἀπολυτρώσεώς της εἰς τὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου. Καὶ ὅλη ἡ πόλις

ὀρθή ἀπέδωκε, μὲ ὕμνους καὶ ἐγκώμια, τὰ εὐχαριστήρια εἰς τὴν ἀκαταμάχητον, εἰς τὴν ὑπέρμαχον Στρατηγόν, εἰς τὴν **Νύμφην τὴν ἀνύμφευτον!**

Ὁ ὕμνος αὐτός, ὁ ὁποῖος διαδηλώνει τὴν ἀλησμόνητον εὐγνωμοσύνην πρὸς τὴν Θεοτόκον, ὠνομάσθη **Ἀκαθίστος ὕμνος**. Εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου μνημονεύονται καὶ δύο ἄλλαι πολιορκίαι τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοὺς Ἄραβας. Βραδύτερον ἐπλουτίσθη ὁ Ὑμνος μὲ τοὺς χαιρετισμοὺς τῆς Παναγίας. Ἀποτελεῖται δὲ ἀπὸ 24 τροπάρια (Α—Ω) καὶ ψάλλεται ἀδιακόπως ἀπὸ τότε μέχρι σήμερον εἰς τὰς χριστιανικὰς ἐκκλησίας κατὰ τὴν Μεγάλην Τεσσαρακοστήν¹.

Εἶναι ὠραιότατα τὰ τροπάρια, τὰ ὁποῖα ψάλλονται κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας :

—Τῇ Ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ τὰ νικητήρια,
ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν εὐχαριστήρια,
ἀναγράφω Σοι ἢ Πόλις Σου, Θεοτόκε·
ἀλλ' ὡς ἔχουσα τὸ κράτος ἀπροσμάχητον
ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον,
ἵνα κράζω σοι : Χαῖρε, Νύμφη ἀνύμφευτε !

—Τὴν ὠραιότητα τῆς παρθενίας Σου
καὶ τὸ ὑπέρλαμπρον τὸ τῆς ἀγνείας Σου,
ὁ Γαβριὴλ καταπλαγείς ἐβόα Σοι, Θεοτόκε·
ποῖον Σοι ἐγκώμιον προσαγάγω ἐπάξιον,
τί δὲ ὀνομάσω Σε ἀπορῶ καὶ ἐξίσταμαι
δι' ὃ, ὡς προσετάγην βοῶ Σοι :
Χαῖρε, ἡ Κεχαριτωμένη !

Χ. Δημητρακόπουλος

¹ Τὰς τέσσαρας πρώτας Παρασκευὰς τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς ψάλλουν ἀπὸ 6 τροπάρια Α—Ζ, Η—Μ, Ν—Σ, Τ—Ω καὶ τὴν πέμπτην Παρασκευὴν γίνεταί ἐπανάληψις ὅλης τῆς ἀκολουθίας.

στην ξύπνηγοι ὄλοι. Νεκρίλα, ἀδελφέ μου, νεκρίλα ἀπέραντη ἡ νυχτιὰ τούτη.

Εἶχαν σκολάσει οἱ νοικοκυρὲς τὰ πλουσίματα καὶ τ' ἀσπρίσματα τῶν σπιτιῶν τους, κι ἔλαμπαν τοῦτα ἀπὸ τὴν παστράδα καὶ τὸ νοικοκυριό. Ἐφώτιζε τὴν ἀνατολικὴ γωνιά τοῦ σπιτιοῦ ἡ ἀναμμένη καντήλα τῶν εἰκονισμάτων. Ἐκαιγε στὴν ἔστια ἡ φωτιά ἡ Χριστουγεννιάτικη, καὶ ζέσταινε τὸ σπίτι ὄλο. Εἶχαμε γευτῆ τὸ ἀπλό σαρακοστιανὸ δεῖπνο μας καὶ συμμαζωμένοι γύρω τῆς ὄλοι, ἀπὸ τὰ παιδιὰ ὡς τοὺς γέρους, ἐκαρτερούσαμε τὰ Χριστούγεννα. Τοῦ κάκου ἀγρυπνούσαμε. Χριστὸς δὲν ἐγεννιόταν. Ποιὸς θὰ μᾶς τὸ φανέρωνε ; Τὰ σήμαντρα δὲν θὰ μᾶς τὸ διαλαλοῦσαν, κι οἱ κράχτες δὲν θὰ μᾶς τὸ φώναζαν. Οἱ ἐκκλησιές μας ἦταν κλειστές, καὶ στὰ εἰκονίσματα τῶν σπιτιῶν μας ἐτοιμαζόμασταν γιὰ νὰ ποῦμε τὴ δέησή μας.

Κλάψτε, καημένοι Χριστιανοί !

Ἔχουν περάσει τὰ μεσάνυχτα. Ἡ ἴδια κουβέντα στὰ σπία, γιὰ τὸ κλείσιμο τῶν ἐκκλησιῶν. Τὰ μικρὰ τὰ παιδιὰ ξεδειλιασμέν' ἀπὸ τὴν φωτιά κι ἀποσταμέν' ἀπὸ τὰ παιχνίδια, ἀποκοιμῶνται ἕνα-ἕνα στὰ γόνατα τῶν γονιῶν τους.

Ἦρθεν ἡ ὥρα τοῦ ὄρθρου. Ἐβουβαθήκαμε μονοκοπανιάς ὄλοι. Λόγος δὲν ἔβγαινε τότε ἀπ' τὰ χεῖλια μας. Ἐμείναμε ἀσάλευτοι καὶ καρτερούσαμε μήπως ἀκούσωμε σήμαντρο πουθενὰ ἢ κράχτη. Περιμέναμε νὰ φανῆ ὁ κράχτης στὴ γειτονιὰ χτυπώντας παντοῦ στὶς αὐλόπορτες τὸ βροντερὸ ἐκεῖνο μπάμ-μπάμ-μπάμ, μὲ τὸ ξύλινο τὸ τσοκάνι του. Καὶ βλέπεις τότε ν' ἀνοίγουν πόρτες καὶ νὰ γιομίζουν οἱ δρόμοι ἀπὸ κόσμον ὁποῦ πηγαίνουν ν' ἀκούσουν στὴν ἐκκλησιὰ τὰ Χριστούγεννα.

Συνηθισμένος ἀπ' αὐτά, σὰν καρτέρεσα βουβὸς τόσην ὥραν καὶ δὲν ἄκουσα πουθενὰ κράχτην, πετάχτηκα ἔξω. Τὸ σκοτάδι ἦταν πυκνὸ καὶ τὸ κρῦο φαρμακερό. Στυλώνω τ' αὐτί κι ἀκαρτερῶ, τίποτε ὁ μαῦρος. Ὡσπου μ' ἀνάγκασαν οἱ φωνές τῆς μαννούλας μου νὰ μῶ μέσα.

«Ἐμπα μέσα, μοῦ λέει, παιδί μου, νὰ μὴν παγώσης αὐτοῦ, καὶ Χριστούγεννα δὲν ἔρχονται γιὰ μᾶς φέτο».

Κι ἐγὼ μπαίνοντας στὸν ὄντὰ ἐμουρμούρισα λυπημένα :

« Κλάψτε, καημένοι Χριστιανοί ! »

Κι ξνίωσα νά νοτίζη δάκρυ τά ματόφυλλά μου.

Έξημέρωσεν. Έ δέηση έγινε μπροστά στά εικονίσματα τών σπιτιών μας. Έγώ έψαλα τό : « ή Γέννησις σου Χριστέ ». Κι άνάρια - άνάρια έβγαίναμε από τά σπίτια νά μάθουμε καμμιά καινούρια είδηση. Κανένας δέν ήξερε τίποτε. “Όλων οί δψες οί ξαγρυπνισμένες ξμοιαζαν τόν συγνεφιασμένον κι άγέλαστον ούρανόν μας.

Τρέχουμε στη Μητρόπολη. Κι εκεί τίποτε δέν ξέρουν. “Ο Δεσπότης όρμηγεύ’ ήσυχία και ύπομονή. Έ ύπομονή μας ήταν μεγάλη μέσ’ στην καρδιά μας, μά σιγά-σιγά χανόταν.

« Πώς θα περάσουμε χωρίς έκκλησιαά τέτοιες μέρες ; »

Αυτός ό λόγος έπέτα στά στόματα όλων κι αυτός ό λόγος άναφτε μέσα στά σπλάχνα μας.

Τά χωριά άρματωμένα θα ρθουν μέσα στά Γιάννενα νά φοβεριξουν.

Τέτοιες κουβέντες έλέγονταν, ώσπου σίμωσε τό γιδμα. Κι όλοι μας δέν καρτερούσαμε πλιά τώρα, παρά χαλασμό.

Έπεινάσαμε κι άλειτούργητοι οί μαυροι έστρώσαμε τό γιδμα νά φάμε. “Αξαφνα, στο φαΐ άπάνου, έν’ άπεραντο και δυνα-τό σημανταριό άνατάραξεν όλη τήν πόλη μας.

« Κάτι κακό θ’ άρχεψε », λέει ό πατέρας και κοντοστέκεται με τή χαψιά στο στόμα του.

« Ξτός και Παναγιά ! » σταυροκοπιέται ή μάννα.

Έμεις τά παιδια έπανιάσαμε.

Και μονομιās χλαλοή και τρεχάματα έπλημμύρισαν τούς δρόμους.

Πετιούμαστε με τόν πατέρα στο δρόμο νά μάθουμε. “Όλοι έτρεχαν κατά τήν Μητρόπολη. Τούς πρώτους που άπαντουμε τούς ρωτάμε τί γίνεται.

« Άνοιγουν οί έκκλησιές » μās λέγουν.

Και πώς άνοιγουν ; με τό στανιό ;

« Μωρ’ τί με τό στανιό, που νικήσαμε. Πήραμε τά προνόμια ».

« Πήραμε τά προνόμια ! Πήραμε τά προνόμια ! »

Τώρα αυτός ό λόγος έπέτα στά στόματα όλων κι όλοι έτρέ-

χαμε κατά τή Μητρόπολη. Ἐκεῖ βρήκαμε όλάνοικτες τῆς ἐκκλησιᾶς τῖς πόρτες κι ἀναμμένα τὰ καντήλια καὶ τὰ πολύφωτα καὶ τοὺς κηροστάτες. Εἶχε γιομίσει κόσμος ἢ ἐκκλησιᾶ καὶ μέσα στὴν αὐλὴ ἀκόμα. Οἱ εἰκόνες δὲν πρόφταιναν νὰ πάρουν ἀσπασμούς.

Ὁ οὐρανὸς ἄρχιζε νὰ ξεκαθαρίζη ἀπάνου. Οἱ ὄψεις τῶν χριστιανῶν ἔλαμπαν τώρα χαρούμενες. Καὶ μέσ' ἀπὸ τὴν ψυχὴ τους ὡσάν λιβάνι ἀνέβαινε στὰ οὐράνια ἢ μυστικὴ δέηση τούτη :

« Θεέ μου, δῶσε πάντα δύναμη τῆς ἐκκλησιᾶς, νὰ βγαίνη ἀπὸ ὄλοϋθε νικῆτρα, δῶσε κι ἐμᾶς θάρρος τῶν μαύρων καὶ μεγάλη καρδιά νὰ ὑπομένουμε τῆς σκλαβιάς μας τοὺς κατατρεγμούς, ὡσπου νὰ δοῦμε ἄστρο ἐλευθεριάς».

Τὴ φιλικὴ τούτη γραφὴ ἀνοίγοντάς σας σήμερα ἐλεύθερα ἐβουλήθηκα νὰ σᾶς γυρίσω μ' αὐτὴ χρόνια πίσω, νὰ σᾶς γυρίσω μὲ τὸ νοῦ στὰ Χριστοῦγεννα τῆς μαυρισμένης χρονιάς μὲ τὸ κλείσιμο τῶν ἐκκλησιῶν.

Δάκρυσα ἀλήθεια διαβάζοντας τότε τοῦ φίλου μου τὴ γραφὴ καὶ φέρνοντας κι ἐγὼ κατὰ τὸν οὐρανὸ τὰ μάτια ἐδεήθηκα τέτοια :

« Δῶσε, Θεέ, δύναμη τῆς ἐκκλησιᾶς μας νὰ βγαίνη πάντα κι ἀπ' ὄλοϋθε νικῆτρια».

« Ἔργα πεζὰ »

Κ. Κροσιάλλης

ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ

Είναι ἀρχαιοτάτη συνήθεια εἰς τὴν νῆσον μου νὰ γίνεται ἡ περιφορὰ τοῦ Ἐπιταφίου εἰς ὄλην τὴν ἐνορίαν ἐν ὠραίῳ πανοράματι τὴν αὐγὴν τοῦ Μεγάλου Σαββάτου καὶ ὄχι τὴν ἐσπέραν τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς.

Ἡ λιτανεὶα προχωρεῖ βραδέως ἀνά τὴν πολίχνην, ἐνῶ ἀκούονται ψαλμωδίαί γλυκύταται καὶ τρυφεραὶ ὡς κλαυθμοὶ καὶ θρήνοι : Δός μοι τοῦτον τὸν ξένον ! . . . ψάλλουσι τὸ πομπικὸν ἕξιμα : « τὸν ἥλιον κρύψαντα », τὸ ἐξόδιον μέλος, τὸ τρυφερόν ἐκεῖνο τροπάριον, τὸ ὁποῖον συγκινεῖ καὶ τὰ ἄψυχα : Δός μοι τοῦτον τὸν ξένον !...

Ὁ Ἰωσήφ παρακαλεῖ τὸν Πιλᾶτον, ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτῷ νὰ θάψῃ « τὸν ξένον Ἰησοῦν καὶ ὠνειδισμένον... » ψάλλουσιν οἱ μελίθθογοι * ψάλλται ἀκολουθοῦντες τὴν λιτανεὶαν τοῦ Ἐπιταφίου καὶ ἀπηχεῖ ὁ λαὸς δι' ἐνὸς στόματος :

« Δός μοι τοῦτον τὸν ξένον !... ». Ὡ πατρίς μου μικρά, πόσον μεγάλη εἶσαι ἐν τῇ θρησκείᾳ σου !

Ἡ μελωδία γλυκυτάτη ὅλον ἐν προχωρεῖ. Ὡπισθεν τῶν οἰκῶν νεφέλαι φωτειναὶ ἀπὸ τῶν καιομένων λαμπάδων ἀναβαίνουσι πρὸς τὸ στερέωμα. Ἡ εὐωδία τῶν θυμιαμάτων τὰ ὁποῖα καίονται κατὰ τὴν δίοδον τοῦ Ἐπιταφίου ἀπὸ τὰς οἰκίας ὅλας φθάνει ἀπὸ μακρὰν ὡς ἄρωμα αὐτῆς τῆς νυκτὸς ἀνέκφραστον.

— Δός μοι τοῦτον τὸν ξένον !... Πρέπει νὰ ἰδῆτε τὴν λιτανεὶαν τοῦ Ἐπιταφίου κατὰ τὴν αὐγὴν, ὅτε δὲν εἶναι οὔτε ἡμέρα οὔτε νύξ ἢ μᾶλλον μὲ ὀλίγην ἡμέραν καὶ πολλὴν νύκτα, μὲ ὀλίγον φῶς κα μὲ πολλὰ ἄστρα, καμίαν φορὰν μὲ σελήνην λειψίφωτον, ὅτε τὸ θέαμα γίνεται ὑπερκατανυκτικόν, μὲ ὀλίγας ἀηδόνας καὶ πολλὰ πρωινῶν πουλιῶν χαιρετίσματα, μὲ ὀλίγον εὐωδιάζοντα ἄρωμα πρωινὸν ἀέρα καὶ μὲ πολὺ θυμίαμα καὶ κάτω τὸ κῦμα μελανόφαιον, ἐφ' οὗ ἀντανακλῶνται τῶν ἱερῶν λαμπάδων αἱ χρυσαῖ λάμπεις !

Ἴδου ! Ἡ λιτανεὶα προσεγγίζει ἤδη εἰς τὸν ναόν. Προηγούνται τὰ ἐξαπτέρυγα καὶ ὁ μέγας ξύλινος ἅγιος Σταυρός. Εἶτα ὁ κλῆρος μὲ χρυσαῖ βυζαντινὰ ἄμφια, θαῦμα ὑφαντικῆς

ποικιλτικῆς ἐξάισιον. Καί εἶτα τὸ ἱερὸν Κουβούκλιον. Τί εὐμορφον λεπτούργημα ! Ὡς νὰ ἦτο ἐζωγραφισμένον.

Τετραγώνον ὀρθογώνιον, ἐπὶ τεσσάρων ποδῶν ἐρειδόμε-

νον *, ἐφ' οὗ ἐναποτίθεται ὁ Ἐπιτάφιος θρῆνος, ραντισμένος διὰ φύλλων ρόδου, βιολέτας καὶ δενδρολιβάνου. Καὶ ἄνωθεν αὐτοῦ διὰ τεσσάρων κιονίσκων ἐπιβαστάζεται ὁ θολίσκος αὐτοῦ, θαῦμα ξυλογλυπτικῆς ὡς θόλος ναῖσκου, καλλιμόρφος *, φέρων

ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἐπίχρυσον ξύλινον στέμμα, ἀπολήγον εἰς σταυρόν· καὶ ἔσωθεν ἄνω τοῦ Ἐπιταφίου θρήνου κρέματα ὡσάν πολυέλαιος ἕτερον τεχνητὸν στέμμα ἐκ χρυσοχάρτου καὶ τεχνητῶν ἀνθέων, στίλβον ἀκτινωτῶς μετὰ μαρμαρυγῶν * ἐν τῷ φωτὶ τῶν λαμπάδων. Σειρὰ λαμπαδίσκων ἐπιστέφει τὸν θόλον τοῦ Κουβουκλίου, ἐνῶ τέσσαρες φανίσκοι κομποὶ εἰς τὰς τέσσαρας ἄκρας φέγγουσι μὲ ὑέλους χρωματιστάς. Εἶναι καρυόξυλον γεγλυμένον τὸ ἱερὸν Κουβούκλιον, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀνθέων δὲν φαίνεται σχεδὸν τὸ βαθὺ ἐρυθρόχρουν ὑάλισμα τοῦ ὠραίου ξύλου.

Βαστάζεται ὑπὸ τεσσάρων ναυτῶν μετὰ σεβασμοῦ καὶ κατανύξεως καὶ περιστοιχίζεται παρ' ἄλλων ναυτῶν ἐτοιμῶν ἐκεῖ πλησίον ν' ἀρπάσωσιν εἶτα τὰς λαμπάδας του, φυλακτῆρια ἐν ταῖς τρικυμίας.

Καὶ ἐνῶ βαδίζουν οἱ βαστάζοντες, σείεται ἑλαφρῶς τὸ Κουβούκλιον, σείεται καὶ τὸ κρεμάμενον ἔσωθεν χρυσοῦν ἐκ ψευδανθέων ποικιλοχρῶμων στέμμα καὶ τὰ λοιπὰ χρυσᾶ καὶ ἄνθινα στολίσματα καὶ ἀποτελεῖται οὕτω μία εὐάρεστος ἀλληλουχία λικνιζομένων * χρυσῶν λάμψεων, καθηδύνουσα * τὴν ὄρασιν καὶ πρᾶϊνουσα * ὡς δρόσος ἐν καύσωνι τὴν καρδίαν. Ἡ ἑλαφρόπνους πρῶνι ἄβρα κινουσα μαλακῶς τὸ φῶς τῶν λαμπάδων μετασχηματίζει αὐτὸ ἐπιτηδείως εἰς ἓνα μονοκόμματον φωτεινὸν στέφανον γύρω γύρω τοῦ Κουβουκλίου καταυγάζοντα * ἠδέως τὰ ὄμματα. "Οπισθεν ἀκολουθεῖ ἐν μακρᾷ γραμμῇ τὸ πλῆθος λαμπαδηφόρον ἀποτελοῦν ἐν εὐλαβείᾳ καὶ κατανύξει ἐν φωτεινὸν ὠραῖον ρεῦμα μ' ἑλαφρῶς παίζοντα τὰ κύματα του.

Ποσάκις δακρύων ἐξ ἀγνώστου χαρᾶς ἔμεινα κρυφὰ εἰς μίαν γωνίαν ἐκεῖ κάτω ἀκίνητος, ὡς ὁ φιλάργυρος ὁ φοβούμενος μὴ κλέψωσι τὸν θησαυρόν του, ἔμεινα νὰ βλέπω κρυφὰ κρυφὰ τὴν τρυφερὰν αὐτὴν τοῦ Ἐπιταφίου πομπὴν κατερχομένην ἀπὸ τὸν ἀνήφορον, εἰσπνέων βαθέως ἐν ἄσθματι ὡς ἐντὸς κήπου ἀνθέων, ὡς νὰ ἤθελον νὰ ρουφήσω διὰ μιᾶς ὄλην ἐκείνην τὴν μαρμαρυγὴν, ὡς νὰ ἤθελον νὰ χορτάσω ὄλην ἐκείνην τὴν ἀχώρητον μαγαίαν...

Διηγήματα, Τόμ. Β' « Ἄρατε πύλας »

* Ἀλέξ. Μωραϊτίδης

ερασιμ. γέγρ
Χ ΠΑΣΧΑ - *ωμόραμα*

1. Ποτέ δέν θά τὸ λησμονήσω! καὶ μόνον ἡ ἀνάμνησίς του μὲ γοητεύει καὶ τώρα ἀκόμη. Τί εὐμορφον Πάσχα. Νομίζω ὅτι ἔκτοτε δέν εἶδα πλέον τοιοῦτον φαιδρόν, τοιοῦτον μελωδικόν κι εὐώδες Πάσχα. "Ὅλα ἐγελοῦσαν ὡς μικρὰ ἀθῶα παιδία, ὅλα ἐμοσχοβολοῦσαν εἰς τὴν μικρὰν ἐκείνην νῆσον, ὅλα ἦσαν λαμπροφορεμένα· τὰ περισσότερα παιδία εἶχαν φορέσει καινουργῆ τριζοκοποῦντα ὑποδήματα κι ἔκαμνον κρότον καὶ κρότον ἐπάνω εἰς τὰς πλάκας τῆς ἐκκλησίας. Τὸ εὐμορφον Πάσχα! Τὴν ψαλμωδίαν του, μοὶ φαίνεται, δέν τὴν ἤκουσα πλέον. Ἴσως συνετέλεσε καὶ ἡ ἔκτακτος δροσερὰ ἀνοιξίς τοῦ ἔτους ἐκείνου τοῦ ἀλησμονήτου. Τὰ ἀηδόνια εἶχαν ἔλθει τόσον ἐγγὺς εἰς τὴν κωμόπολιν, ὥστε μερικὰ ἀφόβως εἰσέδυσαν καὶ εἰς τὸ πυκνὸν τοῦ ναῖσκου κηπάριον καὶ συνώδευον καὶ ἐκεῖνα μὲ τὴν μαγευτικὴν μελωδίαν των τὸ γλυκόλαλον «Χριστὸς Ἀνέστη».

Τὸ καὲν θυμίαμα, ὑπάρχουν στιγμαί, ποὺ νομίζω πὼς τὸ αἰσθάνομαι ἀκόμη κατὰ τινὰ μυστικὴν ὅλως ἀπάτην. Ἔλεγαν, πὼς ἦτο θυμίαμα ἀπὸ τὴν Ἀγίαν Ἄνναν, Σκήτην τοῦ Ἀθωνος, γνωστὴν δὲ διὰ τὴν ἀρετὴν τῶν ἐρημιτῶν αὐτῆς. Ἀλλ' ἴσως καὶ τὰ πάμπολλα τριαντάφυλλα τοῦ κηπαρίου τῆς ἐκκλησίας προσέφερον καὶ αὐτὰ ἐν ἀναλογίᾳ τὸ ἄρωμά των τὸ μεθυστικόν. Καὶ ἦσαν τόσα πολλὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο! Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ὁ μπαρμπακώστας, ὁ νεωκόρος, ἔκοπτε καὶ ἐμοίραζε καθ' ἐκάστην εἰς τὰ παιδία τῆς γειτονίας νὰ μὴ φωνάζουν εἰς τὰ τρελὰ παιγνίδια των ἐν τῇ μικρῇ τοῦ ναοῦ πλατείᾳ καὶ διακόπτουν τὸν ἐσπερινὸν τοῦ γέροντος παπα-Οἰκονόμου.

Ὁ λαμπρὸς στολισμὸς τῶν νυμφῶν τοῦ Πάσχα ἐκείνου παραμένει ἀκόμη ἀνεξίτηλος εἰς τὴν μνήμην μου μὲ τὰ ζωηρὰ χρώματα καὶ τὴν χρυσαυγάζουσιν* στυλιβηδόνα* του, ὡς νὰ ἐζωγραφίσθη ἔκτοτε ἐν τῇ φαντασίᾳ μου μὲ ὅλην τὴν λάμπην καλλιτεχνικῆς εἰκόνας ἀγιογράφου. Ἐτυχε δὲ τὸ ἔτος ἐκεῖνο νὰ τελεσθῶσι καὶ πολλοὶ γάμοι καὶ τὸ σημαντικώτερον, ἔτυχε τὸ ἔτος ἐκεῖνο νὰ ἐργασθῇ τὸ ναυτικόν, ὅσον σπανίως συμβαίνει, καὶ εἶχε συναχθῆ εἰς τὴν μικρὰν νῆσον ἀρκετὸν χρήμα καί, ὡς γνωστόν, ὅπου ὑπάρχει, παρακολουθεῖται μὲ χαρὰν καὶ μὲ λάμπην.

"Ω, τί Πάσχα εκείνο ! Συνεφώνει μαζί μου και ό γέρων Οικονόμος και μου έλεγε μετά ταύτα κι εκείνος : Τί Πάσχα εκείνο, παιδί μου ! "Έχεις δίκαιον. Κι έλαμπαν από χαράν γεμάτοι οί όφθαλμοί του, ως λάμπει τό καθαρόν ποτήριον άπέναντι του φωτός. Νά ήτο τάχα ή ηλικία ! στοχάζομαι νυν. Νά ήτο ή μάγος, ή άφροντις, ή γόησσα ηλικία ή παιδική, ήτις μου έξωγράφισεν αύτήν τήν άληστον*, αύτήν τήν άνεξάλειπτον εικόνα του μεγάλου εκείνου Πάσχα :

2. Γλυκοχαράζει πλέον. Ροδίζει εϋμορφα ή αύγή προσπαθοϋσα νά διασπάση τής νυκτός τήν μαύρην καλύπτραν, ήτις άπλοϋται άκόμη εις τό μικρόν χωρίον μου, και εις τόν εϋμορφον λιμένα του, του όποίου τά νερά άκίνητα ήσυχάζουν έν τή σιωπηλή τής νυκτός γαλήνη. Οϋτε ό φλοϊσβος ό μελωδικός άκούεται εις τήν άμμον κάτω. Τά άστρα τρέμουν παιγνιώδη έν τω στερεώματι ως νά τά έξήγειραν τώρα δά έκ του βαθέος ύπνου αί πρώται τής Αύγης άκτίνες. Δύο ήδύλαλοι άηδόνες κελαδοϋν περιπαθώς τό έωθινόν έν τω κηπαρίω, άφ' οϋ άναδίδεται εύωδία μεθυστική άρωμάτων.

Ό άναστάσιμος ύμνος έντός του ναοϋ άναμέλπεται* τόσον περιπαθώς και τόσον γοητευτικώς, ώστε και αύτοί οί παρατεταγμένοι έξω εις τήν πλατείαν ναϋται, ίνα πυροβολώσιν, λησμονοϋν τό χαρμόσυνον έθιμον παρασυρόμενοι από τόν ήδόν τής ψαλμωδίας αντίλαλον. Μέσα εις τούς χορούς ειχαν καταλάβει τά στασιδιά των όλοι οί προύχοντες ένθεν και ένθεν, φοροϋντες τά καλά των, κρατοϋντες τας λαμπάδας των, σεμνή έν τή όλη άπλότητι αύτης παράταξις. "Οπισθεν δέ δεξιά και άριστερά οί νησιώται όλοι, ναυτικοί και γεωργοί, άνάμικτοι. Και πρός τούτοις τά παιδιά, καθέν με τό κόκκινον αύγόν εις χείρας, γεμάτα χαράν.

Μετ' όλίγον, ρευμα φωτός έξεχύθη έν τή πλατεία, λαβόν παντοίας άνά τας σκολιάς* όδοϋς διευθύνσεις. "Εληξεν ή λειτουργία τής Άναστάσεως και οί πιστοί νησιώται κρατοϋντες άναμμένην τήν λαμπάδα του Πάσχα μετέβαινον έν άγαλλιάσει εις τούς οίκους των νά φέρωσιν εις αύτούς τό φως, τήν χαράν, τήν Άνάστασιν. Και ήκούοντο ζωηρώς και χαρμοσύνως διασταυ-

ρούμενα ὡς τρελά πτηνά τοῦ λειμῶνος * κυνηγούμενα ἀπ' ἐδῶ κι ἀπ' ἐκεῖ.

Χριστὸς Ἀνέστη!

Καὶ αἱ ἀπαντήσεις ἐπανελάμβανον τὴν γλυκεῖαν προσφώνησιν ἀντιφωνοῦσαι: Ἀληθῶς Ἀνέστη! συνοδευόμεναι ὑπὸ γενναίων πυροβολισμῶν τῶν ναυτικῶν ἰσχυρῶν ὄπλων, δὴν ὁ ἀντίλαλος βροντερὸς ἐφέρετο διὰ τοῦ ἡρεμοῦντος αἰγιαλοῦ πρὸς τὰ κατασκότεινα βουνὰ τῆς μακρονήσου Εὐβοίας. Κατόπιν ὅλον ἐκεῖνο τὸ Ἀναστάσιμον φῶς, ὅλη ἐκεῖνη ἡ χαρὰ διεσπάρη μέσα εἰς τοὺς οἰκίσκους τῆς μικρᾶς πολίχνης, ἕκαστος τῶν ὁποίων μετεβλήθη εἰς ναὸν ἐορτάζοντα μὲ τὸ ἀχόρταγον πασχάλιον ἄξιμα ὑπὸ τὸ περίτεχνον * τσοῦγκρισμα τῶν αὐγῶν, τὸ ἀνέκφραστον χάρμα * τῶν παιδίων, ἅτινα ἠγρύπνησαν πρώτην φοράν διὰ τὴν ἡδίστην αὐτὴν ἀπόλαυσιν, τὴν στιλπνὴν * χαρὰν ὡς τὸ στιλπνὸν κέλυφος τοῦ πασχάλινοῦ αὐγοῦ.

Διηγήματα, Τόμ. Β' « Ἀγαπᾶ πύλας »

Ἀλέξ. Μωραΐτιδης

Β'.
ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

Γιὰ σὰς τὰ νικητήρια τὰ χεῖλή μας ὕμνοῦν.
Γ. Δροσίνης

† Η ΠΑΤΡΙΔΑ

Ξένε, πού μόνος κι ἔρημος σὲ κρῦες χῶρες τρέχεις,
γιὰ πές μου πόθεν ἔρχεσαι, πατρίδα σου ποιάν ἔχεις ;

—Τὴ μακρινὴ πατρίδα μου πάντα ποθῶ στὰ ξένα·
ἐκεῖ τὰ χρόνια τῆς ζωῆς περνοῦν εὐλογημένα·
ἐκεῖ κι ὁ θάνατος γλυκὺς κι ὅταν κανεῖς πεθάνη
ἔχει στὸ μνήμα του σταυρό, καντήλι καὶ λιβάνη.

Στ' ἀγαπημένο μου χωριὸ πάντα χαρὲς καὶ γέλια·
στ' ἀλώνια τραγουδιῶν φωνές, ξεφάντωμα στ' ἀμπέλια,
κι ὅταν χορεύει ἡ λεβεντιά, τῆς Πασχαλιάς τὴ μέρα,
βροντοκοπάει τὸ τούμπανο καὶ κελαηδεῖ ἡ φλογέρα.

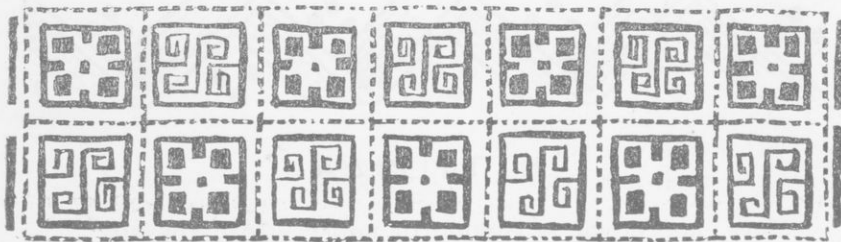
Στὴ μακρινὴ πατρίδα μου ἔχει εὐωδιά καὶ χάρη
τὸ ταπεινότερο δεντρί, τὸ πιὸ χλομὸ χορτάρι·
στοὺς κλώνους τῆς ἀμυγδαλιάς σμίγουν ἀνθοὶ καὶ χιόνια
καὶ φέρνουνε τὴν ἀνοιξι γοργὰ τὰ χελιδόνια.

Στῶν μαγεμένων τῆς βουνῶν τὰ μαρμαρένια πλάγια
γλυκολαλοῦνε πέρδικες καὶ κλαίει ἡ κουκουβάγια·
ἡ ἀσημένια θάλασσα μ' ἀφροὺς τὴν περιζώνει
κι ὁ οὐρανὸς μὲ τ' ἄστρα του τὴ χρυσοστεφανώνει.

Τὴ μακρινὴ πατρίδα μου, πρὶν βάρβαρος σκλαβώσει
τὴ δόξαζ' ἡ παλληκαριά, τὴ φώτιζεν ἡ γνώσι,
μὰ πάλι ἀπὸ τὴ μαύρη τῆς τῆ γῆ, τὴ ματωμένη,
πετάχτηκ' ἡ Ἐλευθεριά, σὰν πρῶτ' ἀντρειωμένη !

—Φτάνει ! Τὴ χώρα πού μοῦ λές· τὴ γνώρισα, τὴν εἶδα !
Τὴ μακρινὴ πατρίδα σου ἔχω κι ἐγὼ πατρίδα !

Γ. Δροσίνης

Χ Η ΑΦΟΣΙΩΣΙΣ ΣΤΟΥΣ ΝΟΜΟΥΣ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

† Ο Σωκράτης κατηγορήθη άδικα πώς δέν έπίστευε στούς θεούς τής πατρίδος του, παρά ύπεστήριζε τή λατρεία καινούριων θεών κι άκόμα, πώς διέφθειρε τούς νέους με τή διδασκαλία του.

Κι οί δικαστές δίχως νά σκεφθοϋν καλά, δίχως νά προσέξουν στη συκοφαντική κατηγορία, κατεδίκασαν σέ θάνατο τόν σεβάσμιο γέροντα.

† Ο ένάρετος Σωκράτης έκλείσθη στη φυλακή. Σε λίγες ήμέρες θά έπινε τò κώνειο. Κι όμως άτάραχος και με συνείδηση ήρεμη έπερίμενε τόν άδικο θάνατο, στόν όποϊον τόν κατεδίκασε ή Πατρίδα του.

Τριάντα ήμέρες έμεινε στο δεσμωτήριο ο Σωκράτης περιστοιχισμένος άπ' τή σύζυγό του, τά παιδιά του, τούς μαθητές και τούς φίλους του. Ποτέ δέν έχασε τήν ψυχραιμία του' ποτέ δέν έσταμάτησε τις σοφές διδασκαλίες του.

† Άκόμα κι αυτή τήν παραμονή τοϋ θανάτου του καμιά ταραχή δέν αισθανόταν ο μεγάλος φιλόσοφος. Άναπαυόταν ήσυχος στη σκληρή κλίνη τής φυλακής του και γαλήνη πραγματική και ήρεμία άληθινή είκονίζονταν στη σεβάσμια μορφή του.

Σ' αυτή τή θέση τόν βρίσκει ο άγαπημένος του μαθητής ο Κρίτων, πού έπέτυχε άπό τò δεσμοφύλακα τήν άδεια νά περάσει μέσα στη φυλακή, έστω κι άν ήταν άκόμα όρθρος βαθύς.

Βλέπει ο Κρίτων τò διδάσκαλό του νά κοιμάται τόν ύπνο τοϋ δικαίου!... Και θαυμάζει κι άπορει ο άφωσιωμένος μαθητής!

Οί πρώτες άκτίνες τοϋ ήλιου κτυποϋν στη σκοτεινή φυλακή κι άνοίγει τά μάτια του ο σεβάσμιος γέροντας.

Βλέπει τὸν Κρίτωνα νὰ στέκεται ἄφωνος πλάϊ στὴν κλίνη του καὶ παραξενεύεται :

— Γιατί, φίλε Κρίτων, ρωτᾶ, γιατί ἤλθες τόσο πρῶι ; ἢ μήπως εἶναι περασμένη ἡ ὥρα ;

— Βέβαια, εἶναι πολὺ πρῶι, ἀπαντᾷ ὁ Κρίτων· ἀλλὰ εἶδηση δυσάρεστη καὶ λυπηρὴ καὶ βαρειά, ὄχι τόσο γιὰ σένα, ὅσο γιὰ μένα καὶ τοὺς φίλους μου, μὲ ἀνάγκασε νὰ ῥθω τόσο νωρίς.

— Ποιὰ εἶναι ἡ εἶδηση αὐτή, ἀγαπητὲ Κρίτων ; Μήπως ἔφθασε ἡ ἡμέρα τοῦ θανάτου μου ;

— Ἀλήθεια, πλησιάζει, διδάσκαλέ μου, ἀπαντᾷ ὁ Κρίτων μὲ φωνή, π' ἐπιγιόταν στοὺς λυγμούς.

— Ἡ ὥρα ἡ καλὴ ! ξεφωνίζει ὁ Σωκράτης, ἀφοῦ ἔτσι τὸ θέλουν οἱ Θεοὶ κι οἱ Νόμοι τῆς Πατρίδος.

— Ὅμως δὲ θὰ πεθάνης, διδάσκαλέ μου, λέει ὁ Κρίτων. Ἐγὼ κι οἱ φίλοι ὄλοι κι οἱ μαθητὲς σου δὲ θὰ ἀφήσωμε νὰ πεθάνης τόσο ἄδικα ! Τὰ ἔχομε ἐτοιμάσει ὄλα γιὰ τὴ σωτηρία σου. Ἐχομε δωροδοκῆσει τὸ δεσμοφύλακα· ἔχομε καὶ πλοῖο ἐτοιμοστὸν Πειραιᾶ, γιὰ νὰ ταξιδέψης μὲ ἀσφάλεια καὶ νὰ καταφύγῃς στὴ Θεσσαλία.

— Καὶ πῶς θὰ γίνῃ αὐτό ; ἐρώτησε ὁ Σωκράτης. Πῶς θὰ φύγῃ ; Δὲ μ' ἐδίκασαν οἱ Νόμοι τῆς Πατρίδος μου ; Θὰ παραβῶ τίς ἀποφάσεις τῶν Δικαστηρίων τῆς ;

— Ναί, Διδάσκαλέ μου, ἀπαντᾷ ὁ Κρίτων. Ἀλλὰ εἶναι ὀλοφάνερο, πῶς οἱ Νόμοι κι οἱ δικαστὲς σὲ ἀδίκησαν. Καὶ δὲν εἶναι δίκαιο νὰ σκύψῃς τὸ κεφάλι στὴν ἄδικη ἀπόφαση τῶν Δικαστηρίων· πρέπει νὰ σωθῆς γιὰ παρηγοριὰ τῶν παιδιῶν σου, τῶν μαθητῶν καὶ τῶν φίλων σου !

— Ὡστε μὲ συμβουλεύεις, ἀγαπητὲ Κρίτων, νὰ παραβῶ τοὺς Νόμους τῆς Πατρίδος, ἔστω κι ἀφοῦ μ' ἀδίκησαν ;

— Ἀσφαλῶς αὐτὸ πρέπει νὰ γίνῃ καὶ σ' αὐτὸ ἐπιμένω, ἀπαντᾷ ὁ Κρίτων.

— Ἀλλ' ἐάν, ἀγαπητὲ μου Κρίτων, ἐρωτᾷ ὁ Σωκράτης, στὴ στιγμὴ τῆς δραπετεύσεως παρουσιασθοῦν ἐμπρὸς μου οἱ Νόμοι κι ἡ Πατρίδα καὶ μ' ἐρωτήσουν :

« Πές μας, Σωκράτη, τί ἔχεις στὸ νοῦ σου νὰ κάμῃς ; Ἀλήθεια λοιπὸν ἐπῆρες τὴν ἀπόφαση νὰ καταστρέψῃς κι ἐμᾶς κι ὀ-

λη την Πατρίδα ; Εΐναι άδύνατο νά στηριχθῆ και νά εΰτυχήση πόλη, στην όποία δέν ισχύουν οί Νόμοι και δέν έκτελοΰνται πιστά οί άποφάσεις τών δικαστηρίων, αλλά άκυρώνονται άπό άπλοΰς πολΐτες ».

Τι θα άπαντήσω σ' αυτά, καλέ μου Κρίτων ; "Η μήπως θα είποΰμε : « Σκεπτόμαστε νά δραπετεύσωμε, γιατί ἡ Πόλη μας άδίκησε κι οί δικαστές δέν έκριναν σωστά τῆ δίκη ; »

— Ναι ! αυτά βέβαια πρέπει νά είποΰμε, λέει ο Κρίτων.

— Πάει καλά, φίλε Κρίτων. 'Αλλά άν ἡ Πόλη και οί Νόμοι μοΰ κάμουν αυτές τις έρωτήσεις :

« Κι έλησμόνησες, καλέ μας Σωκράτη, εκείνα πού έδίδαξες σ' όλη σου τῆ ζωῆ ; Σϋ δέν έδίδασκες, πώς ποτέ δέν πρέπει νά άποδίδωμε κακό άντι κακοϋ ; Σϋ δέν έδίδαξες, πώς τó πρώτιστο άπό τά καθήκοντα τοϋ άγαθοϋ πολΐτη εΐναι ἡ ύπακοῆ στοϋς Νόμους τῆς Πατρίδος του ;

»'Ελησμόνησες, Σωκράτη, πώς έγώ ἡ Πατρίδα σ' έγένησα, σ' έθρεψα και σ' έσπούδασα ; Εΐσαι λοιπόν παιδί μου, ναι ἢ όχι ;

« Κι άφοϋ εΐσαι σαν παιδί μου, δέν πρέπει νά'χης τυφλή ύπακοῆ στοϋς Νόμους μου ;

» Σ' έρωτῶ, καλέ μου Σωκράτη, άν οί γονεΐς σου ἢ οί διδάσκαλοί σου σε κακοποίησουν, έχεις έσϋ τó δικαΐωμα νά τοϋς άναταποδώσης τά ὅμοια ; »

— « "Όχι βέβαια ! »

✕ « "Αν λοιπόν έμεΐς, ἡ Πατρίδα σου κι οί Νόμοι της, σε βλάπτωμε τώρα, γιατί νομίζομε, πώς αυτό εΐναι δίκαιο, πώς θα τολμήσης έσϋ νά μῆν ύπακούσης στις διαταγές μας ; Πώς θα δικαιολογήσης τῆν πράξη σου αυτή σϋ, πού φροντίζεις πραγματικά για τῆν άρετῆ ;

» Τόσο σοφός εΐσαι, Σωκράτη, πού ξεπερνᾶ τῆν προσοχή σου, πώς :

ΜΗΤΡΟΣ ΚΑΙ ΠΑΤΡΟΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΠΡΟΓΟΝΩΝ Α-
ΠΑΝΤΩΝ ΤΙΜΙΩΤΕΡΟΝ ΕΙΝΑΙ Η ΠΑΤΡΙΣ ΚΑΙ ΣΕΜΝΟΤΕ-
ΡΟΝ ΚΑΙ ΑΓΙΩΤΕΡΟΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΓΝΩΜΗΝ ΤΩΝ ΘΕ-
ΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΓΝΩΜΗΝ ΤΩΝ ΦΡΟΝΙΜΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

» Κι άκόμα πώς πρέπει νά ύπακούωμε και νά θωπεΰωμε

τὴν Πατρίδα περισσότερο, παρὰ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, ἅμα ὀργίζεται καὶ μᾶς ἀδικῆ.

» Λησμονεῖς πῶς πρέπει καὶ στὸν πόλεμο καὶ στὸ δικαστήριον καὶ σὲ κάθε περίστασι νὰ ὑπακούωμε δίχως ἀντιλογίες καὶ νὰ κάνωμε, ὅσα προστάζει ἡ Πατρίδα κι οἱ Νόμοι τῆς ;»

Τί θὰ ἀπαντήσωμε σ' ὅλα αὐτά, φίλε Κρίτων ; Μιλοῦν τὴν ἀλήθεια οἱ Νόμοι κι ἡ Πατρίδα ἢ ὄχι ; Καὶ πρέπει λοιπὸν νὰ ὑπακούσω στὶς διαταγὰς τῶν Νόμων, ποὺ μὲ κατεδίκασαν, ἢ νὰ ὑπακούσω στὶς δικές σου συμβουλές καὶ νὰ δραπετεύσω ;

Ὁ Κρίτων, ὁ ἔντιμος πολίτης καὶ καλὸς μαθητὴς τοῦ σοφοῦ διδασκάλου, ἀπεστομώθη ἀπὸ τὶς ἀλήθειες αὐτές. Δὲν εἶχε τί ἀντίθετο νὰ εἰπῆ καὶ ὠμολόγησε, πῶς δὲ μπορεῖ νὰ γίνη τίποτε ἄλλο.

Ἐπειτα ἀπὸ δυὸ ἡμέρες ὁ σεβάσμιος γέροντας εἶδε γύρω στὴν κλίνη τοῦ δεσποτηρίου τὴ σύζυγο, τὰ παιδιά, τοὺς μαθητὲς καὶ τοὺς φίλους του νὰ κλαῖνε καὶ νὰ ὀδύρωνται.

Καὶ πάλι δὲν ἔχασε τὸ θάρρος του· συνωμίλησε μαζί των γιὰ πολλὰ καὶ σπουδαῖα ζητήματα κι ἰδιαίτερα γιὰ τὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς.

Εἶπε πῶς οἱ δίκαιοι κι οἱ ἐνάρετοὶ πεθαίνουν ἡσυχά καὶ ἀτάραχα. Κι ἄπλωσε τὸ χέρι γιὰ νὰ παραλάβῃ τὸ κῶνειο, ὅποταν ὁ Κρίτων μὲ δάκρυα τοῦ ζητᾷ τὶς τελευταῖες του παραγγελίες.

« **Νὰ εἶσαι ἐνάρετος, φίλε μου Κρίτων· ἀπαντᾷ. Ἡ ἀρετὴ εἶναι τὸ ὑψιστὸ ἀγαθὸ τοῦ κόσμου !** »

Κι ἔπειτα ὁ σοφώτατος ἀπ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους κι ὁ ἄριστος ἀπ' ὅλους τοὺς Ἑλληνας ἤπιε τὸ κῶνειο δίχως νὰ ξεστομίση οὔτε τὸ παραμικρὸ παράπονο.

Οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἄργησαν νὰ μετανοήσουν πικρὰ γιὰ τὴν πράξι των αὐτῆ. Ἐτιμώρησαν ἐκείνους, ποὺ κατηγόρησαν τὸ Σωκράτη. Κι ἔστησαν ἀνδριάντα γιὰ τιμὴ καὶ εὐγνωμοσύνη πρὸς τὸ μεγάλο σοφόν.

Ἱστορήματα Α. Μελά

Πλάτωνος Κρίτων

Διασκευή ὑπὸ Χ. Δημητρακοπούλου

ΩΣ ΠΟΤΕ

Ὡς πότε πιά κατάκοιτοι ; ὀρμὴν πότε θὰ βρῆτε ;
δὲν ντρέπεσθε τοὺς γείτονες γιὰ τὴν ὀκνιὰν αὐτῆ ;
Αἴ ! παλληκάρια, εἰρηνικὰ πῶς κάθεσθε θαρρεῖτε
καὶ ὡς τόσο γύρω ὁ πόλεμος ὅλη τὴ γῆ κρατεῖ...
Εἶναι τιμὴ κι εἶναι χαρὰ στὸ παλληκάρι ἡ μάχη
γιὰ τὴν πατρίδα, τὴν καλὴ γυναῖκα, τὰ παιδιά.
Ὁ θάνατος τότε θὰ ῥθῆ, ὅταν ἡ Μοῖρα λάξη,
μόνο καθεὶς ἄς ὀρθωθῆ μ' ἀτρόμητη καρδιά,
κι ἄς δράξῃ ἀμέσως τὸ σπαθὶ κι ἄς ζώσῃ τ' ἄρματά του
κι ὅσο ἔναι τοῦ πολέμου ἀρχή, ἄς δράμῃ ἐκεῖ μπροστά,
γιατί νὰ φύγῃ ἀδύνατο τὴν μοῖρα τοῦ θανάτου.
Κι ἂν ἡ γενιά του ἀπὸ θεοὺς ἀθάνατους βαστᾶ,
κάποτ' ἂν ἀπ' τὸν πόλεμο δειλὰ λιποτακτῆσῃ,
μέσα στὸ σπῆτι βρῖσκει τὸν ἡ ὥρα του ἡ στερνὴ.
Μὰ τοῦτον ποῖος τὸν ἀγαπᾶ καὶ ποῖος θὰ τὸν ποθήσῃ ;
ἐνῶ τὸν ἄλλο ἕνας λαός, ἂν πάθῃ τὸν πονεῖ.
Γιατί ὁ λαός ὀλάκερος θρηνεῖ τὸ παλληκάρι,
σάν σκοτωθῆ καὶ ἔχουν τὸν ἡμίθεο ὅσο ζῆ.
Σὰν πύργ' ὅλοι κατάμματα θωροῦν τὸν μὲ καμᾶρι
γιατί μονάχος κάμνει αὐτὸς ὅσα πολλοὶ μαζί.

Καλλίνος

Μετὰφρασις ἐπὶ Σ. Μεγάδου

ΧΡΥΣΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΜΑΣ

(Η ΜΑΧΗ ΤΩΝ ΘΕΡΜΟΠΥΛΩΝ 480 π. Χ.)

Οι Έλληνες προετοιμάζονται διὰ τὴν ἄμυναν.

Ὅτε οἱ Έλληνες ἐπληροφορήθησαν τὰς προπαρασκευὰς τοῦ Ξέρξου, ἤρχισαν καὶ αὐτοὶ νὰ προπαρασκευάζονται. Οἱ Ἀθηναῖοι κατεσκεύασαν ἀπὸ τὰ χρήματα τῶν μεταλλείων τοῦ Λαυρίου διακόσια πλοῖα, τὰ ὅποια καὶ ἔσωσαν τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ καὶ οἱ Σπαρτιᾶται καὶ οἱ Ἀρκάδες καὶ οἱ Κορίνθιοι ἠτοιμάζοντο καὶ αὐτοὶ. Καὶ οἱ Έλληνες συνεκεντρῶνοντο εἰς συνελεύσεις, ἐγίνοντο φίλοι καὶ κατέπαυον τοὺς μεταξύ των πολέμους.

Ὅτε δὲ ὁ Ξέρξης εἰσέβαλεν εἰς τὴν Θεσσαλίαν, οἱ Έλληνες συνεκρότησαν συμβούλιον εἰς τὸν Ἴσθμόν, διὰ νὰ ἀποφασίσουν πῶς καὶ ποῦ θὰ προβάλουν ἀντίστασιν εἰς τὸν Ἀσιανὸν ἐπιδρομέα.

Ἡ κυριαρχοῦσα γνώμη ἦτο νὰ φράξουν τὴν εἴσοδον τῶν Θερμοπυλῶν. Καὶ ἐλήφθη ἡ ἀπόφασις! Εἰς τὸ στενὸν τῶν Θερμοπυλῶν ἀπεφασίσθη νὰ ἀντιταχθοῦν οἱ Έλληνες πεζοί, εἰς δὲ τὸ Ἀρτεμίσιον ὁ στόλος.

Κήρυκες ἀπεστάλησαν εἰς πάσας τὰς πόλεις, καλοῦντες τοὺς Έλληνας εἰς τὸ πεδῖον τῆς τιμῆς.

Διὰ νὰ τοὺς ἐνθαρρύνουν δὲ ἔλεγον μεταξὺ ἄλλων : « Ὁ ἐπερχόμενος Ἀσιανὸς δὲν εἶναι Θεὸς, ἀλλ' ἄνθρωπος ».

Τὸ συμβούλιον διελύθη καὶ ὅλοι ἔσπευδον εἰς τὰς θέσεις των.

Συγκεντρώσεις εις τὸ πεδίον τῆς τιμῆς !

Τριακόσιοι ὀπλίται Λακεδαιμόνιοι, με ἀρχηγὸν τὸν βασιλέα τῆς Σπάρτης Λεωνίδα, χίλιοι Μαντινεῖς καὶ Τεγεᾶται, Ἄρκάδες χίλιοι ἑκατόν, Κορίνθιοι τετρακόσιοι, Φλιάσιοι διακόσιοι καὶ Μυκηναῖοι ὄγδοῆκοντα κατέφθασαν ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον εἰς τὰς Θερμοπύλας. Με αὐτοὺς συνηνώθησαν ἑπτακόσιοι Θεσπιεῖς ὑπὸ τὸν γενναῖον Δημόφιλον, τετρακόσιοι Θηβαῖοι, οἱ Ὀπούντιοι Λοκροὶ ὄλοι καὶ χίλιοι Φωκεῖς.

Ἄλλὰ καὶ ἄλλος στρατὸς θ' ἀπεστέλλετο μετ' ὀλίγον. Τὰ Κάρνεια (ἑορτὴ τῶν Σπαρτιατῶν) καὶ οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, οἱ ὁποῖοι συνέπιπτον τότε, ἠμπόδισαν τοὺς Ἕλληνας νὰ σπεύσουν πανστρατιᾷ ἐκεῖ, ὅπου ἔπρεπε. Πλὴν ὅμως αἱ περιστάσεις δὲν τοὺς ἀνέμενον. Πολλοὶ ἦσαν οἱ στρατηγοὶ τοῦ συγκεντρωθέντος στρατοῦ τῶν Ἑλλήνων. Περισσότερον ὄλων ὅμως ἐθαυμάζετο ὁ Λεωνίδας, ὁ ὁποῖος ἀνεκηρύχθη καὶ ἀρχιστράτηγος.

Οἱ Ἕλληνες ἔταξαν τοὺς χιλίους Φωκεῖς εἰς τὴν φρούρησιν μιᾶς ἀτραποῦ, ἣ ὁποία ὠδήγει εἰς τὰ νῶτα τῶν ἀπὸ τὸ ὄρος καὶ ἐπεδόθησαν εἰς τὴν κατασκευὴν τείχους.

Μόλις ὅμως ἐπλησίασεν ὁ Πέρσης εἰς τὰς Θερμοπύλας, μερικοὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων, ἐλάχιστοι, ἤρχισαν νὰ σκέπτονται, ὅτι θὰ ἔπρεπε εἰς τὸν Ἰσθμὸν μᾶλλον ν' ἀντιτάξουν τὴν ἄμυναν. Οἱ πολλοὶ ὅμως δὲν παρεδέχοντο τοῦτο ὡς ὀρθόν.

Ὁ Λεωνίδας ἀπεφάσισε νὰ μείνουν ὄλοι εἰς τὰς Θερμοπύλας καὶ ν' ἀγωνισθοῦν τὸν ὑπὲρ τῶν ὄλων ἀγῶνα. Τὴν ἀποφασίν του αὐτὴν τὴν ἔκαμε γνωστὴν εἰς ὅλας τὰς πόλεις, καὶ ἐζήτησε ταυτοχρόνως ἐσπευσμένην ἀποστολὴν βοηθειῶν, διὰ νὰ δυνηθῆ νὰ ἀποκρούσῃ ὀριστικῶς τὸν ἐπικρεμᾶμενον κίνδυνον. Αὐτὰ ἐγένοντο εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ ὑπερήφανος Ἀσιανός.

Ὁ Ξέρξης κατερχόμενος ἀπὸ τὴν Θεσσαλίαν ἐπληροφορεῖτο, ὅτι ὀλίγος Ἑλληνικὸς στρατὸς συνεκεντρώθη εἰς τὰ στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν μετὰ τὴν πρόθεσιν νὰ τοῦ ἀνακόψῃ τὴν προέλασιν. Δὲν ἔδωκε πίστιν εἰς τὰς πληροφορίας καὶ ἀπὸ μακρὰν ἐξ-ἀπέστειλεν ἕνα ἱππέα πρόσκοπον, διὰ νὰ ἴδῃ πόσοι εἶναι οἱ

Ἕλληνες καὶ τί κάμνουν. Ὁ ἵππεὺς δὲν ἀντελήφθη παρὰ μόνον τοὺς ἐκτὸς τοῦ τείχους Λακεδαιμονίους, οἱ ὅποιοι ἐγυμνάζοντο καὶ ἐκτένιζον τὰς κόμας τῶν.

Τοὺς κατεμέτρησε μάλιστα, ἐνῶ ἐκεῖνοι, τόσῃ περιφρόνησιν τοῦ ἔκαμαν, ὥστε δὲν κατεδέχθησαν, οὔτε νὰ τὸν καταδιώξουν.

Ὁ Ξέρξης ἐθεώρησε γελοίας τὰς πληροφορίας καὶ ἀστεῖα τὰ ἔργα τῶν Σπαρτιατῶν. Ἐζήτησε δὲ ἀπὸ τὸν Σπαρτιάτην Δημάρατον, τὸν ὁποῖον εἶχεν εἰς τὴν ἀκολουθίαν του, νὰ διαφωτισθῇ.

Ὁ Δημάρατος εἶπε : « Βασιλεῦ, οἱ Σπαρτιάται πράττουν κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ ἔθιμα αὐτῶν. Ἄλλ' ἂν κατορθώσῃς νὰ καταστρέψῃς τοὺς ἀνδρειοτάτους τούτους, οὐδεὶς ἄλλος εἰς τὴν Ἑλλάδα θὰ ὑψώσῃ χεῖρα ἐναντίον σου».

Ἄλλὰ καὶ τὰς βεβαιώσεις αὐτὰς τὰς ἐθεώρησεν ὑπερβολικὰς ὁ Ξέρξης. Εἶχε τὴν ἐλπίδα ὅτι οἱ Ἕλληνες θὰ ἐδραπέτευον καὶ διὰ τοῦτο ἀφῆκε νὰ παρέλθουν τέσσαρες ἡμέραι χωρὶς νὰ προβῇ εἰς καμμίαν ἐνέργειαν.

Οἱ Ἕλληνες ὁμως, οὔτε εἶχον σκοπὸν ν' ἀναχωρήσουν, οὔτε καὶ ἀνεχώρησαν. Πληροφοροῦνται μάλιστα ἀπὸ κάποιον Τραχίνιον, ὅτι «οἱ βάρβαροι εἶναι τόσον πολλοί, ὥστε ἀποκρύπτουν τὸν ἥλιον μὲ τὸ πλῆθος τῶν βελῶν τῶν»· ἀλλὰ δὲν χάνουν τὸ θάρρος τῶν οἱ Ἕλληνες. «Τόσον τὸ καλύτερον, ἀπαντᾷ μὲ ἀφέλειαν ὁ Σπαρτιάτης Διηνέκης· θὰ πολεμῶμεν ὑπὸ σκίαν καὶ οὐχὶ ὑπὸ τὸν ἥλιον».

Ὁ Ξέρξης ἐθεώρησε τὸ πρᾶγμα ὡς μωρίαν καὶ ἀναίδειαν συγχρόνως. Καὶ γεμάτος ὀργὴν ἔστειλε κατ' αὐτῶν τοὺς Μήδους καὶ τοὺς Κισσίους μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ συλλάβουν ζωντανούς καὶ ὀδηγήσουν ἐνώπιόν του τοὺς θρασεῖς ἐκείνους Ἕλληνας !

Μῆδοι καὶ Κίσσιοι ἐφορμοῦν μὲ μανίαν κατὰ τῶν ὀλίγων. Φονεύονται ὁμως περισσότεροι. Ἐκείνους διαδέχονται ἄλλοι καὶ τούτους πάλιν ἄλλοι. Ἄλλ' οἱ Ἕλληνες μένουν ἀκλόνητοι.

Ἐξαποστέλλει τότε ὁ Ξέρξης τὸν Ὑδάρνην μὲ τοὺς 10.000 «ἀθανάτους Πέρσας». Ρίπτονται καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν μάχην μὲ βοήθην καὶ πάταγον πολύν. Ἄλλὰ καὶ αἱ ἀτελείωτοι τάξεις τῶν ἀ-

θανάτων αὐτῶν εὐρίσκουν τὸν θάνατον εἰς τὴν παράταξιν τῶν ἐνδόξεων ἐκείνων ἡρώων τῆς Σπάρτης. Δὲν δύνανται νὰ χρησιμοποιοῦσιν τὰ βραχέα των ἀκόντια καὶ κατακόπτονται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων οἱ Πέρσαι ὅλοι.

Ὁ ὑπερήφανος Ἀσιάτης ἀναπηδᾷ τρεῖς φορές ἀπὸ τὸν θρόνον του. Τὸν καταλαμβάνει φόβος διὰ τὴν τύχην τοῦ στρατοῦ του.

Καὶ ἡ ἐπομένη ἡμέρα δὲν ὑπῆρξε καλυτέρα διὰ τὸν ἐπιδρομέα. Ἦλπιζεν ὅτι οἱ ὀλίγοι θρασεῖς καὶ τραυματῖαι δὲν θὰ ὑπῆρχον πλέον διὰ νὰ ἀντισταθοῦν. Ἄλλ' ἠπατήθη. Μόνον πικρίας ἐδοκίμασε καὶ ἀπογοήτευσιν μεγαλυτέραν ἔλαβε καὶ κατὰ τὴν δευτέραν αὐτὴν ἡμέραν.

Μυσαρὰ πρᾶξις θραύει τὴν ἀντίστασιν.

Ὁ Ξέρξης φθάνει εἰς ἀμυχανίαν. Πλήττει ἀπὸ τὴν στενωχωρίαν του. Ἄλλὰ πρᾶξις μυσαρὰ τὸν σώζει. Ὁ προδότης Ἐφιάλτης ἔδωκε πίστιν εἰς βαρβαρικὰς ὑποσχέσεις καὶ ὑπέδειξε τὴν ἄγνωστον ἀτραπὸν, ἡ ὁποία ὠδήγει διὰ τοῦ ὄρους Καλλιδρόμου εἰς τὰ γῶτα τῶν ἀθανάτων ἡρώων!

Δὲν χάνει καιρὸν ὁ Ξέρξης. Ἐξαποστέλλει διὰ νυκτὸς τὸν Ὑδάρνη μὲ τοὺς ἀθανάτους του κατὰ τῶν νῶτων τῶν Ἑλλήνων. Καὶ ὁ κατάπτυστος προδότης ὀδηγεῖ!

Περὶ τὰ ἐξημερώματα οἱ Φωκεῖς φρουροὶ ἀντιλαμβάνονται τοὺς Πέρσας πλησίον των. Νομίζουν ὅτι ἔρχονται ἀποκλειστικῶς ἐναντίον των. Ἀρπάζουν τὰ ὄπλα των καὶ σπεύδουν εἰς καταλλήλους θέσεις πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, ἀποφασισμένοι ν' ἀντιτάξουν ἄμυναν μέχρι θανάτου.

Ἄλλ' οἱ Πέρσαι δὲν ἐνδιαφέρονται πολὺ διὰ τοὺς Φωκεῖς. Ἀπασχολοῦν μόνον τούτους μὲ συνεχῆ καὶ πυκνὰ τοξεύματα καὶ καταβαίνουν ἐσπευσμένως τὴν ἀτραπὸν.

Ὁ Λεωνίδας πληροφορεῖται τὰ συμβάντα. Βλέπει ὅτι ἐλπίς σωτηρίας δὲν ὑπάρχει. Ἐννοεῖ καλῶς ὅτι οὔτε καὶ ἀποτέλεσμα δύναται νὰ φέρῃ. Ἄλλὰ προτιμᾷ νὰ μείνῃ καὶ νὰ πέσῃ μαχόμενος. Διότι καὶ οἱ Νόμοι τῆς Σπάρτης αὐτὰ ὠρίζον, ἀλλὰ καὶ διότι ἐπίστευεν ὅτι ὁ θάνατός του θὰ ἔμενεν ὡς παράδειγμα

ἀξιολογώτατον, διὰ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, οἱ ὁποῖοι εἶχον νὰ ἀντικρῦσουν καὶ ἐν συνεχείᾳ τὴν βίαν τοῦ ἐπιδρομέως.

Ἐκάλεσε λοιπὸν τοὺς συμπολεμιστάς του ὅλους καὶ τοὺς διέταξε νὰ φύγουν διὰ θαλάσσης, διὰ νὰ χρησιμοποιηθοῦν εἰς ἄλλην μάχην. Καὶ ἐκράτησε μόνον τοὺς Σπαρτιάτας καὶ τοὺς Θηβαίους. Καὶ οἱ Θεσπιεῖς ἠρνήθησαν μὲ ἐπιμονὴν νὰ φύγουν, καὶ ἔμειναν.

Πάλῃ λυσσώδης. Φονεύονται οἱ ἄριστοι ἐνδόξως.

Ὁ Ξέρξης προσφέρει σπονδὰς εἰς τὸν ἀνατείλαντα ἥλιον καὶ ὀλίγον πρὸ μεσημβρίας, ὅτε ὑπελόγιζεν, ὅτι θὰ εἶχε φθάσει εἰς πέρας ἡ μυσαρὰ ὑπόδειξις τοῦ Ἐφιάλτου, παραγγέλλει γενικὴν ἐπίθεσιν.

Ὁ Λεωνίδας καὶ οἱ στρατιῶται του γνωρίζουν καλῶς ὅτι πρόκειται ν' ἀποθάνουν, ἀλλὰ περιφρονοῦν τὸν κίνδυνον. Λυποῦνται μόνον, διότι γνωρίζουν ἐπίσης καλῶς ὅτι ὁ Ξέρξης θὰ διασκελίσῃ τὰ πτώματά των καὶ θὰ περάσῃ. Καὶ ὁμως παρὰ τὴν ἀπελπισίαν των δεικνύουν τόλμην καὶ γενναϊότητα μοναδικὴν εἰς τὴν ἰστορίαν.

Παρατάσσονται καὶ ἀναμένουν τοὺς ἐχθροὺς εἰς τὸ πλατύτερον μέρος τοῦ στενοῦ, ὅπου συγκροτεῖται μάχη φονικωτάτη.

Οἱ Πέρσαι ἐπιτίθενται μὲ ἀπερίγραπτον σφοδρότητα. Ἄλλ' οἱ Ἕλληνες σκορπίζουν τὸν ὄλεθρον εἰς τὰς τάξεις των.

Συντρίβονται οἱ βάρβαροι καὶ πλεῖστοι ὑποχωροῦν· οἱ ἀρχηγοὶ των κτυποῦν μὲ μαστίγια, φονεύουν καὶ μὲ κάθε τρόπον τοὺς βιάζον νὰ προχωροῦν· πολλοὶ ρίπτονται εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἄλλοι καταπατῶνται ἀπὸ τοὺς ὕστερον ἐρχομένους ἀλλὰ σωτηρίαν δὲν εὐρίσκουν!

Συντρίβονται τὰ δόρατα τῶν Ἑλλήνων καὶ φθάνει ἡ στιγμή τοῦ θανατηφόρου ξίφους. Ὁ ὄλεθρος εἶναι μέγας!

Πίπτει μαχόμενος μεταξύ τῶν πρώτων ὁ Λεωνίδας. Φονεύεται ὁ σπουδαῖος Διηνέκης καὶ ὅλοι οἱ ἄριστοι τῶν Σπαρτιατῶν. Γύρω ἀπὸ τὸ τίμιον πῶμα τοῦ Λεωνίδου διεξάγεται τρομερὰ σφαγή. Φονεύονται καὶ ἀπὸ τοὺς Πέρσας δύο ἀδελφοὶ τοῦ Δαρείου καὶ ὁ Ἀβροκόμας καὶ ὁ Ὑπεράνθης καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀρίστους ἐξ αὐτῶν. Οἱ Ἕλληνες τέσσαρας φορὰς ἀναγ-

κάζουν τούς έχθρους νά υποχωρήσουν καί ἀποκομίζουν τὸν νεκρὸν τοῦ Λεωνίδου.

Πρέπει νά ἔπесен εὐχαριστημένος ὁ Λεωνίδας, διότι δὲν ἀντίκρουσε τὰς συνεπειὰς τῆς προδοσίας!

Καί ἰδοὺ μόλις φθάνουν οἱ Πέρσαι τοῦ Ἐφιάλτου! Οἱ Ἑλληνες εἰσέρχονται ἐσπευσμένως εἰς τὸ τεῖχος. Πιέζονται ἀπὸ παντοῦ ἀσφυκτικὰ καί πληγώνονται ἀκαταπαύστως· ἀμύνονται ὁμως μὲ μανίαν καί μὲ μαχαίρας καί μὲ τὰς χεῖρας καί μὲ τούς ὀδόντας ἀκόμη!

Ἄλλ' οἱ βάρβαροι τούς κατέχωσαν μὲ τὸ πλῆθος τῶν βελῶν, τὰ ὅποια ἔρριπτον.

Ἔπесен μέχρις ἑνός. Ἦνδραγάθησαν πρῶτοι μεταξὺ πρῶτων καί ἄριστοι μεταξὺ ἀρίστων¹.

Ὁ Ξέρξης διεσκέλισε τὰ πτώματα τῶν ἀρίστων Ἑλλήνων καί ἐπέρασε· τοῦ Λεωνίδου μάλιστα διέταξε νά ἀποκόψουν τὴν κεφαλὴν καί ν' ἀνασκολοπίσουν τὸ σῶμα.

Εἰς τὴν εἴσοδον τῶν στενῶν ἐστήθη βραδύτερον ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων μαρμάρινος λέων πρὸς τιμὴν τοῦ Λεωνίδου. Ἐπὶ τοῦ τόπου τῆς δόξης καί τῆς τιμῆς ἐστήθησαν μνημεῖα· ἕν διὰ πάντας τούς πεσόντας μὲ τὴν ἐπιγραφὴν:

Μυριάσιν ποτὲ τῆδε τριακοσίαις ἐμάχοντο
ἐκ Πελοποννήσου χιλιάδες τέτορες².

Καί ἕτερον διὰ τούς Σπαρτιάτας μὲ τὴν ἐπιγραφὴν:

Ἔξιν³, ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίους, ὅτι τῆδε
κείμεθα, τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι³.

¹ Ἡρόδοτος, Βιβλίον VII

² Ἐλευθέρα ἀπόδοσις ὑπὸ Χ. Δημητρακοπούλου

¹ Ὁ Ἡρόδοτος εἶχε μάθει τὰ ὀνόματα καὶ τῶν τριακοσίων Σπαρτιατῶν.

² Δηλαδή: Κατὰ τριακοσίων μυριάδων ($300 \times 10.000 = 3.000.000$) ἐμάχοντο κάποτε ἐνταῦθα τέσσαρες χιλιάδες ἐκ Πελοποννήσου.

³ Δηλαδή: Ξένη, ἀνάγγειλε εἰς τούς Λακεδαιμονίους, ὅτι ἐδῶ ἀκριβῶς εἴμεθα θαμμένοι, πιστοὶ εἰς τούς λόγους (= νόμους) ἐκείνων (τῆς Πατρίδος).

ΑΡΧΑΙΑΙ ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ

Ἀθηναῖαι.

Λαμπρά, ὅπως γνωρίζομεν, εἶναι τὰ κατορθώματα τῆς φιλοπατρίας τῶν ἀνδρῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος· ἀλλὰ δὲν εἶναι κατώτερος καὶ ὁ γυναικεῖος ἥρωισμός. Δὲν ὑπάρχει πόλις, ἢ ὁποῖα νὰ μὴ ἔχη ἥρωϊδας καὶ ἀμέτρητα εἶναι τὰ παραδείγματα, τὰ ὅποια προκαλοῦν μέχρι σήμερον τὸν θαυμασμόν ὅλου τοῦ κόσμου. X

Τὸ πρῶτον παράδειγμα θὰ τὸ εὕρωμεν εἰς τὰς Ἀθήνας. Τὴν πόλιν μόλις ἔχει θεμελιώσει ὁ βασιλεὺς Κέκρωψ· τὰ βήματα τῆς ἀκόμῃ δὲν εἶναι σταθερά.

Καὶ νὰ, φοβεροὶ ἐχθροὶ ἐπολιόρκησαν τὴν πόλιν ἀποφασισμένοι νὰ τὴν ἀφανίσουν. Οἱ Ἀθηναῖοι πρὸ τοῦ μεγάλου κινδύνου ἠρώτησαν τὸ μαντεῖον, τί πρέπει νὰ πράξουν διὰ νὰ σωθοῦν· ἐκεῖνο τοὺς ἀπήντησεν ὅτι τότε μόνον θὰ νικήσουν, ὅταν ἀποθάνῃ κάποιος ἐθελουσίως χάριν τῆς πατρίδος.

Ὅταν ἔμαθε τὸν χρησμόν ἡ Ἄγραυλος, θυγάτηρ τοῦ Κέκροπος, δὲν ἐδίστασεν οὔτε μίαν στιγμήν. Ἀναβαίνει ἀμέσως εἰς τὰ ὑψηλὰ τείχη τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἀφόβως κατακρημνίζεται. Ἡ φιλόπατρις κόρη δὲν ἐλογάριασεν οὔτε τὴν ὡραίαν νεότητά τῆς οὔτε τὰς βασιλικὰς τιμὰς, πού ἔχανε. Τουναντίον ἠθέλησε μὲ τὴν θυσίαν τῆς ἰδικῆς τῆς πολυτίμου ζωῆς νὰ δώσῃ τὴν ζωὴν εἰς κάποιον ἄλλον πολυτιμότερον, τὴν πατρίδα. Τοιοῦτοτρόπως ἐσώθησαν αἱ Ἀθηναὶ καὶ τὸ παράδειγμά τῆς ἐμιμήθη κατόπιν καὶ ὁ Κόδρος.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἠσθάνθησαν τόσον θαυμασμόν διὰ τὴν αὐτοθυσίαν τῆς ἥρωικῆς κόρης, ὥστε πρὸς τιμὴν τῆς ἴδρυσαν ναὸν εἰς τὸ μέρος ὅπου ἔπεσεν. Καὶ εἰς τὸν ναὸν αὐτόν, ναὸν γυναικὸς καὶ οὐχὶ ἀνδρός, οἱ Ἀθηναῖοι ἐφηβοὶ, ἐπικαλούμενοι τὴν βοήθειαν καὶ τὴν μαρτυρίαν τῆς Ἄγραύλου ὠρκίζοντο τὸν στρατιωτικὸν ὄρκον, ὅτι θὰ ὑπερασπίζουσιν μέχρις τῆς τελευταίας ἀναπνοῆς τῶν τὴν πατρίδα.

Σπαρτιάτιδες.

Πολύ γνωστή και παροιμιώδης είναι η μεγάλη φιλοπατρία των γυναικών της Σπάρτης.

“Όταν η Σπαρτιάτις έστελλε τόν υιόν της εις τόν πόλεμον, όχι μόνον δέν έκλαιεν, αλλά τουναντίον του έδιδε τήν άσπίδα με καρτεριαν και του έλεγεν :

— «“Η τάν η επί τας ».

Δηλαδή η να φέρης πάλιν τήν άσπίδα νικητής η να πέσης επάνω εις αύτην πολεμών τους έχθρους της πατρίδος.

Δέν είναι επίσης ολιγώτερον χαρακτηριστικά του γενναίου φρονήματος των γυναικών της Σπάρτης τα λόγια μιās άλλης Σπαρτιάτιδος. Παρεπονείτο ο υιός της, όταν μετέβαινεν εις τήν μάχην, ότι τò δόρυ του είναι βραχύ και έπομένως δέν ήμπορουσε να πολεμήση καλώς.

— Πρόσθεσ βήμα ! Του ειπε τότε εκείνη.

Δηλαδή αν τò δόρυ σου, παιδί μου, είναι βραχύ, δέν πειράζει· πλησίασε με θάρρος τόν έχθρον περισσότερον και τότε θα φθάνη τò δόρυ σου !

Πόσον πάλιν είναι αξιοθαύμαστος μιā άλλη Σπαρτιάτις, η ‘Αργιλεωνίς ! “Όταν έμαθεν ότι ο υιός της, ο στρατηγός Βρασίδης έφονεύθη εις τήν μάχην, συνεκράτησε τόν πόνον της, κατέπτε τα δάκρυά της και ειπεν :

— Ειπέτε μου τώρα, σας παρακαλώ, αν απέθανεν ανταξίως της Σπάρτης !

Και όταν της απήντησαν ότι η Σπάρτη δέν έχει ομοιον με τόν υιόν της, ειπε με μετριοφροσύνην :

— “Α, όχι, φίλοι ! Ναί μεν καλός και άξιος ητο ο Βρασίδης, αλλά η Σπάρτη έχει πολλούς καλυτέρους εκείνου !

Κανείς βεβαίως δέν ειδε τόν πόνον μιās άλλης Σπαρτιάτιδος, ο οποίος έπλημμύριζε τήν καρδιαν της, αλλά η ιστορία δέν έλησμόνησε τήν γενναιοψυχίαν της γυναικός.

‘Η Σπάρτη ειχε πόλεμον με τήν ‘Αχαϊκήν συμπολιτείαν και τόν βασιλέα της Μακεδονίας· ο βασιλεύς της τότε Κλεομένης ήναγκάσθη να ζητήσει τήν βοήθειαν του Πτολεμαίου, βασιλέως της Αιγύπτου.

Αὐτὸς ὅμως, διὰ νὰ δώσῃ βοήθειαν, ἠθέλησε νὰ ἀσφαλίσῃ διὰ τὴν συμμαχίαν καὶ ἐζήτησεν ὡς ὁμήρους τὴν βασιλομήτορα Κρατησίκλειαν καὶ τὰ μικρὰ τέκνα τοῦ βασιλέως. Ὁ Κλεομένης ἔπειτα ἀπὸ πολλοὺς δισταγμοὺς ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν γραῖαν μητέρα του τὴν ἀπαίτησιν τοῦ Πτολεμαίου.

— Αὐτὸ εἶναι, παιδί μου, τοῦ εἶπε, ποῦ ἐδίσταζες νὰ μοῦ εἰπῆς ; Ἦμπορεῖ λοιπὸν καὶ ἐγὼ ἢ γερόντισσα νὰ ὠφελῶ τὴν Σπάρτην καὶ σὺ ἀκόμη κάθησαι ; Στείλε με, στείλε με, παιδί μου, τὸ ταχύτερον, προτοῦ τὰ γηρατεῖα μὲ καταστήσουν ἄχρηστον καὶ ἀνωφελῆ διὰ τὴν πατρίδα...

Ὅταν δὲ μετ' ὀλίγον ἀνεχώρει διὰ τὴν Αἴγυπτον, ἐφίλησε δακρυσμένη τὸν υἱὸν τῆς, ἐσπόγγισεν ἔπειτα τὰ δάκρυά τῆς, μήπως τὰ ἴδη κανεῖς, καὶ εἶπεν :

— ὦ βασιλεῦ τῶν Λακεδαιμονίων, ἄς προσέξωμεν καὶ οἱ δύο νὰ μὴ κάμωμεν τίποτε ἀνάξιον τῆς Σπάρτης !

Ὅμαδικοὶ ἥρωισμοί.

Τὰ παραδείγματα αὐτά, τὰ ὅποια εἶναι τὸ ἕν λαμπρότερον τοῦ ἄλλου, καὶ ἐλάχιστα ἀπὸ τὰ τόσα ποῦ ἀναφέρει ἡ ἱστορία, φωτίζουν μόνον ἄτομα· ἔχομεν ὅμως καὶ ἄλλα ὁμαδικοῦ γυναικείου ἥρωισμοῦ, ποῦ μᾶς κάμνουν νὰ μένωμεν κατάπληκτοι.

Κάποτε ὁ Πύρρος, ὁ γενναῖος βασιλεὺς τῆς Ἠπείρου, ἐστρατοπέδευσεν ἀπειλητικὸς πρὸ τῆς Σπάρτης.

Ὁ κίνδυνος ἦτο μεγάλος καὶ ἡ Γερουσία ἔκρινεν ὀρθὸν νὰ ἀποστείλῃ τὰ γυναικόπαιδα πρὸς ἀσφάλειαν εἰς τὴν Κρήτην. Μόλις τὸ ἔμαθαν αἱ γυναῖκες ἠγανάκτησαν καὶ ἠρνήθησαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν πατρίδα των.

Παρουσιάσθησαν ὅλαι ἐνώπιον τῆς Γερουσίας καὶ μία ἐξ αὐτῶν, ἡ Ἀρχιδαμία, μὲ τὸ ξίφος εἰς τὴν χεῖρα, ἐφώνασε :

— Σπαρτιᾶται, ἂν ἡ Σπάρτη χαθῆ, καμμία Σπαρτιᾶτισσα δὲν θέλει νὰ ζήσῃ !

Καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ὅλαι μαζί, μικραὶ καὶ μεγάλαι, παρθένοι καὶ σύζυγοι, μετέβησαν εἰς τὸ στρατόπεδον, ὅπου οἱ στρατιῶται ἔσκαπτον τάφρον, διὰ νὰ ἀντικρούσουν τὴν ἔφοδον τοῦ Πύρρου. Ἀμέσως ἤρχισαν καὶ αὐταὶ νὰ σκάπτουν μὲ προθυμίαν, διὰ νὰ ἐπιταχύνουν τὴν ἀνόρουξιν.

“Όταν ήλθεν ή νύξ ύπεχρέωσαν τούς πολεμιστάς νά άποσυρθοϋν, διά νά άναπαυθοϋν, αύταί δέ έσυνέχισαν μόναι των τήν έκσκαφήν μέ τόν αύτόν ζήλον.

Τήν αύγήν ή τάφρος ήτο έτοιμος και τήν παρέδωσαν εις τούς ύπερασπιστάς τής πατρίδος. Καί αύταί άντι νά φύγουν, διότι ήσαν κατάκοποι άπό τò δλονύκτιον έργον, παρέμειναν εις τήν μάχην πλησίον τών στρατιωτών· τούς έφερον βέλη, άκόντια, τροφήν, ύδωρ, ένοσήλευον τούς τραυματίας και ένεθάρρυνον τούς μαχομένους :

— Σπαρτιάται, τούς έλεγον, μεγάλη θά ειναί ή δόξα νά νικήσετε τούς έχθρους έμπρός εις τά μάτια τής Σπάρτης· αλλά και γλυκύτατος θά ειναί ó θάνατος, άν, μαχόμενοι χάριν αύτής, πέσετε εις τάς άγκάλας τών μητέρων, τών συζύγων και τών θυγατέρων σας !

Οί Σπαρτιάται έχοντες εις τò πλευρόν των τας ήρωικάς γυναίκας έπολέμησαν μέ θάρρος και ήνάγκασαν τόν Πύρρον ν’ άποχωρήση νικημένος.

“Όταν πάλιν κάποτε οί Θεσσαλοί εισέβαλον εις τήν Φωκίδα, οί Φωκείς όμοφώνως άπεφάσισαν ν’ άμυνθοϋν και ή νά νικήσουν ή νά άποθάνουν όλοι. Άλλά αί Φωκίδες γυναίκες έκαμαν κάτι ήρωικότερον.

Άπεφάσισαν οικειοθελώς ν’ άποθάνουν όλοι παρά νά γίνουν δοϋλαι τών Θεσσαλών. Συνέλεξαν λοιπόν τά ξύλα, διά νά άνάψουν τήν πυράν και νά καοϋν αύταί και τά τέκνα των, έάν οί έχθροί κατώρθωναν νά καταλάβουν τήν πατρίδα των ! Καί άκόμη έκαμαν στέφανον και έστεφάνωσαν τόν άρχοντα τής πόλεως, ó όποίος ειχε προτείνει τούτο εις αύτάς !

Οί εισβολείς φυσικά άπέτυχαν, διότι κανείς δέν ήμπορεί νά νικήση ένα λαόν, τοϋ όποίου άνδρες και γυναίκες ειναί άποφασισμένοι ν’ άποθάνουν χάριν τής έλευθερίας των.

Τοιαύται ήσαν αί άρχαίαι έλληνίδες ως μητέρες, ως σύζυγοι, ως πολίτιδες. Καί δι’ αύτò τά τέκνα των έδημιούργησαν ένα Μαραθώνα, μίαν Σαλαμίνα, και ένδόξους Θερμοπύλας.

N. A. Κοντόπουλος

Η ΑΓΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ

[Μιά από τις παραδόσεις του λαού μας, που δείχνουν την ακλόνητη πίστη του Γένους στον καιρό της σκλαβιάς του για την αναγέννησή του, είναι και της Άγια-Τράπεζας. Την παράδοση αυτή διερωμενέει και το ποίημα του Δροσίνη].

Τῆς Ἁγίας Σοφιάς τὴν Ἁγία Τράπεζα,
πρὶν οἱ Τοῦρκοι μποῦν καὶ τὴν κουρσέψουν,
σὲ καράβι οἱ Χριστιανοὶ τὴν φόρτωσαν
νὰ τὴν ξενιτέψουν.

Τὸ καράβι μὲ τὴν Ἁγία Τράπεζα
πλέοντας στ' ἀνοιχτὰ μεγάλα βάθη
ξάφνω, δίχως ξέρες, δίχως σίφουνα,
πνίγηκε κι ἐχάθη.

Τῆ μεριά που βούλιαξε ἡ Ἁγία Τράπεζα,
δείχνει ἕνα θαυματουργὸ σημάδι:
Πάντα ἐκεῖ εἶν' ἡ θάλασσα ἀτρικύμιστη
κι ἔχει ἀπάνω λάδι.

Στάλες τοῦ λαδιοῦ τῆς Ἁγίας Τράπεζας
τις μαζεύουν μὲ στεγνὸ μπαμπάκι
καὶ τις φέρνουν γιὰ τὰ μάτια τ' ἄρρωστα
ναῦτες ἀπ' τὴ Θράκη.

Στὸ βυθὸ πεσμένη ἡ Ἁγία Τράπεζα
σέρνεται, κυλιέται ἀγάλι ἀγάλι
κι ὅταν ξαναγίνη ἡ Πόλη ἐλεύθερη
θὰ 'βγῆ στ' ἀκρογιάλι....

« Πύρινη Ρομφαία »

Γ. Δροσίνης

ΤΟ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙ

[Τὸ θαῦμα, πὸν βλασταίνει ξερὸ ξύλο, γιὰ τὰ βεβαιώση ὅτι θὰ ἐλευθερωθῶν οἱ δοῦλοι Ἕλληνες ἀπὸ τοὺς Τούρκους, δείχνει τὴν ἀκλόνητη πίστι τοῦ λαοῦ μας στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς, πὼς θὰ ἔλθῃ ἡ ἡμέρα τῆς ἐλευθερίας. Ἐπίσης καὶ στὰ λαϊκὰ κάλαντά, πὸν τραγουδοῦν τὰ παιδιὰ τὴν παραμονὴ τῆς Πρωτοχρονιάς, βλασταίνει καὶ τὸ ξερὸ ραβδί τοῦ Ἄϊ - Βασίλη, πὸν ἔρχεται φέροντας καὶ τὰ δῶρα].

Κοντὰ στὸ Μυστρά*, σὲ μιὰ ψηλὴ θέση, πῶχει ἀπὸ κάτω ὅλο τὸν κάμπο τῆς Σπάρτης, ἦταν ἓνα μεγάλο κυπαρίσσι, τὸ μεγαλύτερο κυπαρίσσι τοῦ κόσμου. Τώρα δὲν ὑπάρχει πιά· εἶναι λίγα χρόνια, κάποιος κακὸς ἄνθρωπος εἶχε ἀνάψει φωτιά ἐκεῖ κοντὰ καὶ δὲν πρόσεξε κι ἀνάψε τὸ κυπαρίσσι καὶ κήκε.

Αὐτὸ τὸ κυπαρίσσι εἶχε τὴν ἱστορία του. Ἐπὶ Τουρκίας ἔνας πασὰς πῆγε σ' αὐτὴ τὴ θέση νὰ διασκεδάσῃ. Ἐβαλε καὶ τοῦ ᾤψαν ἓνα σφαχτὸ καὶ κάθισε κι ἔφαγε.

Εἶχε μαζί του κι ἓνα βοσκό, ἓνα νέο παλληκάρι χριστιανόπουλο καὶ τὸν ὑπηρετοῦσε. Γιὰ μιὰ στιγμή τὸ παιδί, πὸν ἔρριξε τὴ ματιὰ του καὶ παρατήρησε ἐκεῖνο τὸ ὠραῖο θέαμα, τὸν κάμπο μὲ τίς πρασινάδες καὶ τ' ἄφθονα νερά καὶ τὰ βουνὰ γύρω, τὸ ᾤπασε τὸ παράπονο κι ἀναστέναξε.

Τὸν εἶδε ὁ πασὰς καὶ τὸν ρωτᾷ :

— Μπρὲ Ρωμιέ, τί ἔχεις κι ἀναστενάζεις ;

— Τί νὰ ᾄχω, πασά μου ! τοῦ λέει. Συλλογίζομαι πὼς ὅλα αὐτὰ τὰ μέρη ἦτανε δικά μας μιὰ φορὰ καὶ μᾶς τὰ πήρατε· μὰ λένε τὰ χαρτιά μας κι ἔχω τὴν ἐλπίδα μου στὸ Θεό, πὼς μὲ καιρὸ πάλι δικά μας θὰ γίνουν.

Ἄσπασα θύμωσε.

— Μωρέ, τί μᾶς λὲς αὐτοῦ ; τοῦ λέει· καὶ ἀρπάζει τὴν ξύλινη σούβλα, πὸν εἶχαν ψῆσει τ' ἄρνι, καὶ τὴν καρφώνει στὴ γῆ.

— Νά, τὸ βλέπεις αὐτό ; λέει. Ἄν αὐτὸ τὸ ξερὸ παλούκι βγάλη κλαριά, τότε νὰ ᾄχετε, ἐλπίδα, πὼς θὰ ξαναπάρετε πίσω αὐτὰ τὰ μέρη.

Τὴν ἄλλη μέρα ἡ σούβλα ρίζωσε στὴ γῆ καὶ βλάστησε καὶ φούντωσε καὶ θέριεψε κι ἔγινε τὸ περήφανο κυπαρίσσι πὸν γνωρίζαμε.

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΚΛΕΦΤΙΚΟ

Πότε θά 'ρθῆ μιάν ἄνοιξη, θά 'ρθῆ ἕνα καλοκαῖρι
πού λουλουδιάζουν τὰ κλαριά, πού λειώνουνε τὰ χιόνια,
γιὰ νὰ ζωσθοῦμε τ' ἄρματα καὶ τὰ χρυσὰ τσαπράζια
νὰ βγοῦμε κλέφτες, βρὲ παιδιά, κλέφτες στὰ κορφοβούνια.
Μέσ' στὴ ψηλότερη κορφή νὰ στήσουμε λημέρι
νὰ 'χομε τ' ἄστρα τ' οὐρανοῦ τ' ἀποβραδὺς κουβέντα·
κι ἐμᾶς τὸ γλυκοχάραμα νὰ πρωτοχαιρετίζη,
ἐμᾶς ὁ ἥλιος τὴν αὐγὴ σὰν κρούη νὰ πρωτοβλέπη,
νὰ μᾶς ζηλεύουν οἱ αἰτίοι, νὰ μᾶς ξυπνοῦν τ' ἀηδόνια.
Ἄράδ' ἀράδα τ' ἄρματα στὰ πεῦκα θὰ κρεμάμε,
καὶ θε νὰ στήνουμε χορό. Καὶ κάθε μας τραγοῦδι
θά 'ναι βροντῆ ἀπὸ σύγνεφο, φωτιὰ ἀπ' ἀστροπελέκι·
θά μᾶς τρομάζουν τὰ θεριά, θὰ προσκυνοῦν οἱ κάμποι.
Πότε θά 'ρθῆ μιάν ἄνοιξη, θά 'ρθῆ ἕνα καλοκαῖρι,
νὰ βγοῦμε κλέφτες, βρὲ παιδιά, κλέφτες στὰ κορφοβούνια.

« Ἀγροτικά »

Κ. Κοστούλης

— “Ελα, μάννα μου· τ’ ἄρματα καὶ τὴν εὐχή σου.

— Γιουροῦσι πάλι ;

— Ναὶ μάννα μ’.

Τὸ Μεσολόγγι δευτέραν φοράν ἤδη ἐκινδύνευεν ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ. Πολυάριθμος τουρκικὸς στρατὸς περιέκλειεν αὐτὸ ἀπὸ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης. Ὁ Κιουταχῆς κατεσκήνου πρὸ τῶν τειχῶν τοῦ ἀπὸ τοῦ Μαΐου τοῦ 1825, ἀπόφασιν ἔχων νὰ μὴ ὀπισθοδρομήσῃ ἄπρακτος.

Ἡ κρισιμώτερα στιγμή ἤγγιζε διὰ τὸ Μεσολόγγι. Καὶ ὄμως μόνῃ ἢ ἐμφάνισις τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου ἤρκεσε ν’ ἀλλάξῃ τὰ πράγματα. Ὁ Τοπάλ πασᾶς μὲ τὴν πρώτην προσβολὴν ἐτρέπη εἰς φυγὴν καὶ ὁ Κιουταχῆς περιῆλθεν εἰς δύσκολον θέσιν.

— Καὶ λὲς νὰ κάμετε γιουροῦσι ; ἠρώτησε καὶ πάλιν ἡ Μαλάμω τὸν υἱὸν τῆς Ζάχων.

— Ναί, μάννα, ἀπόψε. “Ελα, δῶσ’ μου τ’ ἄρματα.

Ἡ Μαλάμω ἔλαβε προθύμως τὸ λαμπρὸ γιαταγάνι καὶ τὸ ἐπέρασεν εἰς τὸν ὄμον του. “Επειτα τοῦ ἔδωσε στὸ χέρι τὸ καριοφίλι του.

— Κοίταξε νὰ μὴν ξεχνᾶς τὸν Ταχίρ ! τοῦ εἶπε μὲ αὐστηρὰν φωνήν. Ὁ Ζάχος συνωφρυώθη δὲν εἶπε τίποτε, καὶ τράβηξε ἔξω.

Ἡ Μαλάμω ἦτο Σουλιώτισσα. Κόρη πρὶν, εἶχε φάγει μὲ τὴ φύκτα τὴν μπαρούτη ὑπερασπιζομένη μὲ θάρρος τοὺς βράχους τῆς πατρίδος τῆς.

Ἡ Μαλάμω εἶχεν αὐστηρὰς καὶ μεγάλας ιδέας περὶ πατρίδος, τιμῆς καὶ οἰκογενειακῶν παραδόσεων. Τὸν πόλεμον τὸν ἐ-

θεῶρει ὡς κάτι φυσικὸν καὶ ἀναγκαῖον διὰ τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ὅμως τώρα ποὺ ἀπεχαιρέτα τὸν Ζάχον, μόνη ἡ ὑπερηφάνεια συνεκράτει τὰ δάκρυα. Ὁρθία εἰς τὴν θύραν τῆς παρηκολούθει διὰ τοῦ βλέμματος τὸν υἱόν, ὅστις μὲ γοργὸν βῆμα ἔσπευδε πρὸς τοὺς συντρόφους του. Σιγὴ καὶ ἔρημια ἐβασίλευον περίε.

Τέλος εἰσηλθεν εἰς τὸν οἶκον τῆς καὶ ἔκλεισε τὴν θύραν ὀπισθὲν τῆς. Διὰ σταθερᾶς χειρὸς ἤναψε μικρὸν κηρίον πρὸ τοῦ εἰκονίσματος τῆς Παναγίας καὶ ἐγονυπέτησεν εὐλαβῶς. Εἰς τὴν Παναγίαν ἐνεπιστεύετο τὸν Ζάχον τῆς. Δὲν ἐζήτηι μόνον νὰ τὸν φυλάξῃ κατὰ τὴν συμπλοκὴν, ἀλλὰ καὶ νὰ τοῦ χαρίσῃ δύναμιν διὰ νὰ καταβάλλῃ τὸν Ταχίρ Γιάτσην.

Ὅταν ἡ Μαλάμω ἔλεγεν εἰς τὸν υἱόν τῆς νὰ μὴ λησμονῆ τὸν Ταχίρ, δὲν ὠμίλει ὡς μητέρα, ἀλλ' ὡς γυναῖκα τοῦ Σπαθόγιαννου. Αὐτὸν εἶχε φονεύσει ὁ Ταχίρ διὰ νὰ πάρῃ τὸ περίφημον καριοφίλι του.

Τὸ καριοφίλι τοῦ Σπαθόγιαννου ἦτο ἀπὸ τὰ πολυτελέστερα τοῦ καιροῦ του. Δὲν ἦτο ὅμως ὀνομαστὸν μόνον διὰ τὴν πολυτέλειάν του, ἀλλὰ καὶ διότι ὑπῆρξεν ὄπλον τοῦ ἀρματολοῦ Σπαθόγιαννου, ποὺ ἤκμασε κατὰ τὸ 1680.

Ἐπὶ ἑκατὸν καὶ πλέον ἔτη μετέβαιναν ἀπὸ πατέρα εἰς υἱόν καὶ ἐτρέφετο μὲ μπαρούτην καὶ σφαίρας καὶ ἔστελνε τὸν θάνατον εἰς τοὺς ἐχθρούς. Οὕτως ἔφθασε μέχρι τοῦ Γιώργου Σπαθόγιαννου, τὸν ὁποῖον ἐφόνευσε δι' ἐνέδρας ὁ Ταχίρ καὶ τὸ ἤρπασεν.

Ἄλλ' ἡ τιμὴ τῆς οἰκογενείας ἀπήτει, πάσῃ θυσίᾳ, νὰ ἀνακτηθῆ τὸ καριοφίλι καὶ ἀδιάκοπος καὶ πεισματώδης ἀγὼν ἤρχισεν ἔκτοτε μεταξὺ τῆς οἰκογενείας τοῦ Σπαθόγιαννου καὶ τοῦ Ταχίρ. Τέσσαρες υἱοὶ τῆς, ὁ ἕνας μετὰ τὸν ἄλλον, ἐφονεύθησαν ὑπ' αὐτοῦ. Αἱ συμφοραὶ ἐπλήγωσαν τὴν μητρικὴν καρδίαν τῆς Μαλάμωσ, ἀλλὰ δὲν κατέβαλον τὴν ὑπερηφάνειάν τῆς. Καὶ τώρα πληροφορηθεῖσα ὅτι ὁ Ταχίρ ἦτο ἐμπρὸς εἰς τὰ τεῖχη τῆς πόλεως, ἔστελνε τὸν τελευταῖον υἱόν τῆς νὰ κτυπηθῆ μαζί του.

Ἐν τούτοις ὁ Ζάχος μὲ ἐλαφρὸν καὶ γοργὸν βῆμα ἔφθασεν εἰς τὰ τεῖχη. Ἡ φρουρὰ ἠγρύπνει εἰς τοὺς προμαχώνας.

Ὁ Νότης Μπότσαρης μὲ τοὺς ἄλλους καπεταναίους συνεσκέπτοντο περὶ τῆς ἐξόδου εἰς τὸ ἐκκλησίδιον τῆς Ἀγίας Παρρασκευῆς.

‘Ο Καραϊσκάκης εἶχε πλησίον τὸ στρατόπεδόν του. Συνενοηθέντες μετ’ αὐτοῦ ἀπεφάσισαν ἐκείνην τὴν νύκτα νὰ ἐπιπέσουν συγχρόνως κατὰ τοῦ Ἀλβανικοῦ στρατοπέδου. Ἦδη ἡ συμφωνηθεῖσα ὥρα ἐπλησίαζε. Τὰ διακόσια παλληκάρια τὰ προωρισμένα διὰ τὴν ἔξοδον εἶχον διέλθει τὴν τάφρον καὶ ἔκειντο πρηγῆ μὲ τὸ καριοφίλι εἰς τὴν χεῖρα καὶ τὸ γιαταγάνι εἰς τοὺς ὀδόντας κάτω τοῦ ὑψηλοῦ προχώματος τῶν ἐχθρῶν.

— Φωτιά στὸ βουνό, ὦρὲ παιδιὰ! εἶπέ τις χαμηλοφώνως. Πραγματικῶς εἰς μίαν ράχιν τοῦ Ζυγοῦ ἔλαμψαν αἴφνης τρεῖς φωτιῆς καὶ ταυτοχρόνως ἠκούσθησαν πυροβολισμοί. Ἦταν τὸ σύνθημα ποὺ ἐπερίμενον οἱ ὀπλαρχηγοί. ‘Ο Καραϊσκάκης εἰδοποιούσεν ὅτι ἐπιπιεν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Σχεδὸν ἀμέσως ἀλαλαγμὸς ἠκούσθη ἀπὸ τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου.

— ‘Ετοιμοὶ παιδιὰ ; ἠρώτησεν πλησιάζων ὁ Μακρῆς.

— ‘Ετοιμοί.

— ‘Εμπρός !

Ἔσταυροκοπήθησαν κι εὐρέθησαν αἴφνης ὄρθιοι ἐπὶ τοῦ ἐχθρικοῦ προχώματος.

Ὅπως δύο μεγάλοι ποταμοί, τείνοντες νὰ συναντηθοῦν κατατρώγουν καὶ παρασύρουν τὸ πρὸ αὐτῶν χῶμα, οὕτως οἱ δύο στρατοί, οἱ ἔξωθεν ἐρχόμενοι καὶ οἱ ἐκ τῆς πόλεως, κατέστρεφον πᾶν ἐμπόδιον καὶ ἐπροχώρουν. Συναντῶμενοι δὲ ἀντήλλασον τὸ σύνθημα καὶ ἔβαινον κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.

— Δαδί ! ἐφώναζεν ὁ ἕνας κρατῶν ὑψηλὰ τὸ γιαταγάνι.

— Τσεκοῦρι ! ἀπήντα ὁ ἄλλος. Καὶ ἐφιλοῦντο ἀδελφικῶς.

Οἱ ἐχθροὶ εἶχον ἐγερεθῆ τοῦ ὕπνου ἔντρομοι. Μερικοὶ ἔδραξαν τὰ ὄπλα διὰ ν’ ἀντιταχθοῦν, ἀλλὰ τὸ σκότος καὶ ἡ σύγχυσις ἔκαμνον αὐτοὺς νὰ μὴ βλέπουν ὅτι ἔσφαζον τοὺς ὁμοφύλους των.

Ἀπὸ τοῦ Ζυγοῦ μέχρι τῶν τειχῶν ἡ πεδιάς εἶχε μεταβληθῆ εἰς κόλασιν. Βοῆ καὶ θόρυβος παντοῦ. ‘Ο Ζάχος διεκρίνετο μεταξὺ τῶν πρώτων εἰς τὴν συμπλοκὴν. Ἀφοῦ ἄδειασε τὸ καριοφίλι του, τὸ ἐκρέμασε εἰς τὸν ὄμιον καὶ κρατῶν εἰς τὴν δεξιὰν τὸ γιαταγάνι καὶ εἰς τὴν ἀριστερὰν τὴν ἀσημοπιστόλαν ἐπροχώρει κτυπῶν πανταχοῦ.

Αἴφνης ἐστάθη ἀκρῶμενος. Ἐν μέσῳ τοῦ τόσο θορύβου καὶ τῶν μυρίων πυροβολισμῶν ἡ ἐξησχημένη ἀκοή του διέκρινε

ένα γνωστὸν πυροβολισμόν. Ἄνετρίχιασεν ὄλος. Τὸ μέτωπόν του ἐσκυθρόωπασε. Τὸν εἶχε ἀκούσει, ὅτε ἐπολέμει μὲ τὸν τελευταῖον ἀδελφόν του πρὸς τοὺς Ἄλβανούς.

« Ἄκους ! Ἐκεῖνο εἶναι τὸ καριοφίλι τοῦ πατέρα, μὴ τὸ ξεχνᾶς ! » Τοῦ ἐσύστησε πρὶν φονευθῆ ὁ ἀδελφός του.

Τὸ καριοφίλι τοῦ Σπαθόγιαννου ! εἶπεν ὁ Ζάχος στραφείς πρὸς τοὺς συντρόφους του. Καὶ ὡς νὰ ἔβαλε πέτρα εἰς τοὺς πόδας, ὁ νεαρὸς κλέφτης ἐτράπη ἀκράτητος πρὸς τὸ μέρος τοῦ πυροβολισμοῦ.

Ἐκεῖ συνεκροτεῖτο πεισματώδης ἀγὼν μεταξὺ τῶν Τόσκηδων καὶ τῶν κλεφτῶν.

— Ὠρὲ Ταχίρ Γιάτση ! αὐτοῦ εἶσαι, ὦρέ ! ἐφώναζεν καταφθάσας ὁ Ζάχος.

— Ἐδῶ γιὰ ! ἀπήντησε μὲ τὴν βροντώδη φωνήν του ὁ ἀρχηγὸς τῶν Τόσκηδων.

— Ἐβγα, ὦρέ, νὰ πολεμήσουμε οἱ δύο.

— Καὶ ποιὸς εἶσαι μωρέ ;

— Εἶμαι ὁ Σπαθόγιαννος.

Ἦκούσθη θόρυβος καὶ συγχρόνως ἐφάνη ἐπὶ τοῦ ἐχθρικοῦ προχώματος κρατῶν εἰς τὴν δεξιὰν μακρὸν καριοφίλι μεγαλόσωμος ἀνὴρ. Ἦταν ὁ Ταχίρ. Ἄν καὶ γέρος ἢ ψυχὴ του ἦτο γεμάτη ἀπὸ νεανικὸ σθένος κι οἱ βραχίονές του ἀπὸ δύναμη. Τὴν ἀνδρείαν τοῦ Ταχίρ Γιάτση ἀκόμη ἐξυμνοῦν τὰ Ἄλβανικὰ τραγούδια.

Οἱ κλέφται μόλις τὸν εἶδαν ἔπαψαν τοὺς πυροβολισμούς. Καὶ οἱ Τόσκηδες ἐπίσης. Ἀπέναντι τοῦ Ταχίρ ἐπὶ ἄλλου προχώματος ἴστατο ὁ Ζάχος εἰς τὰ νύχια του, ὡς πετρίτης ἀνυπόμονος νὰ πετάξῃ κατὰ τῆς λείας του.

Οἱ δύο ἀντίπαλοι ἐμέτρησαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν. Τὸ βλέμμα των διεσταυρώθη πληρὴς μίσους καὶ δι' ἑνὸς κινήματος ὕψωσαν τὰ καριοφίλια τους καὶ ἐπυροβόλησαν. Ἡ σφαῖρα τοῦ Ταχίρ ἐκτύπησεν ἐλαφρῶς τὸν ἀριστερὸν ὤμον τοῦ κλέφτου. Τὸ καριοφίλι τοῦ Ζάχου δὲν ἐξεπυροσοκρότησε. Ἀπὸ τὸ μῖσος του κατὰ τοῦ Ταχίρ ἐλησμόνησεν ὁ

τι ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς συμπλοκῆς δὲν εἶχε γεμίσει πλέον τὸ ὄπλον τοῦ.

— Ρίξε πάλι μπρέ! ἐφώναξε πρὸς αὐτὸν ὁ Ταχίρ προτείνων τὸ στήθος του.

— "Ὅχι! ἀπήντησεν ὁ γενναῖος Ζάχος. Καὶ ἔρριξε τὸ καριοφίλι του στοὺς συντρόφους του. "Εσυραν τότε τὰ γιαταγάνια καὶ ὤρμησαν ἐναντίον ἀλλήλων.

Ὁ Ταχίρ ἔκυπτεν, ὁ Ζάχος ὠρθώνετο. "Εκλινεν ὁ ἕνας ἀριστερά, ἐπήρχετο ὁ ἄλλος δεξιά. Καὶ ἐμονομάχουν μὲ λύσσαν καὶ ἐβόγγουν.

Αἴφνης ὁ Ταχίρ ὕψωσε τὸ γιαταγάνι του καὶ τὸ κατέφερε μὲ ὄλην του τὴν δύναμιν, ἀλλὰ ταχὺς ὁ Ζάχος τὸ ἀπέκρουσε μὲ τὸ δικό του. Καὶ ἀμέσως κατέβασαν τὰ γιαταγάνια τους κατεστραμμένα.

— "Ἐχεις τύχη, ὦρὲ! ἐφώναξεν ὁ Ἀλβανὸς ρίπτων τὸ γιαταγάνι του καταγῆς.

— Κι ἂν δὲν ἔχω τὴν κερδίζω! ἀπήντησε μὲ πεποίθησιν ὁ Ἕλλην. Καὶ ὀρμήσας ἔσφιγξε εἰς τοὺς βραχίονάς του τὸν Ταχίρ. Τότε ἤρχισε πεισματωδέστατος ἀγὼν πάλης.

Οἱ κλέφται καὶ οἱ Τόσκηδες, στηριζόμενοι ἐπὶ τῶν ὄπλων, παρηκολούθουν βουβοὶ τὴν πάλην. Τὴν μονομαχίαν εἶχον πληροφορηθῆ καὶ εἰς τὰ δύο στρατόπεδα. Τσάμηδες, Λιάπηδες, Γκέκηδες, Ἕλληνες συνέρρεον ἐκεῖ ἐπὶ τῶν προχωμάτων θεώμενοι ἀπλήστως. Τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ἐφώτιζε πλέον τὰ βουνὰ τοῦ Ζυγοῦ. Καὶ ἐπάλαιον ἀκόμη.

Αἴφνης οἱ δύο ἀντίπαλοι ἀπεχωρίσθησαν. Πρὶν ὅμως οἱ θεαταὶ προφθάσουν νὰ ἀπορήσουν, εἶδον αὐτοὺς ἐπιπίπτοντας καὶ πάλιν κατ' ἀλλήλων μετὰ μεγαλυτέρας ὀρμῆς.

Ὁ Ταχίρ μένεα πνέων ὕψωσε τὸ ξίφος του κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀντιπάλου του. Ὁ Ζάχος ἐρρίγησεν. Ἀλλὰ δι' ἑνὸς ἐπιδεξίου κινήματος ἀπέφυγε τὸν κίνδυνον καὶ ἀντεπιτεθεὶς ἐκάρφωσε τὸ στήθος τοῦ Ἀλβανοῦ πέρα πέρα. Τὸ τεράστιον σῶμα τοῦ Ταχίρ ἐξηπλώθη μετὰ βρόντου καταγῆς.

Ἡ Μαλάμω παρηκολούθει ἀπὸ τὸ τεῖχος τὴν πάλην μὲ ἀγωνίαν. Εἰς κάθε κίνημα τοῦ Ταχίρ, εἰς κάθε κτύπημά του ἡ Μα-

λάμω έρρίγει. 'Αλλ' ὅτε τέλος εἶδε τὸν 'Αλβανὸν ἐξηπλωμένον καὶ τὸν Ζάχον ἐπάνω του ἐφώνησε θριαμβευτικά :

— Γειά σου, μωρὲ γυιέ μου ! Τὴν φωνὴν τῆς ἠκολούθησαν μύρια φωναὶ καὶ ἰσάριθμοι πυροβολισμοὶ χαρᾶς. Ὁ Ζάχος ἤδη ἐπέστρεφε μετὰ τῶν συντρόφων του εἰς τὴν πόλιν φέρων τὸ προγονικὸν του καριοφίλι καὶ τὰ τσαπράζια τοῦ Ταχίρ.

Πρὸ τῆς πύλης ὁ λαὸς καὶ ἡ φρουρὰ ἀνέμενον τοὺς κλέφτας. Αἱ γυναῖκες ἐδεικνυον εἰς τὰ τέκνα των τὸν Ζάχον ὡς πρότυπον ἀνδρείας.

'Η Μαλάμω ἅμα διέκρινε μακρόθεν τὸν υἱὸν τῆς, ἔτρεξε καὶ ἤρπασε τὸ καριοφίλι ἐκ τῶν χειρῶν του. Τὸ κατεφίλει, τὸ ἔσφιγεν ἐπὶ τοῦ στήθους τῆς καὶ τῷ ὠμίλει ὡς νὰ ἦτο ἔμψυχον.

— Δὲν φιλεῖς καὶ τὸ γυιὸ σου κυρά ; εἶπεν ὁ Μακρῆς.

'Η Μαλάμω ἐστάθη, ἔστρεψε τὸ βλέμμα καὶ ἀπήντησεν ὑπερηφάνως :

— Τώρα ἔχω δυὸ γιουούς.

Καὶ περιβαλοῦσα διὰ τῆς ἀριστερᾶς τὸν Ζάχον ἔσφιγεν αὐτὸν καὶ τὸ καριοφίλι εἰς τὸν κόλπον τῆς, φιλοῦσα καὶ τοὺς δύο μετὰ τῆς αὐτῆς ὀρμῆς.

« Διηγήματα »

Α. Καρκαβίτσας

ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΑ ΣΥΝΕΧΙΖΟΝΤΑΙ

Ἑλληνικά ὀλοκαυτώματα εἶναι οἱ ὑπέροχες θυσίες, πού πο-
τέ δὲν ἐδίστασε νὰ προσφέρῃ ἡ πολυδοξασμένη Ἑλλάδα, γιὰ νὰ
κρατήσῃ ἢ ἀποκτήσῃ τὴν ἐλευθερίαν της.

Εἶναι Ἑλληνικά ὀλοκαυτώματα οἱ ὑπέροχες κι ὑπεράνθρω-
πες ἐκεῖνες θυσίες, πού ἔκαμε ἡ Πατρίδα μας κι οἱ ὅποιες ἐ-
συγκλόνισαν τὴν ἀνθρωπότητα ὀλόκληρη καὶ τὴν ἐξεσήκωσαν
νὰ ὑποστηρίξῃ τὰ δίκαια τῆς φυλῆς μας!

Ὁ ἱερομόναχος Σαμουήλ, ὁ τελευταῖος πολέμαρχος τῶν
Σουλιωτῶν, κλεισμένος στὸ ἱστορικὸ Κιοῦγκι τοῦ Σουλίου μαζί
μὲ λίγους συντρόφους, εἶναι ὠρκισμένος τὸν ὄρκο τοῦ θανάτου.
Καμιὰ δύναμη δὲν τὸν ἀναγκάζει νὰ παραδώσῃ τὸ Κιοῦγκι καὶ
τὴν ἐκκλησίαν τὴν Ἁγιά - Παρασκευή.

Οἱ ὄρδὲς τοῦ Μουχτάρ καὶ τοῦ Βελῆ σφίγγουν ἀσφυκτικά
τὸν πύργο! τὰ φυσέκια φθείρονται ἀπὸ ὦρα σὲ ὦρα. Ἐξαντλη-
μένοι ἀπ' τὴν κούραση καὶ τὶς πληγές τους οἱ πολιορκημένοι δὲν
ἔχουν οὔτε μιὰ σταλιά νερὸ νὰ δροσίσουν τὰ φλογισμένα χεί-
λια των.

Κι ἀκούγεται στὶς 17 Δεκεμβρίου 1803 ἡ πρόσκληση τοῦ
ἐχθροῦ.

« Καλόγερε, τί καρτερεῖς κλεισμένος μέσ' στὸ Κιοῦγκι;
πέντε νομάτοι σοῦ ἔμειναν κι ἐκεῖνοι λαβωμένοι!
κι εἶναι χιλιάδες οἱ ἐχθροί, πού σ' ἔχουνε ζωσμένο!
Ἔλα νὰ δώσης τὰ κλειδιά! Πέσε νὰ προσκυνήσης!
κι ἀφέντης ὁ Βελῆ πασᾶς Δεσπότη θὰ σὲ κἀνῃ! »

Κι ὁ ἀδάμαστος καλόγηρος ἀντὶς γι' ἀπάντηση τρέχει μὲ

τὸ δαυλὸ στὸ ἀντρειωμένο του τὸ χέρι καὶ δίνει μιλιὰ στὸ μπαρουτοβάρελο!

«Ἀστροπελέκια ἐπέσανε, βροντάει ὁ κόσμος ὅλος
λάμπει στὰ σύννεφα ἢ ἐκκλησιά, λάμπει τὸ μαῦρο Κιοῦγκι».
Κι ἀνέβαινε στὸν οὐρανὸ καὶ τοῦ παπαῦ τὸ ράσο...
Κι ὁ θάνατος ἐσκορπίσθη σὲ δικούς του καὶ σ' ἐχθρούς!!

Καὶ συνεχίζεται τὸ ὀλοκαύτωμα στὸ Ζάλογγο, ὅπου κατὰ τὸν Ἐθνικὸ ποιητῆ:

Τὲς ἐμάζωξε εἰς τὸ μέρος
τοῦ Ζαλόγγου τ' ἀκρινὸ
τῆς ἐλευθεριᾶς ὁ ἔρωσ
καὶ τὲς ἐμπνευσε χορό.

Τέτοιο πῆδημα δὲν τὸ εἶδαν
οὔτε γάμοι, οὔτε χαρὲς
καὶ ἄλλες μέσα τους ἐπήδαν
ἀθωότερες ζωές.

Τὰ φορέματα ἐσφυρίζαν
καὶ τὰ ξέπλεκα μαλλιά
κάθε γῦρο, ποὺ ἐγυρίζαν
ἀπὸ πάνου ἔλειπε μιά.

Χωρὶς γόγγυσμα κι ἀντάρρα
παρὰ ἐκείνη μοναχά,
ὅπου ἐκάναν μὲ τὴν κάρρα,
μὲ τὰ στήθια στὰ γκρεμά.

« *Εἰς τὸν θάνατον τοῦ Λόρδου Βύρωνος* »

Λιονύσιος Σολωμὸς

Συνεχίζονται ἀργότερα οἱ πράξεις ἀσύλληπτου ἥρωισμοῦ στ' ἀθάνατο Μεσολόγγι, ὅπου ὁ πρόκριτος Χρῖστος Καψάλης—ἀφοῦ ἐχάθη κάθε ἐλπίδα σωτηρίας—καλεῖ γυναῖκες καὶ παιδιὰ νὰ κλειθοῦν στὴ μεγάλη πυριτιδαποθήκη, γιὰ ν' ἀποφύγουν τὴν ἀτίμωση τῆς σκλαβιάς. Κι ἐκεῖνοι τρέχουν πρόθυμα, σὰν σὲ πανηγύρι.

Ήταν ή στιγμή, πού οί βάρβαροι πολιορκητές ἐπερίζωσαν τὸ οἶκημα κι ἐτρύπωναν μὲ κάθε τρόπο μέσα σ' αὐτό, γιὰ νὰ συλήσουν καὶ ν' ἀσελήσουν!

Ἡ πιστόλα τοῦ Καψάλη ὅμως ἐσήκωσε στὰ μεσοῦρανα τὴν πυριτιδαποθήκη!

Ἡ ατάκτη τῆς πατρίδος ἐσκέπασε τὰ δύστυχα ἐκεῖνα λείψανα τῆς ἡρωικῆς φρουρᾶς τῶν ἐλεύθερων πολιορκημένων!

Σωρὸς ἀπὸ ἐρείπια, πέτρες καὶ πτώματα ἀτόμειναν γιὰ κτήματα στὴν ἐξουσία τοῦ ἐχθροῦ.

Καὶ τὸ ἡρωικὸ Μεσολόγγι θὰ λάμπη αἰώνια στὸ στερέωμα, σὰν φωτεινὸ μετέωρο, γνωστὸ μὲ τ' ὄνομα « Ἑλληνικὴ Ἐλευθερία ».

Ὁ ἄλλος ἐθνικὸς ποιητής, ὁ Ἄρ. Βαλαωρίτης, γράφει :

... Στὸν τάφο του κλεισμένο
τὸ Μεσολόγγι, σκέλεθρο, γυμνὸ, ξεσαρκωμένο,
δὲν παραδίνει τ' ἄρματα, δὲ γέρνει τὸ κεφάλι...
κρατεῖ γιὰ νεκροθάφτη του τὸ Χρῆστο τὸν Καψάλη.
Τὸ ράσο τοῦ Δεσπότη του φορεῖ γιὰ σάβανό του
καὶ φλογερὸ μετέωρο πετᾶ στὸν οὐρανὸ του.
καὶ θάφτεται ὀλοζώντανο!... Στὸ διάβα του τρομάζουν
τ' ἀστέρια, πού τὸ κοίταζαν καὶ ταπεινὰ μεριάζουν...
Κλαρὶ δὲ φαίνεται χλωρὸ καὶ τὸ στερνὸ χορτάρι,
πῶμενε ἀκόμα πράσινο, τ' ἀράπικο ποδάρι
τὸ μάρανε, τὸ σκότωσε... χορτάσαν οἱ κοράκοι.

« Στὸν ἀνδριάντα Γρηγορίου τοῦ Ε' »

Ἄρ. Βαλαωρίτης

Ἔρχεται ἔπειτα τὸ 1866, πού ἡ ἡρωικὴ κραυγὴ « Ἐλευθερία ἢ θάνατος » ἀντηχεῖ ἀπὸ τὸν Ψηλορείτη καὶ συγκλονίζει τὴν ἀτμόσφαιρα ἀπὸ τὴ Μάνη ὡς τὸν Ἴστρο.

Ἡ Κρήτη ἔχει κηρύξει ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων τὴν ἐνωσὶν τῆς μὲ τὴ Μητέρα Ἑλλάδα! Τὰ φουσαῖα τοῦ Μουσταφᾶ πασᾶ κατορθώνουν νὰ περισφίξουν τοὺς ἐπαναστάτες στὴν ἀθάνατη Μονὴ τοῦ Ἀρκαδίου. Χίλιες ψυχὲς περίπου (200 παλληκάρια, 500 γυναικόπαιδα, 250 τραυματίες καὶ λίγοι καλόγηροι) εἶναι κλεισμένες ἐδῶ μέσα μ' ἀρχηγὸ τὸν ἀκατάβλητο ἡρωικὸ

ηγούμενο Γαβριήλ, κι ἔχουν πάρει τὴν ἀπόφαση νὰ πεθάνουν ἐλεύθεροι.

« Παραδοθῆτε! ἐχάθη κάθε ἐλπίδα νὰ σωθῆτε!», παραγγέλλει ὁ πολιορκητής.

Κι οἱ πολιορκούμενοι ἀνεβαίνουν στὰ τείχη τοῦ Μοναστηριοῦ κι ἀπαντοῦν: « Ἐλευθερία ἢ θάνατος».

Στις 8 Νοεμβρίου 1866 ἡ πολιορκία παίρνει τὴν ὄψη μανιασμένης λαίλαπος!

Σωριάζονται τὰ τείχη τῆς Μονῆς! Ἀρχίζουν ἄγριες σφαγές κι ἡ αἰχμαλωσία φαίνεται ἀναπόφευκτη.

« Παραδοθῆτε! καὶ δώστε μας τὰ ὄπλα σας!» προστάζουν οἱ ἐχθροί!

Μὰ ἡ πιστόλα τοῦ Γαβριήλ δίνει τὸ λόγο στὰ βαρέλια τῆς μπαρούτης καὶ

« Μέσα σὲ σύννεφα καπνοῦ
μέσ' σὲ βροντὲς καὶ φλόγες,
ποῦ καὶ τὸ πνεῦμα ἔφριξε
νὰ βλέπη τῶν Ἀγγέλων,
τινάχτηκε τὸ ἱερὸ Ἀρκάδι
στὸν ἀγέρα.
μαζὶ μὲ τῶν μαρτύρων του
τὰ σώματα τὰ ἅγια!»

λέει ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ.

Ἀκολούθησαν κι ἄλλα ὀλοκαυτώματα κι ἄλλα, στὴν Ἠπειρο, στὴν Πίνδο, στὸ Ἰβάν, στὸ Μοράβα, στὸ Πόγραδετς, στὸ Ἀργυρόκαστρο, στὸν Καλαμᾶ, στὴν Κλεισούρα, στὴν Ἐρσέκα, στὴν Τρεμπεσίνα, στὸ Τεπελένι καὶ στὸ Ροῦπελ καὶ στὸ Περιθῶρι καὶ θὰ ἀκολουθοῦν ἀδιάκοπα, ἅμα κινδυνεὴ ἢ ἐλευθερία μας! Θὰ ἐπαναλαμβάνωνται τὰ ὀλοκαυτώματα, γιὰ νὰ διαπιστώνεται πάντα, πὼς ἡ Ἑλλάδα ποτὲ δὲν πεθαίνει! Ποτὲ δὲ θὰ πάψη νὰ γεννᾷ τὰ πιὸ ὑπέροχα πρόσωπα τῆς θυσίας, τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ καθήκοντος! Ποτὲ δὲ θὰ πάψη νὰ ὑψώνη τὸ ἠθικὸ τῆς ἀνάστημα, ὡς τοὺς οὐρανοὺς!

X. Δημητρακόπουλος

Ο ΚΑΝΑΡΗΣ

Όλα έφαινόταν φοβερὰ τοῦ ἐχθροῦ μὲς στὴν γαλήνη-
τὰ κάστρα, ποὺ δὲν ἔφθανε τὸ μάτι νὰ μετρήσῃ,
καὶ μιὰ βαρκούλα, πῶφθανε πνοὴ νὰ τὴ βυθίσῃ,
νὰ μπῆ στὸ μέσο τους τολμᾶ... Τὶ χαλασμοὺς ἐγίνη...

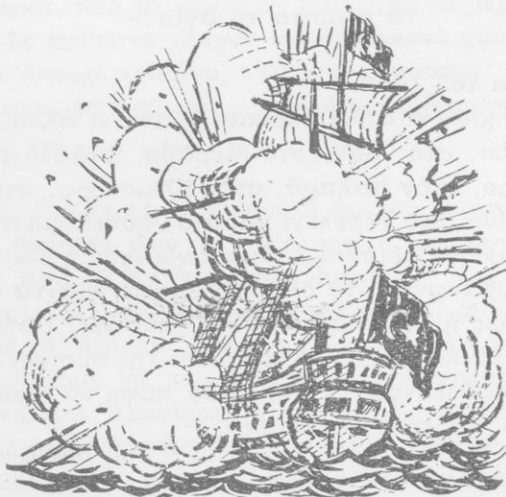
Βρόντοι καὶ φλόγες καὶ καπνοὶ, τὸ σπρώξιμο, οἱ θρῆνοι,
τῶν καταρτιῶν τὸ τρίξιμο, σὰν νὰ χαλοῦσε ἡ κτίσι,
δὲν σταματοῦν τὸν ἥρωα, ποὺ προσπαθεῖ νὰ σχίσῃ
τὰ λυσσασμένα κύματα, τὸν δρόμο νὰ ταχύνῃ.

Ξανοίγει τέλος τὰ Ψαρά, στὴν βάρκα γονατίζει
καὶ τὸν Σταυρὸν ἀσπάζεται μὲ τῆς χαρᾶς τὸ κλάμα
κι οἱ ψαριανοὶ τὸν ἀπαντοῦν μ' εὐχές καὶ νικητήρια.

Ἄλλὰ τίς δόξες καὶ τιμές, περνώντας, ἐμποδίζει
καὶ τρέχει, τρέχει ὁ ταπεινός, ποὺ γνώρισε τὸ θάμα,
ν' ἀγίασῃ τὸ στεφάνι του μὲ τ' ἄχραντα μυστήρια.

«Ἐθνικαὶ εἰκόνες»

Γ. Μαρινέλης

✕ Ο ΠΥΡΠΟΛΗΤΗΣ

⊥
'Εφθάσαμε, μοῦ λέει ὁ φίλος μου καὶ χαιρετώντας τὸ γέροντα τοῦ λέει : «Παποῦ! ὁ νέος ἀπ' ἐδῶ ἤθελε νὰ σὲ ἰδῆ καὶ ν' ἀκούσῃ ἀπ' τὸ στόμα σου γιὰ τὰ μπουρλότα».

Ἐάν νὰ τοῦ ἐμύριζε μπαροῦτι, κι ἀρχίζει τὴ διήγησι, ξεχνώντας, ἐπάνω στὸν πολεμοχαρῆ ἐνθουσιασμό του, πὼς δὲν ἦταν θεατῆς παρὰ ἥρωας τοῦ δράματος ἐκεῖνου :✕

— Γιὰ τὰ μπουρλότα, παιδί μου, θέλεις νὰ σοῦ πῶ ; . . . Τὰ μπουρλότα ἦσαν καράβια πέντε ὡς δέκα χιλιάδων κιλῶν. Ἐκάναν λούκια ἀπὸ μπαροῦτι καὶ στὴν ἄκρη ἔβαζαν βώλους ἀπὸ μπαροῦτι ζυμωμένο· τὰ ἀναβαν μὲ κάτι κλαδιά, σὰν αὐτὰ ποὺ ἀνάβουν τοὺς φούρνους· ἀπὸ πίσω ἀπ' τὸ καράβι ἦταν ἓνα παρὰθύρι καὶ πηδοῦσες στὴ βάρκα. Ὅποιος εἶχε καρδιά, ἐκείνου τοῦ ἴδιναν νὰ βάνῃ φωτιά. Μιὰ νύχτα ἤμασταν ἐμπρὸς στὰ Μοθωκόρωνα· ἡ τουρκικὴ ἀρμάδα ἦταν ἀραγμένη στὸ λιμάνι...

— Καὶ τὰ μπουρλότα θὰ τράβηξαν γιὰ κεῖ.

Ἐάν νὰ τοῦ ἐμύριζε μπαροῦτι, ἔβλεπε μπροστά του τὸν ἐχθρικό στόλο—συνεχίζει :

— Ὁ καπετάνιος ἔβαλε ἐμένα μπουρλοτιέρη. "Α, τί χαρὰ ἦταν ἐκεῖνη! Μέσα σὲ τόσα παλληκάρια ἓνα κι ἓνα, νὰ διαλέξῃ γιὰ μπουρλοτιέρη ἓνα παιδί εἰκοσιτεσσάρων χρονῶν, ἓνα ξένο παιδί, Μυτιληνιό, δὲν ἦτανε λίγο πρᾶμα! Νά, τὸ θυμοῦμαι! ἔξω στὰ Μόθωνα!... Οὔτε κανδήλι δὲν ἔφεγγε· σκοτάδι καὶ νέκρα· ἢ πούλια ἔδειχνε μεσάνυκτα· οἱ ἐχθροὶ ἐρροχάλιζαν βαθιὰ μέσα στὸ καράβι των... Ἐμεῖς ἐπήραμε τὸ μπουρλότο κι ἐτραβούσαμε ἐπάνω στὴ φρεγάδα! Ἐγὼ ἔτοιμος μέσα στὸ μπουρλότο μὲ τὸ δαυλὶ στὸ χέρι· ἐζυγώναμε! Ἐφρεγάδα μέσα στὸ σκοτάδι ἔμοιαζε σὰν κανένα θεόρατο, κατάμαυρο θηρίο. Ἐζυγώσαμε ἀκόμα· τί καρδιοκτύπι ἦταν ἐκεῖνο! "Ἄν μᾶς ἐνιωθάν, εἴμαστε χαμένοι· μὰ ἐκοιμώντουσαν βαριὰ ὄλοι τους! "Ἄχ καὶ πῶς θὰ ζυπνήσετε ἀγάδες!.. Ζυγώνομε ἀκόμα καὶ νὰ σου καὶ κολλᾶμε τὸ μπουρλότο στὴ φρεγάδα, κι οἱ γάντζοι πού 'χε ἐμπρὸς ἐμπερδεύτηκαν στὰ σκοιινιά της. Κάνω τὸ σταυρό μου καὶ βάζω τὴ φωτιά!

» Ἐβρόντησαν τὰ οὐράνια, ἐτράνταξε τὸ λιμάνι· μὰ ἐγώ,

παιδί, βλέπεις, άτζαμής, έσάστισα. Δέν έπήδησα μέσα στη βάρκα, πού έφυγε· έμεινα στο μπουρλότο. Έη κουπαστή τινάχτηκε στον άέρα και νιώθω ένα δυνατό πόνο ψηλά στο ποδάρι μου· βλέπω, πώς έπηρε φωτιά τó κρέας μου και βουτώ στη θάλασ-

σα. Μά τότε έγινε ένα κακό, πού δέ ματάειδαν τά μάτια μου. Έη φρεγάδα άναψε με μιάς, γιατί είχε μπαρουτι μέσα κι ετινάχθη στον άέρα. Άνάμεσα άπό κάτι φλόγες κόκκινες, κίτρινες, γαλάζιες πού έσφύριζαν σαν φίδια, πετιούταν ή φρεγάδα κομμάτια - κομμάτια· οί έχθροί, τ' άρμενα, τά κανόνια έταξίδευαν

πρὸς τὸν οὐρανὸ καί, πέφτοντας πάλι, ἔπερνοῦσαν ἐπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι μου· ἔπεφταν τριγύρω μου, πλάτες! πλούτες!...

»'Αν μ' εὔρισκε τίποτε θὰ μ' ἄφηνε στὸν τόπο· δῶς' του λοιπόν, βουτιές καὶ μακροβουτία. Μὰ, βγάζοντας τὸ κεφάλι μου ἐπάνω γιὰ νὰ πάρω ἀναπνοὴ μέσα στὴν κοσμοχαλασιὰ ἐκεῖνη, εἶδα μιὰ βάρκα νὰ μὲ πλησιάζη σιγά. 'Αν εἶναι τρῦρκικη, εἶπα, θὰ βουτήξω μονάχος μου στὸ φῶντο γιὰ νὰ μὴ μὲ πιάσουν σκλάβο οἱ ἐχθροί...

» Στὸ πολεμικὸ μὲ εἶχαν γιὰ χαμένο· βρὲ τὸ καημένο τὸ ξένο τὸ παιδί - εἶπαν - ἐχάθη! Μὰ ὁ Θεὸς τοὺς ἐφώτισε κι ἔστειλαν μιὰ βάρκα γιὰ νὰ ἰδῆ. 'Αμα ἐζύγωσε κι εἶδα πὼς ἦταν δική μας, ἔβαλα τίς φωνές. 'Επιτέλους ἦλθαν, μ' ἐπήρανε καὶ μ' ἐπήγανε στὸ πολεμικὸ.

»'Ο καπετὰν Κριεζῆς εἶπε καὶ μ' ἄλειψαν μὲ οἰνόπνευμα. Τὴν ἄλλη ἡμέρα τὸ πόδι μου ἔγινε ἀσήκωτο. 'Εκάναμε παννιὰ γιὰ τὴν 'Υδρα· μὲ ἔβγαλαν ἔξω σ' ἓνα σπίτι καὶ μ' ἔρριξαν στὸ κρεβάτι. Τὴν ἴδια ἡμέρα ἓνας 'Εγγλέζος ἦρθε καὶ εἶδε τὸ πόδι μου. Σὲ λίγο τὸν βλέπω κι ἔρχεται μὲ μιὰ κασετίνα καὶ μέσα ἓνα πριόνι.

— Βρέ, σκυλι ἀθεόφοβο, νὰ μοῦ κόψης τὸ ποδάρι μου ἦρθες; αἱ;

» Καὶ παίρνω ἀπὸ τὸ προσκέφαλό μου δυὸ πιστόλες πού'χα κα τὸν σημαδεύω τὸν 'Εγγλέζο. 'Η θωριά του ἔγινε κατάχλομη· ἄφησε κασετίνες καὶ πριόνια καὶ τὸ ἔβαλε στὰ πόδια.

»'Ερχεται ὁ καπετὰν Κριεζῆς :

— Βρὲ Στρατη, θὰ πεθάνης βρέ, σὰν δὲν ἀφήσης νὰ σοῦ κόψουν τὸ πόδι!

— Κάλλιο νὰ πεθάνω, καπετάνιε μου, παρὰ νὰ ζῶ μισός, πριονισμένος, ἀνώφελος· γιὰ ὀλάκερος, γιὰ καθόλου! Δὲν τὸν θέλω τὸν 'Εγγλέζο· ἓνας Γιαννιώτης εἶν' ἐδῶ· μακάρι, ἄς πεθάνω στὰ χέρια του, αὐτὸν θέλω.

»'Ἡρθε!, Χρηστάκη τὸν ἔλεγαν, καὶ μοῦ λέει: Σὲ δεκαεπτὰ ἡμέρες θὰ σὲ σηκώσω! Μοῦ ἔβανε κάτι ἀλοιφές, κάτι πράματα... Στὶς δεκαεπτὰ, εἶπε, στὶς δεκαοκτῶ ἐσηκώθηκα κι ἐκατέβηκα μὲ τὰ δεκανίκια ὡς κάτω στὴν πόρτα».

«'Εστία» 1895

Ἀριστοτέλης Κουρτίδης
Διασκευὴ ὑπὸ Χ. Δημητρακοπούλου

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ

Τὸ Νοέμβριο τοῦ 1828 ὁ στρατάρχης Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ὁ θρυλικὸς γέρος τοῦ Μωριᾶ, ἔκανε ἀπὸ τὴν Πνύκα, τὸ ἴδιο τὸ ἀρχαῖο βῆμα, τὴν πνευματικὴ του διαθήκη στὴ νεολαία.

«Ἡ δημηγορία ἐκείνη, λέει ὁ Τερτσέτης, μὲ τόσον κάλλος φυσικό, εἰς τὴν θαυμασίαν Πνύκα, ἀπὸ Ἑλληνα πολεμιστὴν, στεφανοφόρον τὰ ἄθλα τῆς νίκης καὶ τῆς ἐλευθερίας, ἦταν ὡς μία νεκρανάστασις τοῦ ἄμβωνος τοῦ Δημοσθένους.»

Ἦταν οἱ μαθητὲς τοῦ γυμνασίου μὲ τοὺς δασκάλους καὶ τὸν γυμνασιάρχην Γεννάδιο. Ὁ Γέρος ἀφοῦ ἰστόρησε τὴν δουλεία στοὺς Τούρκους καὶ τὸν μεγάλον ἀγῶνα τῆς λευτεριᾶς, εἶπε ἀνάμεσα στ' ἄλλα :

«Ἡ προκοπὴ σας καὶ ἡ μάθησίς σας νὰ μὴ γίνῃ σκεπάρνι μόνο γιὰ τὸ ἄτομό σας, ἀλλὰ νὰ κοιτάξῃ τὸ καλὸ τῆς κοινότητος καὶ μέσα εἰς τὸ καλὸ αὐτὸ βρίσκεται καὶ τὸ δικό σας. Ἐγώ, παιδιὰ μου, κατὰ κακὴ μου τύχη, ἀπὸ τίς περιστάσεις ἔμεινα ἀγράμματος καὶ γιὰ τοῦτο σᾶς γυρεύω συχώρηση γιὰτὶ δὲ σᾶς μιλῶ καθὼς οἱ διδάσκαλοί σας. Σᾶς συμβουλεύω νὰ ὠφεληθῆτε ἀπὸ τὰ περασμένα καὶ νὰ φοβῆσθε τὰ κακὰ ἀποτελέσματα τῆς διχόνοιας· νὰ τὴ μισήτε καὶ νὰ ἔχετε ὁμόνοια.

Ἐμᾶς μὴ μᾶς τηρᾶτε πιά, τὸ ἔργο μας καὶ ὁ καιρὸς μας πέρασε· καὶ οἱ ἡμέρες τῆς γενιᾶς ποὺ σᾶς ἄνοιξε τὸ δρόμο θὰ περάσουν σὲ λίγο κι αὐτές. Ὑστερα ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς ζωῆς μας θὰ ῥθῃ ἡ νύχτα τοῦ θανάτου μας, καθὼς μετὰ τὴν ἡμέρα τῶν Ἁγίων Ἀσωμάτων—αὐτὴ τὴ γιορτὴ τοὺς μιλοῦσε—θὰ ῥθῃ ἡ νύχτα καὶ ἡ αὐριανὴ ἡμέρα. Σ' ἐσᾶς μένει νὰ γιαιτρέψετε καὶ νὰ στολίσετε τὸν τόπον ποὺ ἐμεῖς λευτερώσαμε· καὶ γιὰ νὰ γίνῃ αὐτὸ πρέπει νὰ ἔχετε θεμέλια τὴν ὁμόνοια, τὴν θρησκεία καὶ τὴν λευτεριά....

«Ὁ Γέρος τοῦ Μωριᾶ», τόμ. Β'

Σπ. Μελάς

Ο ΝΕΚΡΟΣ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΙΑ

Ένας γέρος Κρητικός έστεκόταν έμπρός στην έπαλξη του Φιρκά * κι έκοίταζε, έκοίταζε, έκοίταζε τή σημαία.

Είχε βγάλει τó μαντήλι τής κεφαλής του· ό ήλιος τόν έψηγε· κι αυτός, άκουμπημένος στο προπέτασμα του μώλου, έκοίταξε τή σημαία. . . .

Ήταν ή δεύτερη ήμέρα, πού τήν ύψωσαν, κι ή τρίτη ήμέρα, ύστερα άπό τή λήξη τής διεθνούς κατοχής.

Τόν άντελήφθησαν δύο τρείς περαστικοί. Έξαναπέρασαν άργότερα κι αυτός έκοίταζε, έκοίταζε τή σημαία!

— Τί τήν θωρείς, καπετάνιε, τή σημαία; Δέν τήν έχόρτασες νά τήν θωρής; Δέν τήν είδες χθές; τόν ήρώτησεν ένας.

— Τήν είδα, παιδί μου· τήν είδα χθές για τόν έαυτό μου! Σήμερον . . . σήμερον τήν έθωρώ για άλλονε, για ένα σύντεκνο μου, πού λαβώθηκε στα 97 και πέθανε άπό τήν πληγή. Πρίν νά ξεψυχήση όμως, άπλώνοντας τó χέρι του κατά τά Χανιά, έπρόφθασε και μου είπε:

«Άν έσύ ζήσης, σύντεκνε, κι άξιωθής νά δής τή σημαία μας νά στηθί έ τ σ ά, στην ντάμπια * νά πäs νά τήν έδής, νά τήν έκαλοδής, και νά ρθής στο μνήμα μου νά μου φωνάξης δυνατά: « Τήν είδα, σύντεκνε!» Κι έγώ, έννοια σου, και θά σ' άκούσω. . . .»

Έσώπασεν ό γέρω Κρητικός, κοιτώντας πάντα τή Σημαία. και αυτοί, πού τ' άκουαν έδάκρυσαν. Και τά δάκρυα έσβησαν τήν περιέργεια νά μάθουν τó όνομα του σύντεκνου του.

— Ποιός ήταν ό γέρω καπετάνιος; έρώτησα ένα, πού μου έλεγε τó γεγονός, ύστερα άπό δυό έβδομάδες.

— Δέν τó κατέχω. Δέν έσυλλογίσθηκα νά τόν ρωτήσω. Φύγαμε.

“Εφυγαν· κι ό γέρος έκοίταζε, έκοίταζε. . . .

ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΑΛΗΨΗΝ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ἡ Ἀρετὴ τοῦ στρατιώτου.

Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Ἡπείρου ὑπῆρξε πάντοτε ἡ φροντίς τῆς Πατρίδος ἀπὸ τὴν ἡμέραν, πού ἀπετίναξε τὰ δεσμά της. Ἀλλὰ ἡ μοῖρα μόλις τὸ 1912-1913 ἐπέτρεψε νὰ πραγματοποιηθῇ ὁ φλογερὸς αὐτὸς πόθος ἐλευθέρων καὶ σκλάβων Ἑλλήνων.

Δὲν θὰ ἀναφέρω ἐδῶ τὰς καθημερινὰς μάχας καὶ τὰ ἀναρίθμητα ἥρωικὰ ἐπεισόδια ἡμέραν καὶ νύκτα ἐπάνω εἰς τὰ βουνὰ καὶ μέσα εἰς τὰς χαράδρας διὰ τὴν κατάληψιν τῶν Ἰωαννίνων, ἡ ὁποία ἔδωσε τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὴν δουλωμένην Ἡπειρον.

Δὲν θὰ περιγράψω τὰ κατορθώματα ἐπάνω εἰς ἀπότομα ὄρη καὶ βραχώδη ὑψώματα, τὰ ὁποῖα ἄσημα καὶ ἀνώνυμα ἕως χθές, ἔγιναν διάσημα, διότι τὰ καθηγίασε τὸ τίμιον αἷμα τοῦ Ἑλλήνος στρατιώτου καὶ τὰ ἐβάπτισεν ἡ Δόξα εἰς τὰ ἀθάνατα νερά της. Ἡ ἀπαράμιλλος ἀνδρεία καὶ ὁ θάνατος τοῦ ποιητοῦ Μαβίλη, πού κατέστησε ὀνομαστὸν τὸν Δρίσκον*, οἱ πτερωτοὶ μας εὐζωνοὶ, πού κατέστησαν ἀθάνατον τὴν Ἀετορράχην*, τὸ βαρὺ πυροβολικόν, πού ἀνέδειξεν τὴν ἀφανῆ Κανέταν*, καὶ ὁ ἥρωος ταγματάρχης Βελισσαρίου, πού ἀνέβη πρῶτος τὴν ἀπόκρημνον Μανωλιάσαν*, ὡς νικητῆς δρομεύς Μαραθωνίου, καὶ τὴν ἔκαμε θρυλικωτέραν ἀπὸ τὸ ὄνομά του, ὅλα αὐτὰ δὲν εἶναι τὸ θέμα μου τώρα, καθὼς οὔτε καὶ τὸ πολυθρύλητον Μπιζάνι.*.

Ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ παραλείψω, μικροὶ μου φίλοι, μίαν ἀρετὴν τοῦ Ἑλλήνος στρατιώτου, ἡ ὁποία πρὸ πάντων ἀνεδεί-

χθη κατά τὸν μακρὸν καὶ ἐπίπονον αὐτὸν ἀγῶνα. Καὶ ἡ ἀρετὴ αὐτὴ εἶναι ἡ καρτερία.

Ὁ ἑλληνικὸς στρατός, ὁ ὁποῖος ἐμάχητο εἰς τὴν Ἑπειρον, δὲν ἀντιμετώπιζε μόνον ἐχθρὸν ἰσχυρὸν, μάχιμον καὶ ἀνδρείον. Ἐπολέμει ἀκόμη καὶ ἐναντίον ἄλλου ἐχθροῦ ἀοράτου καὶ φοβερωτέρου, δηλαδὴ ἐναντίον αὐτῆς τῆς Φύσεως, τὴν ὁποίαν εἰς τὸ τέλος ἐνίκησε καὶ ἐθριάμβευσε.

Τὸ κλίμα εἰς τὴν ὄρεινὴν αὐτὴν χώραν δὲν εἶναι συνήθως εὐκρατον· κατὰ τὸν χειμῶνα αἱ βροχαὶ καὶ αἱ χιόνες ἀφθονοῦν, τὸ δὲ ψῦχος εἶναι δριμύ εἰς τὰ βουνὰ τῆς Ἑπέρου.

Καὶ ὁ χειμὼν τοῦ 1912 ἦλθε πολὺ ἄγριος. Κατὰ τὸ διάστημα τριῶν περίπου μηνῶν, ἀπὸ τὰς ἀρχὰς Δεκεμβρίου μέχρι τῆς δοξασμένης ἡμέρας τῆς 21 Φεβρουαρίου, ποὺ ἡ σημαία τῆς ἐλευθερίας ἐκυμάτισεν εἰς τὴν πολιορκουμένην πόλιν, αἱ ραγδαῖαι βροχαὶ, αἱ θύελλαι, αἱ χιόνες καὶ τὸ δριμύτατον ψῦχος ἐπεκράτουν σχεδὸν συνεχῶς.

Ἡ θέσις τῶν στρατιωτῶν μας ἀπέναντι τοῦ φοβεροῦ καὶ δυσπολεμήτου αὐτοῦ ἐχθροῦ ὑπῆρξε δεινὴ. Τραγικὴ ἰδίως ἦτο ἡ δοκιμασία, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπεβάλλοντο οἱ ἄνδρες τῶν προφυλακῶν.

Ἐμμενον ἐκεῖ δύο καὶ τρεῖς ἡμέρας ἐπάνω εἰς βράχους καὶ μέσα εἰς χαράδρας, εἰς πρόχειρα ὄχυρώματα, χωρὶς στέγην, βρεγμένοι, παγωμένοι, συνήθως δὲ καὶ νηστικοί. Διότι ὁ ἐπισιτισμὸς τῶν ἦτο πολὺ δύσκολος καὶ ἐπικίνδυνος· τὸ ἐχθρικὸν πυροβολικὸν ἀδιακόπως ἐσάρωνε τὰ πάντα. Καὶ τὸ χειρότερον, ἔμμενον αὐπνοί, διότι ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ πολεμοῦν καὶ τὴν νύκτα ἕνεκα τῶν συνεχῶν αἰφνιδιασμῶν τοῦ ἐχθροῦ.

Παγωμένοι λοιπὸν ἀπὸ τὸ ψῦχος καὶ μὴ δυνάμενοι ν' ἀνάπτουν πυράς, διὰ νὰ θερμανθοῦν, διότι ἡ λάμψις τῶν θὰ ἐχρησίμευεν ὡς στόχος ἀσφαλῆς εἰς τὸ πῦρ τοῦ ἐχθροῦ, μόλις εὔρισκον ἀνάπαυσιν ἐπάνω εἰς τὰ ὑγρά χώματα ἢ εἰς τὰ χιόνια. Καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ τραυματῖαι ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ περιμένουν πολλὰς ὥρας χωρὶς γογγυσμοὺς ἢ διαμαρτυρίας, ἕως ὅτου γίνη δυνατόν νὰ μεταφερθοῦν μετὰ πολλὰς προφυλάξεις εἰς τὸ πλησιέστερον χειρουργεῖον.

Καί τὰς κακουχίας αὐτὰς τὰς ὑπερανθρώπους καί τὰς στερήσεις ὑπέφεραν μὲ ἥρωικὴν καρτερίαν ἄνδρες ὄχι σκληραγωγημένοι, ἀλλὰ συνηθισμένοι πολλάκις εἰς τὴν εὐζωίαν καί τὴν ἄνεσιν. Ἡ ἀδαμάντινος ψυχὴ τῶν ἔμενεν ἀλύγιστος, καί ὅταν ἀκόμη τὸ σῶμα ἐκάμπτετο διὰ μίαν στιγμὴν ἀπὸ τοὺς κόπους καί τὰς ἀγρυπνίας.

Πῶς οἱ μέχρι τῆς χθὲς ἀβροδίαιτοι* ἔγιναν διὰ μιᾶς Σπαρτιάται τοῦ Λεωνίδα ἢ παλαίμαχοι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου; Μόνον ἢ Πίστις καί ἡ ὑπέροχος φιλοπατρία, τὴν ὅποιαν διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἔχει τὸ προνόμιον νὰ ἐγκλείη ἡ γῆ τοῦ Παρθενῶνος καί τῶν Θερμοπυλῶν, δύνανται νὰ κάμουν παρόμοια θαύματα ὑπομονῆς καί καρτερίας.

Ἀλλὰ καιρὸς εἶναι νὰ τὰ ἀκούσετε ἀπὸ τὸ στόμα τῶν ἰδίων μαρτύρων τῆς ἀθανάτου ἐποποιίας, διὰ ν' ἀντιληφθῆτε τὸ μέγεθος τῆς θυσίας τῶν γενναίων μαχητῶν τῆς Ἡπείρου. Πρὸς τοῦτο σταχυολογῶ μερικὰς περικοπὰς, ἐξ ὧν ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὰς ἑφημερίδας.

«... Τὴν ἡμέραν, ὅσοι εὐρίσκονται εἰς τὰς προφυλακὰς, μένουν διαρκῶς κρυμμένοι ὀπίσω ἀπὸ τὰ προχώματα. Οὔτε σηκώνονται ἐπάνω οὔτε κυκλοφοροῦν διόλου. Οἱ ἄλλοι εὐρίσκονται ὀπίσω εἰς τὰ ὑψώματα. Πέραν εἰς τὴν γραμμὴν τὰ πράγματα εἶναι κάπως διαφορετικά.

»Ἐκεῖ ὅμως—εἰς τὰς προφυλακὰς—κοιμώμεθα μὲ τὰ ἀντίσκηνα καί μὲ τὰς κουβέρτας μας ὡς στέγην. Βοηθοῦν καί τὰ πουρνάρια καί αἱ πέτραι, ὅπου μένομεν. Ὅταν βρέχη, τὸ πρᾶγμα εἶναι πολὺ ἐνοχλητικόν. Ἐπίσης ὅταν χιονίζῃ. Ἐπανεπιλημένως τὸ χιόνι ἔχει σκεπάσει καί ἡμᾶς καί τ' ἀντίσκηνά μας.

»Ὁ στρατὸς μας ζῆ, κυκλοφορεῖ, πολεμεῖ ἐπάνω εἰς ἓνα λευκὸν ἀπέραντον τάπητα.

»Καί ὅσοι εὐρίσκονται εἰς τὰς ἐφεδρείας ἢ εἰς τὴν δευτέραν γραμμὴν μετριάζουν τὴν κακουχίαν τοῦ ψύχους μὲ τὴν φωτιάν, ἢ ὅποια νυχθημερὸν καίει. Εἰς τὰς προφυλακὰς ὅμως οὔτε φωτιάν ἠμποροῦν ν' ἀνάψουν οὔτε τ' ἀντίσκηνά τῶν νὰ στήσουν. Ἐκεῖ διὰ στῶμα καί διὰ σκέπασμα ἔχουν μόνον καί διαρκῶς τὸ χιόνι!

» Τὴν νύκτα ἔρχονται καὶ μᾶς φέρουν ἕως τὰς προφυλακὰς τὴν κουραμάναν καὶ τὸ συσσίτιον. Πρέπει νὰ σημειώσετε ὅτι δὲν μαγειρεύουν κοντὰ εἰς τὰς γραμμάς, διὰ νὰ μὴ φαίνεται ἡ φωτιὰ καὶ ὁ καπνὸς καὶ ἔτσι δίδεται στόχος εἰς τὸ πῦρ τοῦ ἔχθρου. Μαγειρεύουν εἰς μακρινὰ μέρη ἀφανῆ. Ἔνεκα τούτου βραδύνει νὰ ἔλθῃ τὸ συσσίτιον εἰς τὰς προφυλακὰς, ὅταν τὸ πῦρ εἶναι σφοδρὸν ἐκ μέρους τοῦ ἔχθρου. Ἐννοεῖται ὅτι βρέχεται συχνὰ ἡ κουραμάναν καὶ τὸ συσσίτιον καὶ χαλοῦν».

Ἴδου καὶ μερικά ἐπεισόδια τῆς ζωῆς των εὐθυμα :

« ...Κουβεντιάζομε στὶς προφυλακὰς διαρκῶς μὲ τοὺς Ἀρβανίτες. Τοὺς λέμε νὰ παραδοθοῦν. Μᾶς λένε καὶ αὐτοὶ τὰ ἴδια. Τοὺς λέμε ὕστερα, ὅτι θὰ πάρωμε τὰ Γιάννινα. Δὲ θὰ τὰ πάρετε! μᾶς ἀπαντοῦν. Ἐμεῖς ἐπιμένομε πὼς θὰ τὰ πάρωμε. Μᾶς βρίζουν τότε ἡμεῖς τοὺς κοροϊδεύομε· κι ἔτσι περνᾷ ἡ ὥρα...

» Εἶναι ὠραῖα, ὅταν καμιά φορὰ τὴ νύχτα ρίχνῃ τὸ πυροβολικό. Εἶναι πανόραμα οἱ φωτιές του. Ἐπειτα ἀκοῦς καὶ βουτίζουν οἱ λαγκαδιές καὶ ἀκούονται σὰ μουγκρητὰ ἀπὸ μακριὰ οἱ κρότοι του.

» Ὁραῖα εἶναι ἀκόμη καὶ ὅταν εἶναι ἡσυχία. Σιγοτραγουδοῦμε ἡμεῖς ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά, τραγουδοῦν ἀμανέδες ἀπὸ τὴν ἄλλῃ οἱ Τοῦρκοι ».

Ἡ ἱστορία τῶν ἐλληνικῶν πολέμων ἀπὸ τὰ ἴδια χρώματα ποικίλλεται πάντοτε· διότι ὁ χαρακτήρ τῆς ἰσχυρᾶς ἐλληνικῆς φυλῆς μένει ἀναλλοίωτος· τουλάχιστον κατὰ τὰ κύρια αὐτοῦ γνωρίσματα.

Τοὺς αὐτοὺς περίπου λόγους ἀντήλασσαν οἱ Ἀχαιοὶ τοῦ Ἀγαμέμνονος μὲ τοὺς Τρῶας εἰς τὰ τεῖχη τοῦ Ἰλίου. Τοὺς αὐτοὺς ἀστεῖσμοὺς ἀντήλασσαν οἱ ἥρωικοὶ πρόμαχοι τοῦ Μεσολογγίου μὲ τοὺς Ἀραβὰς τοῦ Ἰμπραήμ, οἱ ἥρωικοὶ ὑπερασπιστὰι τῆς Ἀκροπόλεως μὲ τοὺς Τουρκαλβανοὺς τοῦ Κιουταχῆ.

Νίκη καὶ χαρά.

Ἄλλ' ἡ ἀγία ἡμέρα τῆς 21 Φεβρουαρίου ἀνέτειλεν ἐπὶ τέλους καὶ ἐσκόρπισε χαρὰν καὶ εὐφροσύνην. Τὰ Ἰωάννινα κατελήφθησαν! Ὅ,τι ἔγινεν εἰς τὰς Ἀθήνας κατὰ τὴν ἀξιομνημό-

νευτον αὐτὴν ἡμέραν, ἢ ὅποια εἶδε τὴν Ἐλευθερίαν νὰ στήνῃ τὴν σημαίαν τοῦ Σταυροῦ εἰς τὰ θρυλικά Ἰωάννινα, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ περιγραφῆ.

Ὁ ἐνθουσιασμός, ὁ ὁποῖος κατέλαβε τὸν ἑλληνικὸν λαὸν διὰ τὴν ἄλωσιν τῶν Ἰωαννίνων, ἦτο ὁ μυριστόμομος στεναγμὸς ἀνακουφίσεως, ὁ ὁποῖος ἐχαιρέτιζε τὸ θριαμβευτικὸν τέρμα τοῦ μακροῦ καὶ σκληροῦ ἀγῶνος.

Τὰ καημένα τὰ παιδιὰ—τὰ ὅποια τόσους μῆνας ὑπέφεραν, ἐκρύωσαν, ἐπάγωσαν, ἠσθένησαν — ἐπολέμησαν ὡς μυθικοὶ ἥρωες, διὰ νὰ δώσουν τὴν ἔλευθερίαν εἰς τὴν σκλαβωμένην Ἠπειρον! Εἶπαν ὅτι θὰ πάρουν τὰ Γιάννινα καὶ τὰ ἐπήραν! Δι' αὐτὸ καὶ ἡ χαρὰ ὄλων τῶν ἐλευθέρων Ἑλλήνων εἶναι ἀνέκφραστος.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς οἴκους τῶν ἕως χθὲς ὑποδούλων, ἀρχοντικῶν καὶ ταπεινῶν, ἡ χαρὰ δὲν ἦτο μικροτέρα ἀπὸ ἐκείνην, τὴν ὅποιαν ἐδοκίμασεν ἡ ἐλευθέρα Πατρίς.

Ἀπὸ τὰς σκηνὰς αἱ ὁποῖαι ἔγιναν εἰς τὰ Ἰωάννινα κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς εἰσόδου τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, μία πρὸ πάντων ὑπερέχει διὰ τὸ δραματικὸν μεγαλεῖον τῆς καὶ δεικνύει τὸ μέγεθος τῆς χαρᾶς διὰ τὴν ποθητὴν ἔλευθερίαν, τὴν ὅποιαν καὶ ἀναφέρω.

Τὴν στιγμὴν ποὺ εἰσῆρχοντο εἰς τὴν παραδοθεῖσαν πόλιν οἱ ὑπερήφανοι νικηταί, εἰς ἐκ τῶν κατοίκων, πατριώτης, ἀφοῦ ὥρμησεν, ἤρπασε τὸν πόδα τοῦ ἵππου ἐνὸς τῶν εἰσερχομένων Ἑλλήνων προσκόπων ἰππέων· ἀφήρσεν ὀλίγον χῶμα ἀπὸ τὸ πέταλον τοῦ ζώου, ἔτρεξεν εἰς τὸ νεκροταφεῖον τῆς πόλεως καὶ τὸ ἔρριψεν ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ γηραιοῦ πατρός του. Καὶ ἀφοῦ ἐπυροβόλησε διὰ τοῦ περιστρόφου του εἰς τὸν ἀέρα, ἐφώναξε συγκινημένος:

— Πατέρα, τὸ χῶμα ποὺ κοιμᾶσαι, ἔγινε ἑλληνικό!

Καὶ θὰ ἤκουσε βεβαίως ὁ κοιμώμενος γέρων τὸ εὐφρόσυνον ἄγγελμα καὶ τοὺς ἀναστασίμους πυροβολισμούς, καὶ θὰ ἐσκίρτησεν εἰς τὸ μνημα του, διὰ νὰ πληρωθῆ ὁ ψαλμός:

«Ἀγαλλιᾶσονται ὅστέα τεταπεινωμένα...» (Ψαλμ. Ν στ. 10).

« Νῆκαι κατὰ βαρβάρων »

X. Ἄγγινος

Η ΕΠΟΠΟΙΙΑ ΤΟΥ ΚΙΛΚΙΣ

Μεγάλοι κυματώδεις λόφοι, αποτελούν τὸ Κιλκίς.

Εἶναι ὑψώματα γῆς, ἀλλεπάλληλα, στενώτατα συνδεδεμένα μεταξύ των, ἄλλα μαλακά καὶ ἄλλα ἀπότομα, τὰ ὁποῖα καταλήγουν εἰς τὸν καθαυτὸ λόφον τοῦ Κιλκίς. Αὐτὸς εἶναι πράσινος βράχος καὶ φέρει εἰς τὴν κορυφήν, ὡσάν λευκὸν στέμμα, τὴν μονὴν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Πλησίον εἶναι καὶ ὁ λόφος τῶν 605 μέτρων. Ὑψηλός, ἀπότομος, ἄγριος. Δύο μεγάλαι βαθεῖαι χαράδραι τὸν σχίζουσιν καθέτως

Ὅλα θὰ ἦτο δυνατόν νὰ τὰ φαντασθοῦν οἱ Βούλγαροι, ὄχι ὅμως ὅτι καὶ ὁ λόφος ἐκεῖνος θὰ ἐκυριεύετο μὲ τὴν λόγχην ἀπὸ ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν σάρκα καὶ ὀστᾶ καὶ οἱ ὁποῖοι δὲν εἶναι γίγαντες οὔτε ἐκατόγχειρες, οὔτε ἄτρωτοι ὅπως ὁ Ἀχιλλεύς.

Ἄλλὰ εἶχον ὑπολογίσει χωρὶς τὴν ψυχὴν τοῦ Ἑλληνος.

Εἰς ὅλην αὐτὴν τὴν φονικωτάτην μάχην τοῦ Κιλκίς ἐκεῖνο, ποῦ ἔχει νὰ θαυμάση κανεὶς εἶναι ἡ ψυχὴ ἑνὸς στρατοῦ, τὸν ὁποῖον ὠδήγει ἡ θεῖα Νέμεσις. Ἡ πολεμικὴ τακτικὴ, ἡ διάταξις κανόνων καὶ ἀριθμῶν, ὅλα τὰ στρατιωτικὰ διδάγματα, διεγράφησαν ὑπὸ τῶν εὐζώνων μας. Ὁ ἀπαράβατος νόμος, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ στρατὸς δὲν πρέπει νὰ ἐπιχειρῇ ἔφοδον διὰ τῆς λόγχης ἀπὸ ἀποστάσεως μεγαλυτέρας τῶν διακοσίων μέτρων, κατηργήθη εἰς τὴν μάχην τοῦ Κιλκίς. Ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς ἔσυρε τὴν λόγχην καὶ τὴν προσήρμοσεν εἰς τὸ τουφέκι δύο χιλιάδες μέτρα μακρὰν τῆς ἐχθρικής παρατάξεως. Καὶ ἐπτέρωσε τοὺς πόδας του! Καὶ ὤρμησε δεκατιζόμενος, θεριζόμενος, ἀραιούμενος, ἀλλ' ἀκράτητος, ἀτρόμητος, ἀκατάσχετος!

Ἀπέναντί του εἶχε τοὺς σφαγεῖς, τοὺς δημίους τῶν ἀθῶων, τοὺς ἐμπρηστάς.

Οί στρατιῶται μας, προχωροῦντες, ἐπέρνων διὰ μέσου ἐλληνικῶν χωρίων πυρπολημένων ἀπὸ τοὺς βαρβάρους. Καὶ τὸ θέαμα αὐτὸ δὲν ἤμποροῦσε παρὰ νὰ ἐξαγριώσῃ τὰ ἀγαθὰ καὶ καλόβολα Ἑλληνικὰ μάτια καὶ νὰ γεμίσῃ τὴν ψυχὴν ἀπὸ τὸν πόθον τῆς ἐκδικήσεως. Ἐπτὰ ὠραῖα ἐλληνικὰ χωρία, μαῦροι σωροὶ καπνιζόντων ἐρειπίων, ἐτροφοδότησαν τὸ Ἑλληνικὸν μένος.

Ἀπὸ τρία διάφορα σημεῖα ἐπροχώρησεν ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς κατὰ τῆς λοφοσειρᾶς τοῦ Κιλκίς.

Ἄλλ' ἡ προέλασις ἦτο πολὺ δύσκολος. Κάτω ἡ πεδιάς ἦτο ἀνοικτὴ εἰς τὰ στόματα τῶν τηλεβόλων, ἀπὸ τὰ ὅποια ἐχύνετο ὁ θάνατος· τὰ ὑψώματα ἔκρυπτον ὀπίσω των τὸν ὄλεθρον. Ἦτο ἀδύνατος ἡ τοποθέτησις τῶν ἰδικῶν μας τηλεβόλων. Ἐνῶ ἀκόμη μία πυροβολαρχία ἐζήτηε τὴν θέσιν της, αἱ ὀβίδες τοῦ ἐχθροῦ τῆς ἐθέριζον τριάκοντα ἵππους καὶ τοὺς περισσοτέρους πυροβολητάς. Ἄλλ' παρ' ὅλα ταῦτα, ἐπροχώρουν ἀπτόητοι. Καὶ ἐνῶ ἀπὸ τὴν πεδιάδα ἀνέβαινον οἱ πεζοὶ ἀκάλυπτοι, ἀκατάσχετοι, χωρὶς νὰ λαμβάνουν τὴν παραμικρὰν προφύλαξιν, δεξιὰ οἱ εὐζῶνοι ἐπήδων τὰ ὑψώματα, σπεύδοντες εἰς αὐτὸν τὸν ὠραῖον ἄθλον, ὁ ὁποῖος λέγεται ἄλωσις τοῦ 605.

Οἱ Βούλγαροι οἱ ὅποιοι τὰ εἶχον ὑπολογίσει ὅλα, οἱ ὅποιοι τὰ εἶχον μετρήσει μὲ προσοχὴν, οἱ ὅποιοι εἶχον ἐργασθῆ μὲ τέχνην καὶ ἐπερίμενον μὲ ἀσφάλειαν, εἶδον εἰς διάστημα ὀλίγης ὥρας νὰ ἀνατρέπωνται ὅλοι των οἱ ὑπολογισμοί. Ἐπολέμησαν καλῶς· ἀντετάχθησαν μὲ λύσσαν· ἐγέμισαν μὲ τὰ πτώματά των τὰ χαρακώματα, εἰς τὰ ὅποια ἐπολέμουν ὄρθιοι. Ἄλλ' αἱ κορυφαὶ τοῦ ἑνὸς μετὰ τὸν ἄλλον λόφον των ἐστεφανώνοντο ἀπὸ τὸν ἐλληνικὸν στρατόν. Καὶ ὅταν μίαν στιγμὴν, μέσα εἰς τὸν θόρυβον καὶ τὸν ἀλαλαγμὸν τῆς μάχης, ἠκούσθησαν αἱ ζητωκραυγαὶ τῶν εὐζώνων ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ 605, οἱ Βούλγαροι, κατὰπληκτοὶ ἀπὸ τὸ θαῦμα, ἐξεχύθησαν κάτω ἀπὸ τοὺς λόφους, τρέχοντες, ὡς ἀλλόφρονες.

Ὅσα καὶ ἂν γραφοῦν περὶ τῆς μάχης αὐτῆς εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ συλλάβῃ νοῦς ἀνθρώπου τὴν ἀκατάσχετον ὄρμην τοῦ ἀνθρωπίνου κύματος, τὸ ὅποῖον ὠγκώθη, ἄφρισε, ἐχύθη, συνήρπασε, ἐσκόρπισε, ἐξηφάνισε. Τόση ἦτο ὄρμη τοῦ ἐλλη-

νικοῦ στρατοῦ. Οἱ Βούλγαροι ἐλύγισαν ὡς καλάμια εἰς τὴν πνοὴν σφοδροῦ ἀνέμου.

Ἐμπρὸς ἀκριβῶς εἰς τὸν κυρίως λόφον τοῦ Κιλκίς καὶ εἰς τὰ πλάγια τοῦ ὑψώματος 605 ἡ μάχη διεξήχθη εἰς μερικά σημεῖα ὄχι πλέον μὲ τὸ τουφέκι ἢ μὲ τὴν λόγχην· τὸ τουφέκι δὲν εὔρισκε καιρὸν νὰ γεμισθῇ καὶ αἱ λόγχαι ἐλύγιζαν. Καὶ τότε ἐχρησιμοποιήθησαν τὰ χέρια.

Εἰκὼν ὀλέθρου ἀγρία!...

Αἱ πρῶται φλόγες πυρκαϊᾶς, αἱ ὁποῖαι ὑψώθησαν ἀπὸ τὸ Κιλκίς, ἐσημείωσαν τὴν φυγὴν τῶν Βουλγάρων. Ἡ νίκη, ἡ ὠραία ἑλληνικὴ νίκη, εἶχε συντελεσθῆ. Οἱ Βούλγαροι, ἐξαντλήσαντες καὶ τὴν τελευταίαν σταγὸνα τοῦ θάρρους των, ἔφευγον πλέον κάτω ἀπὸ τὰ βουνά, πετώντες τὰ πάντα, ζητοῦντες σωτηρίαν, ὡς κοπάδια τρομαγμένων θηρίων, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν πλέον ὄνυχας καὶ ὀδόντας.

Κάτω εἰς τὴν πεδιάδα καὶ εἰς τὰ διάμεσα ὄλων τῶν λόφων καὶ ἐντὸς τῶν χαρακωμάτων καὶ εἰς τὰς πλευρὰς τῶν βουνῶν, ὁ θάνατος εἶχε θερίσει... Τριῶν ἡμερῶν ἀγῶν ἔρριψε κάτω τὸ ἄνθος τῆς ἑλληνικῆς νεότητος καὶ οἱ γενναῖοι ἐσκέπαζον τὴν ξανθὴν γῆν καὶ τὰ πτώματα τῶν ἡρώων εἶχον σωριασθῆ «σάν τὰ θερισμένα στάχυα εἰς τοὺς ἀγρούς».

Πυροβοληταὶ καὶ εὐζῶνοι, πεζοὶ καὶ ἰππεῖς, πολεμισταὶ τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἡπείρου καὶ κληρωτοί, ἐνὸς μηνὸς στρατιῶται, καὶ ἀξιωματικοὶ καὶ σωματάρχαι προσέφερον τὸ αἷμα των μὲ ἴσην αὐταπάρνησιν, διὰ νὰ γραφῇ ἡ ὑπέροχος αὐτὴ σελὶς τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς ἱστορίας.

Τὸ Ἔθνος ἠνωμένον εἰς ἓνα παλμόν καὶ εἰς μίαν θέλησιν ὑπὸ τὸν Βασιλικὸν ἀρχιστράτηγον Κωνσταντῖνον τὸν ΙΒ' κατήγαγε τὰς περιλάμπρους ἐθνικὰς νίκας τοῦ 1912 καὶ 1913.

Χαρμόσυνοι καὶ πάνδημοι πανηγυρισμοὶ τῶν ἀπαραμίλλων καὶ περιλάμπρων ἐκείνων νικῶν ἐδόνησαν τὴν ἀρραγῆ ψυχὴν τοῦ Ἔθνους.

Γ. Τσοκόπουλος

Διασκευὴ ὑπὸ Χ. Δημητράκοπούλου

“ΟΧΙ,, 28 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

—“Ημουν στὴν Ἀθήνα. Οἱ πρωινὲς σειρῆνες τῆς ἱστορικῆς ἐκείνης ἡμέρας μ’ ἀνεστάτωσαν, ὅπως δὲ ὄλους, καὶ μάλιστα μ’ ἐτρομοκράτησαν, ὅταν ἔμαθα σὲ λίγο τὴν αἰτία των: Ἡ Ἰταλία τοῦ Μουσσολίνι μᾶς ἔστειλε τελεσίγραφο! Ἀποκριθήκαμε μ’ ἓνα μεγάλο «ΟΧΙ», κι ἀπὸ τὴν ἴδια ὥρα θ’ ἄρχιζε ἡ εἰσβολή. Αἱ! δὲν ἦταν μικρό. Ὅλα ἤμποροῦσε κανεὶς νὰ τὰ φοβάται. Ἕνας γίγαντας προετοιμασμένος, ὠργανωμένος, τὰ ἔβαζε αἰφνιδιαστικὰ μ’ ἓνα νάνο ἀνύποπτο κι ἀπροετοίμαστο... Ἀλλὰ ὅταν, σὲ λίγες ἀγωνιώδεις ἡμέρες, ἔτυχε ν’ ἀκούσω ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ ἴδιου τοῦ Κυβερνήτη: «Μᾶς ἄφησαν νὰ συμπληρώσωμε τὴν ἐπιστράτευσή μας!» ἄρχισα νὰ ἡσυχάζω.

Πραγματικά, οἱ Ἰταλοὶ, ἀπὸ τὴν πρώτη ἡμέρα, ἐσκότωσαν μὲ τ’ ἀεροπλάνα των τὰ μαθητουδάκια τῆς Πάτρας καὶ μὲ τὸν διαβόητο κόντε Τσιάνο ἐπὶ κεφαλῆς, ἐβομβάρδιζαν τὴ Θεσσαλονίκη! Ἀλλὰ δὲν ἔκαναν τίποτε καὶ γιὰ νὰ παρεμποδίσουν τὴν ἐπιστράτευση μας. Καὶ σὲ λίγο, ὅλος ὁ στρατός, πού ἤμποροῦσε νὰ διαθέσῃ ἡ μικρὴ Ἑλλάδα, εὕρισκόταν ἀντιμέτωπος τῶν ἰταλικῶν Λύκων καὶ Κενταύρων τῆς Ἀλβανίας καὶ τῆς Ἡπείρου!

Καὶ μὲ τὶ πατριωτικὸ ἐνθουσιασμό, μὲ ποιά ἱερὰ ἀγανάκτηση, μὲ πόση ἐπιθυμία γιὰ νίκη, γιὰ συντριβή, γιὰ ρίξιμο στὴ θάλασσα! Αἱ! δὲν ἦταν μικρό. Ὅλα ἤμποροῦσε κανεὶς νὰ τὰ ἐλπίζει. Ὁ νάνος μοῦ ἐφαινόταν πιά γίγαντας καὶ ὁ γίγαντας νάνος! Κι ὅταν ἀνηγγέλθηκαν οἱ πρῶτοι θρίαμβοι τῆς ἐλληνικῆς λόγχης, ὄχι πιά μὲ σειρῆνες, ἀλλὰ μὲ κωδωνοκρουσίες, δοξολο-

γίες και σημαιοστολισμούς, για μένα ήταν κάτι, πού τὸ ἐπερίμενα· κάτι πού ἤμουν βέβαιος, πὼς θὰ ἐγινόταν.

— Θυμᾶμαι. Τὴν ἡμέρα τῆς πρώτης μεγάλης νίκης, ἔτυχε νὰ συναντήσω ἕνα φίλο μου, ἀπὸ τοὺς στενοὺς φίλους τοῦ Κυβερνήτη. Τὸν ἐφίλησα, σὰ νὰ ἐφιλοῦσα τὸν κυβερνήτη τὸν ἴδιο, ἢ τὸν ἀρχιστράτηγο, ἢ τὸν εὐζώνο μὲ τὴ θρυλικὴ λόγχη, ἢ τὸν ἀνώνυμο, τὸν ἄγνωστο στρατιώτη.

— Τὸ ἐπερίμενες ; μοῦ εἶπε ὁ φίλος μου μὲ συγκίνηση.

— ὦ, ναί ! ἤμουν τόσο βέβαιος ! τοῦ ἀπεκρίθηκα.

— Αὐτὸ σημαίνει πὼς τοὺς ξέρεις καλύτερα ἀπὸ ἐμένα.

— Ποιούς ;

— Τοὺς Ἴταλοὺς.

— Ὅχι, φίλε μου. Ξέρω βέβαια καὶ τοὺς Ἴταλοὺς, ἀλλὰ καλύτερα ξέρω τοὺς Ἕλληνας. Ἔτσι πολεμοῦν, ἔτσι νικοῦν, ἔτσι θαυματουργοῦν, ὅταν ὁ ἀγῶνας τῶν εἶναι «ὕπὲρ βωμῶν καὶ ἐστιῶν», ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ «Ἴτε, παῖδες» ὡς τὰ σήμερα. Οἱ κακόμοιροι οἱ Ἴταλοὶ τοῦ Μουσσολίνι πολεμοῦν γιὰ μιὰ κατάκτηση, πού δὲν μπορεῖ νὰ τοὺς ἐνθουσιάξη. Καὶ γι' αὐτὸ θὰ τὸ ἰδῆς, ἔτσι θὰ πᾶμε ὡς τὸ τέλος : Θὰ τοὺς ρίξωμε στὴ θάλασσα !

— Ἀμήν ! Τώρα εἶμαι βέβαιος κι ἐγώ.

Δυστυχῶς, δὲν ἐπήγαμε ἔτσι ὡς τὸ τέλος. Ἄλλος ἐχθρός, μεγαλύτερος, δυνατώτερος, πολεμικώτερος, ἤλθε πρὸς βοήθειαν. Κι οἱ δυὸ στρατιῆς μᾶς ἐβαλαν στὴ μέση. Δὲν ἦταν δυνατό νὰ μὴν ὑποκύψωμε μπροστὰ στὴν ἀσύγκριτη ἀριθμητικὴ ὑπεροχὴ καὶ στὴν ἀδιέξοδη περικύκλωση. Ἄλλὰ ὁ πόλεμος, ὁ ἀγῶνας μας «ὕπὲρ βωμῶν καὶ ἐστιῶν», δὲν ἐτελείωσε μὲ τὴν ἦττα μας ἐκείνη· ἄλλαξε μόνο φάση. Ἐγινε δυσκολώτερος, σκληρότερος, αἱματηρότερος. Ἦταν πιά ἡ ἀντίσταση ἐναντίον τῶν κατακτητῶν. Κι ἡ ἀντίσταση ἐτελείωσε κι αὐτὴ μὲ τὴν ἀπελευθέρωση καὶ τὴ νίκη.

Ἄλλο τὸ ζήτημα ἂν ἦταν μοιραῖο νὰ μὴν ἐπωφεληθοῦμε, κι αὐτὴ τὴ φορά, ἀπὸ τὴ νίκη μας, ὅσο ἔπρεπε. Καὶ σ' αὐτὸ βέβαια δὲ φταίει οὔτε ὁ κυβερνήτης, οὔτε ὁ ἀρχιστράτηγος, οὔτε ὁ εὐζώνος, οὔτε ὁ ἄγνωστος στρατιώτης.

Γρηγόριος Ξενόπουλος

ΤΟ ΣΥΝΘΗΜΑ

Χτυπά ή καμπάνα.... Πόλεμος! Βουίζει τὸ χωριό...
περήφανες ὑψώνονται σημαίες στὸν ἀγέρα!
σκύβουν λεβέντες καὶ φιλοῦν τὸ χέρι τὸ δεξιὸ
τῆς μάννας, τοῦ πατέρα.

Τὸ τρέμουλο ἀπὸ τῆ φωνῆ νὰ κρύψουν οἱ γονιοὶ
μάτια πασχίζουν, ὅταν λέν: «Παιδιὰ μὲ τὴν εὐχή μας!»
κι αὐτοὶ ἀποχαιρετῶντας τους ξεσποῦν σὲ μιὰ ἰαχή:
Ἢ νίκη εἶναι δική μας!

Ἐφημερίς «Ἐμπρός»

Σωτήρης Σκίπης

ΕΜΠΡΟΣ

Ἐμπρός! Ὀλόρθοι, ἀτράνταχτοι
μαυρίλα, ἀστροπελέκι,
νά τὸ σπαθὶ γοργάστραψε,
καὶ νά ἡ βροντὴ ντουφέκι!

Στὴν Πίνδο ἀπ' τὸν Ταῦγετο
καὶ στὰ Βαλκάνια ὡς πέρα
κι ἕνας ὁ νοῦς: Ἐμπρός!

Ἐμπρός! βουνά, ψηλῶστε μας,
καὶ σὺ θάλασσα, νά ἡ ὥρα!
στοίχειωσε τὰ καράβια μας
καὶ βοήθα νικηφόρα!

Ξανά τοῦ Ρήγα ἡ σάλπιγγα,
ποὺ πάει στὰ μεσουράνια
Μαυροβουνιοῦ καπλάνια
κι Ὀλύμπου σταυραῖτοί!

Ἐμπρός, ἀδέρφια, ἀτράνταχτοι!
κι ἄς πέφτη ἀστροπελέκι,
νά τὸ σπαθὶ γυμνάστραψε
καὶ νά ἡ βροντὴ ντουφέκι.

Κρήτη, ὁ Μωριάς, ἡ Ρούμελη,
ἐμπρός ἡ Ἑλλάδα λάμπει,
ἀχολογοῦν οἱ κάμποι,
καῖνε οἱ καρδιές. Ἐμπρός!

Κωστῆς Παλαμᾶς

ΔΙΑΚΟΣ

Ήταν μαύρο και σκοτεινό το βράδυ τῆς 31ης Ὀκτωβρίου. Οἱ λόγχοι τῶν Ἀλπίνων, ἐπὶ τέσσαρες μέρες, σκαρφάλωναν στὸν ὄρεινὸ ὄγκο Σμόλικα-Γράμμου, προσπαθοῦν ν' ἀνοίξουν τὸν δρόμο πρὸς τὴν Σαμαρίνα καὶ τὸ Μέτσοβο. Καὶ τὸ σχέδιόν τους νὰ κόψουν τὴν στρατιά μας τῆς Ἠπείρου ἀπὸ τὴ στρατιά τῆς Μακεδονίας, φαίνεται νὰ πετυχαίνει. Τὰ πρῶτα μικρὰ τμήματα στὴν προκάλυψη ἔχουν ἀνατραπῆ ἀπὸ τὶς Ἰταλικὲς μάζες κρούσεως βαριά ὠπλισμένες. Ἡ μεραρχία «Τζούλια» ἔχει πατήσει σὲ πολλὰ σημεῖα τὴν κορυφογραμμὴ τῆς Πίνδου καὶ βαδίζει ἀκάθεκτη πρὸς Σαμαρίνα-Μέτσοβο. Τὰ πάντα φαίνονται ἀπελπιστικά.

Ἀλλὰ, καθὼς ξημέρωνε ἡ ἄλλη μέρα, πῶς ἄρχισαν ν' ἀλλάζουν ὄλα. Ἕνας ἄνθρωπος παρουσιάστηκε, ποῦ ἡ ζωὴ του συνωψίσθη σὲ μιὰ κα μόνη πράξη, ὑπέρλαμπρη, τὴν πράξη τῆς σωτηρίας.

Ἕνας νέος, ἓνας μικρὸς ἀξιωματικὸς, ἀπὸ τὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου, τὰ μαρτυρικὰ Δωδεκάνησα. Ὁ Ἀλέξανδρος Διάκος. Γυρεύει σὰν χάρη νὰ τὸν στείλουν στὴ φωτιά, ὡς νὰ πρόκειται γιὰ πανηγύρι.

— Βάλτε με μπροστά, παρακαλεῖ τὸν ταγματάρχη του· βιάζομαι νὰ πολεμήσω.

Ἡ «χάρη» τοῦ γίνεται· τὸν στέλνουν νὰ καταλάβῃ τὴν Τσοῦκα, ἓνα ὕψωμα ποῦ δεσπόζει τῶν ὄδεύσεων πρὸς τὴν Σαμαρίνα, ποῦ πρέπει νὰ κρατηθῆ μὲ κάθε θυσία.

Ὁ Διάκος ξέρει καλὰ ποῦ καὶ γιατί τὸν στέλλουν. Ὅταν φθάνη στοὺς πρόποδας τοῦ φοβεροῦ ὕψωματος, ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ δευτέρου λόχου — ἐμπροσθοφυλακὴ τοῦ πρώτου τάγματος — οἱ Ἰταλοὶ τὸν ὑποδέχονται μὲ κατακλυσμὸ βλημάτων. Ἡ πέτρα καίγεται. Ἄτρομος, ὄρθιος, φωνάζει:

— Ἐμπρὸς διὰ τῆς λόγχης. Ἐμπρὸς καὶ τοὺς φάγαμε. Καὶ ρίχνεται πρῶτος. Καὶ οἱ ἄνδρες πίσω του, ἀληθινὴ ἀνθρωποθύελλα. Οἱ Ἰταλοὶ σαρώνονται, τὰ φανταράκια πατοῦν στὴν κορυφὴ τῆς Τσοῦκας. Μὰ ὁ λόχος δὲν ἔχει προλάβει νὰ ἐγκατα-

σταθῆ, καὶ ὁ ἐχθρὸς κινεῖται σὲ λυσσασμένη ἀντεπίθεση. Ὁ Διάκος χάνει τὸ ὕψωμα.

—'Εδῶ, κοντὰ μου, πίσω μου ὄλοι! φωνάζει στοὺς ἄνδρες του, νὰ τοὺς τσακίσωμε γιὰ δεύτερη φορά.

Καὶ ρίχνει πάλι τὸ λόχο του στὴ φωτιά καὶ ξαναπαίρνει τὸ

ὕψωμα γιὰ δεύτερη φορά. Οἱ Ἄλπινισταὶ ἀφρίζουν ἀπὸ τὸ κακὸ τους. Δεύτερη ἀντεπίθεση. Ὁ Διάκος ξαναχάνει τὴν Τσοῦκα. Συντάσσει πάλι τὸν λόχο του, ρίχνεται σὰν λιοντάρι, τὴν ξανακερδίζει γιὰ τρίτη φορά. Τὰ πτώματα τῶν Ἰταλῶν καὶ τῶν δικῶν μας σκεπάζουν τὴν πλαγιά. Οἱ Ἰταλοὶ συγκεντρώνουν βαρεῖς ὄλμους καὶ κάνουν τρίτη ἀντεπίθεση. Καὶ παίρνουν γιὰ τρίτη

φορά την Τσούκα. Ὁ Διάκος ὅμως δὲν ἐννοεῖ νὰ τοὺς ἀφήσῃ τὸ σημαντικό ὕψωμα, πὺ εἶναι τὸ κλειδί τῆς τοποθεσίας τῆς μάχης καὶ τῆς Νίκης. Ἀνασυντάσσει τὸν λόχο καὶ ὄρθιος, πάντα, μὲ τὸ πιστόλι στὸ χέρι, ρίχνεται γιὰ τέταρτη φορὰ φωνάζοντας :

— Ἐμπρὸς γιὰ μιὰ μεγάλη Ἑλλάδα... Ἐμπρὸς γιὰ μιὰ ἐλεύθερη Δωδεκάνησο !...

Μιὰ ριπὴ πολυβόλου τὸν ρίχνει κάτω τὴν ὥρα πὺ πατοῦσε, γιὰ τέταρτη φορὰ, τὸ περιμάχητο ὕψωμα. Εἶναι ὁ πρῶτος νεκρὸς ἀξιωματικὸς στὴν τρισένδοξη μάχη τῆς Πίνδου καὶ ὄλου τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου. Ἡ θυσία τοῦ ἐξεησφάλισε τὴν νίκη. « Ὁ ἥρωισμὸς τοῦ ὑπολοχαγοῦ Διακού καὶ ἡ ἐνέργεια τοῦ λόχου του — λείπει στὴν ἐπίσημη ἔκθεση τοῦ ὀδιοικητῆς τοῦ τάγματός του — ἐπεβράδυνε τὴν κίνησιν τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἐπέτρεψε νὰ εἰς τὰ ἡμέτερα τμήματα νὰ προκαταλάβωσι τὰ ὕψωματα τῆς Σαμαρίνας ».

Τὸ βραδάκι, ὅταν ἀκόμα βροντοῦσε τὸ κανόνι, λίγοι φαντάροι γλίστρησαν στὸ νεκροταφεῖο τοῦ μικροῦ χωριοῦ Ζούζουλη, νὰ τὸν θάψουν... Σ' ἓνα πρόχειρο σταυρὸ ἔγραψαν : « Ἐδῶ κοιμᾶται ὁ ἥρωας τῆς Τσούκας, ὁ ὑπολοχαγὸς Διάκος ».

Ὁ Οἰκονόμου, ὁ καθηγητῆς του στὴ Σχολὴ τῶν Εὐελπίδων, γράφει γι' αὐτόν : « Τὸν ἐνθυμοῦμαι μαθητὴ ἀγνὸν ὡς κρίνον τοῦ ἀγροῦ, προοιωνιζόμενον ὅτι θὰ καθίστατο συσσωρευτῆς ὄλου τοῦ Δωδεκανησιακοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ὄλου τοῦ Ἑλληνικοῦ ἥρωισμοῦ, ἐκδικητῆς τῶν δεινῶν τῆς ἰδιαιτέρας του πατρίδος ». Ἄλλ' ἡ τύχη τὸν προώριζε πολὺ πέραν τούτου : Ἡρωα, τοῦ ὀποίου μιὰ πράξις, ἐξερχομένη τῶν ὀρίων τῆς Ἑλλάδος, τὸν κατέλεξε, διὰ τῆς συνεπειᾶς της, εἰς τὴν κορυφὴν τῶν παγκοσμίων ἡρώων.

Ὁ Μαλακάσης τοῦ ἀφιερῶνει αὐτοὺς τοὺς στίχους :

Τιμὴ καὶ δόξα! Ἡ ἀνδρεία νεανική.

Τὴ δάφνη πὺ πότισε ἡ δροσοῦλα τοῦ αἵματός σου

κλίνει ἡ Ἑλλάδα ἐπάνω σου

καὶ τὴν προσφέρει εὐλαβική

στὴν μνήμη τὴν ἀθάνατη τοῦ ὀνόματός σου!

« Ἀλέξανδρος Διάκος »

Στ. Μελάς

ΜΟΝΟΝ ΕΛΛΗΝΕΣ

Δύο στρατιῶτες.

Ἄποψε κἀνω συντροφιά μὲ δυὸ στρατιῶτες τοῦ πεζικοῦ κοντὰ στὴ φωτιά. Ὁ ἕνας ἦρθε ἀπὸ τὴν πολιτεία· ἄφησε τὸ γραφεῖο του, τὶς δουλειές του, τὴ γυναῖκα του, τὸ παιδί του· εἶναι ὁ Μῆτσος. Ὁ ἄλλος ἦρθε ἀπὸ τὸ χωράφι του, ὅπου ἄφησε τὸ ἀλέτρι μισοχωμένο στὴ γῆ, ἔδωσε τὸ μουλάρι του στὴν ἐπίταξη, φίλησε τὴ γριά μάννα του καὶ ἀποχαιρέτησε βιαστικά τὴν ἀρραβωνιαστική του· εἶναι ὁ Ἀποστόλης.

Αὐτοὶ οἱ δύο στρατιῶτες βρέθηκαν ὁ ἕνας κοντὰ στὸν ἄλλον στὸ χαράκωμα. Μὲ τὸ ἴδιο χακί, μὲ τὸ ἴδιο ὄπλο, ἀπέναντι στὸν ἴδιον ἐχθρό. Ἰσοπέδωσις καὶ ἀδελφосύνη. Καὶ ὁ χωρικός μου λέει γιὰ τὸ δικηγόρο :

— Ξέρεις τί Ἑλληνας εἶναι αὐτός ;

Ἄλλὰ τὸν διακόπτει προστακτικὴ ἐπέμβασις.

— Πᾶψε, Ἀποστόλη, τοὺς ὕμνους σου !

— Αἶ, τότε, βρὲ Μῆτσο, γιατί ζήτησες νὰ μείνης μονάχος σου στὸ χαράκωμα καὶ νὰ τουφεκᾷς ;

Ἔτσι ἔμαθα δύο ἱστορίες, ἀπὸ τὶς μυριάδες ὁμορφες ἱστορίες, ποὺ φυτρῶνουν στὰ ἄγρια Ἡπειρωτικὰ βουνά, ὅπως φυτρῶνουν τὰ πρῶτα φύτρα τῆς ἀνοίξεως, παραμερίζοντας τὸ χῶμα, γιὰ ν' ἀντικρύσουν τὸν ἥλιο. Εἶναι δύο ἱστορίες ἀπὸ τὰ ἑκατομμύρια, ποὺ γίνονται σιωπηλά, ἀθόρυβα καὶ μὲ πολλὴ ἀφέλεια σ' αὐτὸν τὸν ἅγιο πόλεμό μας.

Ἱστορία τους.

— Πές το, Ἀποστόλη, εἶπα, καὶ ἄς λήη ὁ Μῆτσος.

Καὶ ὁ Ἀποστόλης παίρνει βαθεῖα ἀναπνοή, παραμερίζει τὰ καστανὰ μουστάκια του, ποὺ τοῦ φράζουν τὰ χεῖλη, καὶ ἄρχισε :

— Ἐπρεπε νὰ πᾶμε γυροβολιὰ στὸ βουνὸ νὰ χτυπήσωμε ἀπὸ πίσω τοὺς Ἴταλούς. Ὁ ἀνθυπολοχαγὸς εἶπε κι ἔστησαν μερικά κρᾶνη ἀπάνω στὸ χιόνι ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ χαράκωμά μας, γιὰ νὰ τὰ βλέπη ὁ ἐχθρὸς καὶ νὰ ρίχνη.

Καὶ ζήτησε ἕνα ἀπὸ μᾶς νὰ μείνη ἐκεῖ, νὰ βάλλη μοναχός

του πότε πότε με τὸ πολυβόλο, γιὰ νὰ ξεγελᾷ τὸν Ἴταλό, ὡς πού νὰ πᾶμε τὴ γυροβολιά. Καὶ ἔμεινε ὁ Μῆτσος καὶ δέχτηκε πολυβολισμούς, ὄλμους, ὀβίδες· ἔφαγε ὅλη τὴν κόλαση ἐκείνη μονάχος του !

— Καὶ τὸ βρίσκεις ἐσὺ σπουδαῖο ; Ρώτησε ὁ Μῆτσος.

— Ἄ, μπά ! καθόλου ! εἶπε ὁ Ἀποστόλης. Σοῦ παράγγειλαν, νὰ εἰποῦμε, κάθισε ἐδῶ νὰ μαζεύης τὰ δαμάσκηνα πού πέφτουν, γιὰ νὰ μὴ σοῦ τὰ πάρη ἄλλος, κι ἐσὺ κάθισες ! Γελοῦμε ὄλοι μὲ τὴν ἀγροτική εἰκόνα τοῦ χωρικοῦ.

Ὁ Μῆτσος φάνηκε, ὅτι πειράχτηκε, καὶ εἶπε :

— Κι ἐσὺ τί εἶσαι, Ἀποστόλη, πού πήδησες πρῶτος στοῦ ἐχθρικό χαράκωμα μὲ τὴν ξιφολόγχη καὶ ἔφερες ἄνω κάτω τοὺς Ἴταλοὺς καὶ ἔπιασες αἰχμαλώτους τὸ λοχία καὶ τρεῖς στρατιῶτες καὶ πῆρες τὸ ἀριστεῖο ;

— Ἐνας ἀπλὸς Ἕλληνας· ἀπάντησε μὲ ἀφέλεια ὁ Ἀποστόλης.

— Αἱ, τότε, ἓνας ἀπλὸς Ἕλληνας εἶμαι κι ἐγώ· εἶπε ὁ Μῆτσος.

— Ἄλλὰ ἐσεῖς εἶστε καὶ οἱ δύο ἥρωες· εἶπα ἐγώ.

— Ἄ, ὄχι, εἶμαστε μόνον Ἕλληνες ! Ἀπάντησαν μὲ μιὰ φωνή, λὲς κι ἦσαν συνεννοημένοι.

— Τί νὰ τοὺς εἰπῶ ; Κατάλαβα ὅτι οἱ πολεμιστὲς μας, πού κάνουν τὰ λαμπρὰ κατορθώματα, τὰ ὁποῖα θαυμάζει ὅλος ὁ κόσμος, δὲν τοὺς ἀρέσει ν' ἀνήκουν στοὺς ἥρωες, ἀλλὰ στοὺς Ἕλληνες. Προτιμοῦν νὰ εἶναι μόνον Ἕλληνες !

(Διασκευὴ ἀπὸ πολεμικὴ ἀνταπόκριση)

Ν. Α. Κοντόπουλος

Ἡ Ἑλλὰς ἀνεπτέρωσε τὶς ἐλπίδες καὶ τὴν πεποίθηση ὅλων γιὰ τὴν τελικὴ νίκη. Ποτὲ στὴν ἱστορία της δὲν ὑπῆρξε ἐκστρατεία ἐνδοξότερα ἀπὸ αὐτὴ πού διεξάγει τώρα ὁ Ἑλληνικὸς Στρατός.

Ἐφημερίς « Ἡμερησίος Τηλέγραφος » τοῦ Λονδίνου

† ΣΥΝΕΧΙΖΟΝΤΑΙ ΟΙ ΝΑΥΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΜΑΣ

Ἡ ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ ἀρχίζει ἀπὸ τὰ πρωτόγονα πολεμικὰ μέσα καὶ φθάνει ἕως τὰ σύγχρονα πολεμικὰ πλοῖα.

Ὅσο κι ἂν ἀλλάζουν καὶ τελειοποιῶνται οἱ πολεμικὲς μηχανὲς ἓνα μόνον μένει σταθερό: Ἡ ψυχὴ τοῦ ναύτη.

Ἡ ψυχὴ τοῦ ναύτη εἶναι ἡ ἀρετὴ ἐκείνη, ποὺ ἐκίνησε τοὺς ναυμάχους τῆς Σαλαμίνας, ποὺ καθωδήγησε τοὺς πυρπολητὲς τῆς Χίου καὶ τῆς Ἐρεσσοῦ, ποὺ ὠλοκλήρωσε τὴ νίκη τῶν βαλκανικῶν συμμάχων, ποὺ ἐχάρισε τὴν ἐλευθερίαν στὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου. ✕

Ἀμέτρητα ἥρωικὰ κατορθώματα ἔχει νὰ ἐπιδείξει ὁ στόλος μας καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ τελευταίου Ἑλληνοἰταλλικοῦ πολέμου. Ἡ συμβολὴ τοῦ ναυτικοῦ μας ἀγώνα ὑπῆρξε σημαντικὴ κι ἡ δράση του σπουδαία καὶ σύμφωνη μὲ τὶς ἱστορικὲς του παραδόσεις.

Πλοῖα πολεμικὰ, πλοῖα ἐμπορικὰ, πλοῖα βοηθητικὰ, κυβερνήτες κι ἀξιωματικοὶ καὶ ναῦτες ἐγίνηκαν ὀλοκαυτώματα στὸν ἱερὸ βωμὸ τῆς Πατρίδος κι εὐρῆκαν ἔνδοξο θάνατο ἢ στουὺς βυθοὺς μακρινῶν θαλασσῶν ἢ στὰ καταγάλανα νερὰ τῶν θαλασσῶν μας, προασπίζοντας τὴν τιμὴ καὶ τὴν ἀκεραιότητα τῆς τρισοδεξασμένης Ἑλλάδος καὶ ταυτόχρονα τὴν παγκόσμια ἐλευθερία.

Ὁ κόσμος ὅλος ἀνεγνώρισε τὸ ἀληθινὸ θαῦμα, ποὺ λέγεται «Ἑλληνικὸ Ὅχι» καὶ τὴν ἀναγνώριση τὴ διεδήλωσε μὲ κάθε τρόπο:

«Ἀντιπροσωπεύω μιὰ χώρα 200 χρόνων καὶ σεῖς ἀνήκετε σὲ μιὰ χώρα 3.000 ἐτῶν—ἐμήνυε ὁ πολὺς Πρόεδρος Ρουσβελτ—Καὶ γνωρίζω τὰς ναυτικὰς σας ἰκανότητας καὶ παραδόσεις σας λέγω: σας παραδίδομεν ἓνα ὑποβρύχιο, ἀξίζετε ὅμως περισσότερα ἀπὸ πολλὰ θωρηκτὰ».

Κι οἱ ἐχθροὶ ἀκόμη ἀνεγνώρισαν τὴν μανίαν μὲ τὴν ὁποία ἐπολέμησαν οἱ ἥρωικοὶ ναυτικοὶ μας.

«Διέταξα ἐπιθεση μὲ βόμβες βυθοῦ! ἐδήλωνε ἐπίσημα ὁ γερμανὸς κυβερνήτης ἑνὸς ἀνθυποβρυχίου, ποὺ κατεβύθισε τὸν ἔν-

δοξο Τρίτωνα τότε, και δὲ μπορῶ ἀκόμη νὰ τὸ πιστέψω, ἐνῶ ἐσκεπάζαμε τὸ ὑποβρύχιο μὲ βόμβες, τὸ πληρωμά του μᾶς ἐξ- ἀκόντιζε τορπίλλες. Ὁ Τρίτων ἐπολέμησε ὡς τὴν ὑστάτη στιγμή».

Ὁ Ἕλληνας Ἄγγλος Ἀρχηγὸς τοῦ στολίσκου ὑποβρυχίων Μεσογεί- ου μὲ τὸ ὑπ' ἀριθ. 261205 - 9 - 43 σῆμα του ἐβεβαίωσε :

«Ὁ Κυβερνήτης καὶ τὸ πλήρωμα τοῦ « Κατσώνη » μᾶς ἐνέ- πνευσαν τὸ παράδειγμα τῆς ἀφοσιώσεως πρὸς τὸ καθήκον καὶ τὴν αὐτοθυσίαν ».

Ὁ Ἀ' Λόρδος τοῦ Βρεττανικοῦ Ναυαρχείου ἐδήλωνε :

Εἶναι καθήκον μου νὰ ὑπενθυμίσω τὸ ἔργο τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλικοῦ Ναυτικοῦ, πού τὸ διακρίνει μοναδικὴ ἀφοσίωση στὸ καθήκον. Τὰ Ἑλληνικὰ ὑποβρύχια ἐβύθισαν πρὸς πολὺ ἀπὸ 50.000 τόννους σὲ Ἰταλικά σκάφη, πού μετέφεραν ἐφόδια γιὰ τὸν Ἰτα- λικὸ στρατό. Δύο Ἰταλικά ὑποβρύχια ἐβύθισαν ὁ « Τρίτων » καὶ τὰ « Ψαρά ». Ὁ στόλος τῆς Μεσογείου εἶναι ὑπερήφανος γιὰ τοὺς θαλασσινοὺς συμμάχους τοῦ Ἑλληνας καὶ τὸ Συμβούλιο τοῦ Ναυαρχείου εὐγνωμονεῖ γιὰ τὴ σημαντικὴ τους βοήθεια στὸν ἀγῶνα ».

Ἄλλος Ἀ' Λόρδος τοῦ ἰδίου Ναυαρχείου, ὁ Ἀλεξάντερ, ἐ- δήλωσε :

« Μόνο ὁ μεγάλος βαθμὸς τῆς ἀφοσιώσεως πρὸς τὸ καθή- κον ἔδωκε στοὺς Ἑλληνας ναυτικοὺς τὴν εὐκαιρία ἐπιτυχίας στὸ στενὸ τοῦ Ὀτράντο! Γιατὶ μιὰ δράση σὲ χῶρο στενὸ σὰν τὴν Ἀδριατικὴ, καὶ μὲ τοὺς Ἰταλοὺς κατέχοντας τὶς δυὸ ἀ- κτές, ἐφαινόταν ἀπ' τὴν ἀρχὴ καταδικασμένη σ' ἀποτυχία ».

Ἡ Βρετανικὴ Κυβέρνησις ἐτηλεγραφοῦσε γιὰ τὶς ἐπιχειρή- σεις τῆς Τυνησίας :

« Ἡ ὀλόψυχη καὶ ἀδιάκοπη προσπάθεια τῆς δυνάμεώς σας ἐ- συμπλήρωσε τὴν Ἀφρικανικὴ ἐπιτυχία καὶ ἀπεδείχθη ἀσφαλῆστα- τη βάση γιὰ τὴ Νίκη ».

Κι ὁ πολὺδοξος Ἀϊζενχάουερ, ὁ ἀρχιστράτηγος τῆς Νίκης, ἐτηλεγραφοῦσε : « Εἴμαστε εὐτυχεῖς γιὰτὶ αἱ ναυτικαὶ σας μονά- δες ἐπολέμησαν μαζί μας καὶ ἐβοήθησαν στὴν ὀλοκλήρωση τῆς Νίκης τῆς Τύνιδας » 17-5-43.

Χ. Δημητρακοπούλου

Χ' **Ἀπίστευτο.**

Τὸ Ροῦπελ εἶναι ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὀνόματα, ποὺ γεννήθηκαν νὰ γράφονται σὲ μάρμαρο. Δὲν ὑπάρχουν εὐκόλα φράσεις ἀνάλογες μὲ τὸ χυμένο ἐδῶ αἷμα. Τὸ πνεῦμα τῆς θυσίας καὶ ἡ παλληκαριά, ποὺ ξέσπασαν σὲ τούτους δὴ τοὺς χωματόλοφους τὴν ἀνοιξη τοῦ 1941, δὲν ἔχουν τὸ ταῖρι τους παρὰ στὶς καλύτερες στιγμὲς τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας. Στιγμὲς ἀθάνατες ποὺ ξαναγιώνουν τὴ φυλὴ. Κάνουν παλιούς καὶ νέους χρόνους νὰ σμίγουν. Κάνουν τοὺς τάφους νὰ ἐνώνωνται μὲ τὴ ζωὴ.

Ἐδῶ, στὸ Βυζαντινὸ Ρουπέλιον, λίγες χιλιάδες Ἑλληνοπούλα ἔβαλαν τ' ἀδύνατα κορμιά τους κάτω ἀπὸ τὸ βᾶρος τῆς πάνοπλης Γερμανίας. Καὶ τὴ βάσταξαν.

Τὴ διαταγὴ τῆς ἀντίστασης μέχρις ἐσχάτων δὲν τὴν εἶχαν διαβάσει πουθενὰ οἱ στρατιῶτες μας. Τὴ βρῆκαν γραμμένη μέσα στὴν ψυχὴ τους. Δέχτηκαν χωρὶς ἀντίρρηση, σὰν θέλημα Θεοῦ, τὴν ἀνάγκη νὰ πεθάνουν οἱ ἴδιοι γιὰ νὰ μείνῃ ὀρθὴ ἡ Πατρίδα· ἢ φτωχιά τους ἢ πατρίδα, ποὺ δὲν εἶχε χρήματα, γιὰ νὰ συμπληρώσῃ τὴν ὀχύρωση τῶν συνόρων, οὔτε ἀρκετὰ πυροβόλα, οὔτε μεγάλους ἀσύρματους ἢ προβολεῖς, οὔτε ἀφθονὰ πυρομαχικά νὰ τοὺς δώσῃ.

Ἀνέτοιμη καὶ μισοτελειωμένη βρῆκε τὴ γραμμὴ τοῦ Ροῦπελ ἢ ἐπίθεση τῆς 5 Ἀπριλίου· ἀλλὰ οἱ στρατιῶτες τῆς φρουρᾶς τότε εἶχαν ἐρυθροπυρωθῆ ἀπὸ τὰ περιβόητα κατορθώματα τῶν συναδέλφων τους τῆς Ἀλβανίας, ὥστε μόλις ἀκούστηκαν οἱ μακρι-

νές έκρήξεις και διαδόθηκε σαν άστραπη ή είδηση, πώς άρχιζε ό άγώνας, ζητωκραύγασαν άποφασισμένοι να νικήσουν. "Όχι να πολεμήσουν μόνο· να νικήσουν !

Πέντε ημέρες άγωνίστηκε ό αντίπαλος να τους δαμάση με στούκας, που δέν έμπόδιζαν τó έργο τους 'Ελληνικά άεροπλάνα· με μεραρχίες θωρακισμένες και τάνκς, που δέν ύπήρχαν αντίαρματικά κανόνια για να τά σταματήσουν· με φλογόβολα και καπνογόνα, που γέμιζαν τις στοές των όχυρών με τή φαρμακίλα τους και άνάγκαζαν τους φαντάρους να βγαίνουν άνυπεράσπιστοι στο ύπαιθρο· με έκατοντάδες πυροβόλα ειδικά για τις πολεμίστρες, που τις κατέστρεφαν συστηματικά, τή μιá μετά τήν άλλη και βούβαιναν τά 'Ελληνικά αυτόματα όπλα· με συντάγματα βαρύτατου πυροβολικοϋ που κοπανούσαν τά φρούρια, όπως ένα μηχανικό σφυρί βροντίζει ακατάπαυστα τó άμόνι, ώσπου να τó σπάση· με τόσο πληθος τέλος καλογυμνασμένου πεζικοϋ, ώστε δέν πρόφθαιναν οί ύπερασπιστές να σκοτώνουν.

Πέντε ημέρες άγωνίζονταν τά 'Ελληνόπουλα έναν άνισον άγώνα, αλλά κρατούσαν άσπαστη τήν άλυσίδα τής άμυνας τους. 'Ακόμη και όταν καταστρέφονταν όλότελα μερικά φρούρια έβγαιναν έξω οί φαντάροι με τά πολυβόλα τους κι έξακολουθούσαν τή μάχη, ξεσκεπάστοι, στην κόλαση τής γερμανικής φωτιάς. "Έδειχναν μ' αυτή τήν πράξη τους, πώς δέν ήταν τά τσιμέντα των φρουρίων, που έφραζαν τó δρόμο του Χίτλερ, παρά τó άτσάλι τής άδούλωτης καρδιάς τους.

Οί πέντε ημέρες του ήρωικοϋ άγώνα θα γίνονταν πολύ περισσότερες, χωρίς να μπορέσουν οί έχθροί να περάσουν προς τή Θεσσαλονίκη, αν δέν έσπαζε τó Σερβικό μέτωπο στη Στρώμνιτσα και δέν κατέβαιναν τά γερμανικά μηχανοκίνητα από τήν όμάλια * τής Γευγελής ως τή θάλασσα.

Τά δοξασμένα φρούρια, που πάμε τώρα να προσκυνήσωμε δέν ύπάρχουν πιά· τίποτε δέν σώζεται από τις κατασκευές τους. Οί Βούλγαροι τά τίναναν στον άέρα, όταν τά παράλαβαν από τους Γερμανούς για μισθό τής προδοσίας τους· έξαφανίστηκαν όλα από τó πρόσωπο τής γής.

Ἄλλὰ κι ἂν χάλασαν οἱ Βούλγαροι μὲ δυναμίτη τὰ μπετόν καὶ ἂν ἐξαφάνισαν κάθε ἴχνος ὀχύρωσης ἀπὸ τὶς πλαγιὲς τοῦ Ροῦπελ, ὅμως τὸν ἥρωισμό μὲ ποιὸ τάχα μέσο θὰ μπορούσαν ποτὲ νὰ τὸν τινάξουν στὸν ἀέρα καὶ νὰ τὸν ἐξαφανίσουν ;

Ὅταν οἱ Γερμανοὶ μετὰ τὴν συνθηκολόγησι, ποῦ ὑπόγραψε ἡ Διοίκησι Θεσσαλονίκης, ἔβαλαν χέρι στὴ γραμμὴ τῶν συνόρων καὶ εἶδαν ἀπὸ κοντὰ πόσα λίγα ὄπλα εἶχαν τὰ ὄχυρά, ἀπόρησαν...

Στὰ πόδια τοῦ ὄχυροῦ Λύσσε κείτονταν σωρὸς ἄρματα μάχης καὶ ὁ καστανὸς κάμπος του μαύριζε ἀπὸ τὰ ἀναποδογυρισμένα σιδερικά. Τὶ μυστικὲς μηχανεὲς εἶχαν στὰ χέρια τους οἱ Ἕλληνες, γιὰ νὰ φράξουν τὸ δρόμο σὲ ἕναν καστρορίχτη στρατό, ποῦ κανένας ἄλλος δὲν τὸ κατάφερε ; Ἡ περιέργεια τῶν Γερμανῶν ἦταν μεγάλη νὰ μελετήσουν ἀπὸ κοντὰ τὴν ὀργάνωσι τοῦ Λύσσε καὶ τοῦ Ροῦπελ· ἔψαξαν τὶς στοῆς τους μὲ γερμανικὴ λεπτολόγο μέθοδο ν' ἀνακαλύψουν ἀπόκρυφα ὄπλα. Καὶ ὅταν τὰ ἔφεραν γύρω, ἀπὸ πάνω ὡς κάτω, καὶ ἀπὸ δεξιὰ ὡς ἀριστερά, χωρὶς νὰ βροῦν τίποτε, ρώτησαν τὸν Ἕλληνα ἀξιωματικὸ, ποῦ τοὺς ὠδηγοῦσε σιωπηλός :

- Αὐτὸ εἶναι ὄλο τὸ φρούριο ;
- Μάλιστα.
- Μόνο ἑπτὰ κανόνια καὶ ὄλοι ὄλοι τριακόσιοι στρατιῶτες ;
- Μάλιστα.
- Ἀπίστευτο !

Σὲ προσκυνῶ.

Πῶς νὰ τὸ πιστέψουν ! Τὸ σπουδαιότερο, τὸ ἀσύγκριτο μέσο πολέμου τοῦ στρατιώτη, τὴν παλληκαριά του, δὲν τὴν βλέπεις παρὰ τὴν ὥρα τῆς μάχης. Μόλις σταματήσι ὁ ἀγώνας, ξεκούμπωτος καὶ ξέγνοιαστος, ὅπως κάθετα, μοιάζει μὲ παιδί, ἀνίκανο νὰ στρωθῆ σὲ σοβαρὸ ἔργο.

Ἕλληνα στρατιώτη, ἦρθαμε νὰ γονατίσωμεν ἐμπρὸς στὰ ἀπομεινάρια τῶν ὄχυρῶν, ἐνῶ σοῦ πρέπει ἐσένα, ἐσένα, ποῦ, ὅταν σὲ φλόμωνε * ἡ πνιγούρα τῶν καπνῶν τῶν ὄχυρῶν, ἔκανες ἔξοδο μὲ τὴ λόγχη καὶ πήγαινες νὰ ὀχυρωθῆς πίσω ἀπὸ τοὺς γειτονικοὺς βράχους. Ἐσένα, ποῦ κάθε φορὰ, ποῦ ὁ ἐχθρὸς

κατάφερνε νά μπαίνη μέσα στις στοές σου, σάν τρελός χυμο-
μοῦσες καταπάνω του καί τόν βαρειοχτυποῦσες. Ἐσένα, πού
κάθε νύχτα ἀφαιροῦσες ἀπό τὰ χέρια τοῦ Γερμανοῦ μ' ὀρμη-
τικές ἀντεπιθέσεις, ὅσους λόφους εἶχε πάρει τὴν ἡμέρα, λόφους
σάν τὸ χωριὸ Κλειδί, πού ὅταν τὸ ἀνακατάλαβες, ξημερώματα
στὶς 7 τοῦ Ἀπρίλη, δὲν ἤξερες, πὼς στὸ ἴδιο ἀκριβῶς μέρος
εἶχε τσακίσει τοὺς Βουλγάρους ὁ Βουλγαροκτόνος.

Ὅχι στ' ἄψυχα ντουβάρια, παρὰ σ' ἐσένα, στρατιώτη, ἀνή-
κει θαυμασμός, γιατί ὅταν τὰ στούκας σφυροκοποῦσαν τὸ πυ-
ροβολικὸ τοῦ ὄχυροῦ σου, ἐσὺ μὲ τοὺς ἀπαράμιλλους ἀξιωμα-
τικούς σου, καθόσυνα ἀκάλυπτος καί ἐξακολουθοῦσες τὰ πυ-
ρά σου, λές κι ἦταν ὁ θάνατος πανηγύρι, ὥσπου σὰς σκέπασε
ὄλους, πυροβολητὲς κα βαθμοφόρους, ἡ ἀναστατωμένη γῆ τοῦ
ὄχυροῦ. Ἐσένα, πού, ὅταν ἐνιωθες, ὅτι πλησίαζε τὰ ὄχυρά τὸ
Γερμανικὸ πεζικὸ δὲ δίσταζες νὰ πετάγεσαι ἔξω, στ' ἀνοιχτά,
γιὰ νὰ σταματήσης καλύτερα μὲ τὰ πολυβόλα σου τὴν ἐχθρική
πλημμύρα, πού ἀλλιῶς ἴσως νὰ μὴν πρόφθαινες νὰ συγκρατή-
σης τὰ κύματά της. Ἐσένα, πού ὅταν ἕνα πυροβολεῖο σου τὸ
ἐπισήμαιναν οἱ ἐχθροὶ μὲ τὰ σατανικά εὐθυτενῆ βλήματά τους
καί θανάτωναν ὅσους βρίσκονται μέσα, σὺ ἔτρεχες πρόθυμα
στὴν ἐπικίνδυνη αὐτὴ θέση καί ἔστεκες δίπλα στοὺς νεκροὺς
συντρόφους νὰ ὑπηρετήσης τὸ πυροβόλο, μολοντί ἐνιωθες πὼς
ἐκεῖ ἡ ζωή σου ἦταν μετρημένη.

Πὼς νὰ μὴ σὲ καμαρώνω, ἀφοῦ δὲ φοβήθηκες τὰ τάνκς,
φωτιὰ κινητὴ καί πολυκέφαλη, πού γέμισε τρομάρα τὴν Εὐρώπη,
παρὰ τοὺς ἐπέτρεπες νὰ σὲ πλησιάζουν ὡς τὰ 400 μέτρα, τὰ
ἄφηνες νὰ σοῦ ρημάζουν συρματοπλέγματα καί παρατηρητὲς,
πρὶν τὰ κοπανίσης; Καί ὅταν τέλος, χωρὶς ἐσὺ νὰ θέλεις, σὲ
διάταξαν νὰ σταματήσης τὴ μάχη κα νὰ παραδοθῆς, σὲ πῆ-
ραν, καλέ μου, τὰ δάκρυα, σάν νὰ μὴν ἦσουν δοξασμένος λε-
βέντης, ἀλλὰ παραπονιάρικο παιδάκι.

Ἐλληνα στρατιώτη, σήμερα δὲν προσκυνῶ κανένα ἀρχαῖο
ἐρείπιο, οὔτε κἂν τὸ Ροῦπελ, ἐρείπιο νέο· σήμερα προσκυνῶ
μονάχα ἐσένα, γιατί ἀξίζεις ὅλα μαζί τὰ παλιά, ἀφότου δημι-
ούργησες τοῦτα τὰ νέα!

« Περὶ βόλι τῶν Θεῶν »

Χρήστος Π. Ζαλοκώστας

Η 28 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1941

[Από τις πρώτες ημέρες της μαύρης Κατοχής; η ελληνική ψυχή, άλλοτε ώργανωμένα και άλλοτε ανήθρομητα, έδειξε στους τυράννους, πώς δεν ήταν διατεθειμένη να ανεχθώ τή δουλεία. Έβρισκε τόν τρόπο να εκδηλώνη φανερά, χωρίς δισταγμό και φόβο, τήν αντίστασή της στον κατακτητή. Μία από τις άπειρες αυτές εκδηλώσεις, πού όλο και πολλαπλασιάζονταν σέ αριθμό και αυξάναν σέ ένταση, δημιουργώντας στον έχθρό δυσκολίες ανυπέβλητες, θά αναφέρουμε, πού έγινε στήν πρωτεύουσα τόν πρώτο χρόνο τής σκλαβιάς τής πατρίδος].

Οί προκηρύξεις.

Οί Ίταλοί με τó βαθύ συναίσθημα του ένόχου και τόν έντονο φόβο μπροστά στον περίεργο αυτό λαό, εφρόντισαν να πάρουν έκ τών προτέρων διάφορα μέτρα από τις παραμονές τής 28. Ή Οκτωβρίου 1941, τής πρώτης έπετείου τής προδοτικής των έπιδρομής έναντίον τής Ελλάδος. Προληπτικές συλλήψεις έγιναν από τις προηγούμενες ημέρες, και τήν νύχτα τής 27 πρòς τήν 28 Ή Οκτωβρίου έπολλαπλασιάσθησαν αί περίπολοι στους κεντρικούς δρόμους τών Αθηνών.

Λίγο πριν από τά μεσάνυχτα όμως έσήμαναν αί σειρήνες του συναγερμού και σέ λίγο ό κρότος από τά άντιαεροπορικά κανόνια και τις βόμβες, πού έσκαζαν στα γύρω τών Αθηνών, έγέμιζε τήν ατμόσφαιρα τής συσκοτισμένης πόλεως. Οί καλοί μας σύμαχοι μάς είχαν θυμηθώ κατά τήν παραμονή τής μεγάλης μας έορτής. Και αυτή τή φορά έκτός από τή ζημία, πού προκαλούσαν στις έχθρικές πολεμικές έγκαταστάσεις και πού έρριχνε πάντα βάλσαμο στις πονεμένες Έλληνικές ψυχές, προσέφεραν και μιá άλλη εκδούλευση: "Έτρεψαν τους δειλούς τών Ίταλικών περιπόλων σέ φυγή πρòς τά καταφύγια και έτσι έπέτρεψαν στους μικρούς αγωνιστάς τής έλευθερίας να ξεχυθούν στους δρόμους και να γεμίσουν τους τοίχους τών Αθηνών με τήν κατάλληλη έορταστική διακόσμηση, τις έπιγραφές, πού έτόνιζαν τήν άκλόνητη Έλληνική έμμονή στο ήρωικό «ΟΧΙ» τής 28 Ή Οκτωβρίου 1940.

Ή Από τήν παραμονή είχαν κυκλοφορήσει πολλές προκηρύ-

ξεις τυπωμένες προς τὸν ἀθηναϊκὸ λαό. Μία ὅμως προκήρυξις ἀπευθυνομένη στὶς Ἑλληνίδες προεκάλεσε πολὺ περισσότερο ἐνδιαφέρον στὸν ἀθηναϊκὸ κόσμο. Τὰ ἀντίτυπά της εἶχαν πεταχθῆ ἀπὸ ἄγνωστα χέρια στὰ γραμματοκιβώτια τῶν σπιτιῶν ἢ κάτω ἀπὸ τὶς πόρτες, εἴτε εἶχαν μεταφερθῆ καὶ μὲ τὸ ἐπίσημο κρατικὸ ταχυδρομεῖο. Κλειστὴ σὰν φακελάκι ἢ προκήρυξις εἶχε ἀπέξω τὴν χαριτωμένη ἐπιγραφή: «Προμηθευτικὸς συνεταιρισμὸς οὐκ ἐπ' ἄρτω μόνον...» καὶ ἔτσι δὲν ἐνέπνευσε καμιὰ ὑπόνοια στοὺς Ἴταλοὺς λογοκριτὰς τοῦ ταχυδρομείου. Μέσα ὅμως ἡ προκήρυξις καλοῦσε τὶς Ἑλληνίδες καὶ τὰ Ἑλληνόπουλα νὰ ἐκδηλώσουν τὴν ἀφοσίωσιν των στὸν ἀγῶνα τῆς Ἑλλάδος:

«Ἡ 28ῆ Ὀκτωβρίου εἶναι ἡ ἐπέτειος τῆς νύχτας, ποὺ ἄδικοι ἐχθροὶ τὴν εἶχαν ὀρίσει νύχτα θανάτου γιὰ τὴν Ἑλλάδα, μὰ ποὺ ὁ Θεὸς καὶ τὰ παιδιὰ της τὴν ἔκαναν νύχτα Ἀναστάσεως. ... Μὲ ἀξιοπρέπεια, μὲ θάρρος, νὰ πᾶμε νὰ προσκυνήσουμε στὸ Μνημεῖο τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτου... Ὁ Ἀγνώστος εἶναι τὸ παιδί μας, εἶναι ὁ ἀδελφός μας, γιατί ἔχει ἀδέλφια του τὰ παλληκάρια μας τῆς Πίνδου, τῆς Ἀλβανίας, τῆς Θράκης, τῆς Κρήτης. Ἐχει ἀδέλφια του τὰ παιδιὰ καὶ τ' ἀδέλφια μας, ποὺ ξέφυγαν ἀπὸ χίλια ἀκρογιάλια τῆς πατρίδας καὶ πᾶνε νὰ συνεχίσουν σὲ μακρινὲς στεριὲς καὶ θάλασσες τὸν μεγάλο ἀγῶνα τῆς Ἑλλάδος. Τὴν 28 Ὀκτωβρίου αὐτοὺς ὅλους θὰ πᾶμε νὰ προσκυνήσουμε στὸ Μνημεῖο τοῦ Ἀγνώστου. Κάθε μιὰ ἀπὸ σᾶς θὰ πάη ἓνα λουλουδάκι, ἓνα κλωνάρι δάφνης, λίγη πρασινάδα νὰ καταθέσῃ μὲ εὐλάβεια καὶ συγκίνηση ἀπάνω στὸ Μνημεῖο. Τὰ λουλούδια μας εἶναι λιγοστὰ τώρα. Μᾶς τὰ ρήμαξαν κι αὐτὰ οἱ ἀκρίδες. Ἀλλὰ καὶ λίγα ποὺ εἶναι, φθάνουν. Τοῦ χρόνου θὰ τοὺς πᾶμε βουνὰ τὰ λουλούδια».

Οἱ Ἑλληνίδες.

Ἡ ἀπήχησις ποὺ εἶχε ἡ προκήρυξις αὐτή, ἦταν καταπληκτικὴ. Ἀπὸ τὰ ξημερώματα σχεδόν, γυναῖκες τοῦ λαοῦ, κορίτσια ποὺ ἐπήγαιναν στὰ γραφεῖα των, μικροῦλες ποὺ ἔτρεχαν στὰ σχολεῖα των, κυρίες καὶ δεσποινίδες ποὺ ἔβγαιναν γιὰ τὴν φιλανθρωπικὴ δουλειὰ των, ἐπερνοῦσαν ἀπὸ τὸ Μνημεῖο τοῦ Ἀγνώστου γιὰ τὴν εὐλαβικὴ αὐτή, τὴν σιωπηρὴ, καὶ ὅμως τόσο

εϋγλωττη πατριωτική εκδήλωση. "Ηρεμα, χωρίς μιὰ φωνή, χωρίς μιὰ λέξη, έπλησίαζαν στο Μνημείο, έγονάτιζαν και άφηναν τὸ μπουκετάκι, τὸ κλωνάρι τῆς δάφνης, τὴν λίγη πρασινάδα, πού εἶχαν φέρει μαζί των.

Οἱ Ἴταλοί, πού εἰδοποιήθηκαν γρήγορα γι' αὐτὴν τὴν εκδήλωση, ἔσπευσαν νὰ στείλουν ὀλόκληρη δύναμη ἀπὸ караμπινιέρους, πού ἀπέκλεισε ὄλο τὸ χῶρο γύρω ἀπὸ τὸ Μνημείο και δὲν ἐδίστασαν νὰ στήσουν και πολυβόλα σὲ διάφορες γωνίες. Ἄργότερα ἔφθασαν και δυὸ τρία θωρακισμένα αὐτοκίνητα πού ἐκρύφθηκαν στοὺς γειτονικοὺς δρόμους. Πολυβόλα και τάνκς γιὰ τίς ἄοπλες γυναῖκες, πού ἄφηναν ἕνα λουλούδι ἐπάνω σ'ἕνα μνημείο !

Ἄργότερα, κατὰ τίς ἑννέα, ἡ σιωπηρὴ αὐτὴ εκδήλωσις ἔπαιρνε κιόλας τέτοιες διαστάσεις, ὥστε οἱ Ἴταλοὶ ἄρχισαν νὰ ἀνησυχοῦν κι ὁ «γενναῖος» ἀρχιστράτηγος Τζελόζο διέταξε νὰ ἀπαγορευέται στίς γυναῖκες νὰ πηγαίνουν στο Μνημείο τοῦ Ἄγνωστου Στρατιώτου. Μερικὲς ἀπὸ τίς Ἑλληνίδες, ὅταν ἔβλεπαν ὅτι δὲν μπορούσαν νὰ ἐκπληρώσουν τὸ πατριωτικὸ αὐτὸ καθήκον, ἔφευγαν κι ἐπήγαιναν νὰ καταθέσουν τὰ λουλούδια των στίς προτομὲς τοῦ Σολωμοῦ ἢ τοῦ Βαλαωρίτη μέσα στὸν βασιλικὸ κῆπο. "Άλλες ὅμως ἔμεναν ἐπίμονα, θαρραλέα, μπροστὰ στὸν πυκνὸ φραγμὸ τῶν Ἴταλῶν караμπινιέρων, πού ἀπέκλειαν τὴν προσέγγιση στο Μνημείο.

Πρὸς τίς 11 οἱ Ἴταλοὶ ἐπίσημοὶ ἐκατάλαβαν, ὅτι ἦταν πιὸ ἐπικίνδυνο και δυσάρεστο γι' αὐτοὺς ν' ἀφήνουν τς Ἑλληνίδες νὰ μαζεῦονται ἔτσι ἀπειλητικὰ και ὅτι θὰ ἦταν προτιμότερο νὰ τίς ἀφήνουν νὰ καταθέτουν τὰ λουλούδια των στο Μνημείο και νὰ φύγουν ἔπειτα. "Ετσι ἐπέτρεψαν πάλι τὴν κατάθεση λουλουδιῶν.

Τρεῖς τέσσερες φορές ὡς τὸ βράδυ, οἱ δῆθεν «κατακτηταὶ» ἄλλαξαν τίς ἀποφάσεις των. Πότε ἐπέτρεπαν και πότε ἀπαγόρευαν ! Ἐν τῷ μεταξύ ὅμως τὰ λουλούδια ἐπάνω στο κενοτάφιο τοῦ Ἄγνωστου εἶχαν γίνει βουνό. Καὶ ὅσες Ἀθηναῖες δὲν εἶχαν πάρει τὴν προκήρυξη, ἔμαθαν ἐν τῷ μεταξύ τὴν εὐλαβικὴ εκδήλωση και ἔσπευδαν νὰ προσφέρουν και αὐτὲς τὸ δικὸ των προσκύνημα...

Οί ανάπηροι.

Τὸ ἄλλο πρωὶ ἔγινε μιὰ ἀπλὴ τελετὴ, ἴσως ποτὲ ἄλλοτε τόσο συγκινητικὴ καὶ τόσο ὠραία. Πενήντα ἢ ἐξήντα ἀνάπηροι, μὲ τὰ πόδια ἢ τὰ χέρια κομμένα, ἄλλοι μὲ τὰ καρποσάκια τῶν καὶ ἄλλοι μὲ τὶς πατερίτσες τῶν, ἐμφανίσθηκαν μπροστὰ στὸ Μνημεῖο τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτου. Οἱ καραμπινιέροι ποὺ φρουροῦσαν ἀκόμη ἐκεῖ, ἀπεπειράθηκαν στὴν ἀρχὴ νὰ τοὺς ἐμποδίσουν. Ἀλλὰ ἦταν τόσο ἐπιτακτικὴ καὶ περιφρονητικὴ ἡ χειρονομία, μὲ τὴν ὁποίαν οἱ ἐπὶ κεφαλῆς ἀνάπηροι τοὺς διέταξαν — ναί, τοὺς διέταξαν — νὰ παραμερίσουν, ἐθύμιζε τόσο πολὺ σκηνὲς ἀπὸ τὸ ἀλβανικὸ μέτωπο, γνῶριμες ἴσως καὶ σ' αὐτοὺς τοὺς ἴδιους τοὺς καραμπινιέρους, ὥστε ἄθελα καὶ σὰν ὑπνωτισμένοι παραμέρισαν καὶ τοὺς ἄφησαν νὰ περάσουν.

Οἱ ἀνάπηροι ἐσχημάτισαν ἔτσι ἓνα ἡμικύκλιο γύρω ἀπὸ τὴν πλάκα τοῦ Μνημείου καὶ τρεῖς ἀπ' αὐτοὺς ἐπροχώρησαν, γιὰ νὰ καταθέσουν ἓνα ἀπέριττο δάφνινο στέφανο. Ὁ ἓνας ἀπὸ τοὺς τρεῖς ἀναπήρους, ποὺ μόλις κατῶρθωνε νὰ περπατήσει μὲ τὰ ξυλοπόδαρά του, ἐστάθηκε σὲ προσοχὴ καὶ εἶπε,

— «Νεκροὶ ἦρωες, ἀδέλφια μας.

Ἔχουμε πολλὰ νὰ σᾶς ποῦμε. Ἀλλὰ καταλαβαίνετε ὅτι μὲ τὶς σημερινὲς συνθήκες, αὐτὰ ποὺ θέλουμε νὰ σᾶς ποῦμε, δὲν μπορούμε νὰ τὰ ποῦμε δυνατὰ. Ἔσεῖς ὅμως δὲν ἔχετε ἀνάγκη ἀπὸ φωνὲς καὶ λόγια, γιὰ νὰ μᾶς καταλάβετε... Ἀκοῦστε τί ἔχουμε νὰ σᾶς ποῦμε!»

Ἐδῶ εἰσώπησε γιὰ δυὸ λεπτά. Καὶ μιὰ νεκρικὴ σιγὴ ἀπλώθηκε πάνω ἀπὸ τὴ συνταρακτικὴ σκηνή. Ἐπειτα κατέληξε ἀπλά :
— «Τώρα σᾶς εἶπαμε ὅ,τι θέλαμε νὰ μάθετε. Εἴμαστε βέβαιοι, ὅτι μᾶς νιώσατε».

Ποτὲ ἄλλοτε δὲν ἐλέχθησαν ὠραιότερα λόγια μπροστὰ στὸ Ἐθνικὸ Μνημεῖο, ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ δὲν ἄκουσαν αὐτιὰ θνητῶν τὸ πρωτὶ ἐκεῖνο τῆς 29ης Ὀκτωβρίου 1941. Ποτὲ ἄλλοτε δὲν ἐδόθηκε ἱερώτερος ὄρκος στοὺς δοξασμένους νεκροὺς μας καὶ ποτὲ ἄλλοτε δὲν ἐτηρήθηκε τόσο πιστὰ !

ΓΙΑΤΙ ΕΠΟΛΕΜΗΣΑΜΕ

Το πρωί της 28 'Οκτωβρίου 1940, πού άρχισε ό άγώνας εκείνος, πού εΐναι από τούς πιό μεγάλους και πιό δύσκολους, πού έγνώρισε στην Ιστορία της ή 'Ελλάδα, έκείνο τό πρωί έγίναμε όλοι ένα σώμα και μιá ψυχή. Ποιός ήταν ό σκοπός, ό ύψηλός σκοπός, πού μäs ενέπνευσε όλους, πού μäs έμψύχωσε, πού μäs έσπρωξε πρòς τόν κίνδυνο, πρòς τή νίκη, πρòς τό θάνατο; Μè ποιá λέξη νά τόν όνομάσωμε αυτόν τόν σκοπό ; Μόνο μιá ύπάρχει «ΕΛΛΑΔΑ».

Μόνο μέσα σ' αυτή χωρούν όλα, όσα θά ήθέλαμε νά εκφράσωμε κι όσα τότε έσυσσωρεύονταν κι έσυνωστιζόνταν στη ψυχή μας.

«ΕΛΛΑΔΑ !»

Δέ σημαίνει ένα γεωγραφικό χώρο ή λέξη 'Ελλάδα' γιατί ή 'Ελλάδα εΐναι κάτι, πού μόνο λίγες πατρίδες μπορούν νά εΐναι : 'Η 'Ελλάδα εΐναι μιá ιδέα !

Μπορείτε νά εΐπητε, πòς ή Βουλγαρία, ή Σλοβακία, ή Ούκρανία εΐναι μιá ιδέα ; Θά ήταν άστείο και νά τό σκεφθή κανείς. Όμως όλη ή έλευθερη διανόηση της οίκουμένης άναγνωρίζει τήν 'Ελλάδα ως ιδέα. Για μιá ιδέα έπολέμησε ό φαντάρος της 28ης 'Οκτωβρίου 1940. Άλλά τί σημαίνει αυτή ή ιδέα ;

'Η 'Ελλάδα δέν εκφράζει κανένα ιδανικό ύλικής δυνάμεως και βίας, αλλά τό ιδανικό μιäs ήθικής άνωτερότητας και μιäs πνευματικής ύπεροχής. 'Η 'Ελλάδα δέν άγωνίσθη μέσα στις χιλιετηρίδες της Ιστορίας, παρά για ιδανικά άνώτερα από τήν ύλική δύναμη και τήν ώμη κατάκτηση.

'Αγωνίσθη για τήν έλευθερία, τή δική της και τών άλλων, για τήν δικαιοσύνη, για τήν ειρήνη. Αυτό θά μείνη ή άποστολή της.

Οί φαντάροι πού έξώρμησαν τήν 28 'Οκτωβρίου 1940 ήσαν άγωνιστές της έλευθερίας, της δικαιοσύνης και της ειρήνης.

Κωνσταντίνος Τσάτσος

ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

X Σέ γνωρίζω από την κόψη
του σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
σέ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψη,
ποῦ μὲ βία μετράει τὴν γῆ.

Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη
χαῖρε, ὦ, χαῖρε, Ἐλευθεριά!

Ἐκεῖ μέσα ἑκατοικοῦσες
πικραμένη, ἐντροπαλή,
κι ἓνα στόμα ἀκαρτεροῦσες,
ἔλα πάλι, νὰ σοῦ πῆ.

Ἄργει νὰ ἴθι ἐκείνη ἡ μέρα
κι ἦταν ὄλα σιωπηλά,
γιατὶ τὰ ἴσκιαζε ἡ φοβέρα,
καὶ τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά.

Δυστυχῆς! Παρηγορία
μόνη σοῦ ἔμενε, νὰ λές
περασμένα μεγαλεῖα,
καὶ διηγώντας τα νὰ κλαῖς.

Καὶ ἀκαρτέρει, καὶ ἀκαρτέρει
φιλελεύθερη λαλιά
ἓνα ἐκτύπασε τ' ἄλλο χέρι
ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά.

Κι ἔλεες : Πότε, ἄ ! πότε βγάνω
τὸ κεφάλι ἀπὸ τοῦ ἔρμιές ;
Κι ἀποκρίνοντο ἀπὸ πάνω
κλάψες, ἄλυσες, φωνές !

Τότ' ἐσήκωνες τὸ βλέμμα
μέσ' στὰ κλάσματα θολὸ
καὶ εἰς τὸ ροῦχο σου ἔσταζε αἷμα,
πλῆθος αἷμα ἑλληνικό.

Μὲ τὰ ροῦχα αἱματωμένα,
ξέρω ὅτι ἔβγαινες κρυφά,
νὰ γυρεύης εἰς τὰ ξένα
ἄλλα χέρια δυνατά.

Μοναχὴ τὸ δρόμο ἐπήρες,
ἐξανάλθες μοναχὴ.
Δὲν εἶν' εὐκόλες οἱ θύρες,
ἐὰν ἡ χρεία τὲς κourταλῆ.

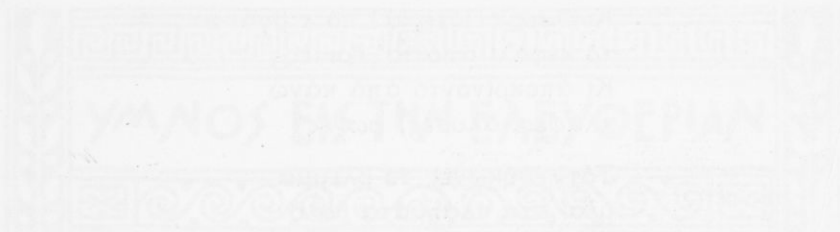
Ἄλλος, σοῦ ἔκλαψε εἰς τὰ στήθια
ἄλλ' ἀνάσαση καμιά.

Ἄλλος, σοῦ ἔταξε βοήθεια,
καὶ σὲ γέλασε φριχτά.

Ἄλλοι, ὦιμέ ! στὴ συμφορὰ σου,
ποὺ ἐχαίροντο πολὺ,
Σῦρε νὰ ἔβρης τὰ παιδιὰ σου,
σῦρε ! ἔλέγαν οἱ σκληροί...

Ναί· ἀλλὰ τώρα ἀντιπαλεύει
κάθε τέκνο σου μὲ ὄρμη,
ποὺ ἀκατάπαυστα γυρεύει,
ἢ τὴ νίκη, ἢ τὴ θανή.

Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὦ, χαῖρε, Ἐλευθεριά !

και οι τακτικές τους δράσεις
πρόγραμμα της εκπαίδευσης
Με το παρόν πρόγραμμα
θα δοθεί έμφαση στην
ανάπτυξη της εκπαίδευσης
και στην ποιότητα της
Μοντέρνα εκπαιδευτικά μέσα
και εκπαιδευτικούς της 1ης
δεκαετίας εικοστού αιώνα
και η χαλιναγωγή του εκπαιδευτικού
προγράμματος και της
Αναφορά του είναι να είναι
και να υλοποιήσει
και να υλοποιήσει
αποτελεσματική διαδικασία
και εκπαιδευτική
Εκπαίδευση του αιώνα
και εκπαιδευτική
και εκπαιδευτική
και εκπαιδευτική
και εκπαιδευτική
και εκπαιδευτική
και εκπαιδευτική
και εκπαιδευτική
και εκπαιδευτική
και εκπαιδευτική
και εκπαιδευτική

Γ'
ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΖΩΗΝ

ὦ σπῖτι μας, καλὸ και τιμημένο,
χιλίες φορές ᾗς εἶσαι εὐλογημένο...

Γ. Στρατήγης

ΑΠΟ ΤΗΝ ΔΙΟΙΚΗΣΙΑΝ ΤΩΝ

...
...
...

ΤΑ ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΑΤΑ

Μᾶς ἔφεραν μιὰ ὑπηρετρία Μυτιληνιά. Ἦταν Πλωμαρίτισσα, ἀπὸ τὸ Καμένο Χωριό.

Ὅταν ἔβλεπε ἀπὸ τὸ παράθυρο καράβια νὰ περνοῦν, πολλές φορές ἄφηνε τὴ δουλειά της κι ἔτρεχε στὸ παράθυρο ποῦ ἔβλεπε τὴ θάλασσα καὶ κουνούσε τὸ μαντήλι της· πότε ἔκλαιε καὶ πότε γελοῦσε. Τότε ἡ θεία μου τὴν ἐμάλωνε κι ἐκείνη τραγουδοῦσε δίστιχα παραπονετικά.

Ἐγὼ ἤμουν ὁ γραμματικός της. Τῆς ἔγραφα τὰ γράμματα καὶ διάβαζα ἐκεῖνα ποῦ ἤρχονταν. Δύο τρία δίστιχα βαμμένα μὲ τὸ φαρμάκι τῆς ξενιτειᾶς καὶ κατόπι τὰ χαιρετίσματα δυὸ σελίδες σὲ ὄλες καὶ ὄλους, μὲ ὀνόματα καὶ ἐπίθετα.

Πολλές φορές μοῦ φαίνονταν αὐτὸ ἀνυπόφορο μαρτύριο κι ἔγραφα τὰ μισά. Δὲν ἤξευρα ὅτι κι αὐτὸ ἦταν ἀπάτη καὶ ὅτι μποροῦσε νὰ ἔχη μιὰ τέτοια παράλειψη, κανένα κακὸ ἀποτέλεσμα. Ἀλλὰ ἤλθε στιγμή νὰ καταλάβω τὸ σφάλμα μου καὶ πικρὰ νὰ μετανοήσω.

Ὁ θεϊός μου, караβοκύρης γνωστός σ' ὅλα τὰ ὠραῖα λιμάνια τῆς Μυτιλήνης, μὲ παρέλαβε τὸ καλοκαίρι νὰ θαυμάσω κι ἐγὼ τὰ μαγικά τῆς Μυτιλήνης περιγιάλια, μὲ τὸν ἐργατικό της λαό.

Ἡ Ἀμερσοῦδα (ἔτσι τὴν ἔλεγαν τὴν ὑπηρετρία) μὲ παρέκάλεσε νὰ τῆς κάμω ἓνα γράμμα.

Μὰ ἡ εὐλογημένη, ἀράδιασε τόσα ὀνόματα, καὶ τόσο βιαστική ἤμουν ἐγὼ, ὥστε δυὸ - τρία μονάχα ὀνόματα ἔγραψα καὶ μόνον ὅταν τὴν εἶδα νὰ φιλή τὸ γράμμα καὶ νὰ μοῦ λέγῃ : «νὰ πῆς τῆς μαννούλας μου πῶς ἐδῶ τὸ φίλησα· νὰ, σωστά ἀπάνω στὰ χαιρετίσματα», μετάνοιωσα λιγάκι, ἀλλὰ ἔκρυσά τὸ γράμμα, ἐνῶ ἐκείνη μ' ἔλεγε : «Κωνσταντέλα, νὰ πᾶς τὴν Κυριακὴ στὸν Πλάτανο νὰ δῆς ποῦ κουνιοῦνται στὴν κούνια καὶ τραγουδοῦνε τὰ κορίτσια, νὰ πᾶς καὶ στὴν Παναγιὰ τὴν Ἀγιασώτισσα νὰ ὀδῆς μορφιά».

Ἐκαμα τὸ πρῶτο μου ταξίδι μὲ θαυμάσιο καιρὸ κι ἐγνώρισα τὰ μαγικά ἀκρογιάλια τοῦ νησιοῦ τῆς ἐλιᾶς καὶ τοῦ τραγουδιοῦ, τῆς Λέσβου. Ὅταν ἐφθάσαμε στὸ Πλωμάρι, ἐγὼ πῆρα

ἄδεια ἀπὸ τὸ θεῖο μου κι ἀνέβηκα μὲ μουλάρι στὸ Καμένο Χωριό. Ἐλιές καὶ πεῦκα γλυκοφιλιούνταν κι ἐσκίαζαν τὸν περιποιημένο δρόμο, πὺ ἐνώνει τὸν ποταμὸ μὲ τὸ Καμένο τὸ Χωριό.

Βρῦσες μαρμαρένιες στὸ δρόμο, μὲ τούρκικες καὶ ἑλληνικὲς ἐπιγραφές «δροσίσου, ξένε, καὶ προσευχήσου γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ δεῖνα, πὺ ἔκανε τὴ βρῦση».

Ὁ ἀγωγιότης ἤξερε τὴν οἰκογένεια τῆς Ἀμερσοῦδας :

— Καλοὶ ἄνθρωποι, νοικοκύρηδες. Τὸ κορίτσι ξενιτεύθηκε γιὰ νὰ ξεχρεωθοῦνε καὶ νὰ τελειώσῃ καὶ τὸ σπίτι της, γιὰτι ἐδῶ πρέπει κάθε κορίτσι νὰ ἔχῃ τὸ σπίτι του καὶ ὄλο τὸ νοικοκυριό του· χωρὶς αὐτὰ δὲν παντρεύεται.

Ἐφθάσαμε στὸ σπίτι τῆς Ἀμερσοῦδας. Ἡ μητέρα της, ὠραία ἀκόμα, μᾶς ἐδέχθη στὸ δῶμα της μ' ἀγάπη καὶ συγκίνηση. Μᾶς ἐπρόσφερεν ὀπωρικά καὶ ρακί. Κατόπιν ἄρχισε τὰς ἐρωτήσεις γιὰ τὴν Ἀμερσοῦδα : — Τράνεψε ; θυμᾶται ;

Ἐδειξα τὸ γράμμα καὶ μαζεύτηκαν γύρω στὸν ἀργαλειό, ὄλοι οἱ συγγενεῖς. Ἦρθε κι ἡ γιαγιά μὲ τὸ δεκανίκι της.

Τότε ἡ Κουζινὴ, συγγενικὸ κορίτσι, διάβασε τὸ γράμμα καὶ τὰ στιχάκια. Μὰ ὅταν ἡ γριά, ποὺ τὴν κατὰτρωγε μὲ τὰ θαμπὰ της μάτια, δὲν ἄκουσε τ' ὄνομά της στὰ χαιρετίσματα, ἔκρυψε τὸ πρόσωπό της μέσα στὸ μαῦρο μαντήλι τοῦ κεφαλιοῦ της κι ἔκλαψε πικρά. Κι ἡ νουνά της, μιὰ θεώρατη γυναῖκα, πικράθηκε κι ἐκείνη καὶ δὲν τὸ κράτησε, μόνο εἶπε : «ἔ, στὴν ξενιτεῖα ξεχνοῦνε καὶ τὸ χωριὸ καὶ τὸ συγγενὴ καὶ τὸ φίλο». Δυὸ χοντρά δάκρυα ἔβρεξαν τὸ χοντρὸ πρόσωπο τῆς νουνᾶς, καὶ γύρισα καὶ εἶδα γύρω μου πικραμένα πρόσωπα, καὶ μιὰ σιωπηλὴ κατάρα γιὰ τὴν ξενιτεῖα φτερούγιζε τριγύρω μου.

Ἡ γριά ἄρχισε τότε νὰ τραγουδῇ παραπονετικά· γιὰτι ἐδῶ στὴν πατρίδα τῆς Σαπφοῦς καὶ τοῦ Ἀλκαίου τραγουδοῦν τὴν χαρὰ καὶ τὴ λύπη τους.

Ἡ συνειδησις μ' ἔτυπτε. Ποῦ νὰ φαντασθῶ πὼς τὰ χαιρετίσματα ποὺ παράλειψα θὰ ζωντανέψουν ἐκεῖ ἀντίκρου μου σὲ δυὸ ἀνθρωποσειρές, νὰ μὲ βλέπουν παραπονετικά !

Ἐδάκρυσσα, θυμήθηκα τὸ φίλημα ποὺ ἔδωκε ἡ Ἀμερσοῦδα στ' ἄγραφα χαιρετίσματα ἐπάνω καὶ εἶπα :

— Τὸ καράβι ἔφευγε, καὶ δὲν πρόφθασα νὰ γράψω τὰ χαιρετίσματα γιὰ ὄλους σας, ποὺ μὲ παρακαλοῦσε νὰ γράψω ἡ Ἀμερσοῦδα. Μὰ δὲν ξεχνᾷ ἐκείνη κανένα· ὄλους σᾶς θυμᾶται πάντα, καὶ σᾶς ἀγαπᾷ.

Ἡ γριά ἄνοιξε τὸ κατάμαυρο μαντήλι της καὶ φάνηκε γελαστό τώρα τὸ πρόσωπό της.

1 ΑΛΗΘΙΝΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Ταξίδευσαν τις προάλλες από τὸ νησί μας στὴν Πόλη. Τὸ βαπόρι μας δὲν εἶχε πολλοὺς ἐπιβάτες, μὰ ἀπ' τὴν βορεινὴ πόλη τοῦ νησιοῦ ἀνέβηκε κάποιος σὰν Φράγκος, μὰ ὡς τόσο τὸν βαρκάρη του τὸν ἐστόλιζε μὲ καθάρια ρωμαϊκά. Τί πρᾶμα εἶναι πάλι αὐτός! Εἶπα μέσα μου.

Σὰν ξεκίνησε τὸ βαπόρι, τὸν σιμώνω, τὸν χαιρετῶ κι ἀνοίγω ὁμιλία μαζί του.

— Καὶ ποῦθε εἴσθε; τοῦ λέγω.

— Ἀπὸ τὸ μέρος, ποῦ μὲ εἶδατε νὰ μισεύω.

— Καὶ γιὰ ποῦ, ἂν θέλῃ ὁ Θεός;

— Γιὰ τὴν Εὐρώπη· πέρασα ἐκεῖ τὴν νιότη μου ὅλη. Ἦρθα νὰ 'δῶ τοὺς δικούς μου καὶ τώρα γυρίζω πίσω.

Μὲ τὰ λόγια γενήκαμε φίλοι. Καθίσαμε στὸ κατάστρωμα οἱ δύο μας τὸ βράδυ καὶ κοιτάζοντας τὴν ἡρεμὴ θάλασσα καὶ τὰ βουνά, λέγαμε, ἐγὼ τὰ δικά μου κι ἐκεῖνος τὰ δικά του.

Ἦτανε μεγάλη καὶ πολὺπαθη ἡ ἱστορία του. Μὲ παρεκάλεσε ὅμως νὰ μὴν τὴν ξαναπῶ κανενὸς ἐξὸν αὐτὸ τὸ μέρος, ποῦ θὰ σᾶς διηγηθῶ τώρα.

«Ἐφυγα ἀπὸ τὸ νησί μας μικρός. Καὶ ἴσια στὰ μακρινὰ τὰ ξένα. Ἰσια στὴν Εὐρώπη, ἐκεῖ ποῦ λέτε σεῖς οἱ πολύξεροι πὼς εἶναι τὰ φῶτα, μὰ ἐγὼ τὴν βρῆκα γεμάτη σκότος καὶ τὸ λησμονοβότανο στὰ θλιβερὰ μονοπάτια τῆς. Εἴκοσι χρόνια μὲ μισοκοίμιζε τὸ φοβερὸ βοτάνι. Εἴκοσι χρόνια μὲ ἔτρωγε τῆς πατρίδας ὁ ἀθάνατος πόθος.

Στὰ εἴκοσι τὰ χρόνια, τὸ καταπόνεσε ἡ λαχτᾶρα τὸ λησμονοβότανο. Ξύπνησε ἡ καρδιά μου, ξύπνησε ὁ νοῦς μου, ὄλα μου ξύπνησαν καὶ πατρίδα ζητοῦσαν.

ΠΑίρνω τὸ βαπόρι κι ἴσια κάτω κατὰ τὰ νησιά μας. Τὰ βρῆκα ὄλα στὸν τόπο τους. Ὅλα γελοῦσαν ἀκόμη, καθὼς ποῦ γελοῦσαν τότε, ποῦ μὲ κατεῦδωναν. Ἦτανε βράδυ βράδυ, σὰν ἐφτάσαμε, κι ὥσπου ν' ἀράξῃ τὸ βαποράκι ἔξω ἀπ' τὸ λιμανάκι μας, σκοτείνιασε.

Τρέχει ὁ καπετάνιος στὴ σφυρίχτρα καὶ σφυρίζει μισὴ ὥρα δίχως νὰ πάρῃ ἀναπνοή.

"Ε, φτάνει καπετάνιο ! Νά, ή βάρκα έρχεται.

"Ηρθε ή βάρκα με μερικά παλληκαράκια χαρούμενα. 'Ανεβήκανε γλήγορα και με καλωσворίσανε ντροπαλά.

Και ποιοι είστε σεις ;

'Εγώ είμαι άναδεξιμιός σου. 'Εγώ ό ξάδελφός σου, ό γαμπρός σου !

Πικρός κι άνάποδος είσαι, ω κόσμε, μά έχεις και τις παραξενιές σου και τις γλύκες σου.

"Εσκιζε ή βάρκα τά κύματα και πήγαινε κατά τή σκάλα. 'Ακόμα δέν έδεσε τό παλαμάρι ό μπάρμπα Σταμάτης και δρόμο νά προφτάση πρώτος τά συχαρίκια.

Τώρα πιά δέ με γελάτε, φώναξα σάν πάτησα χώμα. Σās ξέρω όλους έσας. Νά ό θεός μου ! "Ασπρισε όμως. Νά κι ό Ζήσης με τό αιώνιό του γέλιο ! Και ξεκινήσαμε για τό σπίτι.

'Από μέσα όμως με βασάνιζε βαρειά συλλογή. Συλλογιόμουν κι έλεγα, πώς ν' άνταμώση άνθρωπος μάννα ύστερα από τόσα χρόνια, και πώς χρειάζεται' έδω θάρρος για νά μην πάθη τίποτα κι ή γριά. Πήρα λοιπόν τόν άέρα, πού παίρνουν οι μεθυσμένοι, σά θέλουν νά δείξουν πώς δέ μέθυσαν τάχα.

Περπατούσα γερά και χτυπούσα τό ραβδί μου κάτω με άπόφαση. Σε λίγο βρεθήκαμε έξαφνα ό ένας άντίκρου στόν άλλον ! Σε μιá στιγμή άκουμήσαμε τά δυό πρόσωπα τό ένα στ' άλλου τόν ωμο. Λέξη δέν άκουγες. Παραστεκόντανε σαράντα ως πενήντα δικοί και φίλοι με μιá κατάνυξη, σά νά 'βλεπαν ιερό μυστήριο. Κι ήταν τό ιερώτερο μυστήριο τής ζωής μου, γιατί ένα φιλι μου σφούγγιζε μιās ολάκερης ζωής άμαρτίες.

Σά μπήκαμε στο σπίτι, με πήρανε στο σαλόνι. Τό σπίτι ήταν άπάνω κάτω τό ίδιο, μά τά έπιπλα φράγκικα τώρα.

'Ανάθεμά σε, Φραγκιά, πού ως κι έδω ήρθαν τά σημάδια σου, είπα με τό νοϋ μου.

Μά δέν πρόφτασα νά ξεστομίσω τίποτε, γιατί γέμισε άμέσως τό σπίτι τρεις γενεές, τις δυό πού ήξερα, και πού μεγάλωσα μαζί τους και τήν καινούρια πού ξεφύτρωσε κατόπιν.

Τί χάζι, σάν τά έπαιρνα ένα ένα τά παιδιά και τούς έλεγα τίνος ήσαν. 'Εσύ είσαι τοϋ δεινα, έσύ τής τάδε. Και κανένα λάθος δέν έκανα. Τόσο καλά τά θυμόμουν τά παλιά τά χρόνια.

"Ε, παλιά χρόνια! Βρίσκω τὰ σῦκα, τ' ἄρμάρι μὲ τὰ γλυκά, τὶς τηγανίτες τὸ πρωὶ πρὶν φέξη, κάθε τι ποὺ σοφίζονται οἱ μαννάδες γιὰ νὰ μᾶς εὐχαριστήσουν.

Πηγαίνω στὰ καινούρια τὰ σπιτικά καὶ βλέπω καινούρια πρόσωπα, κι ἀκούγω καινούρια τραγούδια, ὡς καὶ τὰ τραγούδια τ' ἄλλαξαν. "Αχ, τραγούδια τῆς πατρίδος μου πονεμένα! Ἐγὼ ὁ ξενιτεμένος σᾶς τραγουδοῦσα κι οἱ ἀξενίτευτες ἐκεῖνες κοπέλλες μόνο τραγούδια τῆς ἐποχῆς ἔξεραν.

Πᾶμε στὴν ἐξοχὴ μας; Λέω μὴ μέρα τῆς μάννας. Κι ἄς εἶναι κι Ὀκτώβρης μῆνας. Ἐκεῖ δὲ θ' ἄλλαξε τίποτε. Πραγματικά ἔτσι ἦταν. Κι ὁ πύργος, κι οἱ λεῦκες κι ἡ βρύση.

Οἱ πλάτανοι παραπάνω, τὰ κοπάδια στὰ βουναλάκια τριγύρω μὲ τὰ κουδούνια τους, ἡ θάλασσα παρακάτω, ὄλα, ὄλα τὰ ἴδια. Μῆτε γεράσανε, μῆτε θὰ γεράσουν ποτέ τους. Ἐτοιμα νὰ σὲ χαιρετήσουν καὶ νὰ σ' ἀναστήσουν ὅσο γέρος, ὅσο βαρεμένος κι ἂν εἶσαι! Παίρνω τὴ γριά μου στὸ ξωκλήσι τῆς ἀκρογιαλιᾶς. Προσκυνοῦμε, ἀνάβουμ' ἓνα κερί καὶ τάζουμε νὰ περάσουμε μαζὶ τὰ στερνὰ χρόνια ἐκεῖ πέρα.

Μόνο νὰ ξαναπάω ἄλλη μιά, τῆς λέω, στὰ ξένα καὶ ὄρκο σοῦ κάνω πὼς δὲν θ' ἀργήσω πιά.

Εἶδε τὴ λαχτάρα μου καὶ δὲν εἶπε ὄχι.

« Νησιώτικες Ἱστορίες »

Ἀργύρης Ἐφταλιώτης

X ΟΙ ΔΥΟ ΠΤΩΧΟΙ

Σε μιὰ γωνιά περαστική
γέρος πτωχός ἔχει καθίσει
κόσμος πολὺς περνᾶ ἀπ' ἐκεῖ
καὶ ἴσως θὰ τὸν ἐλεήσει
καμιὰ ψυχὴ, ποὺ ἔχει μάθει
νὰ συμπονῆ τὰ ξένα πάθη.

Σε λίγο ὅλος προσοχὴ
ἔφερ' ἐκεῖ τὰ βήματά του
κι ἄλλος πτωχός. Τὸν δυστυχῆ!
μὲ ὄλη τὴ νεότητά του
ἔχει στὸ φῶς του μαύρη σκέπη
εἶναι τυφλός, τυφλός· δὲν βλέπει!

“Αχ! Τί ζευγάρι θλιβερό!
 Τὰ νιᾶτα τὰ δυστυχισμένα
 κι ἀπὸ τὸν ἄγριο καιρὸ
 τὰ γερατειᾶ τὰ μαραμμένα
 βλέπει ἐκεῖ ὁποῖος περνάει
 νὰ ζητιανεύουν πλάι-πλάι.

“Ὅμως καθεὶς τὰ γηρατειᾶ
 τὰ χιονοσκέπαστα λυπᾶται·
 στὸ γέρο ρίχνουν μιὰ ματιὰ
 καὶ τὸν ἐλεοῦνε οἱ διαβάται·
 μὰ οὔτε ἓνας τους δὲν δίνει
 καὶ στὸν τυφλὸν ἐλεημοσύνη.

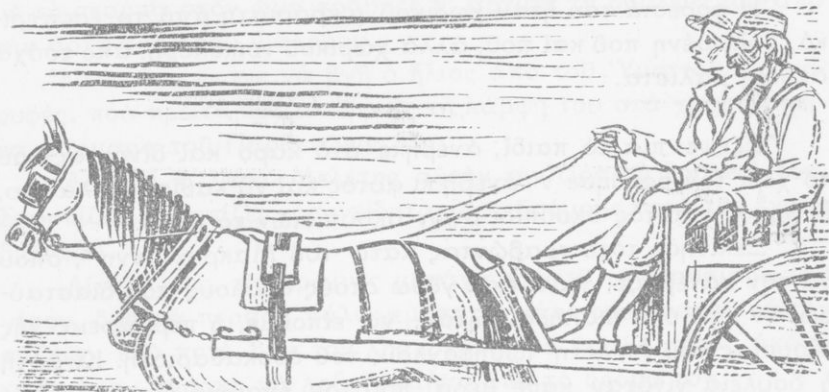
Μὲ πονεμένη τὴν καρδιά
 ἀνασηκώνεται νὰ πάγη...

“Αχ! θὰ περάση τὴ βραδιά
 καὶ σήμερα χωρὶς νὰ φάγη...
 —γι’ αὐτὸ τοὺς ἄλλους τί τοὺς νοιάζει;
 καὶ ὁ τυφλὸς ἀναστενάζει...

Μὰ ἔξαφνα, κάποιος ζητᾶ
 μέσ’ στὴν παλάμη νὰ τοῦ δώση
 χρήματα λίγα μ’ ἀρκετὰ
 ἓνα ψωμί γιὰ νὰ πληρώση·
 «σοῦ εὔχετ’ ἡ φτωχὴ καρδιά μου
 τιμές καὶ δόξες ἄρχοντά μου!»

Εἶπεν ἐκεῖνος, ἐπειδὴ
 τυφλὸς ποὺ ἦτο δὲν μποροῦσε
 μὲ δάκρυα χαρᾶς νὰ ἰδῆ,
 πὼς σπλαχνικὰ τὸν ἐλεοῦσε
 ὁ γέρος, ἐλεῶντας πάλι,
 καθὼς τὸν ἐλεῆσαν ἄλλοι.

Γ. Δροσίνης

ΑΠΟ ΤΟ ΦΛΟΓΟΣΤΡΟΒΙΛΙΟ *

‘Ο οδοκαθαριστής.

Ήταν μιὰ τρώγλη χωρίς παράθυρα. Σ’ αὐτὴ τὴν τρώγλη λοιπὸν ἓνα πρωί, ἀφοῦ εἶχε φέξει πιὰ καλά, χτυποῦσε τὴν παλιόπορτά της ἓνα παλληκάρι ὡς εἴκοσι χρόνων, ὁ Σταυρὸς Γεώργουλος· εἶχε βγῆ ἀπὸ μιὰν ἀντικρινὴ καμαρούλα στὴν ἴδια μάντρα. Καὶ χτυπώντας δυνατὰ :

— Σήκω, μπαρπα - Μελέτη! Φώναξε. Σήκω. Ἡ μάννα μου μ’ ἄφησε νὰ μὲ παραπάρη ὁ ὕπνος κι ἄργησα. Ἐτοιμάσου, ὅσο νὰ ζέσω τ’ ἄλογο.

— Ἐτοιμος εἶμαι, παιδί μου Σταυρῆ, ἀποκρίθηκε ἀπὸ μέσα μιὰ ἀδύνατη φωνὴ κι ἀμέσως βγῆκε ἓνας ἄνδρας, ποὺ εἶχε περάσει τὰ πενήντα, ἀλλὰ ποὺ φαινόταν εἴκοσι χρόνια καὶ παραπάνω μεγαλύτερος.

Τόσο ἦταν κακοπαθημένος ἀπὸ τὴ φτώχεια, τὴ μοναξιά καὶ τοὺς καημοὺς ὁ Μελέτιος Ἰωσηφόγλου, ποὺ γιὰ νὰ καταλάβῃ κανεῖς τὴν κατάντια του, φθάνει νὰ εἰπῶ, πὼς ἦταν «πρόσφυγας», ποὺ ὁ μικρασιατικὸς φλογοστρόβιλος* τὸν εἶχε πετάξει ὡς ἐκεῖ.

Κάθισε χάμω, κρατώντας ὀρθὸ ἓνα σκουπόξυλο, ποὺ στὴν ἄκρη ἦταν δεμένη σφιχτὰ μιὰ δέσμη ἀπὸ ἀφάνες* καὶ περιμένε τὸ Σταυρῆ νὰ ζέψῃ τὸ ἄλογο στὸ σκουπιδιάρικο κάρο.

Ἡ φορεσιά του ἦταν χωρικοῦ μικρασιάτη ἀπὸ τὸ ἐσωτερικό, ξηλωμένη ποῦ καὶ ποῦ, ἀλλὰ χωρικοῦ νοικοκύρη, ἀπὸ τσόχα ἀκριβὴ μάλιστα.

Ἐξεψε πιά τὸ παιδί, ἀνέβηκε στὸ κάρο καὶ δίνοντάς του τὸ χέρι τὸν βοήθησε ν' ἀνεβῆ κι αὐτὸς καὶ νὰ καθίση δίπλα του, ἔμψυχο κι αὐτὸς σκουπίδι στῶν σκουπιδιῶν τὸ κάρο.

Ξεκίνησε τότε τραβώντας κατὰ τοῦ Μακρυγιάννη*, ὅπου θὰ τὸν κατέβαζε, γιατί ἐκεῖ γύρω στοὺς δρόμους ποῦ διασταύρωναν τὴν ὁδὸ Φαλήρου, ἦταν, νὰ εἰποῦμε, ἡ περιφέρεια τῆς ἐξουσίας τοῦ Μελέτη Ἰωσηφόγλου, τοῦ ὁδοκαθαριστῆ. Κι αὐτὴ ἡ δουλειὰ γινόταν κάθε μέρα, ποῦ τὸν ἔπαιρνε ἔτσι τὸ ψυχόπονο παιδί, γιὰ νὰ μὴν ἀποκάνη στὸ δρόμο καὶ πηγαίνῃ ἐξαντλημένος στὴ σκληρὴ δουλειὰ του.

Καθὼς κατέβαιναν, ἄκουσε ὁ Σταυρὴς τὸ γέρο ν' ἀναστενάζῃ. Ἦταν συχνὸ αὐτὸ· τοῦ φαινόταν πὼς μ' αὐτὸ ξαλάφρωνε.

— Πάλι ἀναστενάγματα, μπαρμπα - Μελέτη ; Τοῦ εἶπε μ' ἔνα στοργικὸ γλυκομάλωμα. Τί ξέρεις ; ὁ Θεὸς εἶναι μεγάλος !

— Σταυρὴ μου, ποῦ μὲ βλέπεις νὰ βαριαναστενάζω, μάθε, πὼς δὲν εἶναι γιὰ τὴ φτώχεια. Τὴν καλοπέραση τὴ γνώρισα μὲ τὸ παραπάνω. Μόνο ἂς μὴ μοῦ παίρνε ὁ Θεὸς τὴν κυρά μου καὶ τὰ παιδιὰ μου, τὴν Τασίτσα μου καὶ τὸ Λάμπρο μου. Μοῦ ἔφθανε νὰ τοὺς ἔχω καὶ δὲ θὰ μ' ἐμπόδιζε ἡ φτώχεια νὰ εἶμαι εὐτυχισμένος.

— Μὴν ἀπελπίζεσαι, μπαρμπα - Μελέτη. Ὅλοι ὅσοι σκόρπισαν, δὲν πέθαναν. Ὁ Θεὸς εἶναι μεγάλος, σοῦ λέω πάλι. Νὰ ἰδῆς ποῦ καμιὰ φορὰ θὰ σοῦ τοὺς στείλῃ !

— Πᾶνε, Σταυρὴ μου, τώρα ἔξη μῆνες ἀπὸ τὸ χαλασμό. Καὶ τί δὲν ἔκανα ὅσο εἶχα τὴν ἐλπίδα, γιὰ νὰ τοὺς βρῶ. Εἶναι χαμένοι, σοῦ λέω.

Καὶ τὰ δάκρυα κύλησαν ἀπὸ τὰ μάτια μου.

Κι ἀπὸ τὸ παιδί αὐτὸ περίσσεψαν τότε δυὸ δάκρυα ἀπὸ τοὺς δικούς του καημούς—πρόσφυγας ἦταν κι ἐκεῖνο — γιὰ τοῦ ξένου ἀνθρώπου τὴ δυστυχία.

Ἄμα ἔφθασαν, κατέβασε τὸ γέρο. Κι αὐτὸς, μὲ ἀργὸ βῆμα,

μὲ τὴ σκούπα στὸν ὄμο τράβηξε ν' ἀρχίσῃ τὴ δουλειά του ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ὁδοῦ Φαλήρου.

Ἦταν ὅ,τι ἔκανε νὰ βγῆ ὁ ἥλιος ἀπὸ τοῦ Ὑμηττοῦ τὶς κορυφές, ποῦ πρῶτα-πρῶτα ἔρριξε τὴ λάμψη του στὰ χρυσοκόκκινα μάρμαρα τοῦ Παρθενῶνος.

Ἀρχίζει ὁ γερο-Μελέτης αὐτὴν τὴν ὥρα τὴ δουλειά του. Σκουπίζει, σκουπίζει εὐσυνειδήτητα τοὺς δρόμους, ποῦ τὸν ἔχουν διατάξει.

Λίγες ὥρες, τὶς πρωινές μονάχα, βαστᾷ τὸ σκούπισμα τοῦ γέρου, ὅσο νὰ περάσῃ πάλι γεμᾶτο τὸ κάρο τοῦ Σταυρῆ νὰ τὸν μαζέψῃ, ποῦ ποτὲ δὲν τὸν λησμονοῦσε τὸ ἀγαθὸ παιδί, ἀκόμη κι ἂν ἦταν ἀνάγκη νὰ λοξοδρομήσῃ ἀπὸ τὸ δρόμο του.

Ἄλλὰ ἔφθαναν οἱ λίγες ὥρες, γιὰ νὰ τὸν ἀποτελειῶνουν κάθε μέρα περισσότερο.

Λίγο μπόρεσε νὰ βαστάξῃ σ' αὐτὴ τὴ σκληρὴ ζωὴ ὁ γερο-Μελέτης. Καὶ ἦρθε ἡ μέρα, ποῦ δὲν μπόρεσε νὰ σηκωθῆ ἀπὸ τὰ φτωχικά του ροῦχα, ποῦ ἦταν ἐπάνω τους ξαπλωμένος στὴν τρώγλη του.

Δὲν τὸν ἄφησαν ὅμως νὰ χαθῆ. Κι ὁ Σταυρῆς κι ἡ μάννα του, ἡ Κυριακὴ, τὸν κοίταξαν καὶ τὸν νοσήλεψαν κι οἱ δυὸ σὰ νὰ ἦταν ἀδερφὸς καὶ πατέρας τους. Ἡ Κυριακὴ μάλιστα, ποῦ πάντα τὸν παρακαλοῦσε ν' ἀφήσῃ τὴν τρύπα του καὶ νὰ πάῃ μαζί τους, χωρὶς νὰ τὸ κατορθῶνῃ, αὐτὴ τὴ φορὰ δὲν περίμενε τὴ συγκατάθεσή του. Τὸν ἄρπαξε μὲ τὴ βία καὶ τὸν ξάπλωσε στὴν καμαρούλα τῆς.

Ἐλυσε τὸ κομπόδεμά της καὶ δὲν τοῦ ἔλειψε τίποτε· οὔτε ὁ γιατρός, οὔτε τὰ γιατρικά, οὔτε ἡ κατάλληλη γιὰ ἄρρωστο τροφή, ποῦ δὲν κοστίζει λίγο. Καὶ κατάφερε νὰ φθάσῃ γιὰ ὅλα τὸ κομπόδεμά της, γιὰ τὸ ἔτρεφε πάντα ἡ ἀκούραστη δουλειὰ τῆς Κυριακῆς μὲ τὰ μάλλινα πλεχτά, ποῦ μέρα νύχτα ἔπλεκε.

Καὶ νὰ μὴ φανῆ παράξενη ἡ τόση θυσία αὐτῶν τῶν φτωχῶν γιὰ ἓναν ξένο. Γιὰ τὸν ἐνώνει αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους ἡ κοινὴ δυστυχία. Οἱ συμφορὲς τοὺς κάνουν τὴν καρδιά μαλακὴ σὰν τὸ κερὶ, ποῦ νὰ λειώνῃ ἀπὸ τοὺς ξένους τοὺς καημοὺς καὶ νὰ φουντώνῃ στὴν ψυχὴ ἓνα ἀνίκητο αἶσθημα γιὰ τὴ βοήθεια.

Τόσο καλά τὸ ἀναλύει τὸ λαϊκὸ γνωμικὸ : « Ἐπὶ δικό μου πόνεμα, πονῶ τοὺς πονεμένους ».

Καινούρια ζωή.

Σὲ κανένα μῆνα ἔγινε καλά ὁ γέρος. Ἄλλὰ ἦταν πολὺ δύσκολο νὰ ξαναπιάσει τὴ δουλειά του. Τὸ καταλάβαινε καὶ μὴνός του. Καὶ ὅμως ἐπέμενε ἕνα πρῶτὸ νὰ τὸν ἀνεβάσει στὸ κάρο του ὁ Σταυρῆς. Ἡ μάννα του κι αὐτὸς δὲν τὸν ἄφηναν. Ἄλλὰ ἐκεῖνος ἤξερε τί ἤθελε. Κι ἀπὸ τὴν ἀπόφασή του δὲν θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ τοῦ γυρίσει τὸ μυαλό, οὔτε μὲ τὸν ἐργάτη* τοῦ καραβιοῦ. Ἄλλο δὲν ἔλειπε, παρὰ νὰ τοὺς καθίσει βάρος, νὰ τὸν ζωοτρέφουν αὐτοὶ οἱ δυστυχισμένοι! Ὁχι ὡς ἐκεῖ! Ὅλα κι ὅλα!

— Θὰ μὲ πάρης, τοῦ εἶπε, Σταυρῆ μου, ἐπάνω στὸ κάρο, ἐξὸν ἂν θέλῃς νὰ συρθῶ μὲ τὰ πόδια μου, πού τὸ ξέρεις, θὰ μείνω στὴ μέση τοῦ δρόμου.

Δὲ μίλησε τὸ καλὸ παιδί. Μόνο τὸν βοήθησε ν' ἀνεβῆ καὶ τοῦ ἔδωσε πρῶτος αὐτὸς ἐλεημοσύνη τὸ δάκρυ τοῦ πόνου του. Βέβαια αὐτὴ ἡ ἐλεημοσύνη δὲν ἦταν καθόλου θρηπτική. Ἄλλὰ θὰ τὴν εὐλόγησε ὁ Θεός, γιατί στάθηκε πολὺ τυχερή.

Κι ἔτσι κάθε πρῶτὸ τὸν κατέβαζε ὁ Σταυρῆς μὲ τὸ κάρο του. Καὶ στὴν ἐπιστροφή του, ὅπου κι ἂν βρισκόταν, δὲν τὸν ξεχνούσε ποτέ· περνοῦσε τακτικὰ καὶ τὸν ἔπαιρνε καὶ τὸν κατέβαζε στὴν πόρτα τῆς μάντρας, ὅπου συνήθιζε νὰ τοὺς περιμένῃ ἡ μάννα του.

Τὸν κατέβαζε τότε στὴ φωλιά του, πού ἦταν τώρα πιά τὸ δικό τους δωμάτιο. Ζοῦσε πιά, σὰ νὰ λέμε, μέσα σὲ ξενοδοχεῖο ὁ μπαρμπα-Μελέτης, μὲ μόνη τὴ διαφορὰ ὅτι ἡ πληρωμὴ του γιὰ κατοικία καὶ φαγητὸ ἦταν τὸ μερικὸ του στὰ ἔξοδα τῆς ἡμέρας ἀπὸ τὸ φτωχὸ μεροδούλι του.

Πλησίαζε τὸ μεσημέρι. Κι ὁ γερο-Μελέτης, καθισμένος ἀκουμπιστὸς σ' ἕναν τοῖχο περιμένοντας τὸ Σταυρῆ, ἔγυρε τὸ κεφάλι στὸ στήθος κι ἄθελά του τὸν πῆρε ὁ ὕπνος. Ἐνας ὕπνος ἀνάλαφρος, γλυκός.

Ἐκεῖνη τὴν ὥρα ἀνέβαιναν τὴν ὁδὸ Φαλήρου δυὸ γυναῖκες.

Ἡ μιὰ σαράντα, ἡ ἄλλη ὡς δεκαπέντε χρόνων κόρη. Ἦταν φωχοντυμένες, ἀλλὰ μὲ ὀλοκάθαρα νοικοκυρήσια ροῦχα. Ἔρχονταν ἀπὸ ἓνα ἐργοστάσιο ταπητουργίας. Ἦταν κάποια σκόλη καὶ δὲν εἶχαν πιάσει δουλειά. Ἐξαφνα εἶδαν χάμω δίπλα τους τὸ γέρο, ποὺ κοιμόταν σκυμμένος.

— Κοίταξε, μάννα, εἶπε ἡ κόρη, αὐτὸν τὸ γέρο, κοίταξε τὴ φορεσιά του. Λὲς κι εἶναι ἀπὸ τὸν τόπο μας.

Ἄλλὰ ἔτυχε νὰ σηκώσῃ ἐκείνη τὴ στιγμή τὸ κεφάλι ὁ γέρος. Δυὸ ταυτόχρονες κραυγὲς ἀνέβηκαν ἀπὸ τὰ φυλλοκάρδια τῶν δυὸ γυναικῶν στὸ στόμα, διάτορες* κραυγὲς, ποὺ δὲ θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ εἰπῇ ἂν ἦταν ἀπὸ βαθὺ σπαραγμὸ ἢ ἀπὸ ἄφθαστη χαρὰ ἢ ἀλήθεια ἦταν πὼς ἦταν καὶ τὰ δυό :

— Μελέτη μου !

— Πατέρα μου, γλυκὲ μου πατέρα !

Τί ἀκολούθησε, τὸ ξέρει μονάχα ἐκεῖνος, ποὺ γνωρίζει νὰ πλήττη καὶ νὰ γιαιτρεύῃ, νὰ ρίχνῃ κεραυνὸ καὶ φωτιά, ἀλλὰ καὶ τὴ δροσιά τὴν παρηγορήτρα, ποὺ ἀνασταίνει.

— Ὅχι ἀκόμη, τοὺς εἶπε, καθὼς μπόρεσε νὰ μιλήσῃ. Θὰ σταθοῦμε ἐδῶ λίγο ἀκόμη. Ὅπου νὰ εἶναι φθάνει αὐτὸς ποὺ περιμένω.

Καὶ τοὺς διηγήθηκε μὲ λίγα λόγια τὴν ἱστορία τοῦ Σταυρῆ καὶ τῆς μάννας του, ποὺ ἦταν κι ἡ δική του ἱστορία, τοῦ ξενιτεμοῦ του. Καὶ στὸ τέλος τοὺς εἶπε :

— Δὲ θὰ εἶχαμε ἀνθρώπου καρδιά, ἂν φεύγαμε καὶ νὰ ἐρχόταν ἐδῶ τὸ παιδί καὶ νὰ μὴ μὲ βρῆ· καὶ νὰ μὴν ξέρῃ τί ἀπόγυνα, ἀφοῦ σ' αὐτὸ καὶ στὴ μάννα του χρωστῶ ὅτι μὲ βρήκατε ζωντανό.

Εἶναι τώρα κι οἱ τρεῖς τους στὴν προσφυγικὴ καμαρούλα τῆς γυναίκας του καὶ τῆς κόρης του. Ἄλλὰ ὄχι μονάχα οἱ τρεῖς τους. Μαζὶ καὶ ἡ κυρα - Κυριακὴ κι ὁ Σταυρῆς. Χωροῦν τόσο ἀπλόχωρα καὶ στὴν πιὸ στενόχωρη μεριά ἐκεῖνοι, ποὺ τοὺς ἐνώνει ἡ ἀγάπη. Αὐτὸ δὰ ἔλειπε, νὰ τοὺς ἀφήσουν αὐτούς, ποὺ τοὺς φύλαξαν καὶ τοὺς ἀπόδωσαν τὸ στήριγμά τους, νὰ μαρτυροῦν σ' ἐκείνη τὴν τρώγλη τῆς μάντρας.

Ὅλοι δούλευαν ἐκεῖ μέσα. Ἔτσι οἱ δυὸ οἰκογένειες ἔβαναν

τὸ μερδικό τους γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ σπιτιοῦ, ἔρανο ἀρκετό, γιὰ νὰ διώξη τελειωτικά ἀπὸ κεῖ μέσα κάθε στέρηση καὶ κάθε ἀνάγκη. Δούλευαν ἡ Μελέταινα καὶ ἡ Τασίτσα στὴν ταπητουργία· δούλευε κι ὁ Σταυρὴς μὲ τὸ κάρο του κι ἡ μάννα του ἡ Κυριακὴ μὲ τὶς δουλειές τοῦ σπιτιοῦ, ποὺ δὲν τῆς ἔπαιρναν καὶ πολὺν καιρὸ καὶ μὲ τὸ πλέξιμο, ποὺ δὲν τὸ ἄφηνε ἀπὸ τὰ χέρια τῆς.

Ἄλλὰ θὰ εἰπῆτε ἀκόμη, καὶ ὁ Μελέτης; Αὐτὸς ὁ πενηντάρης, ποὺ τὸν εἶχε ἀγουρογεράσει ἡ δυστυχία κι ὁ πόνος τοῦ Λάμπρου του, ποὺ τὸν εἶχε χαμένο, ἄλλαξε ἐπάγγελμα. Καθισμένος σὲ μιὰ γωνιά τῆς ὁδοῦ Ἀριστείδου, πουλοῦσε τῶρα κουλούρια.

Ἦταν μιὰ Κυριακὴ. Μὲ τὸ νὰ μὴν ἔχη κανεὶς τους δουλειὰ — μέρα ποὺ ἦταν — εἶχαν ὅλοι μαζευτῆ στὸ μεσημεριανὸ φαγητό. Κι ὅ,τι ἀπόφαγαν, ὁ Σταυρὴς πῆρε τὴν ἐφημερίδα. Εἶχε τὰ ὀνόματα προσφύγων, ποὺ ἔφερε ἡ «Ἐλση» ἀπὸ τὴ Μυτιλήνη.

— Μὰ γιὰ στάσου, εἶπε· βλέπω ὀνόματα ἀπὸ τὸν τόπο μας. Μπορεῖ ἀπ' αὐτοὺς νὰ μάθωμε τίποτε γιὰ τὸ Λάμπρο. Μπορεῖ κάτι ν' ἄκουσαν. Κάτι νὰ ξέρουν. Λογαριάζεις; «Νομαρχία Ἰκονίου*—Ἐγερδὶρ... Ἀνθούλα Βραμαλίδου...

— Μὰ γιὰ σταθῆτε, γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, σταθῆτε! «Νομαρχία Ἰκονίου —Ἐγερδὶρ... Λάμπρος Μελετίου Ἰωσηφόγλου».

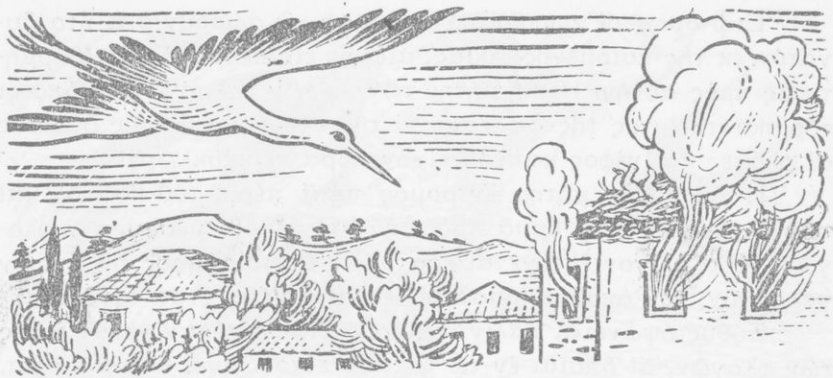
Μιὰ τριπλὴ κραυγὴ ἀκούστηκε τότε, ὕστερ' ἀπ' τὴν ἀναγγελία αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος. Τὴ χαρὰ τους ἄς τὴ βρῆ μὲ τὴ φαντασία του ὁ ἀναγνώστης, βάζοντας τὸν ἑαυτό του στὴ θέση τους.

« Νέα Διηγήματα »

Ἐμμ. Λυκοῦδης

Διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου

ΦΙΛΟΣΤΟΡΓΙΑ ΠΕΛΑΡΓΟΥ

Εἰς ἓν χωρίον τῆς Θεσσαλίας, ἐπὶ τῆς στέγης παλαιᾶς οἰκίας, ὑπῆρχε μεγάλη καὶ ἄτεχνος φωλεὰ, κατεσκευασμένη ἐκ καλάμων καὶ ξηρῶν χόρτων.

Ἐπὶ πολλὰ ἔτη, κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἀνοιξείως, ἔβλεπον οἱ χωρικοὶ ὑπόλευκον ζεῦγος πελαργῶν νὰ ἔρχεται καὶ νὰ ἐγκαθίσταται εἰς τὴν ἀγαπητὴν τοῦ στέγην. Ἰσταντο ἐκεῖ καὶ οἱ δύο ἐπὶ τοῦ ἑνὸς ποδὸς καὶ ἐκροτάλιζον μὲ τὸ ράμφος, ὡς νὰ ἐχαιρέτιζον τὴν ἀγαπητὴν κατοικίαν, ὅπου εἶχον ἀναθρέψει τόσα τέκνα ἕως τότε.

Μίαν πνιγηρὰν ἡμέραν τοῦ θέρους οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἦσαν εἰς τοὺς ἀγρούς καὶ ἐθέριζον. Αἴφνης δυνατοὶ κωδωνισμοὶ ἐκ τοῦ κωδωνοστασίου τῆς ἐκκλησίας ἀναγγέλλουν κίνδυνον. Μετ' ὀλίγον μία φωνὴ ἀκούεται ἀπὸ παντοῦ :

— Πυρκαϊά! Πυρκαϊά!

Οἱ χωρικοὶ ἔντρομοι τρέχουν ἐκ τῶν ἀγρῶν εἰς τὸ χωρίον, διὰ νὰ σώσουν τὰς οἰκίας των. Ἄλλ' ὅτε ἦλθον εἰς τὸν τόπον τῆς πυρκαϊᾶς, εἶδον ὅτι μόνον ἡ οἰκία, ἐπὶ τῆς ὁποίας οἱ πελαργοὶ εἶχον κτίσει τὴν φωλεάν των, εἶχε περικυκλωθῆ ὑπὸ τῶν φλογῶν. Τότε ὅλοι μὲ μεγίστην προθυμίαν προσεπάθουν νὰ σώσουν τὴν οἰκίαν ἐκείνην.

Ἄλλὰ δὲν ἦτο εὐκόλον τὸ πρᾶγμα. Τὸ πῦρ εἶχε διαδοθῆ. Αἱ φλόγες ἐξήρχοντο ἐκ τῶν παραθύρων καὶ ἡ στέγη ἤρχισε ν' ἀναφλεγεται.

Ἐνῶ ὅμως οἱ χωρικοὶ κατεγίνοντο νὰ σώσουν ὅ,τι ἦτο δυνατὸν ἐκ τῆς καιομένης οἰκίας, αἴφνης εἶς πελαργὸς πετᾷ ὀρμητικῶς πρὸς αὐτήν. Ἦτο ἡ μήτηρ τῶν μικρῶν πελαργῶν, οἱ ὅποιοι εὐρίσκοντο ἐντὸς τῆς φωλεᾶς ἐπὶ τῆς στέγης, καὶ τοὺς ὁποίους αἱ φλόγες καὶ νέφος καπνοῦ εἶχον τώρα περικυκλώσει.

Ἡ δυστυχὴς μήτηρ ἔντρομος πετᾷ πέραν τοῦ καπνοῦ καὶ τῶν φλογῶν. Τέλος ὀρμᾷ πρὸς τὴν στέγην διὰ μέσου τῶν φλογῶν. Μετ' ὀλίγον ἐξέρχεται κρατοῦσα εἰς τὸ ράμφος τῆς μικρῶν πελαργῶν, τὸν ὅποιον τοποθετεῖ εἰς τὴν ρίζαν ἑνὸς δένδρου.

Εὐθὺς ὑψώνεται πάλιν καὶ ὀρμᾷ διὰ δευτέραν φοράν ἐντὸς τῶν φλογῶν, αἱ ὁποῖαι ἐν τῷ μεταξὺ εἶχον γίνεαι δυνατώτερα. Καὶ μετ' ὀλίγον ἐξέρχεται μὲ δεύτερον νεοσσόν. Τώρα αἱ πτέρυγές τῆς ἐκάησαν ὀλίγον, ἀλλ' ἡ φιλόστοργος μήτηρ δὲν ἀνησυχεῖ διὰ τὰς πτέρυγὰς τῆς. Ἀφήνει τὸ τέκνον τῆς πλησίον τοῦ πρώτου καὶ ὀρμᾷ ἀκράτητος διὰ τρίτην φοράν διὰ μέσου τοῦ καπνοῦ καὶ τῶν φλογῶν εἰς τὴν φωλεάν, διὰ νὰ σώσῃ καὶ τοὺς ἄλλους δύο νεοσσούς.

Οἱ χωρικοὶ ἀνέμενον μὲ βαθεῖαν συγκίνησιν νὰ ἴδουν τὴν ἥρωικὴν μητέρα νὰ ἐξέρχεται. Ἀλλὰ δὲν ἐξῆλθε πλέον. Ἐσκέπασε μὲ τὰς πτέρυγὰς τῆς τοὺς δύο νεοσσούς τῆς, οἱ ὅποιοι ἐκαίοντο καὶ ἐκάη μὲ τὰ ἀγαπητὰ τῆς τέκνα, ἀφοῦ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ τὰ σώσῃ.

Ἄθ. Κουσιδης

Η ΦΩΛΙΑ

Στή μαύρη τή σπηλιά, τήν καπνισμένη
ἀπ' τή φωτιά πού ανάβουν οί ψαράδες,
τά χελιδόνια ἔχουνε χτισμένη
φωλιά, μέσα στοῦ βράχου τίς σχισμάδες.

Ὀλημερῆς φωνάζουν καί γυρίζουν
ἐδῶ κι ἐκεῖ μὲ πέταγμα ἑλαφρό,
πότε τὰ χεῖλη τῆς σπηλιᾶς ἀγγίζουν
καί πότε τοῦ πελάγου τὸν ἄφρο.

Ψαράδες, πού ψαρεύουν μὲ τὴν τράτα,
κοιτάζουνε μ' ἀγάπη τὴ φωλιά τους
τὰ γρήγορα φτερά τους τὰ σπαθᾶτα,
κι ἀκοῦνε τὸ μικρὸ κελάδημά τους.

Παράξενα ἢ φύσις ταιριασμένα
χαρίζει στή σπηλιά τρελλὰ πουλιὰ
καί στὰ βουβὰ τὰ βράχια, τ' ἀγριεμένα
ἀχτίδα ἀγάπης· πρόσχαρη φωλιά!

N. Λαμινὰς

ΦΥΛΑΞ ΤΟΥ ΛΟΙΜΟΚΑΘΑΡΤΗΡΙΟΥ *

[Τὸ θέρος τοῦ 1865 εἶχον καταπλεύσει εἰς τὴν Σκιάθον πολλὰ ἰστιοφόρα ἐκ τοῦ ἑξωτερικοῦ, εἰς τὰ πληρώματα τῶν ὁποίων εἶχον σημειωθῆ κρούσματα τῆς ἐπιδημίας χολέρας. Αἱ ἀρχαὶ ἔθεσαν τὰ πλοῖα ὑπὸ κάθαρσιν * εἰς τὴν μικρὰν νῆσον Τσουγγριὰν καὶ ἀπηγόρευσαν πᾶσαν ἐπικοινωνίαν τῶν κατοίκων μὲ αὐτά.]

Ὁ διορισμός.

— Θεία - Σκεύω! Ὁ γυιός σου εἶναι ἄρρωστος ἀπὸ χολέρα στὴν Τσουγγριά... Ἦκουσε τὸ δυσάρεστον καὶ σκληρὸν ἄγγελμα ἀπὸ ἓν παιδίον ἀπὸ μίαν λέμβον, ὅτε ἐπέστρεφεν εἰς τὴν οἰκίαν της ἡ πτωχὴ χήρα Σκεύω.

Ἡ Σκεύω δὲν ἤκουσε πλέον ἄλλην φωνὴν ἢ αὐτὴν μόνην, ἡ ὁποία ἀντηχοῦσεν εἰς τὰ ἐνδόμυχά της καὶ εἶχε χαραχθῆ μὲ πύρινα γράμματα εἰς τὴν μητρικὴν της καρδίαν.

Ἐπανῆλθεν ἔρημος εἰς τὸ «σπιτάκι» της. Πῶς ἤυρε τὸν δρόμον; Ποῦ ἐπάτησεν; Ἀπὸ ποῦ ἐπέρασε; Ποῖος ἐνεθυμεῖτο! Ἦνοιξε τὴν θύραν της. Πῶς ἠμπόρεσε νὰ γυρίσῃ τὸ κλειδί εἰς τὴν κλειδαρότρυπαν; Εἰσῆλθε. Πῶς δὲν ἔπεσεν εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου;

Ἐγονάτισεν ἐμπρὸς εἰς τὴν Παναγίτσαν της, τὴν μικρὰν ἀσημωμένην Παναγίτσαν. Ἐγονάτισεν ἐμπρὸς εἰς τὸν "Αἰ-Νικόλα της, ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε συνταξιδιώτης τοῦ ἀνδρός της εἰς τὰ ταξίδια, συγκολυμβητῆς καὶ σωτῆρ εἰς τὰ ναυάγια.

Ἐκράτησε τὸ μέτωπόν της μὲ τὰς δύο χεῖρας, διὰ νὰ μὴ ἀνοίξῃ, τοὺς κροτάφους, διὰ νὰ μὴ ραγισθοῦν τὴν καρδίαν της, διὰ νὰ μὴ σταματήσῃ. Ἐδοκίμασε νὰ κάμῃ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ ἡ χεὶρ της ἡ δεξιὰ ἦτο μολυβδίνη. Ἐδοκίμασε νὰ εἶπῃ τὸ «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ» καὶ ἡ γλῶσσα της δὲν ἐγύριζε καὶ τὰ χεῖλη της δὲν ἐκινοῦντο· μόνον ἡ ἔννοια τῆς προσευχῆς ἐσχηματίζετο εὐτυχῶς εἰς τὸν νοῦν της.

Ἐπειτα ἄφησεν αἴφνης μίαν κραυγὴν καὶ ἤρχισαν νὰ τρέχωσι ποταμὸς τὰ δάκρυά της. Τότε ἤσθάνθη ἀνακούφισιν καὶ ἔλαβε μικρὰν ἐλπίδα.

Προσηυχῆθη ἐπὶ μακρὸν διὰ τὸ παιδί της. Ἐμεινεν ἐπὶ ὄρας γονατιστὴ καὶ ὅταν ἤλθεν ὁ κάματος καὶ ἐξηπλώθη ἀσυν-

αισθήτως ἐπὶ τῆς μικρᾶς κλίνης τῆς, τότε συνέλαβε μίαν ἀπόφασιν καὶ εἶπε μεγαλοφώνως :

— Φύλακας στὸ λοιμοκαθαρτήριο θὰ πάω ! Φύλακας στὸ λοιμοκαθαρτήριο !

Τὴν ἐσπέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας βραχύσωμον γερόντιον παρουσιάσθη ἐνώπιον τοῦ κ. ὑγειονόμου, τοῦ ἐπιστάτου τοῦ λοιμοκαθαρηρίου καὶ τοῦ λιμενάρχου, οἱ ὅποιοι εἶχον συνέλθει εἰς συμβούλιον εἰς τὸ λιμεναρχεῖον. Εἰς τὸν προθάλαμον εὐρίσκοντο πέντε ἢ ἕξ ἄλλοι γηραιοί, πρῶν ναῦται, οἱ ὅποιοι ἐπερίμεναν νὰ μάθουν ἂν ἔγινε δεκτὴ ἡ προσφορά των. Ἦσαν ἄλλοι ὑποψήφιοι φύλακες τῶν ὑπὸ κάθαρσιν πλοίων.

Τὸ γερόντιον ἐφαίνετο, ὅτι τὸ ἐπροστάτευεν ὁ φύλαξ τοῦ λοιμοκαθαρηρίου, ὁ μπαρμπα-Νίκας. Οὗτος εἰσῆρχετο, ἐξήρχετο, ἐπλησίαζεν εἰς τὴν θύραν τοῦ θαλάμου, ὅπου συνεδρίαζον οἱ τρεῖς δημόσιοι λειτουργοί, ἐπήγαινε πλησίον τοῦ γεροντίου, ἐπλησίαζεν εἰς τὸ «αὐτί του», ἔλεγε δύο λέξεις καὶ ἀπεσύρετο.

Τέλος ἐδόθη διαταγὴ νὰ εἰσαχθῶσιν οἱ περιμένοντες. Οἱ ἕξ γέροντες, πρῶν ναυτικοί, ἐπλησίασαν ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον εἰς τὴν θύραν τοῦ ἰδιαιτέρου γραφείου, ἀφήρσαν ἀπὸ τὴν κεφαλὴν τὰ χονδρὰ σκιάδιά * των, εἶπεν ἕκαστος τὸ ὄνομά του καὶ ἀνεγράφη εἰς τὸ βιβλίον τῶν φυλάκων τῆς καθάρσεως. Ἐπειτα ἔλαβε καθεὶς μικρὰν προκαταβολὴν ἀπέναντι τοῦ μισθοῦ, τὸν ὅποιον θὰ ἐλάμβανεν ὡς φύλαξ τοῦ λοιμοκαθαρηρίου καὶ ἀπεσύρθη.

Τελευταῖος ἐδόθη διαταγὴ νὰ εἰσαχθῆ ὁ βραχύσωμος γέρων. Τὸ γερόντιον εἶχε ρυτίδας εἰς τὸ πρόσωπον καὶ ἦτο σπανόν. Τὰ φορέματά του ἦσαν πολὺ ξεθωριασμένα καὶ παμπάλαια.

Ἐσηκώθη μὲ βῆμα διστακτικόν καὶ ἐπλησίασεν εἰς τὴν θύραν τοῦ ἐσωτερικοῦ γραφείου. Ὁ μπαρμπα-Νίκας, ὁ προστάτης του, τὸν συνώδευεν ἐκ τῶν ὀπισθεν.

— Ποιὸς εἶν' αὐτὸς πάλι ; εἶπεν ὁ λιμενάρχης μὲ δύσπιστον βλέμμα. Πρώτην φοράν τὸν βλέπω.

— "Α ! ἐσὺ εἶσαι, μπαρμπα-Σταμάτη Γυρατοσίνη, ἀνέκραξεν

ὁ ὑγειονόμος, ἅμα εἶδε τὸ γερόντιον καὶ τὴν αἴτησίν του.

— Ἐγὼ εἶμαι, κύρ ὑγειονόμε, ἀπήντησε μὲ σταθερότητα τὸ γερόντιον.

— Δὲν μοῦ τὸν εἶπες Σταμάτη Γυρασίνη, μπαρμπα - Νίκα, εἶπεν ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν ὑπάλληλόν του ὁ ὑγειονόμος. Κάπως ἄλλιῶς μοῦ τὸν εἶπες.

— Ναί... ναί, Σταμάτης Γυρασίνης ἤθελα νὰ εἰπῶ, κύρ ὑγειονόμε, εἶπε τραυλίζων ὁ μπαρμπα - Νίκας· δὲν ἐνθυμούμην τὸ ὄνομα καλά.

Ὁ ὑγειονόμος ἐπαραξενεύθη.

— Τί συγγενῆς σου εἶναι αὐτός, ὅπου δὲν θυμᾶσαι τὸ ὄνομά του; εἶπε γελῶν.

Ὁ μπαρμπα - Νίκας ἤρχισε νὰ ξύη ἐν τῇ ἀμηχανίᾳ τὸ κρανίον του. Ἐξαφνα τὸ βλέμμα του ἔλαμψεν ἀπὸ νοημοσύνην. Ἐκυψε πρὸς τὸν κ. ὑγειονόμον καὶ τοῦ εἶπε:

— Τὸν λένε καὶ Καρδαράκη... μὰ αὐτὸ εἶναι παρανόμι καὶ δὲν τὸ δέχεται ὁ ἴδιος... τὸ καθαυτὸ ὄνομά του εἶναι Σταμάτης Γυρασίνης.

— Ἄ! ἔκαμεν ὁ ὑγειονόμος, ὁ ὁποῖος ἐπέισθη ἐντελῶς.

Μόνον ὁ λιμενάρχης, ὁ γηραιὸς πλωτάρχης τοῦ Β. Ναυτικοῦ, ἐφαίνετο ὅτι εἶχεν ὑποψίας. Ἐκοίταζε μὲ δυσπιστίαν τὸ γερόντιον καὶ ἔλεγεν: Αὐτὸς μοιάζει σὰ γριά ζαρωμένη! Τέλος ἐπέισθη καὶ αὐτός.

Ἐδωσαν λοιπὸν τὸν διορισμὸν εἰς τὸν Σταμάτην Γυρασίνην, τοῦ ἐμέτρησαν δύο τάλληρα ὡς προκαταβολὴν καὶ τὸν διέταξαν νὰ εἶναι εἰς τὴν θέσιν του ἐντὸς τῆς αὔριον.

Εἰς τὸ ἔργον.

Πράγματι ὁ Σταμάτης Γυρασίνης ἢ Καρδαράκης ἐπεθύμει νὰ φθάσῃ εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον «σύνταχα πρῶί», νύκτα ἀκόμη, ἂν ἦτο δυνατόν. Ἄλλ' ἐπειδὴ τοῦτο δὲν ἦτο εὐκόλον, διότι οἱ λεμβοῦχοι δὲν ἠδύναντο νὰ ἔχωσι τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα θὰ μετέφερον, ἔτοιμα πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, διὰ τοῦτο τὸ μυστηριῶδες γερόντιον ἐκρύβη ὅλην τὴν ἡμέραν εἰς τὴν φωλεάν του ἢ εἰς τὴν οἰκίαν του. Καὶ μόνον τὴν ἐσπέραν περὶ τὴν

δύσιν τοῦ ἡλίου ἐπεβιάσθη εἰς τὴν λέμβον τοῦ Ἀλέξη Παποράκη.

Ὁ Ἀλέξης Παποράκης τὸν μετέφερεν εἰς τὴν ἐρημόνησον Τσουγγριάν, ὅπου ἦτο τὸ λοιμοκαθατήριον.

Εἶδον περὶ τοῦ υἱοῦ της — διότι θὰ τὸ ἐμαντεύσατε ὅτι τὸ γερόντιον ἐκεῖνο ἦτο ἡ Σκεύω — δὲν ἠμπόρεσε νὰ λάβῃ οὔτε ἀπὸ τὸν Ἀλέξη, οὔτε ἀπὸ ἄλλον λεμβοῦχον, οὔτε ἀπὸ αὐτὴν τὴν ὑγειονομικὴν ὑπηρεσίαν διὰ μέσου τοῦ Νίκα.

Αὐτὴ θὰ ἐπήγαιεν εἰς τὴν «καραντίναν», τὸ λοιμοκαθατήριον, εἰς τὰ πλοῖα ὑπὸ κάθαρσιν. Ἄν ἔζη ὁ υἱός της, θὰ τὸν εὔρισκεν. Ἄν ἦτο διὰ ζωὴν, θὰ τὸν ὑπηρετεῖ, αὐτὴ καὶ ὁ χιῶνος, θὰ τὸν ἐνοσῆλευε. Θὰ ἐβοηθοῦσε τὸ ἔργον τῆς Θείας Προνοίας, ἂν ἦτο ἀπὸ Θεοῦ νὰ ζῆσῃ. Τὴν χολέραν αὐτὴ δὲν τὴν ἐφοβεῖτο. Ἄς ἐκολλοῦσεν αὐτὴ, δὲν τὴν ἔμελεν. Ἄς ἐξοῦσε τὸ «παιδάκι» της καὶ ἂς ἀπέθνησκεν αὐτὴ. Ἄν ἦτο πάλιν διὰ θάνατον — Θεὸς νὰ τὸ φυλάῃ τὸ παιδί της — τότε θὰ τὸ ἔβλεπε, θὰ ἀπέθαιεν εἰς τὰ χέρια της, δὲν θὰ εἶχε παράπονον. Φθάνει νὰ τὸ ἐπρόφθανε μόνον ζωντανόν, καὶ δὲν θὰ εἶχε παράπονον! Τέλος ἀπεφάσισε νὰ κάμῃ τὸ παράτολμον τοῦτο διάβημα, καὶ τὰ πράγματα ἤρχοντο εὐνοϊκὰ ἕως τώρα.

Ἡ λέμβος τέλος ἠγκυροβόλησεν εἰς τὴν Τσουγγριάν.

Ἡ γραῖα Σκεύω, ὡς νὰ ἐνεθυμήθῃ τὰ νιάτα της, ἐπήδησεν ἐλαφρὰ εἰς τὴν ἄμμον, ἔβρεξεν ὀλίγον τὰ ὑποδήματά της εἰς τὸ κῦμα, ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ καὶ εἶπε : « Πά ν τ α κ α τ ε υ ὀ δ ι ο ».

Ἡ καρδιά της ἦτο ζεστή. Μόνον ἐκρύωσε κάπως, ὅταν ἐφθασεν εἰς τὴν ἐρημόνησον καὶ ἤυρε τὸν Γιάννην τὸν Μπρίκον, τὸν γείτονά της, ὁ ὁποῖος τὴν ἀνεγνώρισεν ἀμέσως. Κατ' ἀρχὰς ἐχάρη, ὅταν τὸν εἶδεν. Ἀλλὰ πόσον ἄτυχα τῆς ἐφάνη, ὅταν ἐκεῖνος δὲν ἤξευρεν, ὅπως ἔλεγε, τί γίνεται ὁ υἱός της, ὁ Σταῦρος. Αὐτὸ δὲν ἦτο καλὸν σημεῖον καὶ δι' αὐτὸ ἡ θερμὴ της καρδιά ἐκρύωσε κάπως, ὅπως εἶπομεν. Ἡ ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν καὶ αὐτὸ δὲν ἦτο καθησυχαστικόν, ἢ εἶχεν ἀποθάνει ὁ Σταῦρος καὶ δὲν ἠθελε νὰ τὸ μαρτυρήσῃ, ὅποτε ἦτο ἀπελπιστικόν.

Ὁ Σταμάτης Γυρατσίνης πολὺ θὰ ἐπεθύμει νὰ τὸν ἀπαλλάξουν, ἐάν ἦτο δυνατόν, τῆς ἀνάγκης νὰ τὸν ἐξετάσῃ ὁ Ια-

τρός, αλλά δὲν ἦτο κατορθωτὸν πράγμα. Ὁ Γιάννης ὁ Μπρίκος τοῦ εἶχε δώσει νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι πᾶς ὁ ἐρχόμενος εἰς τὸν τόπον τῶν καθάρσεων* ὤφειλε νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸν ἰατρὸν· καὶ ἂν μάλιστα ἦτο φύλαξ, ὁ ἰατρὸς θὰ τὸν ἐδέχετο, θὰ τὸν ἀνεγνώριζε καὶ θὰ τὸν ἐτοποθέτει ὀριστικῶς εἰς ἓν τῶν πλοίων ἢ ἔξω εἰς τὴν ξηράν. Δὲν ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν τὰς διαταγὰς τοῦ κ. ὑγειονόμου.

Αὐτὸς δέ, ὁ Γιάννης ὁ Μπρίκος, διότι εἶχεν ἀναλάβει τὰ ἔργα τοῦ πορθμέως* ἐντὸς τοῦ τόπου τῶν καθάρσεων, εἶχεν ἀτομικὴν εὐθύνην διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τούτου· καὶ ἂν παρέβαινε τὸ καθήκον του, θὰ ἐτιμωρεῖτο ἀυστηρότατα μὲ φυλάκισιν. Τὸ καλὸν μόνον ἦτο διὰ τὸν Γυρατσίνην, ὅτι ἡ παρουσίαις ἐγίνε νύκτα. Καὶ ἀκόμη καλύτερον ἦτο, ὅτι θὰ τοῦ ἐδίδετο ἢ εὐκαιρία νὰ μάθῃ ἀμέσως παρὰ τοῦ ἰατροῦ, ποῦ ἦτο καὶ τί ἐγίνετο ὁ Σταῦρος.

Ἔνεκα τούτου ἡ Σκεύω ἠκολούθησε μὲ ἐλπίδα καὶ φόβον τὸν Γιάννην Μπρίκον, ἐνῶ τὰ γόνατά της ἔτρεμον.

Ἄφοῦ ἔλαβεν ὁ ἰατρὸς τὸν φάκελον, τὸν ὁποῖον τοῦ ἔδωσεν ὁ Γιάννης ὁ Μπρίκος, τὸν ἤνοιξε καὶ ἀνέγνωσε τὸ ἔγγραφο. Τὸ ἔγγραφο ἦτο διορισμὸς καὶ πιστοποιητικὸν ταυτότητος τοῦ ἀποστελλομένου φύλακος, τὸν ὁποῖον ὁ ὑγειονόμος ἐπέμενε νὰ ὀνομάζῃ Σταμάτην Γυρατσίνην.

Ὁ ἰατρὸς ἔκαμε ζωηρὸν κίνημα δυσφορίας καὶ τὸ ἔγγραφο τοῦ ἐξέφυγεν ἀπὸ τὰς χεῖρας.

— Καὶ ποιὸς εἶναι αὐτὸς ὁ Σταμάτης Γυρατσίνης ; φέρε τον ἐδῶ.

Ὁ Γιάννης ἐστράφη πρὸς τὸν ὀπισθὲν του γέροντα καὶ τοῦ τὸν ἔδειξε.

— Νάτος, εἶπεν.

Ὁ ἰατρὸς ἐμειδίασεν, ἐστάθη ὀλίγον συλλογισμένος, ἐκάγχασεν, ἐκάπνισε θορυβωδῶς τὴν πίπαν του, ἐπλατάγισε τὰ χεῖλη, ἄφησε σύννεφον καπνοῦ ἀπὸ τὸ στόμα καὶ ἔπειτα εἶπεν :

— Ἐλα ἐδῶ· ποιὸς εἶσαι ;

Ἡ θεια—Σκεύω ἐπλησίασε τρέμουσα.

— Ἐγὼ εἶμαι, γιατρέ, εἶπε.

— Καί εἶσαι τοῦ λόγου σου Σταμάτης Γυρατσίνης ;

Ἡ Σκεύω ἔκαμε διφορούμενον νεῦμα*, κάτι τὸ ὅποιον ἠδύνατο νὰ νομίση κανεὶς ὡς ναὶ καὶ ὡς ὄχι.

Ὁ ἰατρὸς ὕψωσε τὸ κηρίον, τὸ ὅποιον ἐκράτει, ἔβαλε τὰ γυαλιά του καὶ ἐκοίταξε τὸ μυστηριώδες ἄτομον.

— Ἐλα πλησιέστερα, εἶπε.

Μὲ ἀποφασιστικότητα ἀξίαν θαυμασμοῦ ἢ θεία—Σκεύω δὲν ἔδωσε καιρὸν εἰς τὸν ἰατρὸν νὰ τελειώσῃ τὴν ἐπιθεώρησίν του, ἀλλ' ἀφοῦ ἔσκυψε πρὸς τὸ «αὐτί του», τοῦ εἶπεν :

— Ἐγὼ εἶμαι ἢ Σκεύω ἢ Γιαληνίτσα...

Ὁ ἰατρὸς ἀνετινάχθη ὄλος ἐπὶ τοῦ καθίσματός του καὶ ἐκάγχασε θορυβωδῶς.

— Χά, χά, χά !.. Νὰ πάρῃ ἢ εὐχή ! Ἐκεῖνος ὁ εὐλογημένος ὁ ὑγειονόμος, ποῦ εἶναι καὶ φίλος μου, δὲν ἠῦρε ἄλλο ὄνομα νὰ σοῦ δώσῃ, ἐνὸς ζωντανοῦ, μόνο σοῦ ἔδωσε τὸ ὄνομα ἐνὸς πεθαμένου ; Χά, χά, χά !.. Ἐπειτα ἐπρόσθεσε :

— Καλά, τί λέω ἐγώ ; τὸ ὄνομα τοῦ ζωντανοῦ εἶναι κάποιου... τὸ ὄνομα τοῦ πεθαμένου δὲν ἔχει ἰδιοκτήτη, εἶναι ἔρημο... Ἐξυπνος ἐφάνη ὁ ὑγειονόμος, ποῦ σοῦ ἔδωσε τὸ ὄνομα τοῦ πεθαμένου !

Καὶ ἀμέσως ἠρώτησε :

— Καὶ τί σοῦ ἦρθε, Σκεύω, νὰ τὸ κάμῃς αὐτό ;

Ἡ Σκεύω τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν ἐπερίμενε.

— Για τὸ Θεό, γιατρέ, νὰ ἴχῃς πολλὴ ζωὴ... καὶ νὰ σοῦ δώσῃ ὁ Θεὸς ὅ,τι ἐπιθυμεῖς... νὰ ἴχῃς καὶ καλὴ ψυχὴ... Δὲ μοῦ λὲς τί γίνεται ὁ γυιὸς μου ὁ Σταῦρος ; εἶναι καλὰ ; ζῆ ; τὸν εἶδες τοῦ λόγου σου ;

Ὁ ἰατρὸς, ὁ ὅποιος ἐξακολουθοῦσε τὴν θορυβώδη εὐθυμίαν του, διεκόπη, ἀνεκάλεσε τὰς ἐντυπώσεις του τῆς ἡμέρας καὶ εἶπεν :

— Ἄ ! ὁ Σταῦρος... τοῦ Γιαλῆ... ὁ λοστρόμος... εἶναι γυιὸς σου... Ἄ ! ναί... εἶναι ἄρρωστος... ὑπέφερε πολὺ... ἀλλὰ δὲν ἔχει ἀνάγκη... θὰ ζῆσῃ.

— Ν' ἀγίασῃ τὸ στόμα σου, γιατρέ, ἀπήντησεν ἡ Σκεύω, ποῦ εἶπε τὸν καλὸ λόγον.

Ὁ ἰατρὸς ἐκολακεύθη ἐκ τῆς εὐχῆς καὶ ἔπειτα ἐξαναγύρισεν εἰς τὸν φίλον του, τὸν ὑγειονόμον.

— Τι τοῦ ἦρθε τοῦ φίλου μου, τοῦ ὑγειονόμου, στραβὸς ἦτο καὶ ἔστειλε φύλακα γυναῖκα ; Ἡ ἤθελες τοῦ λόγου σου ;

— Ἐγὼ ἤθελα ἦρθα νὰ μάθω γιὰ τὸ γυιὸ μου, νὰ τὸν ἰδῶ καὶ νὰ τὸν περιποιηθῶ.

— Ἄ ! καὶ ἐγέλασες τὸν ὑγειονόμο ;

— Δὲν τὸν ἐγέλασα τόσο ἐγὼ, εἶπεν ἡ Σκεύω μὲ ἀμηχανίαν, ὅσο γελάστηκε μοναχὸς του.

— Πῶς ;

Καὶ ὁ ἰατρὸς ἐξακολουθοῦσε νὰ ροφᾷ μεγάλας εἰσπνοὰς καπνοῦ, νὰ ἐκβάλλη πυκνὰ νέφη, νὰ ἀκτινοβολῇ ἀπὸ χαρὰν καὶ πολλάκις νὰ γελᾷ θορυβωδῶς μὲ τὴν διήγησιν τῆς Σκεύως.

Ἡ Σκεύω, ἀφοῦ ἔλαβε τὸ θάρρος ἀπὸ τὴν καλωσύνην καὶ τὴν εὐθυμίαν τοῦ ἰατροῦ, ἀνεκοίνωσεν εἰς αὐτὸν ὅλην τὴν ἱστορίαν τῆς — πῶς ἐφόρεσε τὰ ἀνδρικά, πῶς συνεννοήθη μὲ τὸν Νίκαν νὰ τὴν προστατεύσῃ κ.τ.λ.

Μετὰ δύο ὥρας ἡ Σκεύω μετέφερεν ἀπὸ τὸ πλοῖον τὸν υἱὸν τῆς — εἶχε βάλει πάλιν τὰ γυναικεῖα φορέματα — καὶ τὸν ἐτοποθέτησεν εἰς τὸ μικρὸν κελλίον τοῦ ἀγαθοῦ μοναχοῦ Νικοδήμου, ὁ ὁποῖος τῆς τὸ παρεχώρησεν. Ὁ ἀσθενὴς ἦτο πολὺ καλύτερα καὶ ὁ ἰατρὸς συνεκέντρωσε μέγα μέρος τῆς ἐπιμελείας του εἰς τὸν υἱὸν τῆς Σκεύως.

Ἡ θεραπεία τοῦ ἰατροῦ καὶ ἡ μητρικὴ στοργὴ συνετέλεσαν ὥστε πολὺ γρήγορα νὰ ἀναρρώσῃ ὁ Σταῦρος.

Ἡ ἐπάνοδος.

Μετὰ τινὰς ἡμέρας ἔδωσε τὴν ἄδειαν ὁ ἰατρὸς νὰ ἐξέλθῃ ὁ υἱὸς τῆς χήρας, ὁ ὁποῖος εἶχε δυναμώσῃ ἀρκετά. Τὴν ἐπομένην ὁ Σταῦρος καὶ ἡ μήτηρ του ἀνέβησαν εἰς τὸν λόφον, διὰ ν' ἀποχαιρετήσωσι τὸν πάτερ Νικόδημον, καθόσον ἠτοιμάζοντο νὰ ἐλευθεροκοινωνήσωσι.* Ὑποκάτω εἰς ἓνα γηραιὸν πεῦκον, ἀνάμεσα εἰς πυκνοὺς θάμνους, εὔρον τὸν μοναχὸν νὰ κάθηται καὶ νὰ δροσιζέται.

Ἦτο δεκάτῃ ὥρᾳ τῆς πρωίας. Ὁ ἥλιος ὑψώνετο εἰς τὸ στερέωμα καὶ ἡ θερμότης ἠῤῥαεν, ἀλλὰ ἀνάμεσα εἰς τοὺς πρασίνοὺς θάμνους ἦτο δρόσος καὶ εὐωδία καὶ τὸ πρῶτον φθινόπω-

ρον — δευτέρα ἄνοιξις — ἤρχισε νὰ στολίζη μὲ λευκὰ ἀνθύλλια τὴν χλόην πλησίον εἰς τὰς ρίζας τῶν σχοίνων.

Ἄμα εἶδεν ὁ Νικόδημος τὴν Σκεύω καὶ τὸν υἱὸν τῆς, ἐσηκώθη νὰ τοὺς ὑποδεχθῇ. Ἔβαλε τὸν ἐν ἀναρρώσει ἀσθενῆ νὰ καθίσῃ ἐπὶ μιᾶς κάπας, διὰ νὰ μὴν τὸν βλάψῃ ἡ δρόσος καὶ ἡ ὑγρασία τῶν δένδρων.

Ἐπειτα, ἀφοῦ ἐκάλεσε τὸν βοσκὸν του, τὸν διέταξε νὰ σφάζῃ τὸ μόνον ἐρίφιον, τὸ ὁποῖον τοὺς εἶχε μείνει, διὰ νὰ φιλεύσουν τοὺς ἐπισκέπτας.

Μετ' ὀλίγον ἦλθε καὶ ὁ ἰατρός. Ἐφθασεν ἀκριβῶς τὴν ὥραν, πού ἦτο ἔτοιμον τὸ «κοκορέτσι». Διότι ὁ βοσκὸς εἰς ὀλίγα λεπτὰ τῆς ὥρας εἶχε θυσιάσει τὸ μικρὸν ἐρίφιον, τὸ εἶχε περάσει εἰς τὴν σούβλαν, εἶχεν ἀνάψει πῦρ, εἶχεν ἐτοιμάσει τὸ «κοκορέτσι» καὶ ἔψηνε συγχρόνως τὸ ἐρίφιον.

Εὐθὺς παρετέθη ἐπάνω εἰς στρῶμα ἀπὸ φτέρην τὸ «κοκορέτσι» καὶ μετ' ὀλίγον καὶ τὸ ψητὸν ἐρίφιον. Ὁ μοναχὸς, ὁ ἰατρός καὶ ἡ Σκεύω μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἐκάθισαν παρὰ τὴν ρίζαν τοῦ πεύκου καὶ ἔφαγαν...

Μετὰ τινὰ ὥραν ἠκούσθησαν γλυκεῖς φθόγγοι φλογέρας, τὴν ὁποίαν ἔπαιζεν ὁ βοσκός, ἀφοῦ ἔφαγε καὶ ἔπιεν, ὄπισθεν τῶν θάμνων, ὅπου ἦτο ἡ μάνδρα του. Οἱ φθόγγοι τῆς συνοδευόμενοι ἀπὸ τὸ μελωδικὸν σύριγμα τῆς αὔρας, ἡ ὁποία ἐφύσα εἰς τοὺς κλώνους τοῦ μεγάλου πεύκου, ἀπετέλουν θείαν ἁρμονίαν.

— Ἀκοῦς, ἰατρέ; εἶπεν ὁ Νικόδημος.

— Τὸ ἀκούω. Ἔτσι μ' ἀρέσουν ἐμένα οἱ ἄνθρωποι...

Ἦναψε τὴν πίπαν του, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἔφευγαν τώρα σύννεφα καπνοῦ, ἔγειρεν ἐπὶ τοῦ ὄχθου πρὸς τὸν κορμὸν τοῦ δένδρου καὶ κατενθουσιασμένος ἔβλεπε τὸ βαθυπράσινον καὶ ψιθυρίζον ἀπὸ τὴν πρωινήν αὔραν βελονωτὸν φύλλωμα τοῦ δένδρου...

Τὴν ἄλλην ἡμέραν ἀπῆλθον ἐκ τῆς μικρᾶς νήσου ὁ ἰατρός, ἡ Σκεύω καὶ ὁ υἱὸς τῆς. Μετὰ μίαν ἐβδομάδα ἀπέπλευσαν ἐξ αὐτῆς καὶ τὰ τελευταῖα καθαρισμένα πλοῖα.

« Τὰ Χριστούγεννα τοῦ τριπέλλη »

Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης
(Διοσκουρὸς ὑπὸ Ν. Α. Κοριοπούλου)

ΧΩΡΙΣΜΟΣ

Στην πόρτα στέκει ἡ μάννα μου καὶ τ' ἄσπρο της τ' ἀχείλι
σὰ φύλλο τρεμοσείνεται, σὰν ψάρι, ποὺ σπαράζει.
Ἡ ἀδερφοῦλα μου, «ἔχε γειά» μοῦ λέει μὲ τὸ μαντήλι'
μιὰ τὸ σαλεύει κι ἔπειτα στὰ μάτια της τὸ βάζει.

Κι ὁ ἀδερφός μου ὡς τὴ γωνιά τοῦ δρόμου μὲ πηγαίνει
μὲ πρόσωπο σὰ χαρωπό, μ' ἀθόλωτα τὰ μάτια,
μὰ νιώθω, ὅταν μ' ἀγκάλιασε, πὼς βράζει κι ἀνασαίνει,
πὼς μέσα σποῦν τὰ σπλάχνα του καὶ γίνονται κομμάτια.

« Κούφια καρδιά »

Ἄλιξανδρος Πάλλης

Δ'
ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

*Μονάχα ἡ καλωσύνη
ὅλα στὸν κόσμο χάνονται, μὴν ἀπομένει ἐκείνη.*

Ι. Πολέμης

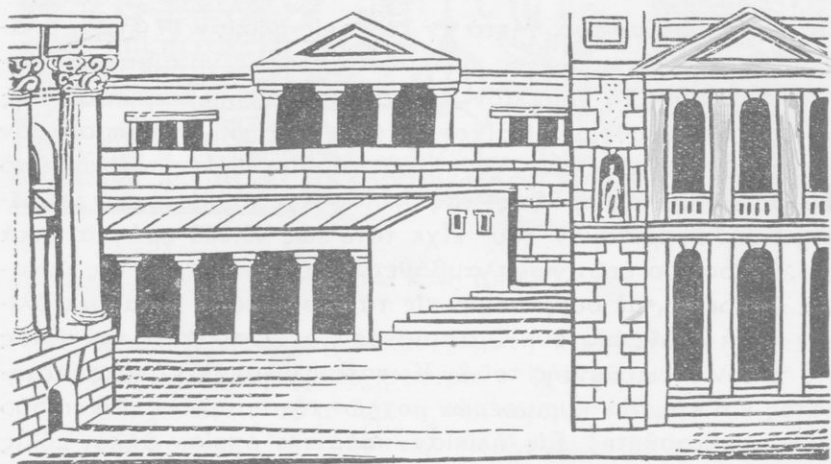

ΧΑΡΙΣΜΟΣ

Στην πόρτα είναι η πόρτα με το
το οποίο κινείται. Ούτως ή
οι άνθρωποι που δεν είναι με
την πόρτα ή είναι από μέσα

Οι άνθρωποι που δεν είναι με
την πόρτα ή είναι από μέσα
Οι άνθρωποι που δεν είναι με
την πόρτα ή είναι από μέσα
Οι άνθρωποι που δεν είναι με
την πόρτα ή είναι από μέσα

† ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΥΓΓΡΟΣ

Ὁ Ἀνδρέας Συγγρός, Χίος τὴν καταγωγὴν, ἦτο υἱὸς ἰατροῦ. Ὁ πατὴρ του, μὴ κατορθώσας, φαίνεται, νὰ διαγνώσῃ τὴν ἰδιοφυσίαν του, τὸν προώριζε καὶ τὸν ἀνέτρεφε δι' ἐπιστήμονα. Ἄλλ' ὁ μικρὸς Ἀνδρέας, μαθητὴς τότε τοῦ γυμνασίου Σύρου, ἐφλέγετο ἀπὸ τὸν πόθον νὰ γίνῃ ἔμπορος. Ἐχρειάσθησαν χίλια βάσανα, μέσα καὶ παρακάλια, διὰ νὰ μεταπεισθῇ ὁ ἄκαμπτος καὶ ἐπίμονος πατὴρ του καὶ ν' ἀποφασίσῃ, ἅμα ἐτελείωσεν τὸ γυμνάσιον, νὰ τὸν στείλῃ « χάριν δοκιμῆς » εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, διὰ νὰ μαθητεύσῃ ἐκεῖ εἰς γραφεῖον ἐμπορικόν.

Ἄλλ' ἡ ἐπιτυχία αὐτῆς τῆς δοκιμῆς ὑπερέβη τὰς προσδοκίας καὶ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου. Διὰ νὰ τὴν ἐκτιμῆσετε καλύτερα, θὰ σᾶς ὀμιλήσω μὲ ἀριθμούς. Ὁ Ἀνδρέας Συγγρός ἦτο μόλις δεκαεξαετής, ὅταν μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ εἰσῆχθη εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Δαμιανοῦ· τὸ γραφεῖον αὐτὸ ἦτο ὑποκατάστημα μῆς τῶν μεγαλυτέρων ἐλληνικῶν ἐμπορικῶν ἐταιρειῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Εἶχε τελειώσει, ὡς εἶπομεν, τὸ γυμνάσιον· ἤξευρεν ἄρκετὰ γαλλικά, ὀλίγα ἰταλικά καὶ ἀγγλικά, εἶχε σπουδάσει κατὰ τοὺς μῆνας τῶν διακοπῶν στοιχεῖα διπλογραφίας καὶ λογιστικῆς, καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐντὸς ἕξ μηνῶν, κατώρθωσε νὰ μάθῃ καὶ τὰ τουρκικά, τὰ ὅποια τῷ ἐχρειάζοντο

διά την έργασίαν του. Μετά ἕν ἔτος, εἰς ἡλικίαν 17 ἔτων, ὁ ἄπλοϋς μας μαθητεύομενος ὠνομάζετο πρῶτος γραμματικὸς καταστιχάρης εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Δαμιανοῦ, δηλαδή μὲ ἄλλους λόγους ὑποδιευθυντῆς! Εἴκοσι ἔτων εἶχεν ἤδη σχηματίσει τὸν πυρῆνα τῆς περιουσίας του, ἀπὸ τὰς οἰκονομίας του καὶ ἀπὸ μικρὰς ἐμπορικὰς πράξεις, τὰς ὁποίας εἶχε τὸ προνόμιον νὰ κάμνη διὰ λογαριασμόν του· εἶχε τότε ἕως 40.000 φράγκα ἰδικά του. Εἰκοσιδύο ἔτων προσλαμβάνεται ὡς συνεταιρὸς τῆς μεγάλης ἐταιρείας, μὲ συμμετοχὴν εἰς τὰ κέρδη κατὰ 5 καὶ μετ' ὀλίγον κατὰ 7 τοῖς ἑκατόν. Ὁ Δαμιανὸς εἶχεν ἀποθάνει, καὶ αὐτὸς ἦτο πλέον ὁ διευθυντῆς τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑποκαταστήματος καὶ εἰς τῶν κυριωτέρων μοχλῶν τῆς ἐταιρείας. Εἰκοσιδύο ἔτων, φαντασθῆτε! Εἰς ἡλικίαν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἄλλοι μόλις ἀρχίζουσι τὸ στάδιόν των, ὁ Ἄνδρέας Συγγρὸς ἦτο ἤδη μεγαλέμπορος, μ' ἐτήσιον κέρδος πολλάκις ἄνω τῶν ἑκατόν χιλιάδων!

Ὁ μανθάνων αὐτὰς τὰς λεπτομερείας δὲν ἀπορεῖ πλέον πῶς ὁ Ἄνδρέας Συγγρὸς κατάρθωσε νὰ κάμῃ τόσον μεγάλην περιουσίαν. Ἐπὶ ἔτη ἀκόμη πολλαῖ ἐξηκολούθησε νὰ ἐργάζεται μὲ τὸν ἴδιον ζῆλον καὶ μὲ τὴν ἴδιαν ἐπιτυχίαν. Τὸ στάδιόν του ἦτο ὡς μία κλιμαξ, τῆς ὁποίας σταθερῶς, ἀσφαλῶς, ἀνέβαινε καθ' ἐκάστην μίαν βαθμίδα. Ποτὲ δὲν ἐστάθη, ποτὲ δὲν ὠπισθοχώρησεν ἀπὸ ἀδυναμίαν. Πάντοτε ἐμπρός, πάντοτε πρὸς τὰ ἐπάνω! Θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι κατεῖχε τὸ μαγικὸν τετράφυλλον τριφύλλι, ποὺ ἀνοίγει ὄλας τὰς θύρας καὶ καταλύει ὄλα τὰ προσκόμματα. Καὶ τὸ μαγικὸν αὐτὸ τριφύλλι ἦτο ἡ θέλησις, ἡ ἰκανότης, ἡ ἰδιοφυΐα, ἡ ἐπιμονὴ καὶ ἡ φιλεργία ἡ ἀδιάκοπος.

Καὶ ἔπειτα, μετὰ τὸν θησαυρισμόν, ἡ ὠραία ἐκείνη χρῆσις τοῦ πλοῦτου. Ἐμβλημα τῆς ζωῆς του ὁ Ἄνδρέας Συγγρὸς κατέστησε τό: κάμνε τὸ καλόν. Τὰς πολυαρίθμους εὐεργεσίας, τὰς ὁποίας ἐπραγματοποίησε ζῶν ὁ μέγας εὐεργέτης, ἐσυνέχισε καὶ μετὰ τὸν θάνατον διὰ τῆς διαθήκης του, ἡ ὁποία δικαίως ἐπωνομάσθη «ποίημα εὐποιίας». Διὰ τοῦτο ὀλίγων πλουσίων τὸ ὄνομα παραμένει τόσον λατρευτὸν καὶ εὐλογητὸν, ὅσον τὸ ὄνομα τοῦ Ἄνδρέου Συγγροῦ.

ΔΡΟΣΙΑ ΚΑΙ ΔΑΚΡΥ

Εἶπε ἡ δροσιά στὸ δάκρυ γεμάτη περηφάνεια
« Στὴ γῆ παραριγμένο ἢ μοῖρα σ' ἔχει φέρει!
Δὲν μοιάζεις σὺ μ' ἐμένα τὴν κόρη τὴν οὐράνια,
τὴν ἀδελφή τ' ἀνέμου, τῶν λουλουδιῶν τὸ ταίρι.»

Κι εἶπε τὸ δάκρυ πάλι: « Γεννιέμαι ἀπ' τὸν πόνο
καὶ βγαίνω ἀπ' τῶν ἀνθρώπων τὸ μάτι τὸ κλαμένο...
Ἐσὺ ἀπ' τὰ οὐράνια στὴ γῆ σταλάζεις μόνο
Ἐγὼ ἀπ' τὴ γῆ ἴδω κάτω στὸν οὐρανὸ πηγαίνω! ».

« Ἀμάραντα »

Γ. Δροσίνης

† ΙΠΠΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΕΝ ΗΛΕΙΑ

[Εἰς πλείστα μέρη τῆς Ἑλλάδος, καὶ μάλιστα εἰς τὰ χωρία καὶ τὰς κωμοπόλεις, τελοῦνται μετὰ τὸ Πάσχα λειτουργίαι εἰς τὰ ἐξωκλήσια εἰς τιμὴν τοῦ ἑπωνύμου τῆς ἑορτῆς Ἀγίου μετὰ δὲ τὴν θείαν λειτουργίαν γίνονται πανηγυρικοὶ χοροὶ ὡς καὶ ἀγῶνες δρόμου, εἴτε μεταξὺ δρομέων εἴτε μεταξὺ ἵππων, τῶν ὁποίων ἱππέυον οἱ ἴδιοι οἱ κάτοχοι. Ὡς ἀναμνηστικὸν ἔπαθλον τῆς νίκης δίδεται εἰς τὸν νικητὴν ἕνας ἄριστος πολυτελείας εἰς σχῆμα κουλούρας, φέρων συνήθως καὶ κόκκινα ἀυγά κ.τ.λ. Ἀθλοθέτης δύναιται νὰ εἶναι οἰοσθήποισι, ἂν καὶ κατὰ κανόνα εἶναι οἱ πρόεδροι τῶν ἐκκλησιαστικῶν συμβουλίων. Εἰς τοὺς ἀγῶνας φιλοτιμοῦνται νὰ μετασχόν ὄλοι οἱ δυνάμενοι ὅχι βέβαια χάριν τοῦ πτωχοῦ ἐπάθλου, ἔσον διὰ τὴν τιμὴν τῆς νίκης. Ἐπειτα ἀπὸ τίσους αἰῶνας δὲν παύουν νὰ ζοῦν οἱ ἀρχαῖοι ἀγῶνες τοῦ κοιίνου καὶ τῆς δάφνης. Τοὺς ἀγῶνας τούτους παρακολουθεῖ ὄλον τὸ πλῆθος τῶν ἑορταστῶν, πὺν συρροῶν ἀπὸ κάθε γειτονικὸν χωρίον.

Τοιοῦτους ἀγῶνας ἱππικούς — ἱπποδρόμιας — περιγράφει ὁ Καρκαβίτσας εἰς τὴν «*Ἀνυερήν*», τῶν ὁποίων παραθέτομεν τὸ σχετικὸν ἀπόσπασμα.]

Τὸ καλύτερον τῆς πανηγύρεως εἶναι ὁ ἵππικὸς ἀγών. Φαντασθῆτε, μόλις ἐδόθη τὸ σημεῖον, καὶ ὅλη ἐκείνη ἢ μυρμηκία τοῦ παρακολουθοῦντος πλήθους ἤρχισε ν' ἀνυπομονῆ, νὰ στενοχωρῆται, νὰ παθαίνεται ὡς ἓν καὶ μόνον σῶμα. Ὁ κάμπος ἠπλώνετο ἐπικλινῆς * ὀλίγον, ὀμαλὸς ὅμως, καταπράσινος, μὲ ὀλίγα σφερδούκλια * ἐδῶ κι ἐκεῖ, μὲ μίαν ἀγριαπιδιάν εἰς τὴν μέσην καὶ εὐρύς, ἀπεριόριστος εἰς τὸ βλέμμα τῶν θεατῶν.

Ἐνεκα τῆς μεγάλης ἀποστάσεως δὲν διέκρινε κανεὶς κατ' ἀρχὰς ἄλλο τίποτε παρὰ μελανὰ μόνον στίγματα, σκιας ἄνω τοῦ ἐδάφους, φερομένας ὑπὸ τοῦ ἀνέμου. Μικρὸν κατὰ μικρὸν ἔπειτα διεκρίθησαν οἱ πόδες τῶν ἀλόγων, κινούμενοι ἐμπρὸς ὀπί-

σω μετὰ ταχύτητος, ὡς περωταὶ μύλου, καὶ τέλος ἐφάνησαν οἱ
καβαλλάρηδες ὡς λευκὰ συννεφάκια ἀνὰ τὴν ἀπέραντον ἔκτασιν.
Ὁ νικητὴς ὅμως ἦτο ἀδύνατον νὰ διακριθῆ ἀκόμη. Ἡ φορὰ τῶν
ἀλόγων ἔνεκα τῆς μεγάλης ὀρμῆς τῶν ἡλλασσε κατὰ λεπτόν,
καὶ οἱ πρῶτοι ἤρχοντο ἔσχατοι καὶ οἱ ἔσχατοι ἐπροπορεύοντο,
ὥστε κατήντησεν ἀμφίβολον τὸ τέλος. Τὸ πλῆθος ἀνυπόμονον
ἔκαμνε τὰς κρίσεις του, ἔλεγε τὰς εἰκασίας* του καθείς, ὥσει
θέλων νὰ ταχύνη τὸ ἀποτέλεσμα.

— Νὰ τὸ ψαρί, τὴν ἄρπαξε.

— Μπά, δὲν βλέπεις τὸ μπάλιο*, ποὺ τὸ φέρνει κατὰ πόδι;

— Θὰ τὸ περάση, θὰ τὸ περάση!

— "Α! ἄ! ἄ! ἄ!

Κι ἐφώναζαν ὡς μανιώδεις, κινουντες χεῖρας καὶ πόδας,
ὡς νὰ μετεῖχον κι αὐτοὶ τοῦ ἀγῶνος...

Αἴφνης, νά! πίπτει ἓνας καβαλλάρης καὶ φεύγει τὸ ἄλογον
του μακρὰν τριποδίζον. Δύο ἄλλοι βλέποντες φανεράν τὴν ἀπο-
τυχίαν ἀποσύρονται τοῦ ἀγῶνος· ἀλλά, διὰ νὰ μὴ ἐντροπια-
σθοῦν, φεύγουν μακρὰν τῶν θεατῶν.

"Αλογα τέσσαρα ἔμενον διαφιλονικοῦντα τὸ βραβεῖον. Τὸ
λευκὸν ἤρχετο πρὸς τὰ ἔμπρός, μὲ τὸν καβαλλάρην κολλημένον
ὡς κάρθαρον ἐπάνω του. Αἴφνης πλησίον του ἐπέρασε τὸ μαῦ-
ρον, μὲ τὸ λευκὸν ἀστέρι εἰς τὸ μέτωπον, κι ἐβάδισε τώρα κατ'
εὐθεῖαν εἰς τὸ τέρμα. Ἄλλὰ μετ' ὀλίγον ἄλλο, μὲ τρίχωμα
βαθὺ ἀσπρόμαυρον, ἦλθε παραπλεύρως ζητοῦν τὴν νίκην... Καὶ
οἱ θεαταὶ ἐξηκολούθουν τὰς συζητήσεις κι ἔλεγαν τὰ συμπερά-
σματά των ἀνυπόμονοι:

— Ἄνδραβιδιώτης εἶναι τ' ἀστερᾶτο.

— Ναί, τοῦ Σκαμνάκη.

— Καὶ τ' ἄλλο, τὸ σιδέρικο;

— Γαστουνιώτης.

— Θὰ τὴν φάη τὴν χυλόπιττα!

Καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ ἔλθουν εἰς χεῖρας ἐξ αἰτίας του, μὴ
παραδεχόμενοι νὰ ἐντροπιασθῆ τὸ ἄλογον τοῦ τόπου των.
Ἄλλ' αἴφνης ὁ ψαρὺς προπορευόμενος εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀγῶ-
νος ἐστάθη εἰς τὴν μέσην τοῦ δρόμου ἀκίνητος, παρὰ τὰς πα-

ροτρύνσεις * τοῦ αὐθέντου του καὶ κρατῶν ὑψωμένην τὴν κεφαλὴν παρετήρει ὄλα τὰ σημεῖα, ὡς νὰ ἠρεύνα τὸν ὀρίζοντα, ἔπειτα ἐστράφη πρὸς τὰ ὀπίσω ἀποτόμως συνεπιφέρων ἄκοντα καὶ τὸν κύριόν του.

— "Αφες τον, πάει γιὰ βροῦβες, εἶπαν.

"Εμειναν πλέον τρία εἰς τὸ ἵπποδρόμιον· τὰ δύο ἐπήγαιναν ἐμπρὸς καὶ ὀλίγον ὀπισθεν, σχεδὸν ἐπὶ τὰ ἴχνη των, ἐβάδιζε τὸ τρίτον.

"Ἦρχετο τοῦτο κανονικῶς τρέχον, χωρὶς νὰ παραλλάσση τὸν βηματισμόν του, ὡς νὰ ἦτο βέβαιον περὶ τῆς νίκης του, καὶ ἄφινε τ' ἄλλα νὰ κοπιάζουν ἀδίκως. Καὶ δι' ἑνὸς πηδήματος ἐπέρασεν αἴφνης μετὰ τῶν ἀντιπάλων του καὶ ἐπλησίασε σπευδὸν τὸν κρατοῦντα ἐπὶ κοντοῦ τὴν κουλούραν, τῆς νίκης τὸ ἔπαθλον.

— Γεῖά σου, πουλί μου! ἐφώναξαν οἱ θεαταὶ κατενθουσιασμένοι, φιλοῦντες τὸ ἄλογον ἐπὶ τοῦ τραχήλου, ἐνῶ ὁ Γεώργιος Βρανᾶς, ὁ καβαλλάρης καὶ ὁ κύριός του, ὠχρός, συγκεκνημένος, ὠρθοῦτο καὶ ἐπεδείκνυεν εἰς τὸ πλῆθος τὴν κουλούραν, ἐν ἐξάλω * ἀποθεώσει.

"Ἡ νίκη ἑνὸς ἀλόγου δὲν θεωρεῖται μικρὸν κατόρθωμα μετὰ τῶν χωρικῶν. Ὁ νικητὴς τιμᾶ ὄχι μόνον τὸν ἑαυτόν του, ἀλλὰ καὶ τὸν κύριόν του, ἀκόμη καὶ τὸν τόπον, ἀπὸ τὸν ὅποιον κατάγεται...

"Ἡ νίκη του, διὰ τῶν μυρίων στομάτων τῶν παρατυχόντων θεατῶν, διασπείρεται εἰς τὰ πέριξ χωρία ὡς μέγα γεγονός. Οἱ συναντώμενοι καρολόγοι μεταδίδουν τὸ ὄνομα, τὸ χρῶμα καὶ ἐν γένει τὰ χαρακτηριστικά του, αὐξάνει δὲ τὴν τιμὴν του εἰς ἐνδεχομένην πώλησιν, ὡς ἐν ἀπὸ τὰ καλύτερα προσόντα του. Οἱ χωρικοὶ εἰς τὰ χωρία των, διὰ τὴν ἔλλειψιν καθημερινῶν νέων, ἐπὶ ἐβδομάδας, ἐπὶ μῆνα ὄλον, συζητοῦν μὲ ἐνδιαφέρον τὰ προσόντα αὐτοῦ καὶ τὰς ἀφορμὰς διὰ τὰς ὁποίας οἱ ἄλλοι ὑστέρησαν. Διὰ τοῦτο τώρα οἱ συγχωριανοὶ του ἐτράπησαν εἰς θορυβώδη διαδήλωσιν ὑπὲρ τοῦ Γεωργίου καὶ τοῦ ἀλόγου του...

« *Λυγροὴ* »

Ἄνδρας Καρκαβίτσας

X Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΣΚΟΠΙΣΜΟΥ

Κατά τὸ 1899 ἡ Ἀγγλία ἐπολέμει κατὰ τῶν Μπόερς τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς.

Οἱ Μπόερς ἠπέλουν τὴν πολιτείαν Μαϊήφκιν, τὴν ὁποίαν περιεκύκλωσαν αἰφνιδίως διὰ σημαντικῶν δυνάμεων στρατοῦ. Ὁ διοικητὴς τῆς πόλεως, Ἄγγλος Συνταγματάρχης Βαϊδεν Πάουελ, εὐρέθη εἰς δυσχερῆ θέσιν. Δὲν εἶχε ν' ἀντιτάξῃ κατὰ τῶν πολιορκητῶν, εἰμὴ μόνον 700 Ἄγγλους στρατιώτας καὶ ἐπὶ πλέον περὶ τοὺς 300 ἰθαγενεῖς ἐθελοντὰς, ἀγυμνάστους καὶ ἐντελῶς ἀπείρους περὶ τὴν χρῆσιν τῶν ὄπλων.

Οἱ πολιορκηταὶ ἐπίεζον δεινῶς τὴν πόλιν, ὁ δὲ θάνατος καὶ οἱ τραυματισμοὶ ἠρᾶωνον ἐπικινδύνως τὰς τάξεις τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς Μαϊήφκιν.

Ὁ διοικητὴς Πάουελ, ἐν μέσῳ τῆς μεγάλης ἀνησυχίας του διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς πόλεως καὶ τὴν τύχην τῶν ὀκτακισχιλίων γυναικοπαίδων αὐτῆς, ἐσκέφθη νὰ ἐξοικονομήσῃ τὰ πράγματα ἐκ τῶν ἐνότων.

Εἶχε τὴν εὐτυχῆ ἔμπνευσιν νὰ χρησιμοποίησῃ, κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην ὥραν, τὰ παιδιά τῆς πόλεως εἰς βοηθητικὰς ἐργασίας καὶ ν' ἀνακουφίσῃ οὕτω τοὺς καταπεπονημένους ὑπερασπιστὰς τῆς πόλεως.

Ἀνέθηκε λοιπὸν εἰς τὸν ἀρχαιότερον ἀξιωματικόν του, τὸν λόρδον Ἐδουάρδον Σέσιλ — τὸν μετέπειτα θερμὸν θιασώτην τοῦ θεσμοῦ «τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν» — νὰ συγκεντρώσῃ τὰ παιδιά τῆς πόλεως καὶ νὰ τὰ ἐνδύσῃ στρατιωτικῶς πως, νὰ τὰ συντάξῃ καὶ νὰ τὰ χρησιμοποίησῃ.

Τὰ ἀποτελέσματα ὑπερέβησαν πᾶσαν πρόβλεψιν.

“Οἱ αἱ βοηθητικαὶ ὑπηρεσίαι ἐγίνοντο ἀπὸ τὸ νεαρὸν σῶμα τῶν μικροσκοπικῶν στρατιωτῶν. Μεταβίβασις διαταγῶν, ταχυδρομικὴ ὑπηρεσία, ἐπίδεξις τραυμάτων, μεταφορὰ τραυματιῶν, νυκτεριναὶ περίπολοι καὶ πᾶσα βοηθητικὴ ὑπηρεσία ἐξετελεῖτο ἀπὸ τὸ πρωτότυπον σῶμα.

Οἱ γενναῖοι ὑπερασπισταὶ τῆς Μαίηφκιν, ἀπερίσπαστοι ἀπὸ τὰς ὑπηρεσίας τοῦ εἴδους τούτου — αἱ ὁποῖαι εἶναι ὄντως ἀπαραίτητοι, ἀλλ’ ἀπορροφοῦν μέγα μέρος τῶν κυρίων στρατιωτικῶν δυνάμεων — ἀφωσιώθησαν εἰς τὸν κύριον προορισμὸν τῶν. Ἡ ἥρωικὴ ἄμυνά τῶν ἔσωσε τὴν πόλιν καὶ οἱ ἐπίσης γενναῖοι Μπόερς ἔλυσαν τὴν πολιορκίαν καὶ ὑπεχώρησαν.

Αἱ ὑπηρεσίαι τοῦ νεαροῦ στρατιωτικοῦ σώματος καὶ ἰδίως ἡ αὐταπάρνησις καὶ ἡ πίστις, μὲ τὴν ὁποίαν τοῦτο ἐξεπλήρωσε τὰ ἔργα του, ἐξετιμῆθησαν δεόντως. Ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἐκόσμησε τὸ στήθος ἐκάστου Προσκόπου μὲ τιμητικὸν μετάλλιον.

Ἀπὸ τὸ περιστατικὸν τοῦτο ἐνεπνεύσθη ὁ Πάουελ ὀλόκληρον σύστημα ἀγωγῆς, τὸ ὁποῖον ἀνέπτυξεν εἰς εἰδικὰ βιβλία.

Ἡ ἐνεργητικότης, ἡ πειθαρχία, ἡ ἀγάπη τοῦ ὑπαίθρου, ἡ ὑγιεινὴ δίαιτα, ἡ ἀπόκτησις πρακτικῶν γνώσεων, ἡ φιλαλληλία, ἡ μεγαλοφροσύνη, ἡ αὐτοθυσία, ὁ ἀλτρουϊσμός, τὰ ὁποῖα πάντα ἐπιδιώκει ν’ ἀναπτύξῃ ὁ Προσκοπισμός, εἶναι ἀρεταὶ ὕψισται.

Ἡ ἐπιτυχία τοῦ θεσμοῦ τοῦ Προσκοπισμοῦ ὑπῆρξε καταπληκτικὴ. Πλέον τῶν 700.000 ὑπελογίζοντο προπολεμικῶς οἱ Πρόσκοποι ὅλου τοῦ κόσμου.

Καὶ εἰς τὴν Πατρίδα μας ἐπεξετάθη ὁ θεσμός ἀπὸ τοῦ 1910 μὲ θαυμάσια ἀποτελέσματα¹· ἐσχάτως δὲ ἤρχισαν νὰ συνιστῶνται καὶ ἀνάλογα σώματα Ἑλληνίδων προσκόπων καὶ ὀδηγῶν. Ἦδη ὁ προσκοπισμός, τοῦ ὁποῖου Ὑπατος ἀρχηγὸς εἶναι ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς Παῦλος Α΄, λαμβάνει καθ’ ἡμέραν ἀξιοπρόσεκτον ὄθησιν πρὸς τὸ καλύτερον.

Χ. Δημητρακόπουλος

1. Ἡ πρώτη ὁμάς ἐσχηματίσθη ἐν Ἀθήναις τὸν Μάρτιον τοῦ 1910 ὑπὸ τοῦ γυμναστοῦ Α. Λευκαδίτη.

Ο ΠΡΟΣΚΟΠΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Βοηθὸς τοῦ πνιγομένου.

“Ελα, Ἀλέξανδρε, νὰ παίξης μαζί μας· τοῦ ἐφώναξαν μερικοί συμμαθηταὶ του κατὰ τὴν ὥραν τῆς ψυχαγωγίας.

— Εἴμεθα πέντε καὶ μᾶς χρειάζεται ὁ ἕκτος νὰ παίξωμε «τὰ σκλαβάκια»· τί ἔχει νὰ γίνη σήμερα! προσέθεσεν ὁ Πέτρος Θεοφιλίτης, ὁ ὁποῖος ἠγάπα τὰ παιγνίδια περισσότερο ἀπὸ τὰ μαθήματα καὶ τὰ γλυκίσματα ἀκόμη.

— “Ὅχι, ἀπήντησεν ὁ Ἀλέξανδρος· ἐδανείσθην ἀπὸ τὸ γραφεῖον τῆς οἰκίας μου τῶν προσκόπων ἓν βιβλίον ὑγιεινῆς καὶ πρέπει νὰ τὸ ἀναγνώσω ἐγκαίρως, διὰ νὰ τὸ ἐπιστρέψω.

— “ὦ! Τὸ ἤξερα ἐγώ! Εἶσαι «Ξυλόσοφος» πρόσκοπος καὶ δὲν μᾶς καταδέχεσαι! εἶπεν ὁ Θεοφιλίτης καὶ ἔκαμεν ἓνα μορφασμὸν περιφρονησεως καὶ ἀγανακτήσεως.

Ἡ γενναιοφροσύνη τοῦ προσκόπου δὲν ἐπέτρεπεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον ν’ ἀπαντήσῃ οὔτε εἰς τὴν δηκτικὴν εἰρωνίαν τοῦ συμμαθητοῦ του, οὔτε εἰς τὸν ὑβριστικὸν μορφασμὸν του. Πικραμένος διὰ τὴν ἄδικον ἐπίθεσιν ἀπεκρίθη ξηρῶς:

— Πρέπει νὰ τὸ τελειώσω πρῶτα· ἔπειτα θὰ παίξω καὶ ἐγὼ μαζί σας.

— Μᾶς ὑποχρέωσες, «κ. Ξυλόσοφε!..».

Ὁ Ἀλέξανδρος, ἀφοῦ ἔμεινε μόνος, ἐκάθισεν εἰς μίαν ἄκραν τῆς ἀμανδρώτου ἀπεράντου αὐλῆς τοῦ σχολείου καὶ ἤρχισε ν’ ἀναγνώσῃ με προσοχὴν τὴν συνέχειαν τοῦ βιβλίου. Ἡ ἀνάγνωσις τὸν ἀπερρόφησεν ἐντὸς ὀλίγου τόσον ὥστε, ἐνῶ γύρω του ἐβασίλευεν ἡ μεγαλυτέρα θορυβώδης χαρὰ, αὐτὸς δὲν ἤκουεν οὔτε τὰς φωνάς, οὔτε τὰ γέλια τῶν συμμαθητῶν του, ὡς ἐὰν ἐπεκράτει ἀπόλυτος ἡσυχία.

... Ἡ Ὑγιεινὴ—ἀνεγίνωσκεν—εἶναι μία ἐπιστήμη τόσον πολυτιμος. Μὲ αὐτὴν οἱ ἄνθρωποι δύνανται νὰ διατηρήσουν τὸ πρῶτον ἀγαθόν, τὴν ὑγείαν. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος γνωρίζει, δύναται νὰ φανῇ χρήσιμος καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους· δύναται καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν τῶν νὰ σώσῃ...

Ὁ Ἀλέξανδρος, ἀφοῦ ἐτελείωσε τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ κεφα-

λαίου, ηγέρθη και διηυθύνετο πρὸς τοὺς συμμαθητάς του. Ἐβάδιζε μὲ τὴν κεφαλὴν ὑψηλά, εὐχαριστημένος δι' ὅσα ἔμαθε, καὶ ἀνέπνεε μὲ ἐλεύθερον στήθος τὸν καθαρὸν ἀέρα τῆς ἐξοχῆς. Ἐξαφνα τὰς φωνὰς τῆς χαρᾶς τῶν μαθητῶν διεδέχθησαν φωναὶ ἀγωνίας. Ἐτρεξε τώρα ταχύς· εὗρεν ὄλους τοὺς συμμαθητάς του κατατρομαγμένους νὰ παρατηροῦν εἰς τὸν μικρὸν ποταμὸν, ποὺ ἐκύλιε τὰ νερά του ὄχι μακρὰν τοῦ σχολείου.

— Πέτρο, καημένε Πέτρο! ἐφώναζον οἱ μαθηταί, χωρὶς νὰ τολμοῦν νὰ τελειώσουν τὴν σκέψιν των.

— Τί τρέχει; Τί σὰς συμβαίνει; Ἠρώτησε τραυλίζων ὁ Ἀλέξανδρος.

— Νά, ἐπνίγη ὁ Πέτρος Θεοφιλίτσης! ἀπήντησε μὲ δισταγμὸν κάποιος μαθητής.

Εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, πλησίον τοῦ σχολείου, τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ ἦτο πολὺ βαθύ. Ὁ Θεοφιλίτσης ἔσκυψεν εἰς τὴν ὄχθην νὰ κόψη ἓν σπάνιον ὠραῖον ἄνθος, ποὺ ἦτο φυτρωμένον ἐκεῖ, ἔχασε τὴν ἰσορροπίαν του καὶ εὐρέθη εἰς τὸν ποταμὸν· ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐγνώριζε νὰ κολυμβῆ, ταχέως ἐχάθη μέσα εἰς τὰ νερά.

Ὁ Πέτρος Θεοφιλίτσης ἦτο εἰς πολὺ ζωηρὸς μαθητής, ἀλλὰ ἐπιμελής καὶ πρὸς ὄλους τοὺς συμμαθητάς του ἐφέρετο μὲ εὐγένειαν· ἐν τούτοις ἐν μαῦρον νέφος ἐσκίαζε τὴν κατὰ τὰ ἄλλα καλὴν διαγωγὴν του. Ἐδείκνυεν ἀνεξήγητον ἐχθρότητα πρὸς τὸν πρόσκοπον Ἀλέξανδρον· δὲν ἄφινεν εὐκαιρίαν νὰ μὴ ἐκχύσῃ ἐναντίον του τὸ δηλητήριον τῆς γλώσσης του. Ἄς ἀφήσωμεν τὰς ἄλλας συνεχεῖς ὕβρεις του καὶ τὰ πειράγματα καὶ ἄς ἐνθυμηθῶμεν τὴν τελευταίαν εἰρωνίαν του καὶ τὸν ὕβριστικὸν μορφασμὸν του πρὸς τὸν ἀτυχῆ Ἀλέξανδρον, ποὺ εἶδομεν μόνοι μας, διὰ νὰ χαρακτηρίσωμεν τὴν ἄδικον συμπεριφορὰν του.

Ματαίως ὁ γέρον διδάσκαλος μὲ νουθεσίας καὶ μὲ τιμωρίας ἀκόμη προσεπάθησε νὰ τὸν διορθώσῃ. Ἦτο ἀδύνατον· μετὰ μικρὰν ἀνάπαυλαν πάλιν τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια. Φαίνεται ὅτι τὸν ἠνώχλει ἡ μεγάλη φιλομάθεια τοῦ προσκόπου καὶ τὸ γενναῖον του φρόνημα. Καὶ ὅμως τὰ δύο αὐτὰ προτερήματα τοῦ Ἀλεξάνδρου πόσον ἦσαν ἄξια προσοχῆς.

Ὁ Ἀλέξανδρος, ἐνῶ ἔναυλοι * ἦσαν οἱ πικροὶ λόγοι τοῦ Πέτρου, τὰ ἐλησμόνησεν ὅλα· μόνον ἡ σωτηρία τοῦ Θεοφιλίτου ἀπησχόλει τὸν νοῦν του. Εὐτυχῶς ἐγνώριζεν ὡς πρόσκοπος νὰ

κολυμβᾷ καλῶς. Ἐπέταξε λοιπὸν τὸ σακκάκι του καὶ ἐρρίφθη εἰς τὸν ποταμὸν· ἐκολύμβησεν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, διέκρινε κάτω εἰς τὴν ἄμμον τὸ σῶμα τοῦ Πέτρου, τὸν ἔπιασε μὲ τὴν μίαν χεῖρα ἀπὸ τὴν ζώνην, καὶ κολυμβῶν μετὰ κόπου μὲ τὴν ἄλλην κατῶρ-

θωσε νά επανέλθη εἰς τὴν ὄχθην· τὸν ἀνέβασεν ἔπειτα ἐπάνω, ὅπου καὶ τὸν ἐτοποθέτησεν εἰς τὸ γυμνὸν ἔδαφος.

“Ὅλοι ἔτρεξαν γύρω ἀπὸ τὸν Θεοφιλίτην· πρῶτος ἦλθε καὶ ὁ γέρων διδάσκαλος, ὁ ὁποῖος ἔσπευσεν ἀπὸ τὸν μικρὸν λόφον, ὅπου εἶχεν ἀνεβῆ διὰ νά παρακολουθήσῃ καὶ τοὺς ἐκεῖ παίζοντες μαθητάς. Ἄλλὰ ὁ Πέτρος οὔτε ἐκινεῖτο οὔτε ἀνέπνεε πλέον.

Πέθανε! Εἶπεν εἰς μαθητῆς· νά εἰδοποιήσωμε τοὺς γοεῖς του.

— Εἶναι λάθος· λέγει ὁ γέρων διδάσκαλος. Πρέπει νά περιποιηθῶμεν τὸν καημένον τὸν Πέτρον, ἴσως δὲν εἶναι ἀποθαμένος. Τρέξε ἐσύ, Ἀγησίλαε, νά εἰδοποιήσῃς τὸν ἰατρόν, καὶ σύ, Θεοδωράκη τοὺς γονεῖς του.

Καὶ μὲ τὴν τελευταίαν λέξιν ἔσκυψε νά προσφέρῃ τὴν βοήθειάν του εἰς τὸν δυστυχή μαθητὴν.

Περίθαλψις τοῦ πνιγμένου.

“Ὁ Ἀλέξανδρος οὔτε τώρα ἐνεθυμήθη τὴν διαγωγὴν τοῦ Θεοφιλίτη· εἰς τὸν νοῦν του ἐκυριάρχει ἤδη ἀπολύτως μία μόνον ἄλλη ἰδέα, πῶς νά σώσῃ τὸν πνιγμένον. Ἡ ἀπελπιστικὴ κατάστασις τοῦ Πέτρου δὲν τὸν ἔκαμε νά χάσῃ τὰς ἐλπίδας καὶ τὸ θάρρος του. Τουναντίον ἡ ψυχραιμία τοῦ γέροντος διδασκάλου τῶν καὶ ἡ συναίσθησις ὅτι ἐκινδύνευεν ἡ ζωὴ ἐνὸς συμμαθητοῦ του, ἐνὸς ἀνθρώπου τέλος πάντων, ἔστω καὶ ἐχθροῦ του, τοῦ ἔδωκαν νέαν δύναμιν.

Ἄνεκάλεσεν εἰς τὴν μνήμην του ὅ,τι εἶχεν ἀναγνώσει σχετικῶς εἰς τὸ πολῦτιμον βιβλίον τῆς Ὑγιεινῆς, ὅ,τι εἶχε διδαχθῆ ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸν τῆς ομάδος του καὶ ὅ,τι εἶχεν ἴδει εἰς παρόμοιον δυστύχημα τὸ περασμένον θέρος εἰς τὴν κατασκήνωσιν τῶν προσκόπων.

— Κύριε, εἶπεν εἰς τὸν διδάσκαλον, σὰς παρακαλῶ, σηκωθῆτε σεῖς καὶ ἀφήσετε ἐμὲ νά κάνω σὰν πρόσκοπος τὸ χρέος μου· ἕως ὅτου ἔρθῃ ὁ γιατρός, ἐγὼ θὰ ἐφαρμόσω ὅ,τι παραγγέλλει ἡ Ὑγιεινή.

“Ὁ γέρων διδάσκαλος γνωρίζων τὴν εὐφυΐαν τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὰς γνώσεις καὶ τὴν ἰκανότητά του τὸ ἐπέτρεψεν.

“Ὁ Ἀλέξανδρος ἤρχισεν ἀμέσως σύντονον ἰατρικὴν περί-

θαλπιν. Πρῶτον ἔβαλε τὸν πνιγμένον μὲ τὴν κεφαλὴν ὀλίγον πρὸς τὰ κάτω, διὰ νὰ κενωθῆ ὁ στόμαχος ἀπὸ τὸ ὕδωρ. Ἀντικατέστησε τὰ βρεγμένα ροῦχα μὲ στεγνά καὶ ζεστά καὶ πότε ἐθέρμαινε τὸ παγωμένον σῶμα μὲ ἐντριβάς, πότε μετεχειρίζετο τὸν ἕνα τρόπον καὶ πότε τὸν ἄλλον, διὰ νὰ προκαλέσῃ τὴν ἀναπνοὴν τοῦ πνιγμένου. Εἰς μᾶτην ὁ Θεοφιλίτης παρέμενε ἀκίνητος καὶ παγωμένος. Οἱ ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες, οἱ ὅποιοι εἶχον ἐν τῷ μεταξύ προστρέξει, καὶ οἱ μαθηταὶ ἐκίνουν μὲ δισταγμὸν τὴν κεφαλὴν.

— Ἐμεινε πολλὴν ὥραν εἰς τὸ νερόν· ἔλεγον. Εἶναι χαμένος, ἄδικος κόπος!

Ἀδιάφορον! Ἀπήντησεν ὁ πρόσκοπος. Ἐπανεφέραν εἰς τὴν ζωὴν πρόσωπα, τὰ ὅποια παρέμειναν εἰς τὸ νερόν μίαν καὶ πλεον ὥραν. Ὡ, δὲν ἀποθαρρύνομαι!

— Εὔγε παιδί μου! Εἶπεν ὁ γέρον διδάσκαλος. Ὁ ἄνθρωπος δὲν πρέπει νὰ χάσῃ ποτὲ τὸ θάρρος του.

Ἡ ὥρα παρήρχετο καὶ ὁ ἰατρός δὲν ἐφαίνετο. Ἐν τούτοις ὁ Ἀλέξανδρος ἐξηκολούθει τὰς περιποιήσεις του ἀλλάσων κάθε τόσο τρόπον θεραπείας. Ὁ γέρον διδάσκαλος μὲ καταφανῆ συγκίνησιν παρηκολούθει τὴν ἀγωνιώδη προσπάθειαν τοῦ νεαροῦ προσκόπου· οἱ γονεῖς τοῦ Πέτρου, οἱ ὅποιοι πρὸ ἀρκετοῦ χρόνου εἶχον φθάσει, μόλις καὶ μετὰ βίας συνεκράτουν τοὺς λυγμούς των.

Ὁ πρόσκοπος μὲ τὰ δάκρυα τώρα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, διότι αἱ ἐλπίδες του ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐξησθένουν, ἐσυνέχιζε τὸ ἐπίμοχθον* ἔργον του. Ἐνεθυμεῖτο, ὅτι εἶχε ἀναγνώσει, ὅτι πνιγμένοι ἐπανῆλθον εἰς τὴν ζωὴν μετὰ φροντίδας ἕξ ὠρῶν, εἰς τὸ φαινόμενον μάλιστα ἀνωφελεῖς, καὶ αὐτὸ τοῦ ἔδιδε τὸ ὕστατον θάρρος.

Τέλος μετὰ μακρὰς προσπάθειας, ὅταν ἐπλησίαζε τὸ στόμα του εἰς τὸ στόμα τοῦ ὑβριστοῦ του, διὰ νὰ φυσήσῃ ἐκεῖ μέσα ὀλίγον ἀέρα νὰ προκαλέσῃ ἀναπνοὴν, ἤσθάνθη μίαν ἐλαφρὰν πνοὴν νὰ ἀπαντᾷ εἰς τὴν ἰδικὴν του. Εἶς ἐλαφρὸς παλμὸς ἀνετάρασε τὸ στήθος τοῦ δυστυχοῦς παιδιοῦ.

— Ζῆ! Ἐφώνησεν ἕξαλλος* ἀπὸ χαρὰν ὁ Ἀλέξανδρος. Πέτρο! Πέτρο! Καὶ τὸν ἐφίλησε τρυφερῶς εἰς τὸ μέτωπον.

— Παιδί μου, νά ζήσης καί νά προκόψης! Ἠκούσθη συγχρόνως ἀπό τά δύο στόματα τῶν γονέων, ἐνῶ τέσσαρες χεῖρες ἐξετείνοντο εἰς ἐναγκαλισμόν τοῦ προσκόπου, καί ἄλλαι δύο τοῦ γέροντος διδασκάλου.

— Δώστε μου γρήγορα ἓνα ζεστό, πολὺ ζεστό, ποτό! εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος.

Τοῦ ἔφεραν ἐν κύπελλον τεῖου· ἔχυσε μὲ προσοχὴν κατ' ἀραιὰ διαστήματα ἀπὸ μίαν μικρὴν κουταλιὰν εἰς τὸ στόμα τοῦ Πέτρου. Ὁ νεαρὸς πνιγμένος ἀνεζωογονήθη. Ἦνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς, ἀνεστέναξε βαθέως καί παρετήρησε τὸν Ἀλέξανδρον. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον συνήρχετο. Δάκρυα ἤρχισαν νά βρέχουν τὸ πρόσωπόν του. Πικρὰ δάκρυα μετανοίας! Θερμὰ δάκρυα συγγνώμης.

Ὁ γιατρός, ὁ γιατρός! Ἐφώναξαν ἑξαφνα γύρω ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρον.

Ὁ ἰατρὸς ἔλειπεν εἰς γειτονικὸν χωρίον, διὰ νά ἐπισκεφθῆ ἓνα ἀσθενῆ του, ὅπου καί τὸν ἀνεζήτησαν. Ἔσπευσε λοιπὸν νά ἐπανέλθῃ, διὰ νά σώσῃ τὸν Θεοφιλίτην. Τὸν ἐξήτησεν ἀμέσως καί τὸν εὔρε πολὺ καλά. Παρεκάλεσεν ἔπειτα νά τοῦ διηγηθοῦν τί συνέβη. Ἀφοῦ ἤκουσεν ὅλας τὰς λεπτομερείας, ἔλαβε τὴν χεῖρα τοῦ προσκόπου καί τὴν ἔσφιξε τρυφερώτατα.

— Παιδί μου, τοῦ εἶπεν, ἔσωσες τὴν ζωὴν τοῦ συμμαθητοῦ σου. Ἐγὼ ἦλθα πολὺ ἀργά, ἀλλὰ σὺ ἔκαμες, ὅ,τι θὰ ἔκαμνα καί ἐγὼ ὁ ἴδιος. Σὲ συγχαίρω...

— Καί αὐτὸς ὁ συμμαθητὴς του ἦτο ὑβριστὴς του, ἦτο ἐχθρὸς του! εἶπεν ὁ γέρον διδάσκαλος, κατάπληκτος ἀπὸ θαυμασμόν διὰ τὴν ἑξοχὸν συμπεριφορὰν τοῦ Ἀλεξάνδρου.

— Ἄ, αὐτό, εἶπεν ὁ ἰατρὸς, εἶναι ἀκόμη γενναιότερον· φαίνεται ὅτι ὁ πρόσκοπός μας εἶναι ἀνώτερος ἄνθρωπος, πολὺ ἀνώτερος ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἄλλους! Καί ἔσκυψε καί ἐφίλησε τὸν μικρόν.

— Εὔγε, παιδί μου!

Δυὸ διαμαντάκια ἐκύλησαν ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ Ἀλεξάνδρου. Προσπαθεῖ νά τὰ κρύψῃ μὲ τὸ χαμόγελον, λέγων:

— Δὲν ἔκαμα καί σπουδαῖα πράγματα, διὰ νά ἀξίζω τόσους ἐπαίνους. Ἀπλῶς ἔκανα τὸ καθήκον μου!

N. A. Κοντόπουλος

ΤΑ ΜΙΚΡΑ ΦΕΡΝΟΥΝ ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ

Μικρά μικρά κουκιά τῆς ἄμμου,
μικρὲς νεροῦ σταλαγματιές,
κάμνουν τὴ γῆ μας ἐδῶ χάμου
μὲ τόσες θάλασσες πλατιές.

Μικρὴ μικρὴ λογιέται μόνο
κάθε στιγμή προσωρινή,
μὰ τὸν αἰώνιο τὸ χρόνο
στιγμές τὸν κάνουν νὰ γενῆ.

Μικρὴ μικρὴ κάθε ἀδικία
καὶ σφάλμα καὶ πάρακοή,
μ' αὐτὰ γεννοῦν τὴν ἁμαρτία
καὶ κάμνουν κόλαση τὴ γῆ.

Μικρὴ μικρὴ κι ἡ καλωσύνη
κι ἡ ἀρετὴ τοῦ καθενός,
κάμνουν τὸν κόσμο αὐτὸ νὰ γίνῃ
παράδεισος ἀληθινός.

« Διάπλασις τῶν Παίδων » 1899

Γ. Βιζυηρός

ΟΙ ΧΩΡΙΑΝΟΙ

“Όλοι μας γνωρίζομαστε από ανήλικα παιδιά
μὲ τὸ μικρὸ του τ’ ὄνομα ἕνας τὸν ἄλλο κράζει,
στὰ μυστικά μας δὲ μπορεῖ νὰ βάλωμε κλειδιά,
ξέρει καθένας στ’ ἄλλουνοῦ τὰ μάτια νὰ διαβάζη.

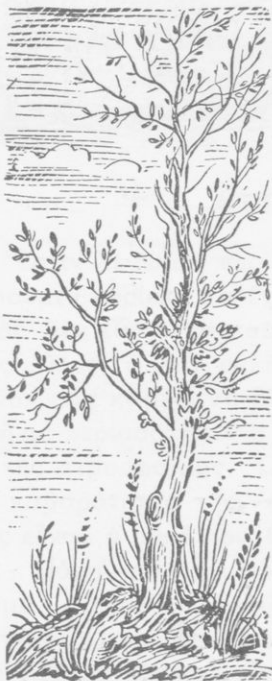
Σὰν ὅπως τὰ τρεχούμενα μοιράζομε νερὰ
καὶ τὰ σπαρτὰ ποτίζομε καθεὶς μὲ τὴν ἀράδα,
ἔτσι τὶς μοιραζόμαστε καὶ θλίψη καὶ χαρὰ,
γιὰ βρέχει σ’ ὄλο τὸ χωριό, γιὰ σ’ ὄλο εἶναι λιακάδα.

Γάμος; Ἀστράφτει ἀπὸ χαρὰ καὶ γέλιο τὸ χωριό
κι ἀντιλαλεῖ τὸ νυφικὸ τραγούδι πέρα ὡς πέρα.
Θάνατος; “Όλοι θλιβεροί, κι ἀπ’ τὸ καμπαναριὸ
κατάμαυρο ἢ καμπάνα μας τὸν βάφει τὸν ἀέρα.

Διάπλατα τὶς ἐξώπορτες ἢ καλωσύνη ἀνοῖ
καὶ στὸ παλάτι τοῦ τρανοῦ καὶ στοῦ φτωχοῦ τὴν τρούπα
κι ὅποιος περάση κι ὅποιος μπῆ, γιορτῆ, καθημερινή,
θὰ βρῆ στρωμένο καναπέ, θὰ βρῆ γλυκὸ στὴν κούπα.

Χώρα ἀπ’ τὶς ἔγνοιες τῆς ζωῆς, τοὺς χάρους τοὺς πικροὺς,
μὲς στὶς καρδιές μας ἔχομε παντοτινὸν Ἀπρίλη,
κι ὅσες τσουκνίδες βγαίνουνε μονάχες στοὺς ἀγροὺς
ἐκεῖ ξεμοναχιάζονται πνιχτὲς στὸ χαμομήλι...

Ε΄.
ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΝ ΑΥΤΗ, ΖΩΗΝ

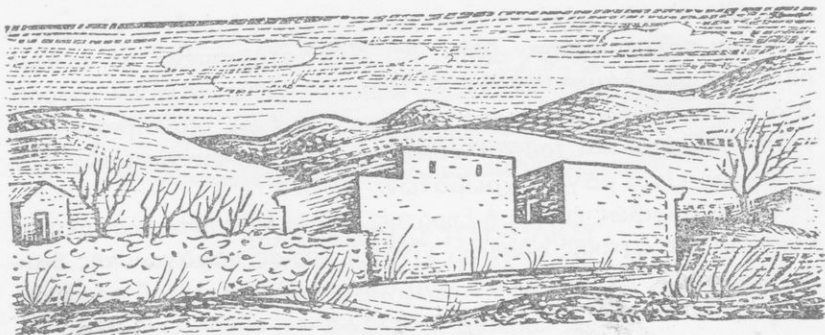
Στή γαλανή πατρίδα μου ἔχει εὐωδιά καὶ χάρη
τὸ ταπεινότερο δέντρο, τὸ πρὸ φτωχὸ χοιτᾶρι.

Γ. Δροσίνης

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΑΝΑΡΤΗΣΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ
ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ
ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

† Ο ΑΤΤΙΚΟΣ ΟΥΡΑΝΟΣ

“Όταν λέγουμε περί ενός τόπου ότι έχει ώραϊον οὐρανόν, έννοοῦμεν κυρίως ότι έχει ώραϊαν ἀτμόσφαιραν. Μήπως ὁ οὐρανὸς δὲν εἶναι παντοῦ ὁ ἴδιος ; Ἡ ἴδια ἄπειρος ἔκτασις, ὁ ἴδιος ἥλιος, ἡ ἴδια σελήνη, οἱ ἴδιοι ἀστέρες ; Ἄλλ’ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μᾶς κάμνει νὰ βλέπωμεν κατὰ τόπους διαφορετικὰ, δηλαδὴ μὲ περισσοτέραν ἢ ὀλιγωτέραν λαμπρότητα, εἶναι ἡ ποιότης τῆς ἀτμοσφαίρας. Ὡς τῆς διαυγείας, ὡς τῆς λεπτότητος, ὡς τῆς καθαρότητος τῆς Ἀθηναϊκῆς ἀτμοσφαίρας ! Πόσον λαμπρὸς εἶναι ὁ οὐράνιος θόλος, τὸν ὁποῖον σχηματίζει ἄνωθέν μας ; Πόσον γλυκὺ, πόσον ὄνειρῶδες εἶναι τὸ κυανοῦν τοῦ χρώμα ! Μὲ ποῖαν μεγαλοπρέπειαν λάμπει ἐπ’ αὐτοῦ ὁ ἥλιος ! Μὲ ποῖαν ἰλαρότητα ἐκτοξεύει τὰς μελιχράς τῆς ἀκτίνας ἡ σελήνη ! Πόσον ζωηρὰ εἶναι ἡ μαρμαρυγὴ τῶν ἀστέρων ! Ἀλλὰ καὶ τὰ γήινα ἀντικείμενα πόσον ἐξωραϊζονται διὰ τῆς λαμπρᾶς ταύτης ἀτμοσφαίρας !

Πόσον δὲ φαίνονται ὅλα καθαρὰ, εὐκρινῆ, ώραϊα, ἀρμονικὰ, φωτεινὰ, ἐορτάσιμα ! Ποῖαν χάριν ἔχουν αἱ καμπύλαι τῶν βουνῶν, αἱ διαγραφόμεναι ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος ! Πόσον ώραϊα καὶ ποικίλα εἶναι τὰ χρώματα ποῦ ἐνδύεται κάθε πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον λούει ἡ μάγος αὐτῆ ἀτμόσφαιρα ! Ἰδέτε τὸν τραχὺν καὶ γυμνὸν ἐκεῖνον τοῖχον· ἰδέτε τὸν πετρώδη καὶ ἄμορφον ἐκεῖνον λοφίσκον· ἰδέτε τὸ χέρσον καὶ κονιορτώδες αὐτὸ τεμάχιον τοῦ ἐδάφους· ἰδέτε τὸ ἰσχνὸν καὶ ἀσθενικὸν αὐτὸ δενδρύλλιον. Πῶς ἐξιδανικεῦνται ὅλα τὰ ἄψυχα καὶ ἔμψυχα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σας!

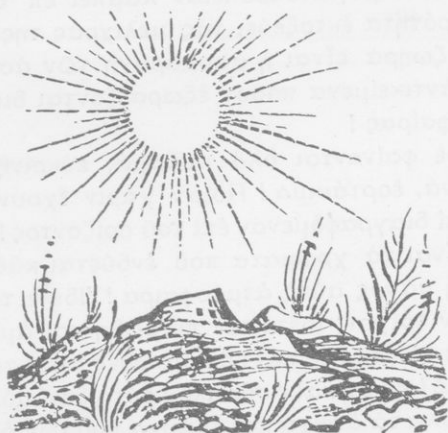
Εἰς τὸ φῶς αὐτὸ τὸ λαμπρὸν, νομίζετε ὅτι εἶναι πλασμένα ἀπὸ τὴν πολυτιμωτέραν ὕλην, ὅτι εἶναι στολισμένα μὲ σαπφείρους καὶ μὲ ἀδάμαντας, ὅτι εἶναι σκεπασμένα μὲ κόνιν χρυσοῦ. Διὰ τοῦτο εἶναι ἀπερίγραπτος ἡ μαγεία ἐνὸς οἴουδηποτε ἀθηναϊκοῦ τοπίου, καὶ τοῦ ἀπλουστέρου, ὑπὸ ἔποψιν γραμμῶν, διότι κυρίως εἶναι μαγεία χρωμάτων.

Καὶ ἀκριβῶς ἐκεῖνη ἡ ξηρότης, τὴν ὁποῖαν ἐθεωρήσαμεν ὡς ἔλλειψιν τῆς ἀττικῆς φύσεως, εἶναι ὁ κύριος παράγων τῆς θαυμασίας αὐτῆς ἀτμοσφαιρας, τοῦ ἀπαραμίλλου αὐτοῦ οὐρανοῦ, ὅμοιον τοῦ ὁποῖου δὲν θ' ἀπαντήση κανεὶς εὐκόλα εἰς ἄλλο μέρος τοῦ κόσμου· ἴδου ὄλον τὸ θέλγητρον, ὄλη ἡ γοητεία τῆς ἀθηναϊκῆς φύσεως. "Ἄν τὸ ἔδαφος τῶν Ἀθηνῶν ἦτο διαφοροτικόν, ἂν εἶχε ἄφθονα νερά καὶ ἄφθονον φυτεῖαν, ἡ ἀτμόσφαιρα δὲν θὰ ἦτο τόσον ὠραία. Τότε οἱ ἀτμοὶ θὰ τῆς ὀλιγότευαν τὴν διαφάνειαν καὶ τὴν καθαρότητα, καὶ θὰ ἦτο μία ἀτμόσφαιρα μᾶλλον ὑγρὰ καὶ ὀμιχλώδης, καὶ οὔτε ὁ ἥλιος θ' ἀκτινοβολοῦσε δι' αὐτῆς μὲ τόσον μαγείαν, οὔτε τὸ κυανοῦν τοῦ οὐρανοῦ θὰ ἦτο τόσον γλυκύ, οὔτε τόσον λαμπρῶς ἐξωραΐσμένη ἡ ὄψις τῆς Ἀττικῆς γῆς.

Ἡ ἀθηναϊκὴ φύσις γύρω μας θὰ ἀπέκτα ἄλλας καλλονάς, ἀλλὰ θὰ ἔχανε τὸν ὠραῖον αὐτὸν χρωματισμόν, τὸν ὁποῖον θαυμάζομεν σήμερον, εἰς πᾶσαν ὥραν τοῦ ἔτους, εἰς πᾶσαν ὥραν τῆς ἡμέρας καὶ νυκτός.

« Διάπλασις τῶν Παίδων » 1899

Γρηγ. Ξενοπούλος

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

“Ηλιε, καλὲ πατέρα, βασιλιά,
πού μέσ’ ἀπ’ τὸν ἀπέραντο αἰθέρα
στέλνεις στὴ γῆ χρυσόφτερα φιλιὰ,
πού δίνεις τὴ ζωὴ καὶ τὴ ἡμέρα
μεγάλε, ἀστραφτερὲ καὶ δυνατέ,
καλοὺς — κακοὺς ἢ λαύρα σου θερμαίνει,
καὶ ζοῦν ἀπὸ τὸ φῶς σου νικηταὶ καὶ νικημένοι.

Κανένα δὲν ἀδίκησες ποτὲ
μέσα στὴν ἄπειρή σου καλωσύνη,
καλὲ καὶ ἐκλεκτὲ καὶ δοξαστέ·
κάνεις καὶ στὸν κακὸ ἐλεημοσύνη,
γιατὶ κι ἐκεῖνος κάποτε μπορεῖ
μὲ δάκρυα τὸ κρῖμα του νὰ πλύνη,
καὶ τότε τὴν παρηγοριὰ νὰ βρῆ καὶ τὴ γαλήνη.

Μὰ στὸν ἀδικημένο, τὸ φτωχό,
στὸν ἄρρωστο, στὸ δοῦλο καὶ στὸν ξένο,
γιὰ δῶρο ἀτίμητο καὶ μοναχό
δίνεις τὸ φῶς, τὸ τρισευλογημένο·
Κι ὅταν βαθιὰ μέσα στὴ φυλακὴ
καμιὰ ψυχὴ διψᾷ φωτὸς ἀχτίδα
μπαίνει κρυφὰ καὶ φέρνεις μυστικὴ καλὴν ἐλπίδα.

“Ὅταν ἡ ροδοδάκτυλη αὐγὴ
πάρῃ καὶ ζέψῃ τ’ ἄτια τὰ χιονᾶτα
στὸ πορφυρένιο ἀμάξι της, καὶ βγῆ
γιὰ νὰ σ’ ἀνοίξῃ τὴν οὐράνια στράτα,

μαζεύει τ' ἄστρα ἢ νύχτα βιαστική,
ἢ μάννα τοῦ κακοῦ καὶ τοῦ θανάτου,
καὶ ρίχνεται μὲ φόβο ὄρμητικὴ στὸν "Αδη κάτου !

Τότε προβάλλεις, "Ηλιε βασιλιά,
γεμίζει ἡ δόξα σου τὸν κόσμο πέρα,
καὶ φαίνεται, πὼς βάζεις πυρκαϊὰ
στὸν οὐρανό, τὸ γέρο σου πατέρα.
Τότε κι ὁ κόσμος σὲ δοξολογεῖ,
λαχταριστὴ σὲ χαιρετᾷ ἢ πλάση,
πουλιά, λουλούδια, θάλασσα καὶ γῆ, λίμνες καὶ ἰδιάση!

Κι ὅταν ψηλά τ' ἀμάξι σου ἀνεβῆ
στὰ μεσουράνια, στ' ἄпарта παλάτια,
χτυπᾷς καὶ τιμωρεῖς τὸν ἀσεβῆ
ὄπου τολμήσει νὰ σὲ ἰδῆ στὰ μάτια.
Τότε κι ἐσύ θεὸς τρισφωτεινός,
ὀλόλαμπρος ἀστράφεις ὠργισμένος
καὶ μένει εὐθὺς ὁ δόλιος ταπεινὸς καὶ τυφλωμένος !

Μὰ στὸ βασίλειμα καὶ σὺ θά 'ρθῆς,
κάνεις δὲν ἡμπορεῖ νὰ σὲ βαστήξῃ,
μέσα στῆ θάλασσα θ' ἀφανισθῆς
ὁ ὠκεανὸς τὰ κάλλη σου θά πνίξῃ.
Καὶ κάνει ὁ νοῦς μιὰ σκέψη ἀληθινή,
πὼς ἔχει τέλος κάθε βασιλεία,
καὶ πὼς περνοῦν καὶ δόξα φωτεινὴ καὶ μεγαλεῖα !

Μὰ δὲν ἀπέθανες, γιατί οἱ θεοὶ
δὲ σβηροῦν, δὲ χάνονται σὰν τοὺς ἀνθρώπους·
αὔριο θά φέρῃς πάλι τῆ ζωῆ
στῆ γῆ, στῆ θάλασσα, στοὺς ἴδιους τόπους.
Κι ὅσο τὰ χεῖλια μου ἔχουν τῆ μιλιὰ,
θά τραγουδῆ ἢ καρδιά μου κάθε μέρα :
« Χαῖρε, θεέ, ἀφέντη, βασιλιά, χαῖρε, πατέρα ».

Π Ρ Ω Τ Ο Β Ρ Ο Χ Ι

Τὸ καλοκαίρι ἔχει τὶς χάρες τοῦ
ποιὸς τὶς ἀρνιέται, ποιὸς λέγει τ' ὄχι ;
μὰ κάποιες χάρες ἔχει ξέχωρες
τοῦ Ἄη Δημητρίου τὸ πρωτοβρόχι.

Τὰ πεῦκα, ἀπ' τὶς βροχὲς δροσόλουστα
μοσκοβολοῦν σὰ θυμιατήρια,
νερὸ γεμᾶτα τὰ χλωράγκαθα
γίνονται τῶν πουλιῶν ποτήρια.

ἌΟ πλάτανος, ποῦ ἀνεμοδέρνεται
γυμνὸς καὶ ξέφυλλος, ἀντρεϊεύει·
τοὺς κλώνους ἔχει ἔλαφοκέρατα
καὶ μὲ τ' ἀερικὰ παλαίβει.

Τ' ὄριμο κούμαρο ὀλοκόκκινο
τὰ πράσινα κλαδιὰ ματώνει·
χρυσὴ ἢ σταρήθρα στὰ μεσοῦρανα
χορταίνει φῶς καὶ ξεφαντώνει.

Τῶν θυμαριῶν τὰ ξεροκλώναρα
πρῶιμα πρασινοφυλλιάζουν,
καὶ τὴ σοδιὰ ἀπ' τὶς ἀποθήκες τους
βρεμένη τὰ μυρμήγκια λιάζουν.

Στὸ κυπαρίσσι κάθε ἀπόβραδο,
ποῦ τό 'χουν πύργο καὶ παλάτι,
φωνάζουν οἱ σπουργίτες, τρώγονται,
ποιὸς νὰ 'βρη πιὸ ζεστὸ κρεβάτι.

Καὶ μὲ ξυπνᾶ κάθε ξημέρωμα,
σὰ μακρinoῦ βοσκοῦ φλογέρα,
κάτω ἀπ' τὸ σφαλιστὸ παράθυρο
τοῦ καλογιάννου ἢ καλημέρα.

† Ο ΠΡΩΤΟΣ ΑΓΓΕΛΟΣ ΤΗΣ ΑΝΟΙΞΕΩΣ

Κούκου - κούκου - κούκου !

Ίδου ἔν προνομιούχον πλάσμα τοῦ Θεοῦ· Κορφολογεῖ τὴν ἄνοιξιν τὸ τραγοῦδι, δίχως νὰ τὸν βαρύνῃ καμία πεζὴ ὑποχρέωσις. Ἀκόμη καὶ τὰ αὐγά του, ἄλλοι τὰ κλώθουν, τὰ ξεκλώθουν, βγάζουν τὰ πουλιά του, τὰ τρέφουν, τὰ ποτίζουν, τὰ μεγαλώνουν.

Μόνος ὁ κοῦκος πετᾷ τὰ αὐγά του εἰς τὰς φωλεὰς τῶν ἄλλων πτηνῶν καὶ ἀφήνει εἰς αὐτὰ τὴν φροντίδα διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἡ λαϊκὴ φαντασία, ἡ ὁποία ἀφορμὴν θέλει διὰ νὰ πλάσῃ ἀτελειώτους ἱστορίας, ἔγραψε εἰς δόξαν τοῦ κούκου ἓνα ὀλόκληρον χάρτην προνομίων. Πρῶτα - πρῶτα ἀδύνατον νὰ πείσετε χωρικὸν ὅτι δὲν ταξιδεύει ἔφιππος. Τὸ ἄλογόν του εἶναι ἓνα μεγάλο ἄσπρο πουλί, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι γνωστὸν μὲ ἄλλο ὄνομα, παρὰ ὡς «Κουκάλογο».

Τὸν Μάρτιον ἔρχεται εἰς τὰ μέρη μας ὀλίγας ἡμέρας ἔνω-ρίτερον ἀπὸ τὸν κοῦκον· καὶ ἡ παράδοσις λέγει ὅτι τὸ στέλλει ὁ κύριός του, ὁ κοῦκος, διὰ νὰ ἐξετάσῃ ἂν ἦλθεν ἡ ἄνοιξις εἰς τὰ βουνά. Τὸ «κουκάλογο» περιπλανᾶται ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὰ πλάγια καὶ ἔπειτα ἐπιστρέφει, διὰ νὰ μεταφέρῃ τὸν καβαλλάρην.

Ποτὲ ὁ κοῦκος δὲν κάθηται ὄπου καὶ ὄπου, διὰ νὰ τραγουδήσῃ τὴν ἄνοιξιν· «Ἐχει ὠρισμένους λόφους καὶ ὠρισμένα δένδρα, ἀκόμη καὶ ὠρισμένους κλάδους, κατὰ τοὺς χωρικούς. Εἰς ἓνα λόφον, ἀντικρὺ ἀπὸ τὸ σπίτι μου, ἦτο ἓνας γηραλέος πρίνος, εἰς τὸν ὁποῖον ἤρχιζε στερεοτύπως τὸ λάλημά του τὴν ἡμέραν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Κάποτε ὁ βορριᾶς ἔσπασε τὸν πρίνον καὶ ἔκτοτε ὁ κοῦκος δὲν ἐνεφανίσθη εἰς τὸν λόφον, μολον-ὅτι γύρω του εἶναι καὶ ἄλλοι πρίνοι.

Λέγουν ἀκόμη ὅτι εἶναι τόσο ὑπερήφανος, ὥστε μίαν φορὰν νὰ τὸν ἀποδοκιμάσουν εἰς ἓν μέρος, δὲν ἐπανέρχεται ποτὲ πλέον ἐκεῖ. Κάποιος γεωργὸς μοῦ ἔλεγεν ὅτι πλάγια ἀπὸ τὴν καλύβην του ἤρχετο χρόνια καὶ χρόνια ἓνας κοῦκος καὶ τὸν «ἐχαιρέτιζε πρῶι πρῶι». Ἀλλὰ μίαν φορὰν τὸν ἐπετροβόλησε καὶ ἔκτοτε δὲν ἐνεφανίσθη πλέον.

- Καί διατί τόν έπετροβόλησες ; τόν ήρώτησα.
— Μοϋ «κόμπωνε» τά παιδιά μου.

Γενική πρόληψις ύπάρχει ότι, άμα άκούσης τόν κοϋκον πρως - πρως νηστικός, θά «κομπωθής», θά αισθανθής δηλαδή

εις τόν λαιμόν σου στενοχωρίαν, ή όποία θεωρείται κακόν προμήνυμα. Διά τόν λόγον αυτόν και οι χωρικοί και οι κυνηγοί την άνοιξη φροντίζουν νά μη άκούσουν τόν κοϋκον νηστικοί.

Τόσον ή λαϊκή παράδοσις θεωρεί τόν κοϋκον ως προνομι-

οὔχον πλάσμα τοῦ Θεοῦ, ὥστε παραδέχεται ἀκόμη ὅτι ὁ Δημιουργὸς καὶ ἰδιαιτέραν τροφήν ἐδημιούργησε δι' αὐτόν. Ἐν μικρὸν φυτόν, τὸ ὅποῖον φυτρώνει καὶ σταφυλιάζει τὸν Ἀπρίλιον, εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα «Σταφύλι τοῦ Κούκου».

— Μὰ εἶδατε νὰ τρώγῃ ἀπὸ αὐτὸ τὸ σταφύλι ὁ κοῦκος; ἤρωτησα κάποτε ἓνα ποιμένα.

— Ἀκοῦς! τὸν βλέπομεν... Μήπως τρώγει καὶ τίποτε ἄλλο;

Δύσκολον πρᾶγμα νὰ πείσης τὸν χωρικὸν ὅτι ὁ κοῦκος εἶναι ἀδικοιολόγητος χασομέρης, ἐπιβλαβὴς εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν πουλιῶν.

Διὰ τὴν ἀτυχῆ τρυγὸνα, μάλιστα· αὐτὴ εἶναι «τεμπέλα». Δὲν ἐπιμελεῖται τὴν γένναν της, ὅπως πρέπει, ἀλλὰ στρώνει ὀλίγα ξυλάκια, τὰ ὅποια εἶναι ἡ ὄλη φωλεὰ της.

— Μὰ αὐτὴ ἐπὶ τέλους, — ἔλεγον εἰς τὸν φιλόσοφον μυλωθρὸν τοῦ χωρίου, ὁ ὅποιος σχολιάζει τὰ κακῶς κείμενα εἰς τὸ βασιλείον τῶν ζῴων — μὰ αὐτὴ ἐπὶ τέλους κάμνει μίαν φωλεάν, κλῶθει μόνη της τὰ αὐγά της καὶ τραγουδεῖ τὴν ἄνοιξιν.

— Δὲν σοῦ λέγω ὄχι. Καὶ αὐτὴ καὶ τὸ ἀηδόνι τραγουδοῦν, ἀλλὰ αὐτὰ πρέπει καὶ νὰ δουλεύουν...

— Καὶ ὁ κοῦκος διατὶ νὰ μὴ δουλεύῃ;...

— Διότι αὐτὸς φέρει τὴν ἄνοιξιν. Τὸ πᾶν εἶναι ποῖος θὰ κάμη τὴν ἀρχήν. Νὰ ἤξευρες πῶς πηδᾷ ἡ καρδιά μας, ὅταν τὸν ἀκούωμεν ἡμεῖς οἱ ἐργατικοί...

Ἀλήθεια τί εὐαγγέλιον καλωσύνης καιροῦ! Ἀληθινὴ σάλπιγξ Θεοῦ εἶναι τὸ λάλημα τοῦ κούκου εἰς τὰ μέρη μας! Ἄνθρωποι μὲ βόδια, ἄλογα καὶ ἄροτρα χύνονται εἰς τὸν κάμπον καὶ ξεκλειδώνουν τὴν γῆν. Ἡ φωνὴ τοῦ κούκου διακόπτει τὴν σιωπηλὴν ἐρημίαν εἰς τὸ τέλος περίπου τῆς παλαιᾶς συγκομιδῆς. Εἶναι ἡ ἐπαγγελία τῆς νέας ἐσοδείας τῶν ἀγρῶν· εἶναι ὁ μακρινὸς ἤχος τῶν ποιμνίων, τὰ ὅποια ἔρχονται ἀπὸ τὰ χειμαδιά, τῶν προβάτων μὲ τοὺς γαλακτεροὺς μαστοὺς καὶ μὲ τὰ ἄφθονα μαλλιά.

« Τὰ ἀγάλματα καὶ τὰ ἤματα
τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου »

Στέφανος Γρανίτσας

Ο ΚΟΥΚΟΣ

Βαθιά στο δάσος κελαδεῖ τὸ μαῦρο ὀλημερῆς
πουλί δὲ βλέπεις πουθενά, πλὴν ὅσο προχωρεῖς
μέσ' ἀπ' τὰ σύδενδρα φωνή
σὲ θέλγει πάντα σιγανή,
κούκου, κούκου, κούκου.

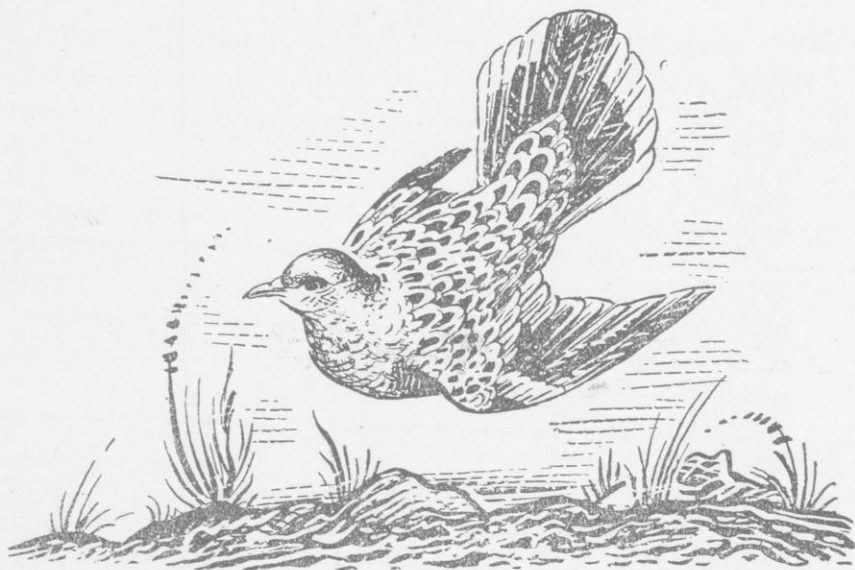
Τὰ δάση λάμπουν στὶς λοξὲς ἀκτῖνες τῆς αὐγῆς,
κι ἡ αὔρα παίζει τίς βραδιῆς μετὰ τῆ δροσιά τῆς γῆς·
ὅμως βράδυ καὶ πρωὶ
πάντοτ' ἀκούεται ἡ βοή
κούκου, κούκου, κούκου.

Βαθιά κι ἀόρατη φωνή, λὲς κι εἶν' ἐξωτικό,
καὶ σὲ παλάτι προσκαλεῖ κρυφὸ καὶ μαγικό,
πού δὲν πατεῖ ποτὲ ψυχὴ,
πλὴν στ' ὄνειρο, κι ὅταν ἤχη
κούκου, κούκου, κούκου.

Εἶναι τοῦ δάσους τὸ στοιχειό, πού ψάλλει χαρωπὸ
τὴν ποίηση τῆς μοναξιᾶς στοῦ δάσους τὸ σκοπό·
γι' αὐτὸ εἶναι τόσο φυσικὴ
στὰ δάση τέτοια μουσικὴ,
κούκου, κούκου, κούκου.

Ἡλίας Ταυαλίδης

Η ΤΡΥΓΟΝΑ

Παράδοσις πανελληνίος σχεδόν. Ἄμα σκοτωθῆ τὸ ταίρι της δὲν πίνει τὸ νερὸ γάργαρα, ἀλλὰ τὸ θολώνει πρῶτα.

Ὡσαύτως γενικὴ παράδοσις, τὴν ὁποῖαν θὰ ἀπαντήσετε εἰς ὅλα τὰ χωρία τῆς Ἀττικῆς, εἶναι ὅτι μένει πλέον διὰ παντὸς χήρα.

Ὡς σύζυγος δὲν εἶναι τύπος καλῆς νοικοκυρᾶς. «Τεμπέλα σάν τὴν τρυγόνα» λένε οἱ χωρικοί. Ἡ φωλιά της εἶναι ὀλίγα φρύγανα κακοβαλμένα ἀπάνω στὸ δέντρο, ὥστε μερικοὶ λέγουν, ὅτι βλέπεις τὸν οὐρανὸν ἀνάμεσα ἀπ' τὸ νοικοκυριὸ της, καὶ ὅτι εἶναι νὰ παραξενεύεται κανεὶς πὼς δὲν πέφτουν κάτω τ' αὐγά της.

Μεγάλῃ ἔγνοια της ὅμως ἡ δροσιά. Ἐννοεῖ νὰ διαλέξῃ δέντρο ποῦ νὰ μὴν τὴν ἀγγίξῃ ἡ ζέστη.

Ἄλλὰ τί κάνει ἐπὶ τέλους; Λίγη φωλιά, λίγο λάλημα, λίγο κάμπο, λίγο βουνό, λίγη ζημιὰ καὶ λίγη ὠφέλεια στὰ σπαρτά. Τουλάχιστον ἐκεῖνος ὁ ἄλλος ὁ χασομέρης τοῦ λόγγου, ὁ Κοῦκος, χαίρεται τὴν τεμπελιά του. Δὲν ἐννοεῖ μισὰ πράγματα.

Πετὰ τ' αὐγά του στίς ξένες φωλιές κι ἄς βασανίζεσαι ὁ χαμάλης λαὸς τῶν ἄλλων πουλιῶν νὰ τοῦ τὰ κλωσσέψη, νὰ τοῦ τὰ βγάλη πουλιά, νὰ τοῦ τὰ θρέψη. Αὐτὸς θὰ πιάσῃ τὸ πουρνάρι καὶ θὰ τὸ γλεντήσῃ. Καὶ ἅμα τὸ καῦμα ἀνεβῆ, ὦρα καλή, γιὰ τὰ κρύα τὰ νερά.

Μὲ λίγα φρύγανα συγυρίζεται κι ἡ τρυγὸνα ἀλλὰ ποιὸς εἶδε αὐτὸ τὸ θαῦμα τῆς μητρικῆς ἀγωνίας καὶ δὲν ἔκαμε τὸν σταυρὸν του ; Διαλέγει μέρος ἀπόγωνο, δυσκολοεύρετο ἀπὸ τὰ φίδια καὶ τίς χελῶνες, ἀγκαθωτό, τουφωτό, μὲ γιρλάντα χαλικίων, διὰ νὰ χρησιμοποιοῦν τὰ παιδιὰ τῆς τῆ μεγάλη ὁμοιότητα τοῦ χρώματός των μὲ τὰ κεχρολίθια.

Τὸ κυνήγι ὅμως τῆς τρυγόνας εἶναι ἡ ἀνωτέρα κυνηγετικὴ τέχνη. Ἐνῶ ἡ πέρδικα καὶ ἡ μπεκάτσα νομίζετε ὅτι κανονίζουν τὸ πέταγμα τῶν, ὡς νὰ προσπαθοῦν νὰ σοῦ κάμουν τὸν καλύτερον στόχον, τὸ τρυγόνι καὶ τ' ἀγριοπερίστερο εἶναι βάσανο τοῦ ματιοῦ, τοῦ ὑπολογισμοῦ, τῆς σβελτοσύνης, τῆς ψυχραιμίας. Γι' αὐτὸ ὅπως καὶ στ' ἀγριοπερίστερα, ἔτσι καὶ στὰ τρυγόνια λογαριάζουν τρεῖς τουφεκιές γιὰ κάθε κομμάτι.

Λέγουν ὡσαύτως κυνηγοὶ ἐξ ἐπαγγέλματος, ὅτι ἂν πηγαίνετε στὸ δρόμο σας ἄοπλοι καὶ συναντήσετε τρυγὸνα, εἶναι πιθανὸν νὰ περάσετε δίπλα τῆς χωρὶς νὰ σαλέψῃ. Ἄν ὅμως ἔχετε ὄπλον καὶ ἐτοιμασθῆτε νὰ τουφεκίσετε θὰ φύγῃ μόλις κινήθητε ὑποπτα.

Λέγουν ἀκόμη ὅτι τὸ τρυγόνι ἔχει φοβερὴ ἀντοχὴ στὴν πληγὴ. Φεύγει μὲ τὸ κορμί του σπαρμένο σκάγια. Οἱ χωρικοὶ ὡς τόσον, ἄγνωστον ἂν ἀπὸ ποιητικὴν διάθεσιν ἢ ἀπὸ μεγάλην γνῶσιν τῆς γυναικός, μεταχειρίζονται συχνὰ τὸ ὄνομα τοῦ πουλιοῦ αὐτοῦ ὡς βαπτιστικόν.

« Τ' ἀγρίμια καὶ τὰ ἡμέρα
τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου »

Στέφ. Γρανίτσας

Ο ΚΟΡΥΔΑΛΟΣ

Με τὰ φτερά τὰ σταχτερά,
μὲ τὸ μικρὸ διάδημα,
πετάει στὸν αἰθέρα·
μὲ ζωηρὸ καὶ λιγυρὸ
καὶ καθαρὸ κελάδημα
ξυπνᾷ τὴν ἀτμοσφαῖρα.

Σιγὰ - σιγὰ μὲ τὸ ρυθμὸ
ἀνέβη καὶ δὲν φαίνεται
μὲ φῶς περιχυμένο·
στὸν οὐρανὸ — τὸν γαλανὸ
ἀόρατο κυμαίνεται
τὸ τρισευτυχισμένο!

Ἄλλὰ γιατίι τὰ παραιτεῖ
ἔξαίφνης τὰ οὐράνια,
καὶ γρήγορα ἐπιστρέφει
στά χαμηλὰ τὰ μέρη;
ἔχει φωλιὰ — κι ἔχει πουλιά,
κι ἀγαπημένο ταίρι.

Εἶναι καλὰ εἰς τὰ ψηλὰ
τὰ καθαρὰ κι ἀπόνηρα
τῶν οὐρανῶν στοιχεῖα·
ἀλλὰ στὴ γῆ εἶναι ἡ στοργή,
τ' ἀληθινὰ του ὄνειρα,
ἡ ὄλη του εὐτυχία!

Μόνο γι' αὐτὰ τὰ διαλεχτὰ
σκορπίζει τραγουδάκια του
στὸν Πλάστη ἀπ' τὴν καρδιά του·
κι ἀφοῦ τὰ πῆ σάν ἀστραπὴ
μαζεύει τὰ φτεράκια του
καὶ στρέφει στὴ φωλιὰ του.

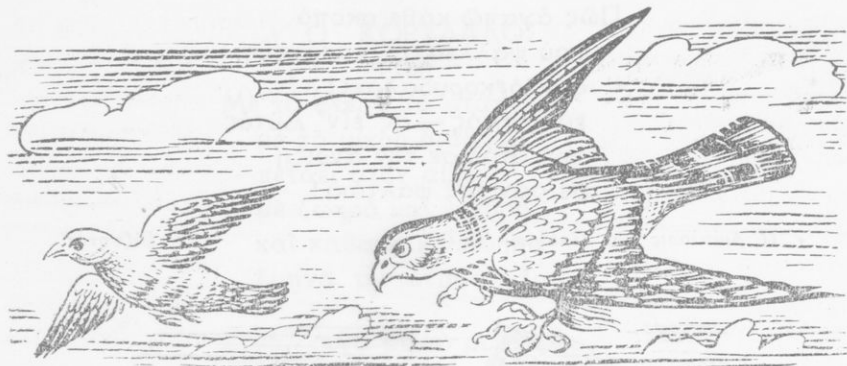

Πῶς ἀγαπῶ κάθε σκοπὸ
ποῦ ψάλλεις μὲ κατάνυξη,
ξανθὸ κορυδαλάκι!
εὐλογητὸς — ἄς εἶν' Αὐτὸς
ποῦ στόλισε τὴν ἄνοιξη
μὲ σὰν ἔσέ ψαλτάκι!

« Ἡ Διάπλασις τῶν Παίδων » 1899

Γ. Βιζυηγὸς

Η ΚΥΝΗΓΗΜΕΝΗ ΠΕΡΔΙΚΑ

Ήταν ένα φθινοπωρινό απόγευμα. Καθόμαστε με δυο φίλους μου, πού 'χαν ἔλθει στοῦ ἐξοχικό μου γιά νά μ' ἐπισκεφθοῦν, στόν ἐξώστη τοῦ πύργου καί κοίταζα τόν ἀπέραντο Θεσσαλικό κάμπο. Ὁ Πηνεῖος κυλοῦσε τὰ ρεύματά του πολὺ κοντά μας. Εἶχαμε μπροστά μας ἕνα σωρὸ χωριά. Κι ἀπὸ μακριά μας ἐρχόταν ὁ ἦχος τῶν κουδουνιῶν τῶν κοπαδιῶν, πού βοσκοῦσαν ὀλόγυρα.

Ὁ οὐρανὸς ἦταν ξάστερος καί ἡ γῆ διψοῦσε γιά νερό, σὰ στρατοκόπος κουρασμένος, γιατί δὲν εἶχε βρέξει ἀπὸ τὸ Μάρτη. Σύγνεφο δὲ φαινόταν πουθενά κανένα καί ζέστη φοβερὴ ἀγκάλιαζε ὅλο τὸν κάμπο. Σὲ λίγο ἕνα συγνεφάκι, ἄσπρο κατάσπρο, σὰν λάγαρο ἀσήμι, κάθισε στὴν κορφή τοῦ Ὀλύμπου, σὰν ἀτίμητο διαμαντένιο στέμμα.

Ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἦρθεν ἕνας γέρος τοῦ χωριοῦ, γιά νά ζητήσῃ κάτι καί στάθηκε μπροστά μας. Εἶδε τὸ συγνεφάκι στοῦ κεφάλι τοῦ ξακουσμένου Ὀλύμπου, πού στέκεται ἀνάμεσα σὲ τόσο ψηλά βουνά, σὰν βουνοβασιλιάς, μὲ τίς σαρανταδυὸ του κορφές καί τίς ἐξηνταδυὸ του βρυσσοῦλες.

Τὸ σύγνεφο μεγάλωνε, ὅπως μεγαλώνει ὁ καπνός, ὅταν παίρνη δρόμο τὸν ἀνήφορο.

— «Τοῦ βλέπιτι αὐτὸ τοῦ σύννιφου; εἶπε. Θά φέρ' νιρουπουνιὰ. Εἶνι βλουγημένου...»

Μιά υπόκωφη βροντή άκούστηκε κοντά στον "Όλυμπο κι άστραπή φεγγοβόλησε μέσα στο σύγνεφο, που γιγάντευε και θέριευε κι έγινε για μιá στιγμή κατάχρυσο. Δέν πέρασε πολύ ώρα κι εκείνο τó συγνεφάκι γίνηκε γίγαντας και χύθηκε σ' όλο τόν ούρανό τής Θεσσαλίας, σά φοβερό χταπόδι, άπλώνοντας τούς μαύρους πλοκάμους του ως τ' "Αγραφα κι ως τά βουνά τ' Άσπροπόταμου. "Αρχισαν νά πέφτουν άριές. άριές οί πρώτες σταλαματιές τής βροχής, χοντρές σάν καρύδια και τ' άστροπελέκια ν' αύλακώνουν τόν ούρανό σά φλογισμένα φίδια και σέ λίγο άκόμα όλη ή Θεσσαλία λουζόταν άπ' άκρη σ' άκρη και φεγγοβολούσε και τρανταζόταν άπ' τ' άστροπελέκια.

'Απ' τίς πρώτες σταλαματιές άφήσαμε τόν έξώστη και μπήκαμε στην άπέραντη κάμαρα του πύργου και κοιτάζαμε με χαρά τή χοντρή βροχή, που έπεφτε και χτυπούσε τά γυαλιά τών παραθυριών. 'Εκεί που καθόμαστε και χαϊρόμαστε τó περιλαμπρο θέαμα άκούμε «τράγκ»! στο γυαλί του παραθυριού και δυό μεγάλα πουλιά κατάβρεχα, τó ένα μπροστά και τó άλλο άπό πίσω, μπήκαν μέσα. "Όλοι σηκωθήκαμε στο ποδάρι και γλυτώσαμε τó θυμα άπό τά νύχια του φονιά του. Τó μπροστινό πουλί, που για τή σωτηρία του πετούσε σά μολύβι και έσπασε τó γυαλί του παραθυριού, ήταν μιá ωραία πετροπέρδικα, και τó άλλο, με μάτι άγριο, μ' αίμοδιψιά, ήταν ένα γεράκι! "Ερχονταν άπό τά Πετροβούνια, γιατί μόνο στα βουνά βρίσκονται οί πετροπέρδικες, «πόχουν τά πλουμιστά φτερά, τά κόκκινα ποδάρια», ένω στον κάμπο είναι οί καμπήσιες οί πέρδικες, πολύ διαφορετικές άπό τίς βουνήσιες, κι ούτε οί βουνήσιες πατούν στον κάμπο, ούτε οί καμπήσιες στα βουνά. Οί βουνήσιες είναι μεγαλύτερες, άγριότερες κι όμορφότερες άπό τίς καμπήσιες και τίς βουνήσιες προτιμούν εκείνοι, που έχουν μανία νά σκλαβώνουν τά καημένα τά πουλιά και νά τά βάζουν στα κλουβιά, για νά άκουν τó σκλαβωμένο τους λάλημα και νά ευχαριστοούνται με τή δυστυχία τους.

Πιάσαμε και τή δειλή πέρδικα, που μαζεύτηκε σέ μιá γωνιά κι έτρεμε άπό τó φόβο της, και τó όρμητικό γεράκι, που είχε τρυπώσει κάτω άπό τά καθίσματα άγριο και φοβερό, και τά βάλαμε σέ χωριστά κλουβιά.

‘Η πέρδικα ήταν προωρισμένη από το συνάδελφό μου για το κλουβί και το γεράκι για δώρο σε κανένα κυνηγό, πού μπορούσε να το γυμνάση να κυνηγή στὸν ἀέρα πουλιά.

Τὴ νύχτα, ὅταν κοιμήθηκα, δὲν μοῦ κολλοῦσε ὁ ὕπνος. Μὲ βασάνιζε ἡ ιδέα τῆς σκλαβιάς τῆς πετροπέρδικας. Συλλογιόμουν τὰ βάσανά της. Συλλογιόμουν ὅτι ἦρθε στὸ πύργο μας ζητώντας σωτηρία καὶ βρῆκε σκλαβιά.

Γιὰ τὸ γεράκι δὲν μ’ ἔνοιαζε. ‘Η ιδέα ὅτι ἔτρωγε πουλιά κι ὅτι, ἂν δὲν τύχαινε τὸ παραθύρι τοῦ πύργου, θὰ ξέσχιζε τὴν καημένη τὴν πέρδικα, μ’ ἔκανε νὰ τὸ ἀντιπαθῶ καὶ νὰ τὸ μισῶ καὶ νὰ μὴν ἐνδιαφέρωμαι γι’ αὐτό.

Στὰ τελευταῖα, ἐκεῖ πού γύριζα ἄυπνος στὸ κρεββάτι, γιὰ νὰ δώσω τέλος στὴ νέα τύχη τῆς πέρδικας, ἄναψα τὸ κερι καὶ πῆγα ἐκεῖ, ὅπου βρίσκονταν κρεμασμένα τὰ δυὸ κλουβιά. ‘Η πέρδικα πῆγαινε ἄνω κάτω μέσα στὸ κλουβί, ἐνῶ τὸ κακοῦργο γεράκι κοιμόταν μὲ τὸ λαϊμό του χωμένο στὶς πλάτες κα’ μονάχα ὅταν ζύγωσα μὲ τὸ φῶς, ἄνοιξε τὰ μάτια του καὶ γύρισε ἀνήσυχο τὸ κεφάλι του ὀλόγυρα.

Ξεκρέμασα τὸ κλουβί τῆς πέρδικας καὶ τὸ πῆγα στὸ παράθυρο μὲ τὸ τσακισμένο γυαλί, ἄνοιξα τὴ θύρα τοῦ κλουβιοῦ κι εἶπα στὸ σκλαβωμένο πουλί :

“Αἰ, στὸ καλό σου ! Πέταξε στὰ πετροβούνια σου καὶ στὶς βουνοπλαγιές σου, ὅπου γεννήθηκες κι ὅπου εἶναι ὁ προορισμός σου καὶ ἡ εὐτυχία σου. Ἴσως ἔχεις μικρά, πού σε καρποῦν !

‘Η πέρδικα, σὰ νὰ μὴν πίστευε τόση εὐτυχία, δίσταζε νὰ πετάξῃ καὶ ν’ ἀποκτήσῃ τὴ λευτεριά της, ἀλλὰ σὲ λίγο ἔμασε καλὰ τὰ φτερά της, κατέβασε τὸ κεφάλι της κι ἓνα δυνατὸ φτερούγισμα ἀκούστηκε στὰ σκοτάδια τῆς νύχτας. ‘Η καρδιά μου χόρευε ἀπὸ τὴ χαρά της καὶ τὰ πόδια μου φαινόταν, πὼς δὲν πατοῦσαν στὸ πάτωμα.

Κρέμασα τὸ κλουβί στὴ θέση του καὶ γύρισα νὰ πάω στὸ κρεββάτι μου νὰ κοιμηθῶ εὐχαριστημένος. ‘Εκείνη τὴ στιγμή τὸ βλέμμα μου ἀντικρίστηκε μὲ τὸ βλέμμα τοῦ γερακιοῦ. Μοῦ φάνηκε σὰ νὰ ζητοῦσε κι αὐτὸ τὴ λευτεριά του καὶ σὰ νὰ μοῦ ἔλεγε μ’ ἀνθρώπινη φωνή :

— Λευτέρωσέ με κι έμένα τὸ καημένο ! Γυρεύω τὴ λευτεριά μου ὡς έλεημοσύνη !

Σφίχτηκε ἡ καρδιά μου. Θέλησα νὰ θυμηθῶ ὅλα τὰ φονικά τοῦ σκλαβωμένου γερακιοῦ. Πόσα πουλιά ἄφησε χωρὶς μάννα καὶ πόσες μάννες χωρὶς πουλιά, ἀλλὰ δὲν μπόρεσα ν' ἀντισταθῶ στὴ βουβὴ φωνή, ποῦ μοῦ φώναζε :

— Λευτέρωσέ με κι έμένα τὸ καημένο ! Δῶσ' μου τὴ λευτεριά μου ὡς έλεημοσύνη !

Θυμήθηκα ὅτι εἶμαι κι ἐγὼ δοῦλος, ραγιάς τοῦ Σουλτάνου, κι ἤρθα στὴ θέση του. Ξεκρέμασα καὶ τοῦ γερακιοῦ τὸ κλουβὶ καὶ τράβηξα ἴσα στὸ παράθυρο μὲ τὸ σπασμένο γυαλί...

—'Αλλά... τί πάω νὰ κάμω ; εἶπα μέσα μου. 'Απ' ἐδῶ ἔφυγε ἡ πέρδικα ν' ἀφήσω καὶ τὸ γεράκι μπορεῖ νὰ τὴ φτάση πουθενά...

Γυρίζω πρὸς τὸ παράθυρο κατὰ τὴ νοτιὰ, ὅπως διόλου ἀντίθετα πρὸς τὸ δρόμο τῆς πέρδικας. 'Ανοίγω τὸ παραθυρόφυλλο καὶ τὴ θύρα τοῦ κλουβιοῦ καὶ τοῦ δίνω δρόμο ! Πάει, ἀπόκτησε κι αὐτὸ τὴν ποθητὴ λευτεριά ! "Ωρα του καλή !

Κρέμασα καὶ τοῦ γερακιοῦ τὸ κλουβὶ μὲ τὴ θύρα ἀνοικτὴ κοντὰ στ' ἀνοικτὸ κλουβὶ τῆς πέρδικας καὶ πῆγα νὰ κοιμηθῶ. Κοιμήθηκα θαρρεῖς στὸ Παράδεισο. Τέτοιον ὕπνο γλυκὸ δὲν εἶχα ξανακάμει ποτέ !

« Διηγήματα Θεσσαλίας »

Χρ. Χριστοβασίλης

ΤΟ ΣΤΑΦΥΛΙ

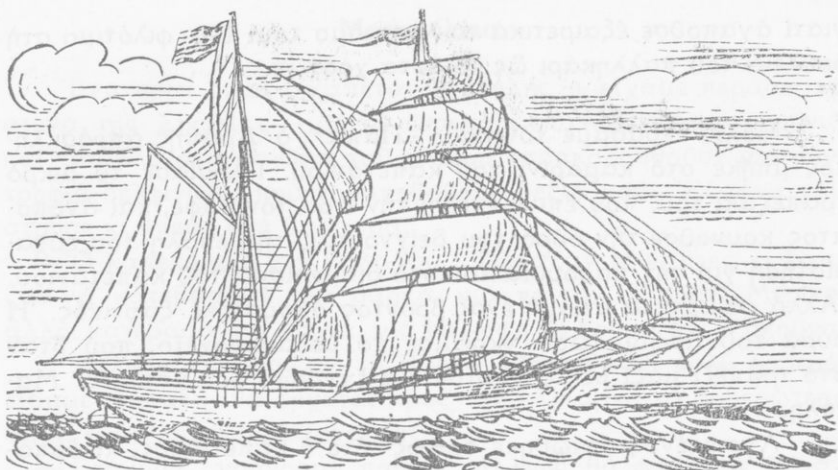
Πολλά είναι τ' ἄνθη τοῦ Ἀπριλιοῦ, μὰ σάν τὸ ρόδο οὔτε ἓνα,
πολλοὶ τοῦ χρόνου εἶν' οἱ καρποὶ, σάν τὸ σταφύλι οὔτ' ἓνας.
Στ' ἄνθη τὸ ρόδο βασιλιάς καὶ στοὺς καρποὺς ἐσὺ εἶσαι
σταφύλι, τρισευγενικὸ τῆς γῆς βασιλοπαίδι.

Ἄλλοι καρποὶ ἔχουν μιὰ θωριά καὶ σὺ πολυθωριάζεις,
ἀπ' τῆ μαυρίλα τῆς ἐλιάς στήν κρυσταλλένια ἀσπράδα,
κι ἀπ' τῆ χλομάδα τοῦ κεριοῦ στοῦ κερασιοῦ τῆ φλόγα.
Μικρὸ ἢ μεγαλόρωγο καὶ τραγανὸ ἢ ἀφρᾶτο,
σάν ἀκροδάχτυλο μακρὺ καὶ στρογγυλὸ σὰ μάτι,
καὶ καρτερὸ ἀπ' τὸν Ἄη-Λιᾶ ὡς τοῦ Χριστοῦ τῆ Γέννα·
πότε στ' ἀμπέλι κρύβεσαι καὶ προσκυνᾷς τὸ χῶμα,
πότε ψηλὰ στήν κρεβατιά κρέμεσαι σάν καντήλι.
Ἐσὺ εἶς' ὁ πόθος τῶν πουλιῶν, τῶν ἀγριμιῶν λαχτάρα,
νυχτοπατοῦσα ἢ ἀλεποῦ γιὰ σὲ τὰ ὀρνίθια ἀφήνει.

« Κλεισιὰ Βλέφαρα »

Γ. Δροσίνης

ΛΕΝΑΣ ΛΑΜΠΡΟΣ ΦΙΛΟΣ

Καπετάνιος καὶ σκύλος.

Ὁ πατέρας μου, ἀπόμαχος τώρα πιά τῆς θάλασσας, κάθε βράδυ στὸ παραγώνι μᾶς ἔλεγε κι ἀπὸ μιὰ ἱστορία. Κι ἔμεῖς, καθισμένοι σταυροπόδι στὰ μάλλινα στρωσίδια, ἀκούαμε τὸ θαλασσόλυκο νὰ ἱστορῆ, πότε γιὰ τὶς τρικυμίες τῆς θάλασσας, πότε γιὰ τὰ κατορθώματα τῶν ναυμάχων τοῦ Εἰκοσιένα καὶ πότε γιὰ τὴ ζωὴ τῶν ναυτικῶν.

Μιὰ βραδιά, σὰ μαζευτήκαμε γύρω του, ἄρχισε :

— Ταξίδεψα, παιδιά μου, μὲ τὴ σκούνα* τοῦ καπετὰν Μανόλη ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ γιὰ τὴ Μασσαλία. Ὁ λοστρόμος* μπαρκάρησε γιὰ πρώτη φορὰ καὶ τὸ σκύλο του, τὸν Ἄράπη, ἓνα πολὺ ὄμορφο σκύλο κατάμαυρο, μὲ τρίχωμα γυαλιστερό, ράτσας εὐγενικῆς.

Ἄλλὰ ὁ καπετάνιος μας, χωρὶς κανένα λόγο, πολὺ λίγο συμπαθοῦσε τὰ ζῶα καὶ μάλιστα τοὺς σκύλους. Ἡ ἀπέχθειά του ἦταν τόση, ὥστε δὲν ἔπαιρνε ποτέ του καρβόσκυλο στὸ καράβι του. Γι' αὐτὸ μὲ μεγάλη του δυσἀρέσκεια εἶδε τὴν παρουσία τοῦ Ἄράπη. Συγκρατήθηκε ὅμως νὰ μὴν εἰπῆ τίποτε,

γιατί άγαποῦσε έξαιρετικά τὸ λoστρόμο του, ἕνα φιλότιμο στὴ δουλειά του παλληκάρι ὡς τριάντα χρόνων.

Μόλις περάσαμε τὸν καβο - Πάπα*, ὁ Ἄράπης ἀπρόσκλητος μπήκε στὸ καμαρίνι τοῦ καπετάνιου. Πλησίασε τὸ μικρὸ τραπεζάκι του, ποῦ ἔπινε ἐκεῖνη τὴν ὥρα τὸν καφέ, καὶ ἀνύποπτος κουνούσε τὴν οὐρά του δείχνοντας τὴ μεγάλη του εὐχαρίστηση γιὰ τὴν παρουσία του στὸ διαμέρισμα τοῦ καπετάνιου. Ἄλλὰ σὲ κάποια στιγμή ἕνας βρόντος ἀκούστηκε ξαφνικός. Ἡ οὐρά τοῦ ἀθώου ζώου γκρέμισε τὸ μελανοδοχεῖο, ποῦ ἦταν στὸ τραπέζι μαζί μὲ τὰ ναυτιλιακὰ ἔγγραφα τοῦ καπετάν Μανόλη.

Ἄγριεμένος σηκώθηκε ὄρθιος τότε ὁ καπετάνιος, κι ἀρπάζοντας κάποιο σανίδι, χτύπησε πολλές φορές βάρβαρα καὶ σκληρὰ τὸ δυστυχισμένο ζῶο. Ὁ Ἄράπης οὐρλιασε πονετικά δείχνοντας τὰ μεγάλα του δόντια. Κι ὁ λoστρόμος ἀκούοντας τὸ οὐρλιασμα τοῦ ἀγαπημένου του σκύλου, ἔτρεξε στὸ καμαρίνι. Τόση φρίκη καὶ τόση ὄργη τοῦ προξένησε ἡ ἄγρια πράξη τοῦ πλοίαρχου, ποῦ χωρὶς δισταγμὸ τοῦ ρίχτηκε.

Στὶς φωνές τρέξαμε κι ἐμεῖς οἱ ἄλλοι κι ἔτσι δὲν πρόκαμαν νὰ ῥθουν στὰ χέρια.

Ὁ καπετάν Μανόλης, καλόκαρδος ὅπως ἦταν στ' ἄλλα του, γρήγορα μετάνιωσε γιὰ τὴ σκληρή του πράξη καὶ μάλιστα σὰν ἔμαθε, ὅτι ἄλλοτε ὁ Ἄράπης εἶχε σώσει τὴ ζωὴ τοῦ λoστρόμου ἀπὸ βέβαιο πνιγμὸ, τὸ περασμένο καλοκαίρι-στὴν πατρίδα του, τὴ Μύκονο.

Ἀπὸ τὴν ὥρα ὅμως ἐκεῖνη τὸ καημένο τὸ ζῶο δὲν ἔπαυε νὰ φανερῶνῃ τὴν ὄργη του γαβγίζοντας τὸν καπετάνιο, ὅταν τύχαινε νὰ τὸ πλησιάσῃ. Μάταια ὁ λoστρόμος προσπαθοῦσε νὰ τὸ ἡμερώσῃ, γιατί φοβόταν γιὰ τὴ ζωὴ του.

Εὐτυχῶς δὲν εἶχε ἄλλη συνέπεια ἡ ἔχθρα τοῦ καπετάνιου καὶ τοῦ σκύλου. Ὁ πλοίαρχος, ἀναγνωρίζοντας τὸ σφάλμα του, ὑποχωροῦσε στὰ γαβγίσματα τοῦ ἀδικημένου ζώου κι ἐκεῖνο περιοριζόταν μόνο σ' αὐτὲς τὶς ἀπειλές.

Μεταμέλεια.

Ἔνα πρῶτὸ ὄμως ὁ καπετὰν Μανόλης — εἶχαμε περάσει τὰ στενὰ τῆς Σικελίας — μὲ τὸ ἕνα πόδι ἐπάνω στὸ μπαστοῦνι* καὶ τὸ ἄλλο στὰ σανίδια τοῦ πλοίου παρακολουθοῦσε μιὰ συντροφιά δελφινῶν, ποὺ χοροπηδοῦσαν δεξιά μας. Ἐξαφνα γλίστρησε κι ἔπεσε στὴ θάλασσα.

— Ὁ καπετάνιος στὴ θάλασσα! Φώναξαν οἱ ναῦτες κι ἔτρεξαν νὰ κατεβάσουν μιὰ βάρκα, γιὰ νὰ τὸν σώσουν. Μερικοὶ ἄλλοι κατέβασαν τὰ πανιά, γιὰ νὰ κόψη τὸ δρόμο τῆς ἡ σκούνα.

Ἄλλὰ μόλις ἔρριξαν τὴ βάρκα, εἶδαμε κάτι πολὺ φοβερό· εἶδαμε δηλαδή νὰ ἔρχεται πρὸς τὸν πλοίαρχο τὸ φοβερώτερο ψάρι, ἕνας μεγάλος καρχαρίας.

— Γρήγορα, γρήγορα, παιδιά, ἀλλιῶς θὰ φθάσωμε ἀργά! φώναξε ὁ Γιάννης Πέτρου, ἀνιψιὸς τοῦ καπετάνιου καὶ ὑπαρχηγὸς τῆς σκούνας.

Ἐξαφνα ἀκούσαμε νέον κρότο στὰ νερά, κάτι εἶχε πέσει ἀπὸ τὸ καράβι μας. Γυρίσαμε κι εἶδαμε τὸν Ἀράπη νὰ κολυμπᾷ. Ἐσχιζε γρήγορα-γρήγορα τὰ νερά, γιὰ νὰ φθάσῃ τὸν κατὰκοπο πλοίαρχο. Ὁ καπετὰν Μανόλης, ἀναποφάσιτος, δὲν ἤξερε ἂν ἔπρεπε νὰ πλησιάσῃ τὸ σκύλο—θὰ ἦταν σωτήρας τοῦ ἢ ἐκδικητῆς;—ἢ ν' ἀφεθῇ στὴν τύχη του.

— Τραβᾶτε, παιδιά, γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ! Ξαναφώναξε ὁ Πέτρος.

Κι ἡ βάρκα ἀκολουθοῦσε τὸ σκύλο, ποὺ μᾶς εἶχε προσπεράσει.

Ἄργα ὁ κουρασμένος κολυμβητῆς ἔσκιζε τὴ θάλασσα· ἄρχισε πότε πότε νὰ βυθίζεται στὸ νερό, ἐνῶ πίσω του ὁ θόρυβος τοῦ θηρίου τὸν εἰδοποιοῦσε ὅτι πλησίαζε τὸ τέλος του.

— Χωρὶς ἄλλο ὁ καρχαρίας θὰ καταπιῇ τὸν ἕναν ἢ τὸν ἄλλον ἢ καὶ τοὺς δύο, ἂν δὲ βάλωμε ὅλα τὰ δυνατὰ μας. Εἶπε πάλι ὁ ὑπαρχηγός.

Ἡ σκηνὴ δὲν κράτησε καὶ πολὺ. Προτοῦ νὰ μπορέσῃ νὰ φθάσῃ ἡ βάρκα μας τὸ σκύλο, ὁ καρχαρίας πλησίασε— ὅσο τρεῖς κουπιές— τὸν καπετάνιο. Ἀναποδογύρισε ἔξαφνα μὲ τὴν

κοιλιά πρὸς τὰ ἐπάνω — γιατί ἀνάσκελα μόνο μπορεῖ νὰ καταβροχθίσῃ — καὶ ἀνοίξε τὸ μεγάλο στόμα του δείχνοντας τὰ κοφτερά τριγωνικά του δόντια.

Σπαραχτική κραυγὴ ἄφησε τότε ὁ καπετάνιος, γιατί εἶδε ζωντανὸ τὸ Χάρο. Ἄλλά, νά! Ὁ Ἀράπης μὲ μιὰ νέα προσπάθεια ἔφθασε κι αὐτός. Οὐρλιασε ἄγρια, πήδησε ἐπάνω στὴν ἀστραφτερὴ κοιλιά τοῦ καρχαρία κι ἔμπηξε τὰ δόντια του στὶς σάρκες τοῦ θηρίου. Ἐμεῖς ὄλο καὶ πλησιάζαμε.

Τὸ θηρίο ἀναποδογύρισε σπαράζοντας ἀπὸ τὸν πόνο, ἐνῶ ὁ σκύλος, κολλημένος μὲ τὰ δόντια, βρέθηκε ἔτσι βυθισμένος στὴ θάλασσα.

Τὴ στιγμή αὐτὴ ἔφθασε κι ἡ βάρκα. Ὁ λοστρόμος ρίχνεται στὴ θάλασσα μ' ἓνα μαχαίρι στὰ δόντια, ἔτοιμος νὰ ὑπερασπίσῃ τὸν ἀγαπημένο του σκύλο. Ἄλλά πολὺ γρήγορα ὁ Ἀράπης ἀνέβηκε στὴν ἐπιφάνεια, μὲ βλέμμα ἄγριο καὶ μὲ δόντια ἀπειλητικά.

— Γρήγορα, τὸν πλοίαρχο ἐπάνω, φώναξε ὁ Πέτρου, γιατί ὁ φίλος μας ὁ καρχαρίας θὰ ξαναγυρίσῃ!

Ἔσυραν οἱ ναῦτες τὸν ἀναίσθητο πλοίαρχο πρῶτα, ἀνέβασαν ἔπειτα καὶ τὸ σκύλο. Ὅταν ἀνέβαινε τελευταῖος ὁ λοστρόμος, νά πάλι, τὸ φοβερὸ θηρίο ξαναβγήκε στὴν ἐπιφάνεια κι ἔκανε δευτέρη ἐφοδο· ἀλλὰ ἦταν πιά ἀργά. Μὲ μιὰ κουπιὰ στὰ μάτια τὸ ἀνάγκασε ὁ ὑπαρχηγὸς νὰ ξαναβυθιστῇ καὶ νὰ μὴν ξαναφανῇ.

Μὲ δυνατὲς κουπιὲς φθάσαμε γρήγορα στὴ σκούνα. Σὲ λίγη ὥρα ὁ καπετὰν Μανόλης, χλομὸς ἀκόμη ἀπὸ τὴν περιπέτεια, ἀκουμποῦσε στὴν κουπαστὴ καὶ χάιδευε τὸ σκύλο.

— Θὰ ὀδινά τὸ δεξί μου χέρι, ἔλεγε, ἂν μποροῦσα νὰ σβήσω τὴν ἀγιάτρευτὴ αὐτὴ λαβωματιά στὴν οὐρά τοῦ λαμπροῦ αὐτοῦ φίλου, ποῦ τοῦ ἔκαμα στὴν ὀργή μου.

Κι ἔδειχνε τὴν πληγὴ, ποῦ εἶχε προξενήσει στὸν Ἀράπη. — Ἐγὼ ὁ σκληρὸς τὸν ἔκαμα νὰ πονέσῃ κι αὐτός, ἀντὶ νὰ μ' ἐκδικηθῇ, μοῦ ἔσωσε τὴ ζωὴ μὲ κίνδυνο τῆς δικῆς του!

— Πολὺ ἀργά τὸ κατάλαβες, καπετὰν Μανόλη, τοῦ εἶπα, πόσο ἀξίζουν οἱ ἄλλαλοι σύντροφοί μας!

(Διασκευὴ ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ)

Ν. Α. Κοντόπουλος

ΣΤΕΡΙΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΑ

“Όταν γλυκά στη θάλασσα φυσᾶ τὸ μαϊστράλι,
ὁ νοῦς μου ξεσηκώνεται, βαριέμαι τὴ στεριά.
Μὰ ὅταν βογκᾶ στὸ πέλαγος φουρτούνα τοῦ βοριᾶ
κι ἀφρίζουνε τὰ κύματα καὶ σποῦνε στ’ ἄκρογιαλί,

Τότε καὶ πάλι τῆς στεριᾶς τὸ χῶμα λαχταρῶ
ἐκεῖ πού δρόσο κι εὐωδιά τὰ δάση μοῦ σκορποῦνε,
ἐκεῖ πού μὲ τὸν ἄνεμο καὶ τὸν κακὸ καιρὸ
τὰ πεδῆκα ἀναταράζονται καὶ γλυκοτραγουδοῦνε.

Βαρειά ἡ ζωὴ ’ναι τοῦ ψαρᾶ· τὴ βάρκα ἔχει φωλιά του,
τὰ ψάρια γιὰ κυνήγι του· κι ἡ θάλασσα κακιὰ...
Κάλλι’ ἔχω νὰ κοιμοῦμαι ἐγὼ στὸν πλάτανο ἀπὸ κάτω,
ν’ ἀκούω μέσ’ στὸν ὕπνο μου τὴ βρύση τὴ γλυκειά,
πού τρέχει κρύσταλλο νερὸ καὶ πάντα μουρμουρίζει,
σάν νὰ μὲ νανουρίζη.

« Εἰδύλλια »

Μόσχος Συρακούσιος
Μετάφρασις ὑπὸ Γ. Δροσίνη

ΤΟ ΛΙΜΑΝΙ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΜΟΥ

“Έτσι σ’ ἐγνώρισα παιδί, κι ἔτσι σὲ βλέπω πάλι,
τῆς μαλακῆς σου ἀμμουδιάς ἢ ἀπλωμένη ἀγκάλῃ
ἢ πράσινη τῶν κήπων σου καὶ τῶν ἀγρῶν σου ζώνη,
ποῦ μέσα στὴν ἀπανεμιὰ τῆς ρεματιᾶς φουντώνει
τὰ σπίτια τὰ κατάλευκα, τὸ ἀρχαῖο ρημοκλήσι,
ποῦ στὸ βουνὸ κατάκορφα καιροὺς ἔχει μετρήσει
ἢ γαλανή σου θάλασσα μὲ βάρκες, τρεχαντήρια,
τὰ ὄρη τὰ ζωγραφιστὰ καὶ τὰ ψηλὰ ἀκρωτήρια,
στέκουν, πυργώνουν τ’ ἄγρια κι ἀπόκρημνα πλευρά τῶν
καὶ δέχονται ἀτράντακτα τὴ λύσσα τῶν κυμάτων.
Στὴ μαγικὴ σου σιγαλιά, στὴ ζηλευτὴ ἡσυχία,
ποῦ γλυκονανουρίζεται θαρρεῖς ἢ εὐτυχία,
τὶ χεῖλη ἀναστενάξανε, τὶ δάκρυα ἔχουν στάξει,
πόσες καρδιὲς τοῦ χωρισμοῦ ἢ ὥρα ἔχει σπαράξει !
Λιμάνι τῆς πατρίδος μου ποῦ σ’ ἔχει ἀγκαλιάσει
ἢ φωτεινότατη αὐγή, γαληνεμένη πλάση,
ἔτσ’ ἦσουν, εἶσαι σήμερα καὶ θά ’σαι στὸν αἰῶνα,
τίποτε δὲν ἐχάθηκεν ἀπ’ τὴ φαιδρὴ σου εἰκόνα !
Κι ἂν πιὸ βαθιὰ τὰ κύματα τοὺς βράχους ἔχουν φάγει,
καὶ ἄλλοι κυλιστήκανε μὲς στ’ ἄπατα πελάγη,
τὰ χρόνια κι οἱ ἀντάρες τῶν περάσανε σὰν χάδια
ἀπάνω στ’ ἀκατάλυτο, πελώριο κορμί σου,
κι ἀπ’ τὸ βαθὺ κι ἀστείρευτο ποτάμι τῆς ζωῆς σου
σταλαματιὰ δὲν ρούφηξαν τὰ χρόνια, ποῦ ἀλλάζουν
ἀλύπητα τὴν ὀμορφιά, τὴ δύναμη, τὴ χάρι,
σὲ κυρτωμένο ἀδύνατο καὶ ἄσχημο κουφάρι.
“Έτσ’ ἦσουν κι ἔτσι ἀπ’ ἀντικρὺ σὲ βλέπω πάλι τώρα,
σὰν ζωγραφιαν ἀσάλευτη σὲ μαγεμένη χώρα.

« Ἐστία » 1894

Ἄρ. Προβελέγγιος

- ‘Ησυχάζ’ ή θάλασσα, τὸ κουπί θυμώνει
στρέφεται περήφανο, λέγει στὸ τιμόνι :
- Σκλάβος ἀλευθέρωτος πάντοτε δουλεύω,
σέρνω βάρη ἀσήκωτα καὶ τὰ κουβαλῶ,
μανιωμένα κύματα σχίζω καὶ παλαιῖω,
βγαίνω στὸ γιαλό.
- Κι ἐνῶ ’γὼ μερόνυχτα στὴ δουλειά πεθαίνω,
ἐσὺ πάντα ξένοιαστο καὶ ξεκουρασμένο
ἀκουμπᾶς στὴν πρύμη σου, καὶ δουλειά σου μόνη
νὰ γυρίζης ἤσυχο καὶ καμαρωτό...
Φύγε, ξεφορτώσου με, ἄχρηστο τιμόνι
εἶσαι περιττό !

Τρικυμία πλάκωσε καὶ τὸ κῦμ’ ἀφρίζει,
τὸ κουπί ἀνδρειεύεται, τὸν ἀγῶνα ἀρχίζει.
Μανιωμέν’ ή θάλασσα, σὰν θεριό, φουσκώνει
κι ἀψηφᾶ στὴ λύσσα της χίλια δυὸ κουπιά...
Τὸ κουπί ραγίζεται : — Πρόφθασε, τιμόνι,
δὲν ἀντέχω πιά !

51.

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ

ΑΡΧΗ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ

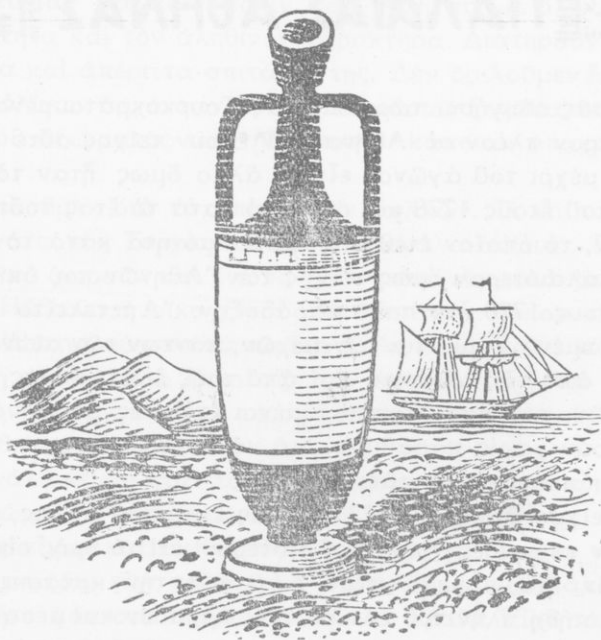
ΤΟ ΦΥΛΑΧΤΟ ΜΟΥ

Ἄν κάποτε ξενιτευτῶ, γιά μένα
λίγο σας χῶμα θησαυρός, ὡ μέρη ἀγαπημένα.
Ἄπό τὸ χῶμα τῆς κορφούλας τοῦ βουνοῦ,
τοῦ ἀντικρινοῦ
κι ἀπό τὸν ἄμμο τοῦ γιαλοῦ λίγα σπειριά ἔχω πάρει,
καί τὰ ἴκλεισα σέ φυλαχτό, σάν τὸ μαργαριτάρι,

Ἄν κάποτε ξενιτευτῶ, τὸ ἀτίμητό μου φυλαχτό
στὸν κόρφο μου δυὸ μυρωδιές θὰ χύνη,
ποῦ δὲν θὰ βρῖσκω ἄλλοῦ·
μοσκοβολιά τοῦ θυμαριοῦ ἀπ' τὴν κορφούλα ἐκείνη
καί μιὰν ἄλλη, τοῦ καθάριου μου γιαλοῦ.

«Ὅταν φεύγουν οἱ ὄρες»

Στέλιος Σπεράντζας

Θά σᾶς ὀδηγήσω τώρα εἰς τὰς Τουρκοκρατουμένας Ἀθήνας. Σήμερον πλέον αἱ Ἀθηναὶ δὲν ἔχουν τεῖχος οὔτε καὶ πύλας, ἐνῶ μέχρι τοῦ ἀγῶνος εἶχον· ἄλλο ὅμως ἦταν τὸ τεῖχος τῶν πρὸ τοῦ ἔτους 1778 καὶ ἄλλο τὸ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο κατασκευασθέν, τὸ ὁποῖον ἐτέθη εἰς διαθεσιμότητα κατὰ τὸ 1821.

Τὸ παλαιότερον ὅμως τεῖχος τῶν Ἀθηνῶν ποῦ ὑπῆρχε μέχρι τοῦ ἔτους 1778 ἦτο πολὺ παράδοξον. Ἀπετελεῖτο δηλαδὴ ἀπὸ ἐρειπωμένα κομμάτια τῶν τειχῶν, πάντων τῶν αἰῶνων, ποῦ ἐπέρασαν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας καὶ ἀπὸ τοὺς ἐξωτερικοὺς τοίχους τῶν σπιτιῶν, ποῦ ἦσαν τοποθετημένοι ἐπίτηδες μετὰ τὴν ἔξω αὐτῶν πλευρὰν χωρὶς παράθυρα, διὰ νὰ συμπληρῶνουν τὰ κενὰ μέρη τοῦ ποικιλωτάτου αὐτοῦ τείχους.

Τὸ τεῖχος ὅμως τοῦ 1778 μετὰ τὰς ἐπτὰ του πύλας, εἶχε μεγαλύτεραν περιφέρειαν τοῦ παλαιότερου καὶ τὸ πρὸς οἰκοδομὴν του ὑλικὸν ἦτο ποικιλώτατον, διότι διὰ τὴν κατασκευὴν του ἐχρησιμοποιήθη πλὴν τοῦ ὑλικοῦ τῶν ἀρχαίων καὶ μεσαιωνικῶν τειχῶν καὶ τὸ ὑλικὸν παντὸς ἐτοιμορρόπου βυζαντινοῦ καὶ ἀρ-

χαίου ἀκόμη μνημείου, τὸ ὁποῖον εἶχον σεβασθῆ τόσοι καὶ τόσοι αἰῶνες.

Ὡς ἐργάται ἐχρησιμοποιήθησαν ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως μεγάλοι καὶ μικροί, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἄρχοντες καὶ νοικοκυραῖοι. Διὰ νὰ ἐννοήσετε δὲ τί ἐγίνεν τότε, ἀρκεῖ νὰ σὰς εἰπῶ ὅτι τοῦ ἔργου προῖστατο ὁ περιβόητος Χασεκῆς κρατῶν ἕνα βούρδουλαν μὲ τὸν ὁποῖον ἐκολάκευε τὴν φιλοτιμίαν τῶν κατοίκων τῶν Ἀθηνῶν.

Ἡ πόλις ἐχωρίζετο ἐπὶ Τουρκοκρατίας εἰς διαμερίσματα, πλατώματα ὀνομαζόμενα, εἰς συνοικίας καὶ εἰς ἐνορίας.

Θὰ σὰς ὀδηγήσω σήμερον εἰς ἓν τμήμα τῆς παλαιᾶς πόλεως διατηροῦν τὴν ὄλην ὀπωσδήποτε φυσιογνωμίαν του, εἰς τὸ Ριζόκαστρον, εὑρισκόμενον εἰς τὴν ρίζαν τοῦ κάστρου, δηλαδὴ ὑπὸ τοὺς βορεινοὺς βράχους τῆς Ἀκροπόλεως.

Ἀπὸ ἕνα ὕψωμα τοῦ Ριζοκάστρου ἄς παρατηρήσωμεν τὴν ἀπέναντί μας παλαιὰν πόλιν, τὰς Ἀθήνας, μὲ ὄλην τῶν τὴν γραφικότητα καὶ τὸν ἀληθινὸν χαρακτήρα. Διατηροῦνται ἀκόμη τὰ ἡμερα καὶ ἀπέριττα σπιτάκια τῆς. Δὲν ὀμιλοῦμεν διὰ τὰ σπῖτια τῶν ὀλίγων ἀρχόντων μὲ τὸν θαυμάσιον ξενῶνα, τὸν ὁποῖον, ὡς ἐκ τοῦ ἀξιωματός των, ἤσθάνοντο κάποιαν ὑποχρέωσιν νὰ ἔχουν.

Ὀμιλοῦμεν διὰ τὰ σπῖτια τῶν πολλῶν. Τί νὰ τὰ κάμουν οἱ Ἀθηναῖοι τῆς Τουρκοκρατίας τὰ μεγάλα σπῖτια ; Τὰ ἠθελάν ὅσο διὰ νὰ χωροῦν καὶ διὰ νὰ ζοῦν μέσα εἰς αὐτὰ καλὰ καὶ εἰρηνικά. Ἡῤξανεν ἡ οἰκογένεια ; Προσετίθετο κάπου καὶ ἓν δωμάτιον. Ἐπαντρεύοντο τὰ παιδιὰ ; Ἄς εἶναι καλὰ τὰ πεθερικά καὶ ἡ γιαγιά ποῦ ἐπροίκιζε τὸν ἐγγονόν τῆς καὶ ἰδίως τὴν ἀγαπητὴν τῆς ἐγγόνα, μὲ τὸ σπιτάκι ποῦ εἶχε κληρονομία ἀπὸ κάποια θεία τῆς.

Μεγάλο κτίριο ἦταν τότε ἡ ἐκκλησία. Οἱ ἄνδρες εἶχαν καὶ τὸ παζάρι, ὠραῖον, παστρικὸν καὶ σκεπασμένον μὲ κληματαριές. Οἱ ἄρχοντες εἶχαν καὶ τὸ Κουσέγιο, τὸ Δημογεροντεῖον νὰ ποῦμε.

Τὸ σπιτάκι τῶν παλαιῶν Ἀθηνῶν ἦτο μικρὸν ἀλλὰ ἡ αὐλή του ἦτο πάντοτε περιποιημένη καὶ ὠραία. Εἶχε τὸ πηγαδάκι τῆς εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἀρχαίου βωμοῦ...

Εἶχε λεμονόδενδρα· ἡ μυρουδιά τοῦ ἀνθοῦ των ἐνέπνευσε
εἰς τὸν Βύρωνα τὸ ποίημα « Ζωὴ μου σ' ἀγαπῶ » καὶ στὸ πλα-
τύσκαλον ἀπάνω ἐκουιότανε καμαρωτὸς στὸ φύσημα τοῦ βο-
ριά ὁ φουντωτὸς βασιλικός. Τί νὰ κάμουν οἱ Ἀθηναῖοι τὰ μέ-
γαρα. Καὶ ὁ Σωκράτης σπιτάκι εἶχε.

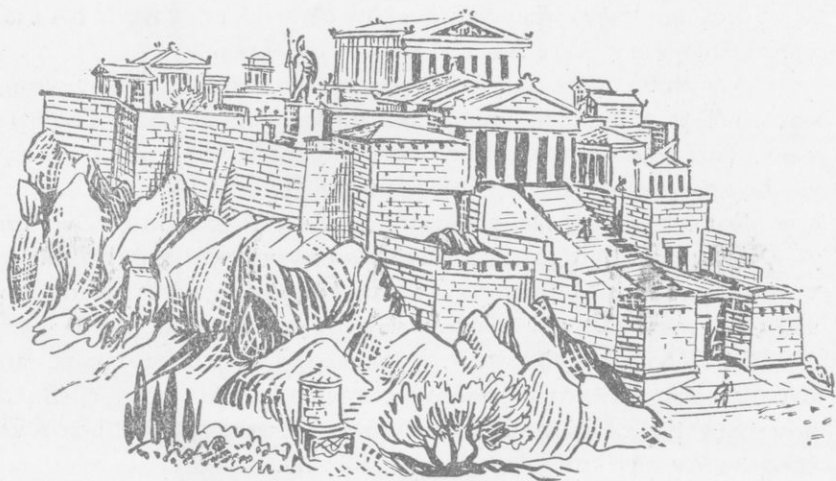
Κοιτάξτε, καμαρώστε τὰ πρασινισμένα κεραμίδια μὲ τις τρυ-
πητὲς καμινάδες. Πόσες ψυχὲς νὰ ἦλθαν εἰς τὸν κόσμον καὶ πό-
σες νὰ φτερούγισαν μέσα ἀπ' αὐτὰ τὰ σπιτάκια ! Πόσα ὄνειρα
νὰ ἔμειναν ὄνειρα καὶ πόσες ἐλπίδες νὰ ἐσκόρπισαν σάν τὸν
καπνόν, ποῦ ἀκόμη βγαίνει ἀπὸ τις τρυπίτσες των.

Ἄν ἡ Ἐκκλησία ἔσωσε τὸ Γένος, τὸ σπῖτι ἔσωσε τὸν Ἕλ-
ληνα. Ἡ Ἐκκλησία ἔμνησε τὸν μάρτυρα, ἀλλὰ τὸ σπῖτι τὸν ἐ-
δημιούργησε. Ἄν ὀφείλομεν πολλὰ εἰς τὸν Ἀμβωνα, δὲν ὀφεί-
λομεν ὀλίγα εἰς τὸν στυλὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ σπιτιοῦ, τὴν γι-
αγιάν. Αὐτὴ μὲ τὰ παραμύθια τῆς διέσωσε τὴν ζωντανὴ γλῶσ-
σα τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐνα παραμύθι τῆς κι ἓνα τραγουδάκι τῆς
εἶναι χρησιμώτερα ἀπὸ δέκα τόμους γλωσσολογικοὺς καὶ λογο-
τεχνικούς.

« Τὸ Ριζόκαστρον »

Δημ. Γε. Καμπούρογλου

✕ Η ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ Η ΠΟΛΥΧΙΛΙΕΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑ ΑΥΤΗΣ

Ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν εἶναι βράχος κρημνώδης καὶ ἀπότομος πρὸς Μ. τῆς πόλεως, ὕψους 160 μ. ὑπὲρ τὴν θάλασσαν, 70 δὲ ὑπὲρ τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν. Ἔχει μῆκος 300 μ. καὶ πλάτος 130 μ., σχῆμα δὲ ἐλλειψοειδὲς ἀκανόνιστον.

Εἰς οὐδένα ἄλλο μέρος τοῦ κόσμου συνειργάσθησαν τόσον ἐπιτυχῶς Φύσις καὶ Τέχνη, ὅσον ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ τούτου βράχου συνεκέντρωσαν οἱ αἰῶνες μνημεῖα δόξης καὶ τέχνης τόσα, τὰ ὅποια καὶ μόνα, θὰ ἦσαν ἱκανὰ νὰ διαφωτίσουν τὸν πεπολιτισμένον κόσμον καὶ νὰ καταδείξουν τὸ μεγαλεῖον τῆς δόξης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἀρχαίων προγόνων ἡμῶν.

Ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ πολλῶν χιλιετηρίδων π.Χ. ἐχρησιμοποιήθη ὡς κατοικία τοῦ Ἐρεχθεῦς καὶ τοῦ Κέκροπος, τοῦ Πανδίωνος, τοῦ Αἰγέως καὶ τοῦ Θησεῦς καὶ ὠχυρώθη μὲ τὰ αἰωνόρρια ὀχυρωματικὰ ἔργα τῆς Κυκλωπείας οἰκοδομικῆς.

Βραδύτερον ἔπαυσε νὰ χρησιμοποιηθῆται ὡς κατοικία βασι-

λέων και πολιτών. "Εμεινεν ἡ «'Ακρόπολις τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν καὶ κατοικία τῶν Θεῶν».

Ἀνηγέρθη τότε ὁ Ἑκατόμπεδος (100 ποδῶν ναὸς) καὶ τὸ Ἐρέχθειον ἤρχισε δὲ ν' ἀνεγείρεται καὶ ὁ Παρθενών. Καὶ ἡ Ἀκρόπολις ὅλη, ἀντὶ ἀποκλειστικοῦ φρουρίου, ἔγινεν ὠχυρωμένον τέμενος ἀφιερωμένον εἰς τὴν Ἀθηνᾶν.

Πολὺ πρὸ τῶν Περσικῶν πολέμων ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν εἶχεν ἀποβῆ ἀξιόλογον μνημεῖον τέχνης καὶ πολιτισμοῦ καὶ πάσης προόδου. Τὸ μνημεῖον τοῦτο ἔθεωρεῖτο ἔκτοτε ἀθάνατον καὶ εἶχεν ἐπισύρει τὸν φθόνον τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς.

Οἱ Πέρσαι τὸ 480 π. Χ. παρέδωκαν τὰ πάντα εἰς τὸ πῦρ καὶ ἀνέκοψαν πᾶσαν πρόοδον· κατέκαυσαν τὰ ἱερά, ἐβεβήλωσαν τοὺς βωμούς· συνέτριψαν πολυτιμώτατα ἀφιερώματα καὶ ἐξηφάνισαν τὴν ἐργασίαν τῶν αἰῶνων.

Ἄλλ' οἱ ἀθάνατοι πρόγονοι ἡμῶν ἐπίστευαν εἰς τὸν θρόνον, ὅτι ἡ ἱερά ἐλαία τῆς Ἀκροπόλεως — τὴν ὁποῖαν κατέκαυσαν οἱ βάρβαροι — ἀνεβλάστησε κατὰ τὴν ἰδίαν νύκτα.

Ἐλεύθεροι οἱ πρόγονοι καὶ ὑπερήφανοι ἐκ τῶν ἐθνικῶν θριάμβων, ἐπεδόθησαν μετὰ σπουδῆς εἰς τὴν ἀναδημιουργίαν. Ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ ὁ Κίμων ἀνωκοδόμησαν τὰ τείχη τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἐφρόντισαν διὰ τὸν ἐξωραϊσμὸν αὐτῆς.

Ἀνεφάνη τότε ὁ Περικλῆς. Καὶ ἤρκεσε μία τριακονταετία — ἡ ἔνδοξος τριακονταετία τοῦ Περικλέους — διὰ νὰ ἀνεγερθοῦν αἱ Ἀθῆναι ἐκ τῶν ῥεπιπῶν καὶ τῆς τέφρας, τὰ ὁποῖα ἀφῆκεν ἡ Περσικὴ εἰσβολή.

Καὶ ἀνωκοδομήθη πλήρης χάριτος καὶ αἴγλης ἡ νέα πόλις κατὰ τὸν χρυσοῦν ἐκεῖνον αἰῶνα τῆς τέχνης.

Ὁ παντοδύναμος Περικλῆς ἐσκέφθη, ὅτι τοὺς πολεμικοὺς θριάμβους ἔπρεπε ν' ἀκολουθήσουν θριάμβοι τοῦ πνεύματος καὶ τῆς τέχνης καὶ εὐπορία τοῦ λαοῦ. Καὶ μὲ τὸν θεόπνευστον γλύπτην Φειδίαν καὶ τοὺς ἀρχιτέκτονας Ἴκτινον καὶ Καλλικράτην ἐπεδόθη εἰς τὸν καλλωπισμὸν καὶ τὴν καταχρύσωσιν τῆς Ἀκροπόλεως.

Τότε ἐκτίσθη ἐκ μαρμάρου τῆς Πεντέλης ὁ νέος Παρθενῶν καὶ ἐστήθη ἐντὸς αὐτοῦ τὸ δεκάπηχυ χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς Παρθένου.

Τότε ἐστήθη εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος τῆς 'Ακροπόλεως τὸ κολοσσαῖον ὀρειχάλκινον ἄγαλμα τῆς Π ρ ο μ ἄ χ ο υ 'Α θ η ν ᾶ ς, ἔργον τοῦ Φειδίου. Ἡ περικεφαλαία καὶ ἡ χρυσοῦς αἰχμὴ τοῦ δόρατος τῆς Θεᾶς ἦσαν ὀρατὰ καὶ ἀπὸ τὸ Σούνιον.

Τότε ἐκτίσθησαν τὰ Π ρ ο π ῦ λ α ι α καὶ ὀνάς τῆς 'Α θ η ν ᾶ ς Ν ἰ κ η ς.

Τὰ καλλιτεχνικὰ ἔργα τῆς 'Ακροπόλεως καὶ τότε, ὅτε ἐγίνοντο, ἐπροκάλουν τὴν ἐκπληξιν καὶ τὸν θαυμασμόν τῶν συγχρόνων των. Τόσον δὲ ἦτο τὸ πλῆθος τῶν ἀγαμάτων, τὰ ὁποῖα ἀφιερῶσαν εἰς τὸ τέμενος τοῦτο τῆς Θρησκείας καὶ τῆς Τέχνης, ὥστε ὁ Πλούταρχος ἔλεγεν ὅτι ἡ 'Ακρόπολις ὅλη ἀπέτελει τρόπον τινὰ ἓν ἄγαλμα.

Ἡ 'Ακρόπολις ἠκολούθησε τὴν τύχην τῆς πόλεως καὶ τὴν φορὰν τῶν αἰώνων.

Ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος ἐπέφερε φοβερὰν καταστροφὴν εἰς ὅλην τὴν 'Ελλάδα· οἱ δὲ 'Αθηναῖοι δὲν κατῴρθωσαν νὰ ἀνακτήσουν τὴν προτέραν των δύναμιν, ἂν καὶ πολὺ ἠγωνίσθησαν πρὸς τοῦτο. Μετὰ δὲ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Φιλίππου καὶ τοῦ Μεγάλου 'Αλεξάνδρου ἀπώλεσαν τὴν ἀνεξαρτησίαν των.

Παρ' ὄλα ταῦτα, τὸ χρονικὸν διάστημα ἄχρι τοῦ Χριστιανισμοῦ δὲν ἐπέρασεν ἄγονον διὰ τὸν καλλωπισμὸν τῶν 'Αθηνῶν καὶ τῆς 'Ακροπόλεως. Καὶ οἱ ἴδιοι οἱ 'Αθηναῖοι καὶ πολλοὶ ξένοι ἠγεμόνες φίλοι των ἐξωράϊσαν τὰς 'Αθήνας καὶ ἔκαμον καὶ πολλοῦ λόγου ἄξια ἔργα ἐπὶ τῆς 'Ακροπόλεως.

Κατὰ τοὺς Χριστιανικοὺς χρόνους, καὶ ἰδίᾳ κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς, ἐξ αἰτίας τοῦ ἀνταγωνισμοῦ μεταξὺ τῆς παλαιᾶς καὶ τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας, καὶ ἐξ αἰτίας τοῦ σφοδροῦ ζήλου τῶν νέων Χριστιανῶν, ἐπῆλθον σημαντικαὶ φθοραὶ εἰς τὰ παλαιότερα μνημεῖα τῆς τέχνης.

Εὐτυχῶς ὅμως τὰ οἰκοδομήματα τῆς 'Ακροπόλεως διέφυγον τὴν ἐπίδρασιν τοῦ φανατισμοῦ τῶν νέων Χριστιανῶν. Ὁ Παρθενῶν μετετράπη ἐπὶ 'Ιουστινιανοῦ εἰς ναὸν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἀφιερῶθη εἰς τὴν 'Υπερτάτην τοῦ Θεοῦ σοφίαν.

Βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες ἀνέβησαν ἄχρι τοῦ Παρθενῶνος, ἀνέθηκαν τὰ ἐπινίκεια εἰς τὴν Παναγίαν καὶ περιέθαλψαν

τὸ ἀριστούργημα τῶν αἰῶνων. Καὶ τὸ σύνολον τοῦ ἀριστουργήματος διεφυλάχθη ἀπὸ ἀνεπανόρθωτον καταστροφὴν.

Ἡσθάνθη ἀκολούθως ἡ Ἀκρόπολις τὸ πέλαμα τῶν Ρωμαίων, τῶν Φράγκων καὶ τῶν Καταλανῶν· καὶ φέρει βαθέως χαραγμένα τὰ ἴχνη τῆς διαβάσεως αὐτῶν.

Ἠκολούθησαν οἱ μαυροὶ χρόνοι τῆς δουλείας. Πλὴν ὅμως τὰ ἐπ' αὐτῆς ἀριστουργήματα προεκάλεσαν τὸν θαυμασμόν καὶ αὐτῶν τῶν ἀμαθῶν κατακτητῶν καὶ ἡ Ἀκρόπολις διέφυγε τελειωτικὴν καταστροφὴν.

Ἀλλὰ αἱ βόμβαι τοῦ Μοροζίνη ἐπέφερον ὀδυνηρὰς καταστροφὰς εἰς τὸ Δημιούργημα τῆς μεγαλοφυΐας τοῦ Περικλέους, τοῦ Ἰκτίνου καὶ τοῦ Φειδίου.

Ἡ δὲ ἐπονειδιστος ἐπιδρομὴ τοῦ Ἑλγίνου ἀπεγύμνωσε τὰ ἀετώματα τοῦ Παρθενῶνος, ἀπωρφάνισε τὰς Καρυάτιδας τοῦ Ἐρεχθεῖου καὶ κατέστρεψε τὴν ζωφόρον τοῦ ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης.

Τέλος τὴν 12ην Ἀπριλίου 1833, παρεδόθη ἐπισήμως ὑπὸ τοῦ τούρκου φρουράρχου Ὄσμάν ὁ Ἱερὸς Βράχος εἰς τὴν ἀναγεννηθεῖσαν ἐλευθέραν Ἑλλάδα καὶ ἐκυμάτισεν ἡ κυανόλευκος ἐπὶ τῶν ἐπάλλεων τῆς Ἀκροπόλεως.

Κατὰ τὰ ἀπαισίας μῆνης ἔτη τῆς Γερμανοῖταλικῆς κατοχῆς ἐκυμάτιζεν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἡ ἑλληνικὴ σημαία, ὡς ἄλλος Χριστὸς ἀνὰ μέσον τῶν δύο σημαιῶν τῶν ληστρικῶν ἐπιδρομῶν, μέχρι τῆς 12 Ὀκτωβρίου 1944, ὅτε καθηγιασθῆ καὶ ἀφέθη μόνη καὶ ἐλευθέρᾳ νὰ λικνίζεται εἰς τὰ αἰθέρια κύματα τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας.

Σήμερον, δυνάμεθα ὑπερηφάνως νὰ ἐπαναλάβωμεν τοὺς λόγους τοῦ Πλουτάρχου :

«Ἐκαστον ἔργον εἶναι κατὰ μὲν τὸ κάλλος ἀρχαῖον, κατὰ δὲ τὴν ἀκμὴν πρόσφατον καὶ νέον. Ἐπὶ πάντων τῶν ἔργων ἐπανθεῖ νεότης τις, τῆς ὁποίας ὁ χρόνος δὲν μετέβαλε τὴν ὄψιν, ὡσάν τὰ ἔργα ταῦτα νὰ ἔχουν ἐντὸς τῶν αἰεθαλῶν πνεῦμα καὶ ψυχὴν ἀγήρατον».

Χ. Δημητρακοπούλου

ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

Φύσα, βοριᾶ μου, φύσηξε. Ἴδου τώρα ὅπου φθάνομεν εἰς μίαν Ἑλληνικὴν χώραν ὄλωσδιόλου διαφορετικὴν ἀπὸ τὰς ἄλλας καὶ ὑπὸ ἔποψιν φυσικῆς καλλονῆς καὶ ὑπὸ ἔποψιν κοινωνικῆς εὐδαιμονίας, ἡ ὁποία χώρα καὶ ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ χαρίσματα τῆς κινεῖ τὸν θαυμασμόν καὶ τὴν ἐκπληξιν τοῦ ταξιδιώτου.

Μία πυραμῖς θεουργικῆ, εἰς τὸ ἄκρον τῆς Χαλκιδικῆς ἀναδυομένη ἀπὸ τὸ πέλαγος, μὲ τὴν κορυφὴν τῆς οὐρανομήκη καὶ ἀνυψουμένην ὑπεράνω τῶν νεφελῶν καὶ ἓνα γινομένην μὲ τὸ στερέωμα. Ἀπὸ αὐτὴν κατέρχονται, ὄρη, βουνὰ καὶ φάραγγες καὶ κοιλάδες, ὅλα εὐμορφοστόλιστα μὲ ἄγρια βαθύσκια δάση καὶ μὲ τοὺς πλέον εὐώδεις θάμνους τῆς Ἑλληνικῆς χλωρίδος, οἵτινες μὲ ὄργανον ἀφάνταστον δοκιμάζουν, ν' ἀνυψωθῶσιν εἰς δένδρα. Ἀπὸ παντοῦ ἀνακύπτουσι μοναστήρια καὶ σκῆται, κελλία καὶ ἡσυχαστήρια, ἐγκατεσπαρμένα μὲ ἀπερίγραπτον χάριν εἰς ὄλους αὐτοὺς τοὺς δρυμῶνας. Ἀγάλλεται ἡ ψυχὴ τοῦ ταξιδιώτου, ὅστις ἀνάμεσα εἰς τῶν ἀπειραρίθμων ὠδικῶν πτηνῶν τὰ κελαδήματα, ἀκούει ἤχους σημάτων, ὅπου γλυκὰ - γλυκὰ καλοῦσι τὸν ἄνθρωπον εἰς προσευχὴν, εἰς δόξαν Θεοῦ τοῦ Δημιουργοῦ, καὶ ὁσφαίνεται τὰ καιόμενα θυμιάματα καὶ τὴν εὐωδίαν τῶν ἀνθέων, μὲ εὐχαρίστησιν εἰρηνικὴν.

Ὅσοι ἀγνοί, ὅσοι εὐγενεῖς, ἀποκαλυφθῆτε ! Εὐρίσκεσθε εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος. Εἰς τὸ περιβόλι τῆς Παναγίας...

« Μὲ τοῦ βοριᾶ τὰ κύματα »

Ἄλ. Μωραϊτίδης

ΕΙΚΟΝΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΛΑΔΑ ΤΩΝ ΤΕΜΠΩΝ

Λίαν πρωΐ ἐξεκινήσαμεν ἐκ Λαρίσης πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς ὀνομαστῆς κοιλάδος τῶν Τεμπῶν.

Εἶναι μὴν Ἰούνιος. Ἡ ἀμαξιτὴ ὁδὸς διέρχεται διὰ μέσου ἀγρῶν, οἱ ὅποιοι πρὸ ὀλίγου ἐθερίσθησαν. Οὐδαμοῦ φαίνονται δένδρα ἢ χλόη. Ἡ πεδιάς ὄλη εἶναι γυμνὴ καὶ κατάξηρος.

Διευθυνόμεθα πρὸς βορρᾶν εἰς τὸ βάθος διακρίνεται πρὸς ἀνατολὰς μὲν ἡ Ὅσσα, τῆς ὁποίας προεξέχει φαλακρὰ ἢ κωνοειδῆς κορυφή, πρὸς βορρᾶν δὲ αἱ τελευταῖαι πρὸς τὴν Θεσσαλίαν παραφυάδες τοῦ πολυκορύφου Ὀλύμπου. Τὰ δύο ὄρη, τὰ ὅποια ἡ δημώδης μοῦσα παρέστησεν ὡς φιλονικοῦντα διαρκῶς, προσεγγίζουν τόσον πολὺ εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, ὥστε ματαίως προσπαθοῦμεν νὰ διακρίνωμεν ἀπὸ μακρὰν, ὅπου εἴμεθα, τὴν ἔξοδον τοῦ Πηγιοῦ ποταμοῦ, ὁ ὅποιος σύρεται ἡρέμα πρὸς τὰ ἀριστερά μας, ὡσὰν ὄφιν γιγάντιος, καὶ ἀφοῦ διασχίσει τὴν Θεσσαλικὴν πεδιάδα, χύνεται εἰς τὴν θάλασσαν διὰ μέσου τῶν δύο αὐτῶν ὁρέων.

Ὑστερα ἀπὸ τεσσάρων ὥρῶν πορείαν ἀπὸ τῆς Λαρίσης, εὐρισκόμεθα ἐντὸς τῆς κοιλάδος τῶν Τεμπῶν.

Ὅσον προχωροῦμεν, τόσον ἡ κοιλὰς στενεύει μέχρι τοῦ μέσου περίπου· ἀπ' ἐκεῖ πάλιν ἀρχίζει βαθμηδὸν νὰ γίνεται πλατυτέρα ἕως τὴν ἔξοδον. Τὸ πλάτος τῆς κοιλάδος ποικίλλει μεταξὺ τριάκοντα καὶ πενήκοντα μέτρων, ἐνῶ τὸ μῆκος αὐτῆς φθάνει τὰ δέκα χιλιόμετρα.

Ἡ ὁδὸς κατ' ἀρχὰς προχωρεῖ πλησίον τοῦ ποταμοῦ καὶ εὐρίσκεται εἰς τὸ ἴδιον σχεδὸν ἐπίπεδον μὲ αὐτόν· ἔπειτα βαθμηδὸν ἀπομακρύνεται ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, γίνεται ἀνωφερῆς καὶ μᾶς φέρει εἰς ἀρκετὸν ὕψος· ἀπὸ τὸ μέσον τῆς κοιλάδος ἀρχίζει πάλιν νὰ κατέρχεται.

Ἀλλὰ τί βλέπουν οἱ ὀφθαλμοὶ μας κατὰ τὴν δίοδον τῆς κοιλάδος! Πόση ποικιλία καὶ ἀρμονία τῆς φύσεως εἶναι ἐδῶ! Πόση ἀντίθεσις πρὸς τὴν μονοτονίαν τῆς γυμνῆς Θεσσαλικῆς πεδιάδος!

Δεξιὰ, ἐπάνω ἀπὸ τὰς κεφαλὰς μας, ὑψώνεται ἡ κατάφυτος Ὅσσα· ἀριστερὰ ὀρθώνεται εἰς ὕψος δυσθεώρητον ὁ ἀπρό-

σιτος "Ολυμπος. Αἱ πλευραὶ του εἶναι βραχῶδεις καὶ νομίζεις, ὅτι ἔχουν σχισθῆ ἀποτόμως· εἰς πολλὰ μέρη διακρίνεις ἔξοχάς, αἱ ὁποῖαι ἀντιστοιχοῦν εἰς εἰσοχάς τῶν ἀπέναντι πλευρῶν τῆς "Οσσης. Αὐτὸ μαρτυρεῖ ἀναμφισβητήτως ὅτι τὰ δύο αὐτὰ ὄρη πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἦσαν ἠνωμένα καὶ ὅτι θὰ τὰ ἀπεχώρησε βιαίως ἰσχυρὰ σεισμικὴ δόνησις.

Εἰς τὸ βάθος τῆς κοιλάδος καὶ εἰς ὄλον τὸ μήκος αὐτῆς ἀπλώνονται θαλαραὶ τοποθεσίαι καὶ λειμῶνες χλοεροί.

Δένδρα ὑψηλὰ καὶ βαθύσκια ὑψώνονται καὶ εἰς τὰς δύο ὄχθας τοῦ ποταμοῦ· οἱ κλάδοι τῶν συμπλέκονται ἐπάνω ἀπὸ τὰ ρεῖθρα τοῦ ποταμοῦ καὶ σχηματίζουν πυκνὴν σκιάδα, τὴν ὁποῖαν μόλις δύνανται νὰ διαπεράσουν αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου.

Πλάτανοι, ἰτέαι, λύγοι, ἴασμοι, ροδοδάφναι, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ἡ δάφνη τοῦ 'Απόλλωνος, φύονται ἀναμιξὲς εἰς τὴν κοιλάδα αὐτήν· ὁ δὲ ἀειθαλὴς κισσὸς ἐναγκαλιζέται μὲ στοργὴν τοὺς κορμούς καὶ τοὺς κλάδους τῶν ὑψηλῶν δένδρων καὶ ἀναρριχᾶται πρὸς τὰς κορυφὰς αὐτῶν, ἢ κατακαλύπτει τοὺς ἀποτόμους βράχους. Τὰ πάντα εἶναι καταπράσινα ἐδῶ. Πέτρα καὶ χῶμα δὲν φαίνεται οὐδαμοῦ.

"Υδατα ψυχρὰ καὶ διαυγέστατα κυλῖονται ἀπὸ τὰς ὑπαρεῖας τῶν δύο ὀρέων καὶ κελαρύζουν διὰ μέσου πυκνοτάτων δένδρων καὶ παχυτάτης χλόης· πηγαὶ ἀναβλύζουν κατὰ χιλιάδας. "Ολα τὰ ὕδατα αὐτὰ συρρέουν εἰς τὸν βαθὺν Πηγειόν, ὁ ὁποῖος ἡρέμα ὡς ἔλαιον κυλλεῖ τὰ νερά του διὰ μέσου τῆς θαυμασίας αὐτῆς κοιλάδος καὶ προχωρεῖ μὲ μεγαλοπρέπειαν πρὸς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον.

Πλησίον εἰς τὰς δροσερὰς αὐτὰς πηγὰς καὶ κάτω ἀπὸ παχεῖαν σκιὰν πλατάνων σβήνομεν τὴν δίψαν μας μὲ ἐξαιρετικὴν εὐχαρίστησιν. Ὑπὸ τὰ πυκνὰ φυλλώματα τῶν δένδρων τὰ ποικιλόφωνα ἄσματά τῶν ἀηδόνων, τῶν κοσσύφων καὶ ἄλλων ὀδικῶν πτηνῶν καταθέλγουν τὴν ἀκοήν μας καὶ τὸ λεπτὸν ἄρωμα τῆς γύρω φύσεως μᾶς τέρπει.

'Αληθινὴ πανήγυρις τῆς φύσεως εἶναι ἐδῶ. Μοναδικὴ ἀπόλαυσις τῶν δημιουργημάτων τοῦ Θεοῦ!

Τὰ Τέμπη εἶναι ἀληθῶς μία ἀπὸ τὰς ὠραιότατας τοποθεσίας τῆς γῆς.

Α. Σακελλάριος

ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΗΣ ΛΙΜΝΗΣ ΤΩΝ ΓΙΑΝΝΙΤΣΩΝ

Οί δημιουργοί τῆς λίμνης.

Τρεῖς ποταμοί, ὁ Ἄξιός, ὁ Ἀλιάκμων, καὶ ὁ Λουδίας, ἐσχημάτισαν σιγὰ σιγὰ τὴν πεδιάδα τῆς Ἡμαθίας. Μετέφεραν μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ἀπὸ τὰ βουνὰ καὶ τὰ ὄροπέδια τὰ χῶματα, ἀπὸ ὅπου περνοῦν, καὶ ἐπρόσχωσαν τὴν θάλασσαν.

Τόσα πολλὰ χῶματα μεταφέρουν, ὥστε εἶναι φόβος νὰ φράξουν ὀλόκληρον τὸν κόλπον τῆς Θεσσαλονίκης καὶ νὰ μεταβάλουν καὶ αὐτὸν τὸν λιμένα τῆς εἰς ἀγροὺς καὶ ἔλη. Μήπως δὲν ἔκαμαν τὸ ἴδιον εἰς τὴν Πέλλαν καὶ τὴν Ἔδεσσαν, πόλεις παραλιακὰς κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, τῶν ὁποίων τὴν θάλασσαν μετέβαλαν μὲ τὰς προσχώσεις εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Ἡμαθίας ;

Ὁ Ἀλιάκμων καὶ ὁ Λουδίας δὲν φαίνονται καὶ πολὺ σπουδαῖοι ποταμοί· εἶναι μικρότεροι καί, ὡς νὰ ἔχασαν ἀπὸ τὸν δρόμον τὴν ὀρμὴν των, κυλίουν ἤσυχα τὰ νερά των. Ἄλλ' ὁ Ἄξιός εἶναι μέγας ποταμός, ρεεὶ γοργός καὶ πολυθόρυβος καὶ εἶναι ἀδιάβατος. Καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἢ γέφυρά του μὲ δυσκολίαν τὸν διαβαίνει· ἀναγκάζεται νὰ πατήσῃ ἐπάνω εἰς δέκα διαδοχικὰ βάρθρα, διὰ νὰ κατορθώσῃ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἀντικρινὴν ὄχθην.

Οἱ τρεῖς ὅμως αὐτοὶ ποταμοὶ μὲ τὰς προσχώσεις, τὰς ὁποίας ἔκαμαν, συνειργάσθησαν ὡς ἀδελφικοὶ φίλοι, καθεὶς μὲ τὸν τρόπον του καὶ τὴν δύναμίν του, νὰ γίνῃ καὶ ἡ λίμνη τῶν Γιαννιτσῶν.

Ἄλλὰ τώρα ἐκεῖ ὅπου ἄλλοτε ἦτο ἡ λίμνη, ἀπλώνονται ἀγροὶ μὲ τόσον καλοθρεμμένον σίτον, ὥστε ματαίως κοπιᾷ εἰς ὁ δυνάτος ἄνεμος νὰ τὸν πλαγιάσῃ.

Πολὺ δυσκολεύεται ὁ διαβάτης νὰ πιστεῦσῃ ὅτι ἡ γόνιμος αὐτὴ γῆ, ἣτο πρὸ εἴκοσι περίπου ἐτῶν ἡ λίμνη τῶν Γιαννιτσῶν. Ἄλλὰ οἱ ὀλίγον γεροντότεροι ἐνθυμοῦνται τοὺς πυκνοὺς καλαμῶνας τῆς, τὰ φαρμακερά ἔλη τῆς, τὸν ἀπέραντον καὶ νεκρωμένον ἀπὸ τοὺς πυρετοὺς τόπον, ὁ ὁποῖος εἶχε μοναδικὸν καὶ καθημερινὸν ἐπισκέπτῃ τὸν θάνατον.

Ἐνθυμοῦνται ἀκόμη ὅτι εἰς αὐτὸ τὸ θανατηφόρον ἔλος κα-

τὰ τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα οἱ γενναῖοι Μακεδονομάχοι μας ἠγωνίσθησαν σκληρότατα μὲ τοὺς κομιτατζήδες.

Ὡχυρωμένοι οἱ Βούλγαροι ἀνάμεσα εἰς τοὺς καλαμώνας ἐντὸς καλυβῶν πασσαλοπήκτων* εἰς τὰ ὕδατα, ἐκυριάρχουν τῆς λίμνης καὶ ἔσπειρον τὸν θάνατον καὶ τὴν καταστροφήν εἰς τὰ γύρω ἑλληνικὰ χωριά. Καὶ αὐτὸς ὁ τουρκικὸς στρατὸς δὲν ἐτόλμα νὰ τοὺς προσβάλλῃ.

Ἄλλὰ ἡ ἑλληνικὴ ἀνδρεία καὶ ὑπομονὴ ἐνίκησαν· οἱ κομιτατζήδες ἐξεδιώχθησαν καὶ ἡ περιοχὴ ἀνέπνευσε. Καὶ τί δὲν χρεωστεῖ ἡ Ἑλλάς εἰς τοὺς γενναίους ἐκείνους! Τοὺς ἐθέριζον οἱ πυρετοί, τοὺς ἐσάπιζεν ἡ ὑγρασία τῶν νερῶν, τοὺς ἐνέκρωνον τὰ μέλη οἱ πάγοι καὶ τὰ κρύα τοῦ χειμῶνος, αὐτοὶ ὅμως ἔμειναν ἀκλόνητοι εἰς τὸ χρέος· τοὺς ἐθέρμαινεν ἡ Πατρίς! Ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἀπὸ πόρον εἰς πόρον καὶ ἀπὸ καλύβην εἰς καλύβην, ἐπάλαισαν ὡς νέοι Ἡρακλεῖς μὲ τὴν πολυκέφαλον ὕδραν τῆς βουλγαρικῆς πονηρίας καὶ σκληρότητος ἕως ὅτου ἀπήλλαξαν τὴν λίμνην ἀπὸ τοὺς ἐπιβούλους γείτονας.

Τὸ θάμα.

Πῶς ἐγίνεν αὐτὸ τὸ θάμα τῆς καλλιεργησίμου τώρα πεδιάδος; Κανὲν ἐμπόδιον δὲν εἶναι ἱκανὸν νὰ ἀντισταθῇ, ὅταν ὑπάρχη ἡ θέλησις, λέγει ἡ πεῖρα τῆς ζωῆς.

Ἡ Ἑλλάς δὲν εἶχε βεβαίως χρήματα, ἔπειτα ἀπὸ τόσους πολέμους· ἀλλ' εἶχε τέκνα. Τὰ τέκνα τῆς ἐνίκησαν εἰς τὸ 12 εἰς τὴν μάχην τῶν Γιαννιτῶν τοὺς Τούρκους καὶ ἐκέρδισαν τὴν πόλιν τοῦ Ἀγίου Δημητρίου· τὰ ἴδια ἐνίκησαν καὶ τὴν δευτέραν ἐξ ἴσου ἐνδοξον μάχην εἰς τὸ ἴδιον μέρος πρὸς τὴν φύσιν καὶ μετέβαλαν τὴν θανατηφόρον λίμνην τῶν Γιαννιτῶν εἰς γῆν ζωηφόρον.

Τὰ χρήματα τὰ ὁποῖα δὲν εἶχεν ἡ Ἑλλάς, τὰ ἐδανείσθη καὶ τὰ παιδιὰ τῆς διέθεσαν τὸν νοῦν, τὴν θέλησιν καὶ τὰς χεῖρας τῶν καὶ ἔβαλαν ἐμπρὸς τὸ λαμπρὸν ἔργον. Ἐξερρίζωσαν τὰ δένδρα καὶ τοὺς καλαμώνας, ἔφεραν τὰ νερά μὲ διώρυγας εἰς τὴν θάλασσαν καὶ παρέδωσαν τὴν γῆν εἰς τὴν καλλιέργειαν.

Ἐχάθησαν πλέον τὰ ἔλη, ἐχάθησαν οἱ κώνωπες, οἱ ὁποῖοι ὡς μαῦρα σύννεφα ἐσηκῶνοντο ἀπὸ τὰ πράσινα νερά, ἐχάθη-

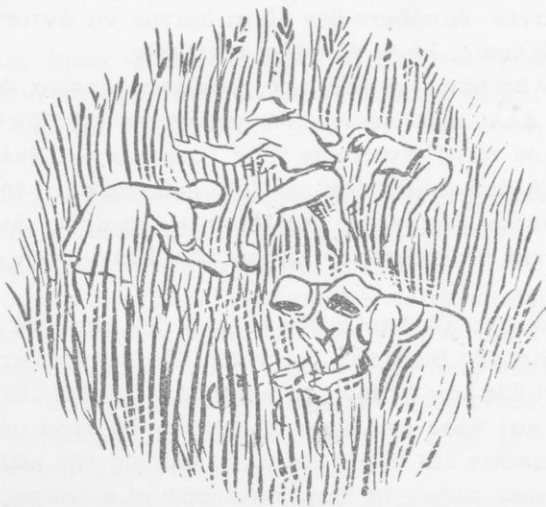
σαν αἱ φωναὶ τῶν βατράχων καὶ τῆς νεροχελώνας. Αἱ ἀσθένειαι ἐξωρίσθησαν μακρὰν καὶ ἐγκατεστάθησαν ἐκεῖ μονίμως ἢ υγεία καὶ ἡ χαρά!

Μία εὐφορος πεδιάς ἀπλώνεται τώρα εἰς τὴν περιοχὴν ἐκείνην, μὲ καλοκτισμένους συνοικισμοὺς γεμάτους ζωῆν, μὲ ἀρδευτικούς αὐλακὰς ποὺ μεταβάλλουν τὸ ἔδαφος εἰς ἓνα καλλιτεχνικὸν δίσκον κατάφορτον ἀπὸ δῶρα τοῦ Θεοῦ.

Ἡ γῆ ἐδῶ, ὅπως εἶναι ἀναπαυμένη τόσον μακρὸν χρόνον καὶ λιπασμένη ἀπὸ τὰ σαπισμένα ὑδρόβια χόρτα, ξύλα, δένδρα καὶ λοιπὰ παράσιτα τῶν νερῶν, ἀποδίδει πολλαπλάσια ἀπὸ κάθε ἄλλο χῶμα. Δὲν χορταίνει ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ ἀνθρώπου νὰ βλέπῃ ὀπωροφόρα, λαχανικά καὶ στάχια, στάχια, στάχια καρπερά!

Χαίρει ὁ ἐπισκέπτης νὰ βλέπῃ τὴν μεταμόρφωσιν τοῦ τόπου· καὶ ἀκόμη θαυμάζει τὴν Ἑλλάδα διὰ τὴν ἰκανότητα τὴν ὁποίαν ἔχει νὰ κάμῃ τόσον σημαντικὰ ἔργα, δυσανάλογα μὲ τὴν πενίαν τῆς, ἐνῶ δὲν ἔπαυσε ν' ἀγωνίζεται συγχρόνως καὶ διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς. X

N. A. Κοντόπουλος

ΕΙΣ ΤΑ ΔΩΔΕΚΑΗΗΣΑ

Α΄ ΚΑΛΥΜΝΟΣ

Πρώτη ἔκπληξις.

Πλησιάζομεν ἤδη πρὸς τὴν Κάλυμνον, ὄρεινὴν νῆσον, ζῶσαν ἀπὸ τῶν θησαυρῶν τῶν βυθῶν, ὅπως ἡ γειτονικὴ αὐτῆς Σύμη, ἀπὸ ἓν ζωόφυτον, τὸν σπόγγον.

Ἀπέχομεν ἔτι μίλιον σχεδὸν τοῦ ἀγκυροβολίου, ὅτε ἐνόμισα ὅτι εἶδον ἐπὶ τῆς γαληνίου θαλάσσης νήσους σκιεροῦ χρωματισμοῦ, αἵτινες ὅμως στιγμιαίως, ὡς εἰς πρόσταγμα, ἐξηφανίσθησαν βυθισθεῖσαι.

Ἀφυπνίσθη ἐν ἐμοὶ τοῦ κυνηγοῦ τὸ ἔνστικτον καὶ εἶπον μοιολογῶν μεγαλοφώνως, χωρὶς νὰ τὸ ἐνοήσω.

— Μπά, βουτιχτέλια. * Μὰ περίεργο· ἐγὼ δὲν ξέρω νὰ πηγαίνουν κοπαδιαστὰ τὰ βουτιχτέλια.

Ἄλλὰ τότε εἶς Καλύμνιος, ἰστάμενος παρὰ τὸ πλευρόν μου, τὸν ὁποῖον κατὰ παράκλησίν του εἶχομεν παραλάβει ἐπιβάτην ἐκ Λέρου, μοῦ εἶπε μειδιῶν.

Δὲν εἶναι κύριε, οὔτε βουτιχτέλια οὔτε κανενὸς εἶδους πάπιες.

Τι εἶναι λοιπόν;

— Ἀφήστε νὰ ζυγώσωμε λίγο καὶ θὰ τὸ δῆτε μόνος σας.

Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξύ τὰ παράδοξα πτηνὰ εἶχον ἤδη ἀναδύσει καὶ ἔπλεον ἐν τάξει.

Ἦρπασα τότες τὰς ἰσχυρὰς διόπτρας καὶ ἀμέσως ἐφώνησα μὲ ἔκπληξιν.

— Καλὲ εἶναι παιδιὰ, μικρὰ παιδιὰ, ἐδῶ ἔξω στὸ πέλαγος!

Ἄλλ' ἤδη ἐπλησιάσαμεν.

Μικρὰ παιδιὰ, ἀνηθα*, δὲν ἤρκοῦντο εἰς τὸν λιμένα διὰ τοὺς κολυμβητικὸς αὐτῶν ἄθλους. Ἦσαν ἀμφίβια τὸ ὀλιγότερον! Ἐβυθίζοντο συγχρόνως, ἄλλοτε ἔπλεον κατὰ γραμμὴν, ἄλλοτε τὸ ἐν ὀπισθεν τοῦ ἄλλου, ὡς εἰς πρόσταγμα. Πρὶν πλησιάσωμεν, ἐτράπησαν πρὸς τὸν μυχὸν τοῦ λιμένος καὶ ἐνῶ ἡ Σαλαμινία* ἔπλεε βραδέως, διὰ τι διάστημα ἀπετέλεσαν ἐκατέρωθεν τὴν τιμητικὴν ἡμῶν προπομπήν. Τότε ὁ Καλύμνιος ἐπιβάτης

μᾶς ἐξήγησεν, ὅτι αὐτὴ ἡ ἱστορία γίνεται δι' ὅλης τῆς ἡμέρας μὲ διαδοχικὰς ἀναπαύλας εἰς τοὺς βράχους τῆς παραλίας. Τοῦτο ἐξήγει καὶ τὸ βαθὺ κεραμόχρουν τοῦ χρωματισμοῦ τῶν σωμάτων αὐτῶν. Προεπονοῦντο οὕτως οἱ μικροὶ ὑποψήφιοι τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ δύτου.

Ἄλλὰ τί ἐπάγγελμα !

Δὲν θὰ κάμω λόγον περὶ τῶν δυτῶν τῆς σπογγαλιείας διὰ σκαφάνδρων *. Ἄν καὶ ταῦτα εἶναι κινδυνωδέστερα, ἰδίως διὰ τὰς ἐκ γενικῆς παραλύσεως προσβολὰς, δὲν εἶναι ὅμως τόσον φρικιαστικά, ὅσον τὸ ἐπάγγελμα τοῦ γυμνοῦ δύτου.

Ὁλόγυμνος ἐναγκαλίζεται λίθον βάρους 8 — 9 ὀκάδων, εἰς ὁπῆν τοῦ ὁποῦ διαπερᾶται λεπτὸν σχοινίον, τὸ ὁποῖον εἶναι ἔτοιμοι νὰ ἐκτυλίξουν οἱ ἐν τῇ λέμβῳ. Οὕτω διὰ τοῦ βάρους τούτου καταβυθίζεται τάχιστα μέχρι βάρους 20 ὄργυιων· ἀποσπᾶ ἐκ τοῦ βυθοῦ σπόγγους, ὅσους ἤθελε προφθάσει, τοὺς ὁποῖους ρίπτει ἐντὸς δικτυωτῆς ἀπόχης ἐξηρητημένης ἀπὸ τοῦ λαίμου· σύρει τὸ σχοινίον, οἱ δὲ ἐν τῇ λέμβῳ τὸν ἀνέλκουν τάχιστα. Καὶ ὄλα αὐτὰ πρέπει νὰ τελειώσουν ἐντὸς τριῶν τῶν πολλῶν λεπτῶν.

Ἐάν διὰ τινος κυλινδρικοῦ σιδηροῦ σωλῆνος, κλειομένου ἐκ τῆς μιᾶς ἐπιφανείας μὲ κρύσταλλον καὶ βυθιζομένου δακτύλους τινὰς εἰς τὸ ὕδωρ, διὰ τοῦ ὁποῦ ἐπιτυγχάνεται διαφάνεια τῶν βυθῶν, κύψετε νὰ ἴδετε δύτην ἐργαζόμενον, θὰ σὰς δώσῃ τὴν ἐντύπωσιν παραδόξου ζώου, μεγάλου βατράχου· κινεῖται μεταξὺ τῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ πυθμένου καὶ ἀποκρύπτεται καὶ ἀναφαίνεται μεταξὺ τῶν σκιῶν τῆς θαλασσίας βλαστήσεως. Ἄπο πόσων συνθηκῶν ἐξαρτᾶται ἡ ζωὴ ἐκείνας τὰς στιγμὰς τῶν τραγικῶν τούτων βιοπαλαιστῶν !

Ἦδη ἡ καλλιμορφος * ἡμιολία * μας ποντίζει ὑπερήφανος εἰς τὸν λιμένα ἐγγύτατα τῆς προκυμαίας.

Ἕποδοχή.

Οὐχὶ ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ, ἀλλ' οἰουδήποτε ὁ κάλαμος θὰ ἦτο ἀνεπαρκῆς, ὅπως ἀποδώσῃ καὶ ὠχρότατα τὴν ἀποθέωσιν, τῆς ὁποίας τὸ σκάφος τῆς Πατρίδος ἐγένετο ἀντικείμενον ὑπὸ

τῆς ὑψηλῆς φιλοπατρίας τῶν Καλυμνίων. Καὶ διὰ νὰ μὴ ἐπαναλαμβάνω τὰ αὐτὰ προκειμένου περὶ τῆς μεταβάσεως ἡμῶν εἰς τὴν Σύμην, τοῦτο δηλῶ ἀπὸ τώρα· θὰ μοῦ ἦτο δύσκολον νὰ καθορίσω, τίς τῶν δύο τούτων σπογγαλιευτικῶν ἐλληνίδων νήσων ὑπερέβαλε τὴν ἄλλην εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ πατριωτικοῦ συγκλονισμοῦ, ὅστις ἐδόνει τὰς ψυχὰς τῶν Καλυμνίων καὶ τῶν Συμαίων. Διότι εἰς ἀμφοτέρας τὸ ἔδαφος τῆς Σαλαμίνιας, ἡ Σημαία, τὰ δύο μικρὰ αὐτῆς πυροβόλα, τὸ πρωραῖον καὶ τὸ πρυμνήσιον, εἶχον γίνει ἀντικείμενον προσκυνήματος καὶ γονυκλισιῶν.

Εἰς ἀμφοτέρας αἱ Ἀρχαὶ αἱ κοινοτικαί, ὁ κλῆρος φέρων τὴν ἱερὰν ἀμφίεσιν, σύμπας ὁ λαὸς μᾶς ὑπεδέχοντο μετὰ λυγμῶν πατριωτικῆς συγκινήσεως. Ὅλαι αἱ οἰκίαι, ὅλα τὰ καταστήματα νὰ παρακαλοῦν, ὡς ὑπερτάτην τιμὴν, ὡς εἶδος ἐθνικοῦ ἀγιασμοῦ τὴν εἴσοδον ἡμῶν πρὸς φιλοξενίαν. Οὔτε τὸ πλήρωμα ἐδαπάνησε λεπτὸν εἰς τινα τῶν δύο τούτων νήσων, οὔτε ἦτο δυνατὸν ἡ ὑπηρεσία τοῦ πλοίου νὰ στείλῃ λέμβον πρὸς ἀγορὰν τροφίμων, διότι τὰ πάντα προσεφέροντο, ἀλλ' οὐδεὶς ἐδέχετο ἀντίτιμον. Ἀλλὰ καὶ οὐδὲ ὑπῆρχε πρὸς τοῦτο ἀνάγκη. Διότι κατέκλυζαν τὸ πλοῖον δῶρα παντοειδῆ, μόσχοι, ἀμνοί, βαρέλια οἴνου, τυρός, ὀπῶραι καὶ μέλι τῆς Καλύμνου, εἰς τὸ ὅποιον ὁ Στράβων* παρέχει τὰ πρωτεῖα ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ μέλι τοῦ Ὑμητοῦ. Περὶ τῶν ἀνθέων, διὰ τῶν ὁποίων κατάφορτοι λέμβοι ἀπεστέλλοντο, διὰ νὰ κοσμοῦν τὸ πλοῖον οὐδὲν λέγω, ἀφοῦ ὡς εἶπον ὁ κατάλογός μου ἀφορᾷ τρόφιμα.

Εἰς τὴν Κάλυμνον ἐδοκίμασα φαιδρὰν ἐκπληξιν, ἡ ὁποία ἐνδιαφέρει ἰδιαιτέρως τοὺς ὀρνιθολόγους καὶ τοὺς κυνηγούς. Ἐκυνήγησα ἄσπρες πέρδικες εἰς τὴν παρακειμένην νησίδα Ψέρημον, ἐπτὰ μίλια ἀνατολικῶς τοῦ λιμένος τῆς Καλύμνου.

Πρὸ τῆς αὐγῆς μετὰ Καλυμνίου κυνηγοῦ ἀπεβιβαζόμεθα τὴν ἐπομένην εἰς τὸν ὁμώνυμον ὄρμον. Ἀμέσως ἤρχισεν ἡ θήρα μὲ δύο ἐξαιρετοὺς κυνηγετικοὺς κύνας. Διηρχόμεθα μικρὰς κοιλάδας καὶ λόφους, ὅπου ἐκυριάρχουν τὰ σχοῖνα καὶ τὸ θύμον. Δὲν παρήλθον ὀλίγα λεπτά, ὅτε οἱ κύνες ἐσήκωσαν ἀπὸ τοὺς

θάμνους κοπάδι περδίκων τοῦ αὐτοῦ σχήματος, τοῦ αὐτοῦ μεγέθους, τῆς αὐτῆς πτήσεως μὲ τὰς γνωστάς.

Ἄλλ' ἦσαν λευκαί.

Ἀμφότεροι ἐφονεύσαμεν ἀνά μίαν.

Δὲν ἐπίστευον τοὺς ὀφθαλμούς μου· εἶχον τὸ χρῶμα λευκὸν ὡς τοῦ παγωτοῦ κρέμας ἐκ γάλακτος, μὲ ἐρυθρὸν τὸ ράμφος, ἐρυθροὺς τοὺς πόδας, μὲ τὸ αὐτὸ μέλαν καὶ φαιὸν στικτὸν * περιδέραϊον περὶ τὸν λαιμὸν, ὡς αἱ κοιναὶ πέρδικες.

Ἦτο καὶ εἶναι πάντοτε δι' ἐμὲ μυστήριον, πῶς εὐρίσκεται εἰς τὴν νησίδα αὐτὴν τὸ εἶδος τοῦτο τῆς πέρδικος, τὸ ὅποῖον ὡς ἔμαθον κατόπιν, μόνον εἰς τὴν Συρίαν καὶ τὴν Ἀραβίαν ἐπιχωριάζει.

Β'. ΣΥΜΗ

Πόλις. Ἱστορία.

Ἀπὸ τῆς Καλύμνου ἐπλεύσαμεν εἰς Σύμην.

Ἡ κυρία πόλις τῆς Σύμης, ἡ νεόδμητος, ἐκτείνεται παρὰ τὸν λιμένα Γιαλὸς μὲ ὠραίας οἰκοδομὰς καὶ καθαρὰς καὶ κανονικὰς ὁδοὺς. Ἄνωθεν ταύτης ἐκτείνεται ἡ παλαιὰ πόλις, ἣτις σήμερον λέγεται Χωριό· ταύτην δὲ στεφανώνει φρούριον κτισθὲν ὑπὸ τῶν Ἰωαννιτῶν* Ἰπποτῶν κατὰ τὰ μετὰ τὸ 1400 ἔτη, διότι καὶ ἡ Σύμη εἶχε καταληφθῆ ὑπ' αὐτῶν ἀπὸ τοῦ 1309 ὑποβληθεῖσα εἰς ἐτήσιον φόρον.

Κατὰ τοὺς ἀρχαίους ἱστορικοὺς χρόνους, μοναδικὴ μνεῖα τῆς Σύμης εἶναι ἡ παρὰ Θουκυδίδη, ὅστις ἱστορεῖ ὅτι μετὰ τὴν ἐν Κνίδῳ ἦτταν τῶν Ἀθηναίων ὑπὸ τοῦ Χαρμίνου, οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀποβάντες ἐπ' αὐτῆς ἔστησαν τρόπαιον.

Ἄλλ' οἱ τίτλοι τῆς νήσου κατὰ τοὺς ἡρωικοὺς χρόνους εἶναι πολὺ ἐπίσημοι. Διότι τὸ ὄνομα αὐτῆς ἔλκει ἐκ τῆς Σύμης, θυγατρὸς τοῦ Ἰαλύσου* ὁ δὲ βασιλεὺς αὐτῆς Νηρέυς, εἶχε συνεκστρατεύσει μετὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος κατὰ τῆς Τροίας.

Ἡ νῆσος αὕτη εἶναι πλείτερον βραχώδης τῆς Καλύμνου καὶ ἄγονος ὄλως. Οὐδὲ δύνανται νὰ μετριάσωσι τὴν ἐκ τούτου ἐντύπωσιν ἐλάχιστοι ἄμπελοι καὶ τινες ἀμυγδαλέαι, προϊόντα ὑπερτάτης προσπάθειας. Ἄλλ' ὁ πλοῦτος καὶ τῆς νήσου ταύτης εἶναι ἡ θάλασσα, πλοῦτος τὸν ὅποῖον οἱ φιλοπάτριδες Συμαῖοι

διαθέτουν εἰς ἐκπαιδευτικά ἱδρύματα καὶ εἰς ἔργα κοινωνικῆς ὠφελείας.

Μ ο ν ῆ .

Θὰ ἀπετέλει ἀσύγγνωστον περιττολογία, ἂν ἀνελάμβανον τὴν ἐπανάληψιν τῶν ὑπερτάτων ἐκδηλώσεων πατριωτικοῦ ἐνθουσιασμοῦ, τῶν ὁποίων ἐτύχομέν καὶ ἐν Σύμῃ, καὶ εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν τὴν ἐπιλεγομένην τοῦ Πανορμίτου. Ἡ Μονὴ εὑρίσκεται κτισμένη κάτωθι ὑψηλῶν καὶ ἀποκρήμνων βράχων, πρὸ τοῦ λιμένος Πανόρμου, εἰς τὴν νοτιοδυτικὴν τῆς νήσου ἔσχατιάν, τιμωμένη ἐπ' ὄνόματι τοῦ Ταξιάρχου Μιχαήλ, τοῦ ὁποίου διαφυλάττει παλαιοτάτην θαυματουργὸν εἰκόνα.

Ἡ Μονὴ αὕτη εἶναι τὸ προσκύνημα ὄλων τῶν ναυτιλλομένων, ὅσοι διέρχονται πλησίον τῶν περὶ αὐτὴν παραλίων. Καὶ τὸ προσκύνημα τοῦτο δὲν ἠδύνατο νὰ παραλίπη τὸ πρῶτον πολεμικὸν σκάφος, τὸ φέρον κυματίζουσαν τὴν σημαίαν τῆς Πατρίδος. Οὕτως ἀποπλεύσαντες τοῦ λιμένος τῆς Σύμης παρεπλεύσαμεν τὰς ἀνατολικὰς αὐτῆς ἀκτὰς, εἰς τὰς ὁποίας σχηματίζονται διάφοροι ὄρμοι καὶ διελθόντες μεταξὺ Σύμης καὶ τῆς νησίδος Σεσαλῆ ἐφθάσαμεν εἰς τὸν λιμένα, ὅπου ἡ Μονὴ, μετὰ πλοῦν δέκα τεσσάρων μιλίων.

Πολὺ πρὸ τοῦ ἀγκυροβολίου μᾶς ὑπεδέχθη ὁμάς χηνῶν λευκότητος χιονώδους, ἐκπλεύσασα ἀπὸ τοῦ μυχοῦ * τοῦ κόλπου.

Μοῦ εἶπον ὅτι τὰς χήνας ταύτας, ἀνηκούσας εἰς τὴν Μονὴν, ἐθίζουσι νὰ ὑποδέχωνται οὕτω τοὺς ναυτιλλομένους, τοὺς μεταβαίνοντας πρὸς προσκύνημα εἰς αὐτὴν.

Δὲν δύναμαι νὰ βεβαιώσω τὴν ἀλήθειαν τῆς πληροφορίας ταύτης. Ἀλλὰ καὶ ὡς τυχαῖος οἰωνὸς ὑπῆρξε συγκινητικὸς προ-ἄγγελος τῆς ἀνωτέρας πάσης περιγραφῆς ἐνθουσιώδους ξενίας, μετὰ τῆς ὁποίας ἐγενόμεθα δεκτοὶ ἐν τῇ ὄντως ἱερᾷ καὶ πανσέπτῳ Μονῇ ταύτῃ.

* Ὀδοιπορικῆ ἐντυπώσις >

Ἐμμ. Λυκούδης

Χ Η ΕΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ

Τὴν 1ην Ἀπριλίου 1946 ἔγινεν ἡ ἐνσωμάτωσις τῆς πολυπαθοῦς καὶ μαρτυρικῆς Δωδεκανήσου εἰς τὴν μητέρα Ἑλλάδα καὶ ἐγκατεστάθησαν αἱ Ἑλληνικαὶ Ἀρχαί.

Ἐπραγματοποιήθη οὕτω ἕνας ἀπὸ τοὺς προαιωνίους πόθους τοῦ Γένους μας.

Καὶ εἶναι ἡ ἔνωσις αὐτή, ὅχι μόνον πρᾶξις ἱστορικῆς δικαιοσύνης, ἀλλ' ἐπὶ πλέον ἀποτελεῖ καὶ μίαν ἐκδήλωσιν ἐκτιμήσεως τῆς ἀνθρωπότητος ὀλοκλήρου πρὸς μίαν ἀπὸ τὰς ἀρχαιότερας καὶ λαμπροτέρας ἐστίας τοῦ Μεσογειακοῦ πολιτισμοῦ.

Ὁ μαρτυρικὸς λαὸς τῆς Δωδεκανήσου ἐκράτησεν ἐπὶ χιλιετηρίδας ὀλοκλήρους ἀκατάλυτον τὸ αἶσθημα τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος καὶ τῆς συνοχῆς. Ἐκράτησεν ἀμόλυντα τὰ γνήσια ἑλληνικὰ του ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα.

Διεφύλαξεν ἀμίαντον τὴν πίστιν του πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον χριστιανικὴν θρησκείαν. Ἐφύλαξεν ἀκέραια καὶ σεβαστὰ πλεῖστα ὄσα κειμήλια τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας. Καὶ ἐλάμβανε πάντοτε, καὶ ἀπὸ τοὺς πρώτους, μέρος εἰς ὅλας τὰς ἐθνικὰς ἐξορμήσεις.

Ἡ Ρόδος, ἡ πατρις τῶν σοφῶν, τῶν ποιητῶν, τῶν μαθηματικῶν καὶ τῶν ρητόρων, ὁ περίλαμπρος αὐτὸς ἀδάμας τοῦ Δωδεκανησιακοῦ συγκροτήματος καὶ τὰ ἄλλα ἔνδεκα μαργαριτάρια, τὰ ὅποια τὴν περιτριγυρίζουν, πολλάκις ἔγιναν ἀντικείμενον ἀρπαγῆς ἀπὸ τοὺς διαφόρους κατακτητὰς.

Ὅμως πάντοτε ὠρθώθησαν ὡς κάρφος εἰς τὰ βάσκανα ὄμματα ὄλων αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Τώρα λησμονοῦνται μόχθοι αἰῶνων καὶ ταλαιπωρίαὶ μεγάλαι καὶ κακοτυχίαὶ ἄπειροι καὶ ἀγωνίαὶ δυσπερίγραπτοι.

Ἡ χαρὰ, ὠραιοτάτη καὶ ἀνέκφραστος, κυριαρχεῖ εἰς τὴν ψυχὴν καὶ καταπλημμυρίζει τὴν καρδίαν τοῦ εὐγενικοῦ λαοῦ τῆς Δωδεκανήσου.

Εἶναι προνομιοῦχα ἀπὸ τὴν φύσιν τὰ δώδεκα αὐτὰ νησιά τῆς Ἑλλάδος.

Τὰ τοπεῖα των, πλούσια εἰς φυσικὸν κάλλος, γοητεῦσιν

τόν επισκέπτῃν. Ο' ἀνθήκηποι χύνουν ἀφειδῶς τὸ μεθυστικόν των ἄρωμα εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν.

Τὰ γραφικὰ χωρία των σὲ κάμνουν νὰ θαυμάζῃς τὴν ἐργατικότητα καὶ τὴν φιλοπονίαν τῶν κατοίκων.

Ἄλλὰ καὶ πλουτοπαραγωγικὰς δυνατότητας δὲν ἔχει ὀλίγας ἢ ὠραία Δωδεκάνησος.

Καὶ κηπευτικὰ καὶ γεωργικὰ προϊόντα ἡμπορεῖ νὰ δώσῃ ἀρκετὰ· καὶ τοὺς ἐλαιῶνας καλλιεργεῖ καὶ τὴν ἄμπελον περιποιεῖται καὶ ὑπέδαφος φαίνεται νὰ ἔχῃ πλούσιον. Ἔχει καὶ θεραπευτικὰς θειούχους πηγὰς· ἔχει καὶ θειοχῶματα καὶ σμύριδα παράγει.

Ἡ ἰχθυαλιεῖα τῆς δύναται ν' ἀποδώσῃ πολλὰ ἀκόμη· καὶ ἡ σπογγαλιεῖα τῆς εὐδοκιμεῖ σπουδαίως. Ἡ ὑφαντουργία τῆς εἶναι εὐκόλον νὰ γίνῃ ἀποδοτικωτέρα. Ἡ βιοτεχνία τῆς δύναται νὰ ἀξιοποιηθῇ. Ἔχει καὶ κλίμα ἢ Δωδεκάνησος ὑγιεινὸν εἰς τὸ ἔπακρον καὶ εἶναι εὐκόλον νὰ κερδίσῃ πολλὰ καὶ ἀπὸ τὸν τουρισμὸν. Καὶ ἐμπορικὸν δαιμόνιον ὄχι εὐκαταφρόνητον διακρίνει τοὺς κατοίκους τῆς.

Καὶ εἰς τὰς ἐπιστῆμας τέλος, οἱ Δωδεκανήσιοι διακρίνονται καὶ ἀνέκαθεν πρωτεύουν.

Χ. Δημητρακόπουλος

ΣΤΟ ΙΕΡΟ ΝΗΣΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ

Τὰ πρῶτα ἐρείπια.

Σκοπὸς τῆς ἐκδρομῆς μας τούτη τὴ φορά ἦταν νὰ ἐπισκεφθοῦμε τὴ Δῆλο, τὸ ἱερὸ νησί τῶν ἀρχαίων. Ὅταν τὸ πλησιάσαμε μὲ τὸ βενζινόπλοιο, μείναμε κατάπληκτοι· οὔτε ἄνθρωποι πουθενά, οὔτε ζῶα, οὔτε δένδρα τουλάχιστο· μόνο πέτρες, λίγο χῶμα καὶ σκόρπια χαλάσματα πρόβαλαν στὰ μάτια μας· ἀλλὰ τὸ πολὺ τὸ φῶς, ποὺ σκόρπιζαν ἀνεμπόδιστα παντοῦ οἱ χρυσὲς τοῦ ἡλίου ἀκτῖνες, τὸ ἔδειχνε σὰν μαγικὸ καὶ παραμυθένιο.

Μαγεμένοι ἀπὸ τὴν ἀσυνήθιστη θεὰ πατήσαμε τὸ πόδι μας στὸ ἔρημο ἀκρογιάλι του· τὰ παλιά, ἐρείπια σὰν νὰ ἤθελαν νὰ ἀντικαταστήσουν τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἀπουσίαζαν, ἔχουν κατεβῆ ὡς τὴ θάλασσα νὰ μᾶς καλωσορίσουν. Ὁ κ. καθηγητῆς τῆς συντροφίᾳς μας, ἕνας σοφὸς ἄνθρωπος, ἀνεβαίνοντας σὲ ἕνα σπασμένο μάρμαρο ἄρχισε :

— Κοιτάξετε, φίλοι μου, τὶς ἐμπορικὲς ἀποθήκες τοῦ νησιοῦ, ποὺ βρίσκονται στὰ πόδια μας· εἶναι χτισμένες στὴν ἀκρογιαλιά γιὰ νὰ εἶναι ἢ μεταφορὰ σ' αὐτὲς εὐκόλη καὶ ἀποθήκευαν ἐδῶ κάθε λογῆς ἐμπορεύματα· τὰ ἔφεραν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου Ἕλληνες καὶ ξένοι ἔμποροι.

Σ' αὐτὴν ἐκεῖ τὴν ἀποθήκη, ἀνάμεσα στοὺς γκρεμισμένους τοίχους, βλέπετε κάτι ποὺ μοιάζει μαρμάρινο λουτρό, ἀλλὰ δὲν εἶναι λουτρό· Εἶναι ἕνας πρωτόγονος στατήρ, μία πανάρχαια ἀγορανομικὴ πλάστιγγα τῆς πολιτείας, ποὺ ἤθελε μὲ κάθε τρόπο νὰ διατηρήσῃ τὴν ἐμπορικὴ τῆς φήμη ἀκριβοζυγίζοντας τὰ ἐμπορεύματα. Κρῖμα ποὺ λείπει ὁ ἀδέκαστος τελώνης, γιὰ νὰ τὸν παρακολουθήσωμε στὰ ὑψηλά του καθήκοντα!

Ἄς στρέψωμε τώρα τὰ βλέμματά μας στὰ ἄλλα χαλάσματα· νὰ τὰ καταστήματα, νὰ καὶ τὰ γραφεῖα! Σ' αὐτὰ σκυμμένοι οἱ ἔμποροι, οἱ τραπεζῖτες, οἱ ἐφοπλιστές, μελετοῦν τὰ βιβλία τους, κάνουν λογαριασμούς, δίνουν καὶ παίρνουν παραγγελίες...

Ἀκολουθώντας ἔπειτα τὸν κ. καθηγητῆ περάσαμε καὶ τὰ ἐρείπια. Εἶδαμε τὴν ἀγορὰ καὶ τὶς στοές, ὅπου σύχναζαν οἱ πο-

λίτες, εἶδαμε καὶ τὶς ξεχωριστὲς λέσχες, ποὺ εἶχαν ἰδρύσει ἐπί-
τηδες οἱ διάφοροι σύλλογοι τῶν ξένων ἐμπόρων, γιὰ ν' ἀνταμώ-
νουν τὰ μέλη τους κατὰ παροικίες. Ἐπισκεφθήκαμε τοὺς διά-
φορους ναοὺς καὶ τ' ἄλλα μνημεῖα καὶ σταθήκαμε στὸ μεγάλο
ναὸ τοῦ θεοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ προστάτου τοῦ νησιοῦ.

Σὲ κάτι ὀρθογώνιες μαρμάρινες πλάκες, ποὺ τώρα τὶς φυ-
λάγουν στὸ μουσεῖο, μπορεῖ νὰ ἰδῆ κανεὶς τοὺς λογαριασμοὺς
γιὰ τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα τοῦ ναοῦ· τοὺς κατεχόριζαν ἐκεῖ
τακτικά — ἀπὸ τὸ 600 π. Χ. ὠς τὰ 100 μ. Χ. — μὲ ἀκρίβεια καὶ
προσοχὴ οἱ ταμίες του.

Ἔνας ναὸς ποὺ ἔχει εἰσοδήματα — τέλη εἰσαγωγῆς, λιμε-
νικά, φόρο ἀλιείας στὰ χωρικά ὕδατα κλπ. — καὶ ποὺ δέχεται
δῶρα καὶ ἀφιερῶματα πρέπει νὰ ἐμπνέη ἐμπιστοσύνη γιὰ τὴ δια-
χείρησή του. Γιὰ νὰ πληρώνουν ἀδιαμαρτύρητα οἱ φορολογού-
μενοι καὶ νὰ στέλνουν δῶρα οἱ πιστοὶ πρέπει νὰ βλέπουν μὲ τὰ
μάτια τους τὴν τιμιότητά του. Καὶ τὸ κατώρθωσε μὲ τοῦτες τὶς
πλάκες, ποὺ ὅλοι τὶς ἔβλεπαν καὶ καθέννας μποροῦσε νὰ τὶς
ἐλέγξῃ.

Στὴν ἀρχὴ ὁ θεὸς φύλαγε τὰ πλοῦτη του σὲ πιθάρια στὴ
γῆ σὰ φιλάργυρος· ἀργότερα σὰν πλήθυναν, ἄρχισε ν' ἀγορά-
ζῃ ἀκίνητα καὶ στὸ τέλος νὰ τοκίζῃ τὰ χρήματά του λαμβά-
νοντας ὅλες τὶς ἐγγυήσεις ποὺ παίρνουν ὅσοι δανεῖζουν, γιὰ
νὰ μὴ δοκιμάσουν δυσάρεστες ἐκπλήξεις ἀπὸ τυχὸν κακοπλη-
ρωτή!

Ὅσα εἶδαμε μᾶς τὰ ἐξήγησε ὄλα ὁ κ. καθηγητῆς· πότε δη-
λαδὴ καὶ ἀπὸ ποιὸν ἔγινε τὸ καθένα, σὲ τί χρησίμευε καὶ τὰ
λοιπά. Ὅλα τὰ γνώριζε καὶ ὄλα τὰ ἤξερε, ὅπως καλοξέρει καὶ
τὰ βιβλία τῆς βιβλιοθήκης του ἀπὸ τὸ σχῆμα, τὸ χρῶμα, τὴ μορ-
φή τους.

Ἡ πόλη.

Ἐπάνω σὲ λόφους καὶ στὶς πλαγιές τους, λίγα λεπτά ψηλό-
τερα ἀπὸ τὰ ἐρείπια, ἀπλώνεται ἡ πόλη. Ἀνεβήκαμε ἔως ἐκεῖ
μὲ τὸν ἴδιο πάντα ἀκούραστο ὄδηγὸ καὶ ἐξηγητῆ.

Ὁ χρόνος τῆς ἄφησε φανερά τὰ σημάδια του· μισογκρεμι-
σμένη ἀπὸ ἐδῶ, λιγώτερο ἢ περισσότερο ἀπὸ κεῖ, διατηρεῖ ὄλο

τὸ ἀρχαῖο μεγαλεῖο της. Καμιὰ ἄλλη πόλη καὶ σὲ κανένα ἄλλο μέρος τῆς πατρίδος μας δὲν παρουσιάζεται ὅμοια μ' αὐτὴ τῆ νεκρῆ πολιτεία. Εἶναι τόσο ζωντανὴ καὶ ἀκέραια μὲ τὰ σπίτια της, τὸ θέατρό της, τὸ στάδιό της, ποὺ νομίζεις πὼς χθὲς τὴν ἐγκατέλειψαν οἱ κάτοικοί της, γιατί κάποιος πολὺ πρόσφατος σεισμός τὴν γκρέμισε ζηλεύοντας τὴ μακροχρόνια ζωὴ της.

Περνοῦμε μὲ τὴν ἡσυχία μας τοὺς ἔρημους στενοὺς δρόμους της, σὰν νὰ εἴμαστε παλιοὶ κάτοικοι· στεκόμαστε καὶ ἐξετάζομε τὰ μαγαζιά της, σὰν νὰ θέλωμε νὰ ψωνίσωμε κάτι, ποὺ λησμονήσαμε. Καμαρώνομε τὰ σπίτια της· στοὺς τοίχους τοῦ δρόμου σὲ μικρὰ κοιλώματα ἦσαν τοποθετημένα λαδοφάναρα, γιὰ νὰ φωτίζουν τὴ νύχτα τοὺς περαστικούς. "Ἄθελα ἐρευνοῦμεν ἂν εἶναι στὴ θέση τους· δὲν εἶναι ἐκεῖ· κάποιος πέρασε καὶ τὰ πήρε, ὅπως παίρνουν καὶ σήμερα κακοὶ ἄνθρωποι τοὺς λαμπτήρες τοῦ ἠλεκτρικοῦ ἀπὸ τὴν ἐξώθυρα τοῦ σπιτιοῦ μας.

Σὰν παλιοὶ γνώριμοι μπαίνουμε καὶ στ' ἀνοιχτὰ σπίτια τους. Νομίζομε ὅτι τὰ ἀνοιξεν ἐπίτηδες διάπλατα ὁ φιλόξενος νοικοκύρης, γιὰ νὰ μᾶς καλοδεχτῆ. "Ὡσπου νὰ ἔρθη περιεργαζόμεστε τὰ ὠραῖα μωσαϊκὰ στὰ ἐσωτερικὰ μαρμάρινα περιστήλια, ποὺ χάριζαν φωτισμὸ καὶ ἀερισμὸ στὰ σπίτια, γιατί κανένα τους δὲν εἶχε παράθυρα ἐξωτερικά. Ἐκείνα π. χ. μὲ τὰ ἀνθρωποὶ κατοίκησαν σ' αὐτὰ τὰ σπίτια. Ἐκεῖνα π. χ. μὲ τὰ δελφίνια ἢ τὶς ἄγκυρες καὶ τὰ ἄλλα θαλασσινὰ στολίδια θὰ ἦσαν σπίτια ἐφοπλιστῶν ἢ πλοιάρχων...

Ἐπιθεωροῦμε καὶ τὶς ἀποθήκες τους, γεμᾶτες πιθάρια, τοὺς ὑπονόμους, τὰ πηγᾶδια καὶ τὶς δεξαμενές, ὅπου ἔπιαναν τὰ βρόχινα νερά· ἂν εἴχαμε κουβὰ καὶ σχοινὶ θὰ ἀνεβάζαμε καὶ λίγο κρῦο νερὸ νὰ δροσιστοῦμε. Ἐκείνα π. χ. μὲ τὰ κλίμακες ἀνεβαίνομε καὶ στὸ ἐπάνω πάτωμα, γιὰ νὰ τὸ περιεργασθοῦμε κι αὐτό... εὐ

Ἱστορία.

— Δὲν πειράζει, εἶπε ὁ κ. καθηγητῆς, ποὺ λείπουν οἱ νοικοκυραῖοι· καλύτερα. Εἶδαμε ἔτσι μὲ ὅλη τὴν ἀνεσὴ μας ἕνα ἕνα τόσα ὠραῖα σπίτια. Θὰ μ' ἐρωτήσετε ἴσως τώρα, τί ἔγιναν οἱ

κάτοικοι καὶ πῶς βρέθηκαν ἐδῶ, σ' αὐτὸ τὸ κατάξερο καὶ ἄγονο νησί, τόσο πλούσιοι ἄνθρωποι.

Ἐκεῖ πρὸ πέρα στὰ βόρεια, πού φαίνονται ἐκεῖνα τὰ καλάμια, στοὺς πρόποδες τοῦ μικροῦ βουνοῦ, στὰ παλιὰ τὰ χρόνια, ἦταν μικρὴ λίμνη. Στὴν ὄχθη τῆς ἦταν μιὰ φοινικιά, πλάγι στὰ κελαρυστὰ νερά τοῦ Ἴνωποῦ ποταμοῦ. Κάτω λοιπὸν ἀπὸ τὴ φοινικιά αὐτή, μέσα στὴ φωτολουσμένη καὶ γελαστὴ φύση, γέννησε ἡ Λητώ δύο χαριτωμένα παιδάκια, τὸ θεὸ τοῦ φωτός Ἀπόλλωνα καὶ τὴ θεὰ Ἄρτεμι.

Εἶναι τὸ πρὸ φυσικὸ νὰ φαντασθοῦν καὶ νὰ πιστέψουν οἱ ἀρχαῖοι, πῶς μόνο σ' αὐτὸ τὸ φαλακρὸ καὶ κατάξερο νησί ἦταν δυνατόν νὰ γεννηθῆ ὁ θεὸς τοῦ φωτός, ὅπου τίποτε δὲν ἐμποδίζει τὴ δύναμη του καὶ τὴ λάμψη του, καὶ ὅπου ἡ κυριαρχία του εἶναι ὀλοφάνερη. Ἄμα πᾶμε ὡς ἐκεῖ, μπορεῖ καὶ ν' ἀκούσωμε, καὶ τώρα ἀκόμη τὰ καλάμια νὰ τραγουδοῦν, στὸ δικό τους βέβαια σκοπὸ, τίς φωνοῦλες τῶν μωρῶν...

Ἀπὸ τότε ἡ Δήλος, σὰν γενέτειρα τοῦ φωτεινοῦ θεοῦ, ἔγινε ἱερὴ καὶ ἡ γῆ τῆς πολυσέβαστη καὶ ἀπαραβίαστη.

Στὴν ἀρχὴ συνέρρεαν κάθε χρόνο ἐδῶ ἀπὸ ὄλα τὰ γειτονικὰ νησιά οἱ Ἴωνες κάτοικοι μὲ τὰ παιδιά τους καὶ τς σεμνὲς γυναῖκες τους νὰ προσκυνήσουν τὴ γέννηση τοῦ Ἀπόλλωνος. Σιγὰ σιγὰ τὸ προσκύνημα πλάταινε, ἔτρεχαν καὶ ἄλλοι Ἕλληνες, ὥσπου ἔγινε πανελλήνιο καὶ ἐπαναλαμβανόταν καὶ κάθε χρόνο καὶ ἐπισημότερα κάθε τέσσερα χρόνια. Ἰδιώτες, ὀλόκληρες οἰκογένειες, καὶ ἐπίσημες ἀντιπροσωπεῖες τῶν πόλεων «θεωραῖαι», ἔφθαναν νὰ προσκυνήσουν τὸ θεό, νὰ τοῦ φέρουν τὰ πλούσια δῶρα τους καὶ νὰ λάβουν μέρος στοὺς λαμπροὺς ἀγῶνες ἢ ἀπλῶς νὰ τοὺς χαροῦν ὡς θεατές.

Στὰ πολύκοσμα αὐτὰ πανηγύρια τῆς Δήλου, πού εἶναι στὸ κέντρο τοῦ Αἰγαίου, ἔτρεχαν κάθε λογῆς ἔμποροι ἀπὸ Ἀνατολὴ καὶ Δύση, Νότο καὶ Βορρᾶ, νὰ πωλήσουν τὰ ἐμπορεύματά τους. Τὸ μικρὸ νησί, μὲ τὸ κῦρος καὶ τὴν προστασία τοῦ μεγάλου θεοῦ, ἔγινε μὲ τὸν καιρὸ μιὰ διεθνῆς ἀγορὰ καὶ τὸ μεγαλύτερο στὴν ἐποχὴ τοῦ ἐμπορικῆς λιμάνι.

Ἄλλὰ σύγχρονα ἔγινε κατ' ἀνάγκην καὶ κοσμοπολιτικὸ κέν-

τρο· ὁ Ἄπολλων ἀπὸ ἐμπορικό συμφέρον δέχθηκε μὲ εὐμένεια ὄχι μόνον ὅλες τὶς φυλές, ἀλλὰ καὶ τοὺς θεοὺς των, γιὰ νὰ γεμίξῃ τὰ ταμεῖα του. Ἔτσι ἀπόκτησε ἡ Δῆλος μεγάλη φήμη, πλοῦτο ἀνεξάντλητο καὶ πολλοὺς κατοίκους, ποὺ ἀνήκαν σὲ ὅλες τὶς φυλές καὶ λάτρευαν ὁ καθένας τὸ δικό του θεό, χωρὶς καὶ νὰ κακοφαίνεται τοῦτο στὸν παμπόνηρο ἐπιχειρηματία Ἄπολλωνα.

Ὁ μεγάλος ὁμως πλοῦτος τῆς στάθηκε αἰτία νὰ πάθῃ πολλά. Στὴν ἀρχὴ οἱ ἰσχυροὶ τῆς ἐποχῆς μὲ χίλιες δυὸ προφάσεις ἀφαίρεσαν ὁ ἓνας κατόπιν τοῦ ἄλλου λίγο ἢ πολὺ τὴν ἀνεξαρτησία τοῦ νησιοῦ καὶ ἔβαναν χέρι καὶ στὰ ἱερὰ πλοῦτη του ἀκόμη. Μάταια οἱ Δῆλιοι προσπαθοῦσαν νὰ σωθοῦν ἀπὸ τὴ θανάσιμη αὐτὴ προστασία, ποὺ τοὺς ἔπνιγε τὴν ἀναπνοή· οὔτε οἱ διαμαρτυρίες τους, πὼς ἦσαν ἱεροὶ καὶ ἀπαραβίαστοι, οὔτε οἱ ἀπειλές, πὼς θὰ τοὺς τιμωρήσῃ ὁ θεὸς ὡς ἀσεβεῖς, μπόρεσαν ν' ἀπομακρύνουν τὸ κακό.

Καὶ σὰν τοῦτοι ἔχασαν τὴ δύναμή τους, ποὺ προστάτευε τουλάχιστο καὶ ἀσφάλιζε τὸ νησί, ἦρθαν μὲ τὴ σειρά τους τώρα, τρισεπιρότεροι, μακρινοὶ ἐχθροὶ καὶ πειρατές. Ἔπεσαν ἐπάνω του σὰν τὶς ἀκρίδες καὶ ἀφάνισαν κάθε ἀγαθὸ τῆς ἀνυπεράσπιστης νήσου. Ὅσοι κάτοικοι ἀπόμειναν ζωντανοί, ζήτησαν νὰ σωθοῦν φεύγοντας. Τὸ ἱερὸ νησί ἔμεινε γιὰ πάντα πιά ἔρημο σὰν τόπος καταραμένος.

Στὰ χρόνια μας ὁμως δὲν λείπουν οἱ ἐπισκέπτες, Ἕλληνες καὶ ξένοι. Τὰ λίγα ἱερὰ τοῦτα χῶματα, τὰ σεμνὰ ἐρείπια καὶ τὰ ἠλιόλουστα βράχια, τοὺς προσελκύουν καὶ τοὺς χαρίζουν κάτι ἀπὸ τὴ δική τους ἀνέκφραστη ὁμορφιὰ καὶ τὴ δική τους ἀδιατάρακτη γαλήνη.

Κάτω ἀπὸ τὸν ἴδιο ὀλοκάθαρο οὐρανὸ καὶ τὸν ἴδιο θεὸ τοῦ φωτός, τὸν ἀστραφτερὸ ἥλιο, ζοῦν λίγες ὄρες ἀνάμεσα σὲ περασμένους παραμυθένιους καιροὺς, ποὺ τοὺς φωτίζουν τὰ ὀλόλαμπρα ἀρχαῖα μεγαλεῖα τῆς Ἑλλάδος...

Ν. Α. Κοντοπούλου

ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΑΣ

Τ' άσπρα σπιτάκια του ένα ένα
σκόρπια άσυντρόφευτα κι άνάρια,
στη θάλασσα άντικρϋ άπλωμένα
σά μονοκόμματα λιθάρια.

Τ' άσπρα σπιτάκια του κρυμμένα
μέσα σέ πράσινα κλωνάρια
ήλιόφωτα, χαριτωμένα
μικρά, άσβεστόχριστα, καθάρια.

Πρώτη φορά όποιος τά θωρεϊ,
γλυκειά άνοιξιάτικη ημέρα
άπ' τοϋ βουνου τή ράχη πέρα

Ήμερα άρνάκια τά θαρρεϊ,
πού βόσκουνε, σκόρπιο κοπάδι,
σέ χλωροπράσινο λειβάδι.

Ημερομηνία: ...
 Ονοματεπώνυμο: ...
 Αριθμός Μητρώου: ...
 Το παρόν έγγραφο αποτελεί μέρος της ...
 Ημερομηνία έκδοσης: ...
 Ονοματεπώνυμο εκδότη: ...
 Αριθμός έκδοσης: ...
 Ημερομηνία λήξης: ...
 Ονοματεπώνυμο λήξης: ...
 Αριθμός λήξης: ...
 Ημερομηνία ανανέωσης: ...
 Ονοματεπώνυμο ανανέωσης: ...
 Αριθμός ανανέωσης: ...
 Ημερομηνία ανανέωσης: ...
 Ονοματεπώνυμο ανανέωσης: ...
 Αριθμός ανανέωσης: ...

Α Λ Φ Α Β Η Τ Ι Κ Ο Σ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ ΛΕΞΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ

Α

<i>ἀβροδίαιτος</i>	— ὁ ζῶν τρυφηλῶς· με πολλήν καλοπέρασιν.
<i>ἀγριάμπελη</i>	— φυτὸν θαμνώδες· ἀναρριχητικόν, εὖοσμον με λευκά ἄνθη.
<i>ἀγνεία</i>	— καθαρότης, ἀθωότης, ἀγνότης.
<i>Ἄετορθάχη</i>	— βουνὸν μικρὸν πρὸ τῶν Ἰωαννίνων, δεξιὰ εἰς τὸν ἀναβαίνοντα· ἐκεῖ τὸ 1912-13 συνεκροτήθησαν πεισματώδεις μάχαι κατὰ τῶν Τούρκων.
<i>αἰχμὴ</i>	— ἡ ἀκμὴ· ἡ μύτη παντὸς νύσσοντος (τρυπῶντος) ὄργάνου.
<i>ἀκατάσχετος</i>	— ὁ μὴ συγκρατούμενος, ἀκάθεκτος, ἀκράτητος, ποὺ δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ τὸν ἀναχαιτίσῃ.
<i>ἀκροῶμαι</i>	— ἀκούω με προσοχήν, ἀφουκράζομαι, παρακολουθῶ τὸν λόγον.
<i>ἄληστος</i>	— ἀλησμόνητος.
<i>ἄλλοφρων</i>	— ἐκεῖνος ποὺ ἔχασε τὰς φρένας, ἐκτὸς ἑαυτοῦ, ἕξαλλος, παράφρων.
<i>ἄλωσις</i>	— κατάληψις, κατάκτησις, ἐκπόρθησις.
<i>ἀμηχανία</i>	— ἔλλειψις μέσων, τρόπων πρὸς ἱκανοποίησιν ὑλικῶν ἢ πνευματικῶν ἀναγκῶν.
<i>ἄμιλλα</i>	— ἀνταγωνισμὸς, προσπάθεια διὰ νὰ ὑπερτερήσῃ κανεὶς τὸν ἄλλον, ἀντιζηλία.
<i>ἀμυδρὸς</i>	— μόλις φαινόμενος, θαμπός.
<i>ἀνάγλυφος</i>	— γεγλυμένος κατὰ τρόπον ὥστε νὰ ἐμφανίζῃ προεξοχὰς ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν ἐπὶ τῆς ὁποίας εὐρίσκεται.
<i>ἀνακόπτω</i>	— παρεμποδίζω, συγκρατῶ, σταματῶ, ἀναχαιτίζω.
<i>ἀναμέλω</i>	— ἀρχίζω τὸ ἄσμα, ἀνυμνῶ. [τίζω.
<i>ἀναρριχῶμαι</i>	— ἀνέρχομαι, σκαρφαλώνω.
<i>ἀνασκολοπίζω</i>	— προσηλώνω, καρφώνω σὲ σκόλοπα (παλοῦκι).

- ἀνηβος* — ἀνήλικος,
ἀντένα — κεραία, κατάρτι.
ἀπηγής — σκληρός, τραχύς, ἄγριος,
ἀπορορώξ — κρημνώδης, ἀπότομος.
ἀπροόσιτος — ἐκεῖνος πού δέν μπορεῖ κανεῖς νά τόν πλησιάζῃ, νά τόν προσεγγίσῃ, νά τόν φθάσῃ· ἄλλως ἀπροσπέλαστος, ἀπλησίαστος.
ἀπροσμάχητος — ἀκαταμάχητός, ἀκαταγώνιστος, ἀκατανίκητος
ἀπίότητος — ἐκεῖνος πού δέν πτοεῖται, δέν φοβεῖται· ἄφοβος, ἀτρόμητος, ἄσκιαχτος.
ἄρμενα — ἡ ἀρματωσιά· ὁ ἐξοπλισμός τοῦ πλοίου· τὰ ὄργανα καί σκεύη πού χρειάζονται εἰς τὸ πλοῖον.
ἄτρωτος — ὁ μὴ τρωθεῖς, μὴ τραυματισθεῖς· ἐκεῖνος πού δέν τὸν πιάνει βόλι.
αὐτανδρος — μὲ ὄλους τοὺς ἄνδρας, σύψυχος.
ἄφάνα — μικρὸς πυκνὸς ἀκανθώδης θάμνος· οἱ χωρικοὶ τὸν χρησιμοποιοῦν ὡς σάρωθρον.
ἄφέλεια — ἀφέλεια ἔχει ἐκεῖνος πού εἶναι ἀπλοῦς, ἀπέριττος, φυσικός, χωρὶς κομπασμὸν καί ἐπίδειξιν.
ἀφορία — ἔλλειψις καρποφορίας, ἀκαρπία, δυστυχία.

B

- βεβηλώνω* — μαιίνω, μολύνω, ἀσεβῶ.
βεβήλωσις — μόλυνσις, ἀσέβεια, ἄμαρτία· μιανὰ, σιχαμένη πρᾶξις.
βουτιχτέλια — πάπιες πού βουτοῦν στὸ νερό.
βώμους — κτίσμα μὲ βάσιν καί βαθμίδας ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ἐθυσίαζον τὰ ζῷα οἱ ἀρχαῖοι.

Γ

- γενναιόφρων* — ἐκεῖνος πού ἔχει γενναῖα φρονήματα· γενναῖος.
γιαταγάρι — ξίφος καμπυλωτόν. [ναιόψυχος.
γιουρούσι — ἐπίθεσις, ἔφοδος.

Δ

- διανόησις — σκέψις, στοχασμός.
 διάτορος — διαπεραστικός.
 δερβίσης — μουσουλμᾶνος λιτοδίαιτος μοναχός (λέξις περσική).
 δραπετεύω — φεύγω κρυφίως ἀπὸ κάπου ὅπου φρουροῦμαι, ἐπιβλέπομαι.
 Δρίσκος — ὁ Α. τῶν Ἰωαννίνων αὐχὴν ὅπου ἐφονεύθη ὁ Μαβίλης ἡγούμενος λόχου ἐθελοντῶν.
 δυναμικός — ἰσχυρός, ἐνεργητικός, ἔντονος.
 δυσπρόσιτος — δυσκολοπλησίαστος.
 δωροδοκοῦμαι — δέχομαι δῶρα διὰ νὰ παραβῶ τὸ καθήκον μου.

Ε

- εἰκασία — συμπερασμός.
 εἰρωνεύομαι — ὁμιλῶ εἰρωνικά, σκώπτω, περιπαίζω, χλευάζω, κοροϊδεύω.
 ἐλευθεροκοινωνῶ — ἐλευθέρως ἔρχομαι εἰς σχέσεις μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους.
 ἐμπρηστής — ἐκεῖνος ποὺ βάζει φωτιά· πυρπολητής.
 ἔναυλος — ὁ αὐλῶν εἰς τὰ ᾠδα, ἀντηχῶν ἀκόμη εἰς τὴν
 ἔξαλλος — ὡσάν τρελός· ἐκτὸς ἑαυτοῦ. [μνήμην.
 ἐξίσταμαι — ἀπορῶ, ἐκπλήττομαι.
 ἐξόδιον — ἐκκλησιαστικός ὕμνος ψαλλόμενος κατὰ τὴν ἐκφορὰν τοῦ Ἐπιταφίου.
 ἔπαλξις — προκάλυμμα ποὺ ἐπιστέφει τὸ φρούριον ἐν εἴδει ὀδόντων.
 ἐπιδίδομαι — ἀσχολοῦμαι· καταγίνομαι εἰς κάτι ἐντελῶς
 ἐπικλινής — γυρτός, κατηφορικός. [ἰδιαιτέρως.
 ἐπίμοχθος — κοπιώδης, ἐπίπονος, κοπιαστικός.
 ἐργάτης — εἶδος βαρούλκου χρησιμοποιουμένου εἰς τὰ πλοῖα διὰ τὴν ἀνάσπασιν τῆς ἀγκύρας (κοινῶς μποζαργάτης).
 ἐρείδομαι — στηρίζομαι.
 ἔσπευσμένως — ταχέως, γρήγορα, τάχιστα, βιαστικά.

Ζ

ζυγώνω — προσεγγίζω, πλησιάζω, σιμώνω.

Η

ἡδὺς — γλυκός.

ἠλιόλουστος — λουσμένος ἀπὸ ἥλιον, ἠλιόχαρος, φωτολουσμένος, λαμπρός, ὠραῖος, εὐμορφος.

ἡμιολία — ἱστιοφόρον πλοῖον μὲ δύο ἱστὸς κεκλιμένους πρὸς τὴν πρύμνην (κοινῶς γολέτα).

Θ

θρασὺς — ἀναιδής, αὐθάδης, προπετής.

Ι

Ἰάλυσος — ἀρχαιοτάτη πόλις τῆς Ρόδου καὶ βασιλεὺς αὐτῆς ὁ ὁμώνυμος Ἰάλυσος.

ἰδανικὸν — τὸ διὰ τῆς σκέψεως ἐννοούμενον· τὸ ἄκρως τέλειον.

Ἰκόνιον — πόλις τῆς μέσης Τουρκίας ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ.

ἰμάμης — ὁ ἀρχηγὸς τῆς προσευχῆς τῶν μουσουλμάνων (λέξις ἀραβικὴ).

ἴτε — προχωρεῖτε, ἐμπρός, ἐμπρός.

Ἰωαννῖται — ἰππὸται τοῦ τάγματος τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου τῆς Ἱερουσαλήμ, μοναχοὶ καὶ στρατιῶται ἐγκατασταθέντες εἰς Ρόδον ἐπὶ 200 ἔτη.

Κ

Κάβο - Πάπας — ἀκρωτήριο Δ. τῆς Ἀχαΐας (Ἄραξος).

κάθαρος — (πλοίων) καθάρισμα ἀπὸ μολυσματικὴν νόσον δι' ἀπομονώσεως τῶν ἐπιβατῶν ἐπὶ ὠρισμένης ἡμέρας, ὅταν τὸ πλοῖον ἔρχεται ἀπὸ μέρος ὅπου ὑπάρχει ἐπιδημία.

καθηδόνω — γλυκαίνω, εὐαριστῶ

καλλίμορφος — ὁ ἔχων ὠραίαν μορφήν, ὠραῖον σχῆμα.

Κανέτα — Τοποθεσία κρημνώδης καὶ δασώδης πλησίον τῶν Ἰωαννίνων. Ἐκεῖ συνήφθησαν αἱματηραὶ μάχαι πρὸς τοὺς τούρκους ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1912 μέχρι τοῦ Ἰανουαρίου 1913.

- Κόνιτσα* — αὐχὴν βουνοσειρᾶς Μανωλιάσσης, 20 χιλιάμ.
Ν. τῶν Ἰωαννίνων. Μάχαι 1912-13 διὰ τὰ
Ἰωάννινα.
- καρτερικὸς* — ἐκεῖνος ποῦ ἔχει καρτερίαν, ὑπομονήν, ἀντο-
χήν, σταθερὰν ἐπιμονήν διὰ κάτι.
- Καταράχι* — χωρίον εἰς ὄρος παρὰ τὰ Ἰωάννινα.
καταναγάζω — φεγγοβολῶ, ἀκτινοβολῶ, καταφωτίζω, λαμ-
πρύνω.
- καταχνιά* — ὁμίχλη.
κέρας — (κέρατα ζώων)· πτέρυξ παρατάξεως στρατοῦ.
Κολοκοιτρώνης — ὁ Γέρος τοῦ Μωριά· ἡ πλεον συμπαθῆς καὶ
ἐξέχουσα φυσιογνωμία τοῦ Ἄγῶνος.
- κότινος* — ἀγριελαία ἐκ τῶν κλάδων τῆς ὁποίας ἔστε-
φανοῦντο οἱ ὀλυμπιονίκαί.
- κονπαστή* — τὸ ἐπάνω μέρος τοῦ τοίχου τοῦ πλοίου ἢ τῆς
λέμβου ὅπου εἶναι οἱ σκαλμοί.
- κώνειον* — φυτὸν δηλητηριώδες ἐκ τῶν σκιαδανθῶν (κοι-
νῶς βρομόχορτο).

Λ

- λειμὼν* — τόπος ἔχων χλόην· λιβάδι.
λικνίζομαι — κινεῖμαι ὅπως εἰς τὸ λίκνον, κούνια.
λιτότης — ἀπλότης, ὀλιγάρκεια.
λόγγος — πυκνὸν δάσος.
λοιμοκαθατήριον — ὁ τόπος πρὸς καθαρισμὸν ἀπὸ μολυσματικᾶς
νόσου.
λοστρόμος — ὁ πρῶτος τοῦ πληρώματος, ὁ ναύκληρὸς (λέ-
ξις ἰταλική).
λόχημη — πυκνὸν μέρος τοῦ δάσους.
λυτρώων — λύω, ἐλευθερώνω, ἀπαλλάσσω τινὰ διὰ
χηρημάτων.

Μ

- Μακρογιάννη* — συνοικία τῶν Ἀθηνῶν παρὰ τὰ Ν. Δ. τῆς
Ἀκροπόλεως.
Μανωλιάσσα — χωρίον καὶ βουνὸν πρὸ τῶν Ἰωαννίνων. (Αἰ-
ματηραὶ μάχαι κατὰ τὸ 1912-13).

- μαρμαρυγή* — λάμψις, ακτινοβολία.
μελίφθογγος μένος — ό έχων γλυκεϊαν ώς τό μέλι φωνήν.
 — ψυχική όρμή, άκράτητος δύναμις, παραφορά, έξοργισμός.
Μηδία — χώρα της Άσίας μεταξύ Περσίας—Άσσυρίας—Άρμενίας.
Μηδος — κάτοικος της Μηδίας.
Μοθωκόρωνας-Μόθωνας—μεταξύ Μεθώνης και Κορώνης.
μουεζίνης — ό χότζας, ό καλών εις προσευχήν τούς Μουσουλμάνους από του ύψους του μιναρέ (λ. Άραβ.).
μουφτής — ό έρμηνευτής των νόμων. Μουσουλμάνος θεολόγος.
μπάλιος — ό στικτός με άλλο χρώμα.
μπασιτούνι — δοράτιον των ίστιοφόρων πλοίων (λέξ. ίταλ.).
Μπιζάνι — χωρίον Ν. Α. των Ίωαννίνων επί του όμω-
 νύμου βουνού· περίφημον όχυρόν των Τούρκων (1912-1913).
μπουρλότο — πλοϊον πυρπολικόν.
μυσαρός — άπεχθής, βδελυρός, σιχαμένος, άποκρουστικός, άπαίσιος.
Μυστοᾶς — ή περίφημος πρωτεύουσα κατά τούς τελευταίους βυζαντινούς χρόνους του δεσποτάτου της Πελοποννήσου. Δ. της Σπάρτης 5 χλμ.
μυχός — τó έσώτατον μέρος του λιμένος ή του κόλπου.
μῶλος — προεξοχή της ξηρᾶς εις την θάλασσαν είτε φυσική είτε τεχνητή.

N

- ναύκληρος* — ό λoστρόμος.
νεῦμα — τó δια νέυσεως γινόμενον σημεϊον· νόημα, γνέψιμον.
νεύω — γνέφω, κάνω νεῦμα, κάνω νόημα.
νέφος — νεφέλη, σύννεφον.
ντάμπια — (τάπια και τάμπια) όχύρωμα, προμαχών (λέξις τουρκική).

Ο

- ὀκηηρός — ἐκεῖνος ποῦ ἀποφεύγει τὴν ἐργασίαν, τεμπέλης, ἀκαμάτης.
- ὄλεθρος — καταστροφή, φθορά, ἀφανισμός.
- ὄλοκαύτωμα — θῦμα καιόμενον ἐξ ὀλοκλήρου ἐπὶ τῆς πυρᾶς τοῦ βωμοῦ. Πᾶν τὸ ἐξ ὀλοκλήρου καταστρεφόμενον. («Ἑλληνικὰ ὀλοκαυτώματα»).
- ὀμάλια — ὀμαλότης, ὀμαλὸς τόπος.
- ὀντάς — αἴθουσα.
- ὀρδή — στῖφος νομάδων, ἀπειθάρχητος συρφετὸς καὶ δὴ ὁ ἐπιδιδόμενος εἰς ἀρπαγὰς, λεηλασίας, βιαιοπραγίας.

Π

- παρότρυνσις — παρόρμησις, παρακίνησις.
- πασσαλόπηκτος — στηριγμένος μὲ πασσάλους ἐμπεπηγμένους εἰς τὴν γῆν
- πάταγος — ἰσχυρὸς κρότος, θόρυβος ἐκ συγκρούσεως ἢ θλάσεως στερεῶν σωμάτων· θορυβώδης συζήτησις ἐπὶ φλέγοντος ζητήματος ἢ ἐνδιαφερούσης ὑποθέσεως.
- περίτεχνος — κατεσκευασμένος μὲ πολλὴν τέχνην.
- πολέμαρχος — (καὶ πολεμάρχος). ἀνώτερος ὀπλαρχηγός· πολεμικώτατος, ἀνδρειότατος μαχητής.
- πορθμεὺς — ἐκεῖνος ποῦ περνᾷ ἀπέναντι (ποταμοῦ ἢ θαλάσσης) ἀνθρώπους κλπ. περαματάρης.
- πραῦνω — καθησυχάζω, μαλακώνω.
- πριῖνος — πρινάρι, πουρνάρι (δένδρον ἄγριον).
- προέλασις — ταχεῖα προχώρησις (πρὸς τὰ ἐμπρός).
- πρόληψις — παρεμπόδισις, ἀποσόβησις. Γνώμη ἢ ἀντίληψις κατὰ συνθήκην καὶ ἀβασανίστως παραδεδεγμένη.
- προπέτασμα — ὅ,τι ἢμπορεῖ νὰ ἀποκρύψῃ ἓνα πρᾶγμα, ἓνα ἔργον (στρατόπεδον, πυροβολικὸν κλπ.).
- πρόστεγον — ὑπόστεγος χώρος τοῦ πλοίου ἄνω τοῦ πωραίου καταστρώματος.

Ρ

ρῆγος — τρόμος ἔνεκα ψύχους ἢ φόβου.

Σ

- Σαλαμινία — ἡ ἱερὰ ναῦς τῶν Ἀθηναίων.
- σήμαντρο — ὁ πρόγονος τῆς καμπάνας· εἶναι κατεσκευασμένον ἐκ ξύλου ἢ σιδήρου. Σήμερον ὑπάρχουν τοιαῦτα μόνον εἰς τὰ μοναστήρια.
- σκάφανδρον — εἰδικὴ ὕδατοστεγῆς ἐνδυμασία τοῦ δύτου.
- σικιάδι — πλατύγυρος ψάθινος πῖλος.
- σικριτῶ — τινάσσομαι αἰφνιδίως ἀπὸ τὴν θέσιν μου, ἀναπηδῶ, πηδῶ· σκίρτημα=πήδημα.
- σκολιά — λοξή, καμπύλη, γυριστή, δυσκολοδιάβατος.
- σκοῦνα — δίστυλον ἱστιοφόρον μὲ τετράγωνα ἱστία, ταχὺ (λ. ἀγγλική).
- σμηῆνος — (ἐπὶ πτερωτῶν ἐντόμων). πλήθος (μελισσῶν, ἀκρίδων).
- σπερομολόγος — ὁ διαδίδων ἀδεσπότευς φήμας· κοιν. κοτσομπόλης.
- σάνη — ποιμνιοστάσιον, μάνδρα.
- στίγμα — σημάδι, βοῦλλα, λεκές· (ἠθικὴ μείωσις, ὄνειδος, ἐντροπή).
- σικκιὸς — ἐστιγμένος, σημαδευμένος, πλουμιστός, γεμᾶτος στίγματα.
- σίλβω — γυαλίζω, ἀκτινοβολῶ, λάμπω.
- σιλβηθῶν — στυλιπνότης, γυαλάδα, ἀκτινοβολία.
- σιλπνός — γυαλιστερός.
- Σιράβων — ὁ κατ' ἐξοχὴν γεωγράφος τῆς ἀρχαιότητος, 67 π.Χ. — 23 μ.Χ., ἐξ Ἀμασσείας τοῦ Πόντου καὶ ἐξ ἐπιφανοῦς ἑλληνικοῦ γένους. Διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν τὰ «Γεωγραφικὰ» του ἐκ 17 βιβλίων.
- στορόμπος — συνεστραμμένον κυκλοτερώς σῶμα· τὸ σχοινίον τῶν σκαρμῶν.
- συναγωγή — ἡ ἐπὶ τὸ αὐτὸ σύναξις καὶ ὁ τόπος τῆς συνάξεως· συγκέντρωσις, συλλογὴ, μάζεμα. Τό-

- ὄντεκνος — προς συνελύσεως καὶ κοινῆς προσευχῆς τῶν
 σφεροδούκλια — Ἰουδαίων εἶναι ἡ **Συναγωγή** (χάβρα).
 — ἀνάδοχος, νουνός, κουμπάρος.
 — ἀσφόδελοι.

Τ

- τέμενος — ἱερός χώρος ἀφιερωμένος εἰς ἀρχαῖον θεόν
 ἢ ἥρωα· μεταφορικῶς σημαίνει κάθε ἴδρυμα
 ὅπου θεραπεύονται τὰ γράμματα ἢ αἱ τέ-
 χναι. Τέμενος = εὐκτήριος οἶκος τῶν Μου-
 σουλμάνων, τζαμί.
 τεφρός — φαιός, φαιόχρους, στακτής, γκριζός.
 τζιπ - χανές — οἰκία, διαμονή, ξενοδοχεῖον, νοσοκομεῖον.
 τρώγλη — μικρὰ κοιλότης γῆς φυσικὴ ἢ τεχνητή. Ἀνή-
 λιος καὶ στενόχωρος κατοικία.

Φ

- φεργάδα-φεργάτα — (φρεγάς-άδος) τριῖστιον πολεμικὸν πλοῖον.
 Φιρκὰς — φρούριον εἰς τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ λιμένος
 τῶν Χανίων (Κρήτης).
 φλογοστρόβιλος — ὁ στρόβιλος τῶν φλογῶν.
 φλόκος — τὸ τριγωνικὸν ἰστίον τῆς πλώρας.
 φλομάνω — πνίγω διὰ φλόμου, δηλητηριώδους φυτοῦ. Με-
 ταφορικῶς πνίγω διὰ καπνοῦ, πνίγω.
 φοῦντο — πάτος, πυθμῆν.
 φουσαῖτο — ὁ στρατός, (στῖφος ἐνόπλων, πλῆθος ὀπλι-
 σμένων).
 φροκαλίζω — σαρώνω, σκουπίζω μὲ τὴ σκούπα.

Χ

- χαλεπός — δύσκολος, κοπιώδης, στενόχωρος.
 χάσμα — πηγὴ χαρᾶς, χαρά, ἡδονή.
 χρυσαυγάζω — λάμπω ὡς χρυσός.

Ψ

- ψυχραιμία — ἀταραξία πρὸ τοῦ κινδύνου.

Ω

- ὤμος — ἄψητος, ἄγριος, ἄξεστος, σκληρός.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ ΤΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΩΝ

ΑΘΑΝΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Φιλολογικόν ψευδώνυμον τοῦ Ἀθανασιάδου· Νόβα. Ἐγεννήθη εἰς Ναύπακτον τὸ 1894. Ἐσπούδασε νομικά καὶ ἐχρημάτισε μέχρι σήμερον ὑπουργός, βουλευτὴς καὶ δημοσιογράφος. Ἐγραψε ποιήματα καὶ διηγήματα. Αἱ κυριώτεραι ποιητικαὶ τοῦ συλλογαὶ εἶναι : « *Πρωῖνὸ ξεκίνημα* », « *Καιρὸς πολέμου* », « *Ἀγάπη στὸν Ἐπαχτο* ». Ἐκ τῶν διηγημάτων τοῦ ἢ συλλογῆ « *Ἀπλοῦκὲς ψυχῆς* » ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

ΑΝΝΙΝΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ (ΜΠΑΜΠΗΣ)

Ἐγεννήθη τὸ 1852 εἰς τὸ Ἀργοστόλιον τῆς Κεφαλληνίας καὶ ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1934. Ἦτο δημοσιογράφος. Ἔργα του : « *Δυκανγές* », « *Ἐδῶ κι ἐκεῖ* », « *Ἡ νίκη τοῦ Δεωνίδα* », « *Νίκαι κατὰ βαρβάρων* », « *Ὁ Σύλλογος τῶν Εἰσαγγελέων* » κ. ἄ.

ΒΙΖΥΗΝΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Βιζύην τῆς Θράκης τὸ 1848 καὶ ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1896. Ἐξεπαιδεύθη ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τῆς Χάλκης καὶ ἐν τῇ Φιλοσοφικῇ Σχολῇ τῶν Ἀθηνῶν. Κατόπι μετέβη πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν του εἰς τὴν Γερμανίαν. Διηγηματογράφος καὶ ποιητὴς ἐκ τῶν ὀλίγων. Ἔργα του : Α') Ποιητικά : « *Κόδρος* », « *Ἀτθίδες Αὔραι* » κ. ἄ. Β') Πεζά : « *Ποῖος ὁ φονεὺς τοῦ ἀδελφοῦ μου* ». « *Τὸ ἁμάρτημα τῆς μητρὸς μου* » κ. ἄ. Γ') Δράματα : « *Βουκόλακας* ». Δ') Ἐπιστημονικά : « *Περὶ καλοῦ* », « *Ἡ φιλοσοφία παρὰ Πλωτίνῳ* » καὶ ἄλλα.

ΓΡΑΝΙΤΣΑΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Γρανίτσαν τῆς Εὐρυτανίας τὸ 1880 καὶ ἀπέθανε τὸ 1915. Ὑπῆρξε δημοσιογράφος καὶ βουλευτής. Ἔγραψε χρονογραφήματα, διηγήματα, περιγραφὰς καὶ παραδόσεις περὶ ζώων, θεατρικὸν ἔργον τὸν Μητρούσην καὶ ἄλλα. Τὸ σπουδαιότερον ἔργον του εἶναι : «*Τὰ ἄγρια καὶ τὰ ἡμέρα τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ λόγγου*».

ΔΑΜΒΕΡΓΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1860 εἰς τὸ Ἡράκλειον τῆς Κρήτης καὶ ἀπέθανε τὸ 1933 εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐσπούδασε νομικὰ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν, ἔνωρίς ὅμως κατέγινεν εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν. Εἶναι κατὰ κύριον λόγον δημοσιογράφος καὶ ποιητής. Τὰ ἔργα του εἶναι πλήρη πατριωτισμοῦ καὶ ἀγάπης διὰ τὰς ἑλληνικὰς παραδόσεις. Τὸ κυριώτερον τούτων εἶναι «*Οἱ Κρήτες μου*», συλλογὴ διηγημάτων.

ΔΑΜΙΑΝΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Ὑδραν. Ὑπηρέτησεν ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ Ναυτικοῦ (1861—1919). Διετέλεσε καὶ Ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν.

ΔΡΟΣΙΝΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1859. Ἐσπούδασεν εἰς Ἀθήνας καὶ Γερμανίαν καὶ ὑπηρέτησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὡς τμηματάρχης εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας. Διηύθυνε τὰ περιοδικὰ «*Ἔστια*», «*Μελέτη*», «*Ἡμερολόγιον τῆς Μεγ. Ἑλλάδος*» καὶ «*Ἐθνικὴ Ἀγωγή*». Ἀπὸ τοῦ 1926 εἶναι μέλος τῆς Ἀκαδημίας. Ἔργα του : Α') Ποιητικά : «*Ἰστοὶ Ἀράχνης*», «*Γαλήνη*», «*Στολακίται*», «*Εἰδύλλια*», «*Ἀμάραντα*», «*Φωτερὰ Σκοτάδια*» κ. ἄ. Β') Πεζὰ : «*Ἀγροτικαὶ ἐπιστολαί*», «*Τρεῖς ἡμέραι ἐν Τήνῳ*», «*Διηγήματα καὶ Ἀναμνήσεις*» κ. ἄ.

ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ ΑΡΓΥΡΗΣ

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ λογίου Κλ. Μιχαηλίδου. Ἐγεννήθη εἰς τὸν Μόλυβον τῆς Λέσβου τὸ 1849 καὶ ἀπέθανεν εἰς τὴν Ἀντίπολιν τῆς Γαλλίας τὸ 1923. Ἐξενιτεύθη μικρὸς καὶ ἐργάσθη ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς τὸν ἐμπορικὸν οἶκον τῶν Ἀδελφῶν Ράλλη. Ἔργα του : Α') Πεζὰ : «*Νησιώτικες Ἱστορίες*», «*Φυλλάδες*

τοῦ Γεροδήμου», «Ἱστορία τῆς Ρωμιοσύνης» κ. ἄ. Β') Ποιήματα : «Παλιοὶ Σκοποὶ» κ. ἄ. Γ') Μεταφράσεις : «Ὁδύσεια τοῦ Ὀμήρου» καὶ μερικὰ ποιήματα Ἕλλνων ποιητῶν. Δ') Θεατρικὰ : «Βουρκόλακας».

ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1895. Ἔσπούδασε μηχανικὸς χημικὸς εἰς Γερμανίαν. Ἐγραψε τὸ «Γύρω ἀπ' τὴν Ἑλλάδα», βιβλίον ἐνδιαφέρον καὶ διὰ τὴν περιγραφὴν τῶν ἑλληνικῶν τοπιῶν καὶ διὰ τὰς πλουσίας εἰκόνας του.

ΗΡΟΔΟΤΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς Ἀλικαρνασσὸν τὸ 484 π.Χ. Εἶναι ὁ ἀρχαιότερος τῶν Ἑλλήνων ἱστορικῶν, ὁ πατὴρ τῆς ἱστορίας. Ἐγραψεν ἱστορίαν ἀρχομένην ἀπὸ τῆς ἀδικίας τῶν βαρβάρων πρὸς τοὺς Ἕλληνας καὶ λήγουσαν εἰς τὴν τιμωρίαν αὐτῶν. Ἡ ἱστορία αὐτοῦ διηρέθη ὑπὸ τῶν Ἀλεξανδρινῶν εἰς 9 βιβλία ἐπιγραφόμενα ἐκ τοῦ ὀνόματος τῶν ἐννέα μουσῶν.

ΚΑΛΛΙΝΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἐφεσον καὶ ἤκμασε περὶ τὸ 700 π. Χ. Εἶναι ὁ ἀρχαιότατος τῶν Ἑλλήνων ἐλεγειακῶν ποιητῶν.

ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1852. Νομικὸς, ἱστορικὸς καὶ λαογράφος. Ἐγένετο Ἀκαδημαϊκός. Ἀπέθανε τὸ 1942. Ἔργα του : Α') Ἱστορικά : «Ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας», «Μνημεῖα τῆς ἱστορίας τῶν Ἀθηνῶν», «Ἀναδρομὰς», κ. ἄ. Β') Διηγήματα : «Διηγήματα», «Ἀθηναϊκὰ διηγήματα», «Ἡ Κυρὰ Τρισεύγενη» κ. ἄ. Γ') Δράματα : «Τὸ παιδομάζωμα», «Ἡ Νεράϊδα τοῦ Κάστρου», «Μῦθοι» κλπ.

ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ ΑΝΔΡΕΑΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1866 εἰς τὰ Λεχαινὰ τῆς Ἠλείας καὶ ἀπέθανε τὸ 1922 εἰς τὸ Ἀμαρούσιον. Ὑπηρέτησεν ὡς ἰατρός εἰς τὸ ἑμπορικὸν ναυτικὸν καὶ κατόπιν ὡς στρατιωτικὸς ἰατρός. Ἔργα του : «Ἀρχαιολόγος», «Διηγήματα», «Δυσερῆ», «Ζητιάνος», «Δόγια τῆς Πλώρης» κ. ἄ. Εἶναι εἷς τῶν καλυτέρων διηγηματογράφων

μας. Είς τὰ διηγήματά του μᾶς παρουσιάζεται τελειος ζωγράφος τῆς ἑλληνικῆς φύσεως καὶ ζωῆς.

ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ

Ἑλλην λόγιος καὶ παιδαγωγός. Ἐγεννήθη εἰς τὸ Μυριόφυτον τῆς Θράκης κατὰ τὸ 1858. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὰ ἐγκύκλια μαθήματα. Ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς Ἀθήνας, ὅπου ἐσπούδασε τὴν φιλολογίαν. Ἀκολούθως μετέβη εἰς Γερμανίαν, ὅπου ἐσπούδασε παιδαγωγικὴν καὶ φιλοσοφίαν. Ὑπηρετήσεν ὡς ὑπάλληλος τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, καθηγητῆς τοῦ Ὁδείου καὶ τῆς Δραματικῆς Σχολῆς, καθηγητῆς καὶ Διευθυντῆς τοῦ Διδασκαλείου τοῦ Ἀρσακείου. Ἐγραψε καὶ μετέφρασε πλεῖστα παιδαγωγικά καὶ λογοτεχνικά ἔργα, διηγήματα, ἄρθρα, μελέτας αἰσθητικᾶς, φιλοσοφικᾶς, παιδαγωγικᾶς, παιδικὰ διηγήματα καὶ διαλόγους. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις (1928).

ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ ΚΩΣΤΑΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συρράκον τῆς Ἠπείρου τὸ 1868 καὶ ἀπέθανεν εἰς Ἄρταν τὸ 1894. Ἐνῶ ἀκόμη ἦτο μαθητῆς τοῦ Γυμνασίου Ἰωαννίνων ἐδημοσίευσεν τὸ ποίημα «*Σμαὶ τοῦ Ἄδου*», εἰς τὸ ὁποῖον ἐξύμνει τοὺς ἥρωας τῆς Ἐπαναστάσεως. Καταδιωχθεὶς ἔφυγεν εἰς Ἀθήνας ἔνθα ἔζησε βίον πλήρη στερήσεων. Εἰργάσθη ὡς στοιχειοθέτης. Παρ' ὅλας τὰς στερήσεις τοῦ ἔγραψε καὶ ἐδημοσίευσεν τὰ ἐξῆς ἔργα : Α') Ποιήματα : «*Ὁ Καλόγηρος τῆς Κλείσουρας τοῦ Μεσολογγίου*», «*Τὰ ἀγροτικά*», «*Ὁ Τραγουδιστῆς τοῦ χωριοῦ καὶ τῆς στάνης*» κ. ἄ. Β') Πεζὰ : «*Τὰ μάρομαρα*», «*Τὰ χαλάσματα*», «*Τὸ Πανηγύρι τῆς Καστορίτσας*» κ. ἄ.

ΚΥΡΟΥ ΑΧΙΛΛΕΥΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1898 εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐσπούδασε φυσικομαθηματικά εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν. Ἐνωρίτατα ὁμῶς ἐτράπη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ ἀπὸ τοῦ 1918 διευθύνει τὴν καθημερινὴν ἐφημερίδα «Ἐστία». Ἦσχυρήθη ἐπίσης καὶ εἰς τὴν λογοτεχνίαν. Ἔργα του : «*Στὰ ὄπλα λεβεντιά*» (δρᾶμα), «*Τὰ ὄνειρα*» (διηγήματα), «*Ὁ Δομήνικος Θεοτοκόπουλος*», «*Βασίλισσα Ὀλγα*» (τὸ ἀντιτορπιλικόν), «*Σκλαβωμένοι νικητές*», «*Ἡ Ἑλλὰς ἔδωσε τὴν νίκην*», «*Βησσαρίων ὁ Ἑλλήν*» κ. ἄ.

ΛΥΚΟΥΔΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

Ἐγεννήθη τὸ 1849 εἰς τὸ Ναύπλιον καὶ ἀπέθανε τὸ 1924 εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἦτο δικαστὴς καὶ νομικὸς σύμβουλος τοῦ Κράτους. Τὰ κυριώτερα λογοτεχνικὰ ἔργα του εἶναι : «*Κίμων Ἀνδρεάδης*», «*Τὸ σπιτάκι τοῦ γυαλοῦ*», «*Διηγήματα*», «*Γύρω ἀπὸ τὸν τόπον μας*», «*Ψαράδικες ἱστορίες*» κ. ἄ. Ἔγραψε καὶ νομικὰ ἔργα.

ΜΑΝΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1869 καὶ ἀπέθανεν εἰς Λαγκαδᾶν Θεσσαλονίκης τὸ 1913. Ὑπῆρξε πολιτικός, διακριθεὶς διὰ τὸν ἀγνὸν πατριωτισμὸν του καὶ δόκιμος ποιητής. Ἔργα του : «*Λόγια τῆς καρδιάς*» (ποιητικὴ συλλογή), ὡς καὶ πλεῖστα ποιήματα δημοσιευθέντα εἰς τὴν φιλολογικὴν «Ἐστίαν». Μετέφρασε λίαν δοκίμως τὴν Ἀντιγόνην τοῦ Σοφοκλέους πολλακίς παιχθεῖσαν ἀπὸ σκηνῆς.

ΜΑΡΤΙΝΕΛΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς Κέρκυραν τὸ 1836 καὶ ἀπέθανε τὸ 1896. Ἔσπούδασεν εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἔργα του : «*Ἡρώες Μαυροβουνίου*», «*Τραγούδια*», «*Ἐθνικαὶ εἰκόνες*» κ. ἄ.

ΜΕΛΑΣ ΛΕΩΝ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸ 1812 καὶ ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1879. Ἔσπούδασεν εἰς τὴν Εὐρώπην νομικὰ καὶ διετέλεσε καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου καὶ Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας. Ἔργα του : «*Γεροστάθης*», «*Ὁ μικρὸς Πλούταρχος*» καὶ ἄλλα.

ΜΕΛΑΣ ΣΠΥΡΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Ναύπακτον τὸ 1883. Πολὺ νέος ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, τὴν λογοτεχνίαν καὶ τὸ θέατρον. Ἀπὸ τοῦ 1935 εἶναι Ἀκαδημαϊκός. Ἔργα του : Α') Πεζὰ : «*Πολεμικαὶ σελίδες*», «*Τὰ Ταξίδια μου*», «*Ὁ Μιαούλης*», «*Ὁ Γέρος τοῦ Μωριᾶ*». κ. ἄ. Β') Θεατρικά : «*Ὁ γιὸς τοῦ Ἰσκιου*», «*Τὸ Κόκκινο πονκάμισο*», «*Μιὰ νύχτα μιὰ ζωὴ*», «*Ὁ Μπαμπᾶς ἐκπαιδεύεται*», κ. ἄ. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1948 ἐκδίδει τὸ φιλολογικὸν περιοδικὸν «*Ἑλληνικὴ Δημοουργία*».

ΜΕΝΑΡΔΟΣ ΣΙΜΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς Κύπρον τὸ 1872 καὶ ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1933. Ἔσπούδασε φιλολογίαν εἰς Ἀθήνας καὶ Ὁξφόρδην καὶ διετέλεσε καθηγητῆς τῆς Κλασσικῆς φιλολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν καὶ Ἀκαδημαϊκός. Ἔργα του : «*Ἱστορία τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Λογοτεχνίας*», τοῦ Ἄγγλου Μώρρου (μετάφρασις), «*Στέφανος*», (μεταφράσεις ἀρχαίων Ἑλληνικῶν ποιημάτων), «*Ἐπιγράμματα*» κ. ἄ.

ΜΟΣΧΟΣ

Βουκολικὸς ποιητής. Ἐγεννήθη εἰς τὰς Συρακούσας καὶ ἤκμασε τὸν Βον π. Χ. αἰῶνα. Ἀπὸ τὰ ποιήματά του ἐσώθησαν ἐλάχιστα καὶ μερικὰ ἀποσπάσματα. Πλήρη ἐσώθησαν τὰ ποιήματα : «*Ἐπιτάφιος τοῦ Βίωνος*», «*Ἐυρώπη*».

ΜΩΡΑΪΤΙΔΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1850 εἰς τὴν Σκίαθον καὶ ἀπέθανε τὸ 1929. Ἔσπούδασε φιλολογίαν καὶ κατέγινεν εἰς τὴν δημοσιογραφίαν. Ἦτο πολὺ φιλόθρησκος καὶ ἠγάπα τὰς ἑλληνικὰς χριστιανικὰς παραδόσεις. Ἔγραψε πολλὰ διηγήματα καὶ περιγραφάς. Τὰ κυριώτερα ἔργα του εἶναι : «*Μὲ τοῦ Βοριά τὰ Κύματα*», τόμοι 6, «*Διηγήματα*» τόμοι 6 κ. ἄ.

ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ πατέρα Ζακύνθιον τὸ 1867. Ἐπεράτωσε τὰς γυμνασιακὰς σπουδὰς του εἰς τὴν Ζάκυνθον καὶ παρηκολούθησε φυσικομαθηματικὰ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Ἀπὸ τοῦ 1887 ἀφωσιώθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν. ἔγραψε 40 περίπου τόμους μυθιστορημάτων, διηγημάτων, θεατρικῶν ἔργων καὶ κωμωδιῶν. Πολλὰ του ἔργα μετεφράσθησαν εἰς διαφόρους γλώσσας. Ἀπὸ τοῦ 1931 εἶναι μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

ΠΑΛΑΜΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὰς Πάτρας τὸ 1859 ἐκ γονέων Μεσολογγιῶν καὶ ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1943. Θεωρεῖται ὡς ὁ μεγαλύτερος ποιητῆς τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Διετέλεσεν ἐπὶ πολ-

λά ἔτη Γραμματεὺς τοῦ Πανεπιστημίου καὶ ἀπὸ τοῦ 1926 Ἀκαδημαϊκός. Ἔγραψε ποιήματα καὶ πεζά. Ἔργα του : Α') Ποιητικά : «*Τραγούδια τῆς Πατρίδος μου*», «*Ὕμνος εἰς τὴν Ἀθηνᾶν*», «*Τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου*», «*Τάφος*», «*Δωδεκάλογος τοῦ Γόφτου*», «*Ἡ φλογέρα τοῦ βασιλιᾶ*» κ. ἄ. Β') Πεζά : «*Θάνατος Παλληκαριοῦ*», «*Διηγήματα*» κ. ἄ. Γ') Δράματα : «*Τρισεύγερη*».

ΠΑΛΛΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Ἐμπορος καὶ λόγιος. Ἐγεννήθη εἰς τὸν Πειραιᾶ τὸ 1851. Ἐνεγράφη εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἀλλ' ἀπεχώρησε πολὺ ἔνωρίς καὶ μετέβη εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου ἐπέδοθη εὐδοκίμως εἰς τὸ ἐμπόριον, χωρὶς νὰ παύσῃ νὰ καλλιεργῇ καὶ τὰ γράμματα. Ἀπέθανεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν τὸ 1935. Μετέφρασεν εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν τὴν Ἰλιάδα τοῦ Ὀμήρου καὶ τὴν Καινὴν Διαθήκην. Ὑπῆρξεν εἰς ἓκ τῶν μᾶλλον φανατικῶν ὑπερμάχων τῆς δημοτικῆς γλώσσης. Ἔγραψε πολλὰ πρωτότυπα ποιήματα καὶ ταξιδιωτικὰς ἐντυπώσεις.

ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σκιάθον τὸ 1851 καὶ ἀπέθανε τὸ 1911. Εἶναι εἰς ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους Ἑλληνας διηγηματογράφους. Παρηκολούθησε μαθήματα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν καὶ εἰργάσθη ὡς μεταφραστὴς εἰς διαφόρους ἡμερησίου καὶ περιοδικὰ. Περιέγραψε τὴν ζωὴν, τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τῆς Σκιάθου. Ἔργα του : Α') Μυθιστορήματα : «*Ἡ Γυφτοπούλα*», «*Οἱ ἔμποροι τῶν Ἐθνῶν*». Β') Διηγήματα : «*Χριστογενεσιάζικα*», «*Πρωτοχρονιάτικα*», «*Πασχαλινά*», «*Ἡ Φόνισσα*» κ. ἄ.

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ

Ἐγεννήθη εἰς Χάσκιοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ 1867 καὶ ἀπέθανε τὸ 1906. Διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη διδασκάλισσα. Ἐδημοσίευσεν εἰς περιοδικὰ διηγήματα, ποιήματα καὶ χρονογραφήματα, εἰς ἰδιαιτέρους δὲ τόμους τὰ ἑξῆς : «*Λεομὲς Διηγμάτων*» καὶ «*Περιπέτεια μίᾳς διδασκαλίσης*».

ΠΟΛΕΜΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1862 καὶ ἀπέθανε τὸ 1920. Ὑπηρέτησεν ἐπὶ ἔτη ὡς ὑπάλληλος τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας

καί ὡς γραμματεὺς τῆς Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν. Τὰ ποιήματά του διακρίνονται διὰ τὴν διαύγειαν καὶ ἀπλότητά των. Ἔργα του ποιητικά : «Ποιήματα», «Χειμῶνανθοί», «Ἀλάβαστρα», «Παλιὸ βιολί», «Σπασμένα μάρμαρα» κ. ἄ. Δράματα : «Τραγουδιστής», «Βασιλεὺς ἀνήλιαγος», «Μιά φορὰ κι ἓνα καιρό», κ. ἄ. Μετέφρασε καὶ τὰ «Εἰδύλλια τοῦ Θεοκρίτου».

ΠΟΛΙΤΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὰς Καλάμας τὸ 1852 καὶ ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1921. Ἔσπούδασεν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ καὶ ἔπειτα ἐν Γερμανίᾳ. Τὸ 1890 διωρίσθη καθηγητὴς τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν. Εἶναι ὁ πρῶτος ἀσχοληθεὶς συστηματικῶς εἰς τὴν ἑλληνικὴν λαογραφίαν. Ἔργα του : «Ἐκλογαὶ ἀπὸ τραγούδια τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ», «Μελέτη ἐπὶ τοῦ βίου τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων», «Νεοελληνικὴ Μυθολογία», *Παροιμίαι* καὶ ἄλλα.

ΠΟΡΙΩΤΗΣ Ν.

Ἕλλην λόγιος (1870) ἐκ Καλλιπόλεως τῆς Θράκης. Εἰργάσθη ἐν Σμύρνῃ καὶ Ἀθήναις εἰς ἐφημερίδας καὶ περιοδικά. Κατετάχθη εἶτα εἰς τὸ πολεμικὸν ναυτικόν. Μετέφρασεν ἀρχαῖα καὶ ξένα θεατρικὰ ἔργα. Συνέβαλεν εἰς τὴν ἀπὸ σκηνῆς καὶ ἐν τῇ λογοτεχνίᾳ προαγωγὴν τῆς δημοτικῆς γλώσσης.

ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ

Ἐγεννήθη τὸ 1850 εἰς τὴν Σίφνον καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ τὸ 1935. Ἔσπούδασε φιλολογίαν καὶ διετέλεσε βουλευτὴς καὶ Ἀκαδημαϊκός. Ἔργα του : Α') Ποιήματα : «Ποιήματα παλαιὰ καὶ νέα», «Ποιήματα», «Ἐμπρὸς στὸ Ἄπειρο». Β') Δράματα : «Ὁ Ρήγας», «Ἡ κόρη τῆς Δήμου» κ. ἄ. Γ') Μεταφράσεις : «Φάουστ» τοῦ Γκαίτε καὶ ἄλλα.

ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Π.

Φιλῶλογος - Παιδαγωγός. Ἐγεννήθη εἰς Ἐλαφότοπον Ζαγορίου κατὰ τὸ 1865. Ἔσπούδασεν εἰς τὴν Ζωσιμαίαν Σχολὴν Ἰωαννίνων. Ὑπηρετήσεν καθηγητὴς καὶ Γυμνασιάρχης εἰς τὰ γυμνάσια Ρόδου, Κορυτσᾶς καὶ Σερρών. Διηύθυνε τὴν παιδείαν τῆς Ἠπείρου μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν. Ἐχρημάτισεν Ἐκπαιδευτι-

κός Σύμβουλος και Διευθυντής Διδασκαλείων. Ἡρμήνευσε ἀρχαίους συγγραφεῖς κ.λ.π.

ΣΚΙΠΗΣ ΣΩΤΗΡΗΣ

Λογοτέχνης και Ἀκαδημαϊκός. Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὸ 1881, κατήγετο δὲ ἀπὸ σουλιωτικὴν οἰκογένειαν. Ἠκολούθησε ἐν Παρισίοις μαθήματα αἰσθητικῆς και λογοτεχνίας, ἔγραψε και ἐδημοσίευσε ποιητικὰς συλλογὰς, μετάφρασιν τοῦ Ἡσιόδου και ξένων ποιητῶν και δράματα.

ΣΟΛΩΜΟΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Ζάκυνθον τὸ 1798 και ἀπέθανεν ἐν Κερκύρᾳ τὸ 1857. Ἐσπούδασε νομικὰ εἰς Ἰταλίαν ἀλλ' ἀφωσιώθη εἰς τὴν ποίησιν. Ἔργα του : « Ὑμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν », « Ὁδὴ εἰς τὸν θάνατον τοῦ Λόρδου Μπάϊρον », « Ἡ Φαρμακωμένη », « Ὁ Λάμπρος » κ. ἄ. Ὁ Σολωμὸς θεωρεῖται ὡς ὁ κορυφαῖος τῶν ποιητῶν τῆς νέας Ἑλλάδος και εἶναι ὁ Ἐθνικός μας ποιητής.

ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ ΣΤΕΛΙΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς Σμύρνην τὸ 1887. Ἴατρος και ποιητής. Διατελεῖ νῦν καθηγητῆς τοῦ Ὀδοντιατρικοῦ Σχολείου τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Λογοτεχνικὰ ἔργα του : « Ἰάδες αὔραι », « Συμφωνίες », « Ὅταν φεύγουν οἱ ἄρρες » και ἄλλα.

ΤΑΝΤΑΛΙΔΗΣ ΗΛΙΑΣ

Ἐγεννήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ 1818 και ἀπέθανε τὸ 1876. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν Πατριαρχικὴν Σχολὴν και εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Εἰργάσθη ὡς καθηγητῆς ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τῆς Χάλκης. Ἔργα του « Παίγνια ἢ ποιήματα », « Ἰδιωτικὰ σιχυρορήματα » και ἄλλα.

ΤΣΑΤΣΟΣ Κ.

Κατάγεται ἀπὸ τὴν Εὐρυτανίαν. Καθηγητῆς τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Δικαίου ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν· λογογράφος· λογοτέχνης. Ἔγραψεν ἐπιστημονικὰ ἔργα. Διετέλεσε ἐπανειλημμένως ὑπουργός.

ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΣ Γ.

Ἰθνηαῖος δημοσιογράφος - λογοτέχνης - θεατρικός - συγγραφεὺς - ἱστορικός μελετητῆς (1871 - 1923). Ἔργα του: «Ἡ Βασίλισσα τοῦ Σαββᾶ», «Γυναῖκες τοῦ Βυζαντίου», «Ἀπὸ τὰ πεδία τοῦ πολέμου» κλπ.

ΧΡΙΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ ΧΡΙΣΤΟΣ

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Σούλι Χριστοβασίλη τῆς Ἡπείρου τὸ 1863 καὶ ἀπέθανεν εἰς τὰ Ἰωάννινα τὸ 1937. Ἔζησεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Πατρίδος του ἐπέστρεψεν εἰς Ἰωάννινα ὅπου εἰργάσθη ὡς δημοσιογράφος. Ἔργα του: Α') Διηγήματα: «Τῆς Στάνης», «Τῆς ξενιτειᾶς», «Τοῦ βουνοῦ καὶ τοῦ κάμπου» κ. ἄ. Β') Δράματα: «Ἀγῶνες τοῦ Σουλίου», «Γιὰ τὴν τιμὴ» καὶ ἄλλα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ
ΚΑΤΑ ΣΥΛΛΟΓΑΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

Α) Ἐλήφθησαν ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ κ. Ν. Α. Κοντοπούλου.

	Σελίς
1. Ὁ Λουμπαδιάρης, <i>Δ. Καμπούρογλου</i>	20
2. Τὸ ξωκλήσι τῶν σκλάβων (ποίημα), <i>Γ. Δροσίνη</i>	27
3. Ἐπιτάφιος, <i>Ἀλ. Μωραϊτίδη</i>	36
4. Πάσχα, <i>Α. Μωραϊτίδη</i>	39
5. Ἀρχαῖαι Ἑλληνίδες, <i>Ν. Α. Κοντοπούλου</i>	57
6. Ἡ Ἅγια Τράπεζα (ποίημα), <i>Γ. Δροσίνη</i>	61
7. Τὸ κυπαρίσσι, (λαϊκὴ παράδοσις), (Συλλογὴ ὑπὸ <i>Ν. Γ. Πολίτου</i>) .	62
8. Ἀπὸ τὴν κατάληψιν τῶν Ἰωαννίνων, <i>Χ. Ἀννίνου</i>	80
9. Τὸ σύνθημα (ποίημα), <i>Σ. Σκίπη</i>	90
10. Διάκος, <i>Σπ. Μελά</i>	92
11. Μόνον Ἕλληνας, <i>Ν. Α. Κοντοπούλου</i>	95
12. Ροῦπελ, <i>Χρ. Π. Ζαλοκώστα</i>	99
13. Ἡ 28 Ὀκτωβρίου 1941, <i>Ἀχ. Κύρου</i>	103
14. Ὕμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν, <i>Δ. Σολωμοῦ</i>	108
15. Ἀπὸ τὸ φλογοστρόβιλο, <i>Ἐμμ. Λυκούδη</i>	121
16. Φύλαξ τοῦ λοιμοκαθαρητηρίου, <i>Ἀλ. Παπαδιαμάντη</i>	130
17. Χωρισμός (ποίημα) <i>Ἀλεξ. Πάλλη</i>	138
18. Ἴππικοὶ ἀγῶνες ἐν Ἡλείᾳ, <i>Α. Καρκαβίτσα</i>	144
19. Ὁ πρόσκοπος Ἀλέξανδρος, <i>Ν. Α. Κοντοπούλου</i>	149
20. Ἕνας λαμπρὸς φίλος, <i>Ν. Κοντοπούλου</i>	177
21. Τὸ φυλαχτό μου (ποίημα), <i>Στ. Σπεράντζα</i>	187
22. Τὰ ἔργα τῆς λίμνης τῶν Γιαννιτσῶν, <i>Ν. Α. Κοντοπούλου</i>	198
23. Εἰς τὰ Δωδεκάνησα, <i>Ἐμμ. Λυκούδη</i>	201
24. Στὸ ἱερό νησί τῶν ἀρχαίων, <i>Ν. Α. Κοντοπούλου</i>	208

Β) Ἐλήφθησαν ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ κ. Π. Σαμάρρα.

1. Πρὸς τὸν Θεὸν (ποίημα), <i>Ἀρ. Προβελεγγίου</i>	11
2. Ὁ Ἅγιος Νικόλαος, <i>Ν. Γ. Πολίτου</i>	15
3. Χριστούγεννα (ποίημα), <i>Κ. Κρυστάλλη</i>	31
4. Προπέρσινα Χριστούγεννα, <i>Κ. Κρυστάλλη</i>	32

	Σελίς
5. Ὡς πότε (ποίημα) <i>Καλλίνου</i> , μετάφρ. <i>Σ. Μενάνδρου</i>	50
6. Τραγούδι κλέφτικο (ποίημα), <i>Κ. Κρυστάλλη</i>	63
7. Σπαθόγιαννος, <i>Α. Καρκαβίτσα</i>	64
8. Ὁ Κανάρης (ποίημα), <i>Γ. Μαρτινέλη</i>	74
9. Ἡ πνευματική Διαθήκη τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, <i>Σπ. Μελά</i>	78
10. Τὰ χαιρετίσματα, <i>Ἄλ. Παπαδοπούλου</i>	113
11. Ἀληθινὸ παραμῦθι, <i>Ἄργ. Ἐφταλιώτη</i>	116
12. Ἀνδρέας Συγγρός, <i>Γρ. Ξενοπούλου</i>	141
13. Δροσιά καὶ δάκρυ (ποίημα), <i>Γ. Δροσίνη</i>	143
14. Τὰ μικρὰ φέρουν τὰ μεγάλα (ποίημα), <i>Γ. Βιζυηνοῦ</i>	155
15. Ὁ Ἀττικὸς οὐρανός, <i>Γρ. Ξενοπούλου</i>	159
16. Πρωτοβρόχι (ποίημα), <i>Γ. Δροσίνη</i>	163
17. Ἡ τρυγὸνα, <i>Στ. Γρανίτσα</i>	168
18. Ὁ κορδαλὸς (ποίημα), <i>Γ. Βιζυηνοῦ</i>	170
19. Ἡ κυνηγημένη πέρδικα, <i>Χρ. Χριστοβασίλη</i>	172
20. Τὸ σταφύλι (ποίημα) <i>Γ. Δροσίνη</i>	176
21. Στεριά καὶ θάλασσα (ποίημα), <i>Μόσχου</i> , (μετάφρ. <i>Γ. Δροσίνη</i>)	181
22. Τὸ λιμάνι τῆς πατρίδος μου (ποίημα), <i>Ἄρ. Προβελεγγίου</i>	182
23. Κουπί καὶ τιμόνι (ποίημα), <i>Ἰ. Πολέμη</i>	183
24. Ἀπὸ τὰς παλαιὰς Ἀθήνας, <i>Δημ. Καμπούρογλου</i>	188
25. Τὸ Ἅγιον Ὄρος, <i>Α. Μωραϊτίδη</i>	195
26. Τὸ χωριὸ μας (ποίημα), <i>Γ. Δροσίνη</i>	213

Γ) Ἐλήφθησαν ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ κ. Χαριλάου Δημητρακοπούλου.

1. Ἡ κατείδωλος πόλις τῶν Ἀθηνῶν ἐκχριστιανίζεται, <i>Χ. Δημητρακοπούλου</i>	12
2. Τὸ Τίμιο ξύλο, <i>Γ. Μ. Δαμβέργη</i>	17
3. Ὁ Ἀκάθιστος Ὕμνος καὶ ἡ ἱστορία του, <i>Χ. Δημητρακοπούλου</i>	28
4. Ἡ Πατρίδα (ποίημα), <i>Γ. Δροσίνη</i>	45
5. Ἡ ἀφοσίωσις στοὺς νόμους τῆς Πατρίδος (Πλάτ. Κρίτων), <i>Α. Μελά</i>	46
6. Χρυσαὶ σελίδες τῆς ἱστορίας μας, Ἡροδότου, διασκευὴ ὑπὸ <i>Χ. Δημητρακοπούλου</i>	51
7. Τὰ ἑλληνικὰ ὀλοκαυτώματα συνεχίζονται, <i>Χ. Δημητρακοπούλου</i>	70
8. Ὁ Πυρπολητής, <i>Ἄρ. Κουρτίδου</i> , διασκευὴ <i>Χ. Δημητρακοπούλου</i>	75
9. Ὁ νεκρὸς καὶ ἡ σημαία, <i>Ν. Ποριώτη</i>	79
10. Ἡ ἐποποιία τοῦ Κιλκίς, <i>Γ. Τσοκοπούλου</i>	85
11. «Ὅχι!» 28 Ὀκτωβρίου, <i>Γρ. Ξενοπούλου</i>	88
12. Ἐμπρός (ποίημα), <i>Κ. Παλαμᾶ</i>	91
13. Συνεχίζονται οἱ ναυτικὲς παραδόσεις μας, <i>Χ. Δημητρακοπούλου</i>	97
14. Γιατὶ ἐπολεμήσαμε, <i>Κ. Τσάτσου</i>	107
15. Οἱ δύο πτωχοί, (ποίημα), <i>Γ. Δροσίνη</i>	119

	Σελίς
16. Φιλοστοργία πελαργοῦ, <i>Ἄρ. Κουρετίδου</i>	127
17. Ἡ φαλιά (ποίημα), <i>Ν. Δαμιανοῦ</i>	129
18. Ἡ ἱστορία τοῦ Προσκοπισμοῦ, <i>Χ. Δημητρακοπούλου</i>	147
19. Οἱ χωριανοὶ (ποίημα), <i>Γ. Ἀθάνα</i>	156
20. Τὸ τραγοῦδι τοῦ ἡλίου, <i>Κ. Μάνου</i>	161
21. Ὁ πρῶτος ἄγγελος τῆς ἀνοίξεως, <i>Στ. Γρανίτσα</i>	164
22. Ὁ κοῦκος (ποίημα), <i>Ἡλ. Τανταλίδου</i>	167
23. Ἡ ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἡ πολυχιλιετὴς ἱστορία αὐτῆς, <i>Χ. Δημητρακοπούλου</i>	191
24. Εἰκόνες ἀπὸ τὴν κοιλάδα τῶν Τεμπῶν, <i>Α. Σακελλαρίου</i>	196
25. Ἡ ἔνωσις τῆς Δωδεκανήσου, <i>Χ. Δημητρακοπούλου</i>	206

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Α') Από την θρησκευτικὴν ζωὴν.

Σελίς

✓	1. Πρὸς τὸν Θεὸν (ποίημα), Ἄρ. Προβελεγγίου	11
✓	2. Ἡ κατείδωλος πόλις τῶν Ἀθηνῶν ἐκχριστιανίζεται, Χ. Δημητρακοπούλου	12
—	3. Ὁ Ἅγιος Νικόλαος, Ν. Γ. Πολίτου.	15
—	4. Τὸ Τίμιο Ξύλο, Ἰ. Μ. Δαμβέργη	17
—	5. Ὁ Λουμπαρδιάρης, Δημ. Γρ. Καμπούρογλου.	20
—	6. Τὸ Ξωκλήσι τῶν σκλάβων (ποίημα), Γ. Δροσίνη	27
—	7. Ὁ Ἀκάθιστος ὕμνος καὶ ἡ ἱστορία του, Χ. Δημητρακοπούλου	28
—	8. Χριστούγεννα (ποίημα), Κ. Κρυστάλλη	31
—	9. Προπέρινα Χριστούγεννα, Κ. Κρυστάλλη	32
—	10. Ἐπιτάφιος, Ἄλεξ. Μωραϊτίδου	36
—	11. Πάσχα, Ἄλεξ. Μωραϊτίδου	39

Β') Από τὴν ἐθνικὴν ζωὴν.

—	12. Ἡ πατρίδα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	45
—	13. Ἡ ἀφοσίωσις στοὺς νόμους τῆς Πατρίδος, Πλάτωνος Κρίτων ὕπὸ Λ. Μελά	46
—	14. Ὡς πότε (ποίημα), Καλλίνου μετάφρ. ὑπὸ Σίμ. Μενάρδου	50
—	15. Χρυσαὶ σελίδες τῆς ἱστορίας μας, Ἡροδότου, διασκευὴ ὑπὸ Χ. Δημητρακοπούλου	51
—	16. Ἀρχαῖαι Ἑλληνίδες, Ν. Α. Κοντοπούλου.	57
—	17. Ἡ Ἅγια Τράπεζα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	61
—	18. Τὸ κυπαρίσσι (λαϊκὴ παράδοσις) (συλλ. Ν. Γ. Πολίτου)	62
—	19. Τραγοῦδι κλέφτικο (ποίημα), Κ. Κρυστάλλη	63
—	20. Σπαθόγιαννος, Ἄνδρ. Καρκαβίτσα	64
—	21. Τὰ ἑλλην. ὀλοκαυτώματα συνεχίζονται, Χ. Δημητρακοπούλου	70
—	22. Ὁ Κανάρης (ποίημα), Γ. Μαρτινέλη	74
✓	23. Ὁ πυρπολητής, Ἄρ. Κουρτίδου, διασκευὴ Χ. Δημητρακοπούλου	75
—	24. Ἡ πνευματικὴ διαθήκη τοῦ Θ. Κολοκοτρώνη, Σπ. Μελά	78
—	25. Ὁ νεκρὸς καὶ ἡ σημαία, Ν. Ποριώτη	79
—	26. Ἀπὸ τὴν κατάληψιν τῶν Ἰωαννίνων, Χ. Ἀννίνου	80
—	27. Ἡ ἐποποιία τοῦ Κιλκίς, Γ. Τσοκοπούλου	85
—	28. «Ὅχι» 28 Ὀκτωβρίου, Γηγγ. Ξενοπούλου	88
—	29. Τὸ σύνθημα (ποίημα), Σωτ. Σκίπη	90
—	30. Ἐμπρὸς (ποίημα). Κ. Παλαμᾶ	91

	Σελίς
31. Διᾶκος, Σπ. Μελά	92
32. Μόνον Ἕλληνες, Ν. Α. Κοντοπούλου	95
33. Συνεχίζονται οἱ ναυτικῆς παραδόσεις μας, Χ. Δημητράκο- πούλου	97
34. Ροῦπελ, Χρ. Π. Ζαλοκώστα	99
35. Ἡ 28ῆ Ὀκτωβρίου 1941, Ἀχ. Κύρου	103
36. Γιατὶ ἐπολεμήσαμε, Κ. Τσάτσου.	107
37. Ὕμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	108

Γ') Ἀπὸ τὴν οἰκογενειακὴν ζωὴν.

38. Τὰ χαιρετίσματα, Ἀλ. Παπαδοπούλου	113
39. Ἀληθινὸ παραμῦθι, Ἀργ. Ἑφταλιώτῃ	116
40. Οἱ δύο πτωχοὶ (ποίημα), Γ. Δροσίνῃ	119
41. Ἀπὸ τὸ φλογοστρόβιλο, Ἐμμ. Λυκούδη	121
42. Φιλοστοργία πελαργοῦ, Ἀρ. Κουρετίδου	127
43. Ἡ φωλιά (ποίημα), Ν. Δαμιανοῦ	129
44. Φύλαξ τοῦ λοιμοκαθαρητηρίου, Ἀλ. Παπαδιαμάντη	130
45. Χωρισμὸς (ποίημα), Ἀλ. Πάλλη	138

Δ') Ἀπὸ τὴν κοινωνικὴν ζωὴν.

46. Ἀνδρέας Συγγρός, Γρηγ. Ξενοπούλου	141
47. Δροσιὰ καὶ δάκρυ (ποίημα), Γ. Δροσίνῃ	143
48. Ἴπποκλι ἀγῶνες ἐν Ἡλείᾳ, Ἀνδρ. Καρκαβίτσα	144
49. Ἡ ἱστορία τοῦ προσκοπισμοῦ, Χ. Δημητράκοπούλου	147
50. Ὁ πρόσκοπος Ἀλέξανδρος, Ν. Α. Κοντοπούλου	149
51. Τὰ μικρὰ φέρνουν τὰ μεγάλα (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	155
52. Οἱ χωριανοὶ (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	156

Ε') Ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν φύσιν καὶ τὴν ἐν αὐτῇ ζωὴν.

53. Ὁ Ἀττικὸς οὐρανός, Γρηγ. Ξενοπούλου	159
54. Τὸ τραγοῦδι τοῦ ἡλίου (ποίημα), Κ. Μάνου	161
55. Πρωτοβρόχι (ποίημα), Γ. Δροσίνῃ	163
56. Ὁ πρῶτος ἄγγελος τῆς ἀνοιξέως, Στεφ. Γρανίτσα	164
57. Ὁ κοῦκος (ποίημα), Ἡλ. Τανταλίδου	167
58. Ἡ τρυγὸνα, Στεφ. Γρανίτσα	168
59. Ὁ κορυδαλός (ποίημα), Γ. Βιζυηνοῦ	170
60. Ἡ κυνηγημένη πέρδικα, Χρ. Χριστοβασίλη	172
61. Τὸ σταφύλι (ποίημα), Γ. Δροσίνῃ	176
62. Ἕνας λαμπρὸς φίλος, Ν. Α. Κοντοπούλου	177
63. Στεριά καὶ θάλασσα (ποίημα), Μόσχου μετὰφρ. ὑπὸ Γ. Δροσίνῃ	181
64. Τὸ λιμάνι τῆς πατρίδος μου (ποίημα), Ἀρ. Προβελεγγίου	182
65. Κουπὶ καὶ τιμόνι (ποίημα), Ι. Πολέμη	183

Στ') 'Από τούς έλληνικούς τόπους.

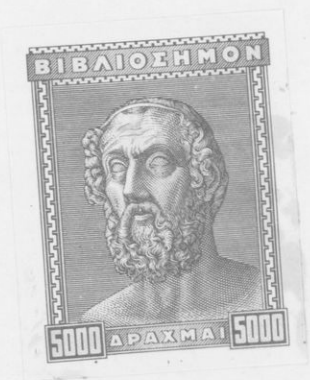
Σελις

66.	Τό φυλαχτό μου (ποίημα), Στ. Σπεράντζα	187
67.	'Από τās παλαιάς 'Αθήνας, Δημ. Γρ. Καμπούρογλου.	188
68.	'Η 'Ακρόπολις τών 'Αθηνών και ή πολυχιλιετής ιστορία αὐ- της, Χ. Δημητρακοπούλου	191
69.	Τό "Άγιον Όρος, Α. Μωραϊτίδου	195
70.	Εικόνας ἀπό τήν κοιλάδα τών Τεμπών, 'Αν. Σακελλαρίου	196
71.	Τά έργα τής λίμνης τών Γιαντισῶν, Ν. Α. Κοντοπούλου	198
72.	Είς τὰ Δωδεκάνησα, Έμμ. Λυκούδη	201
73.	'Η Ένωσις τής Δωδεκανήσου, Χ. Δημητρακοπούλου	206
74.	Στό ιερό νησί τών 'Αρχαίων, Ν. Α. Κοντοπούλου	208
75.	Τό χωριό μας (ποίημα), Γ. Δροσίνη	213
	'Αλφαβητικὸς ἐρμηνευτικὸς πίναξ λέξεων και πραγμάτων	215
	Βιογραφικὸς πίναξ τών συγγραφέων τών ἀναγνωσμάτων	225
	Περιεχόμενα κατὰ συλλογὰς συγγραφέων	235
	Πίναξ τών περιεχομένων	238

Η εικονογράφησης τοῦ βιβλίου ὀφείλεται εἰς τὸν ζωγράφον
κ. ΑΓ. ΑΣΤΕΡΙΑΔΗΝ

Τὰ ἀντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τὸ κάτωθι βιβλιοσήμον εἰς ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος αὐτῶν καὶ εἰς ἔνδειξιν τῆς τιμῆς λιανικῆς πωλήσεως ἑκάστου ἀντιτύπου.

Ἐντίτυπον στερούμενον τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται κλεψίτυπον. Ὁ διαθέτων, πωλῶν ἢ χρησιμοποιοῦν αὐτὸ διώκεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 7 τοῦ νόμου 1129 τῆς 15/21 Μαρτίου 1946 (Ἐφ. Κυβ. 1946 Α 108).

ΕΚΔΟΣΙΣ Α', 1950 (VI) — ΑΝΤΙΤΥΠΑ 105.000

ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ ΙΩ. Γ. ΓΚΟΥΦΑ

80

Εν) Από τους Ελληνικούς τόπους.

	Σελίς
66. Το μολυβέ μου (ποίημα) Γ. Τριανταφύλλου	107
67. Από τους παλιούς Αθήνας από Γ. Κοτσιμάνη	108
68. Η Αθήνα από τον παλιό Πάρισι (ποίημα) Γ. Τριανταφύλλου	109
69. Το Άγιον Όρος Α. Δαλακωνίδης	110
70. Ο Πάρισις, μνηστικός λόγιος ομιλητής του Νικηφόρου Κωνσταντίνου	111
71. Ο Πάρισις από την Αθήνα (ποίημα) Γ. Τριανταφύλλου	112
72. Η Γενική της Αμελικανόπου, Χ. Δαλακωνίδης	113
73. Στο λιμάνι της Αθήνας Ν. Α. Κοτσιμάνης	114
74. Το γράμμά μου (ποίημα) Γ. Δαλακωνίδης	115
Αποφθέγματα Αρχαίων, κατά Μάρτυρα	116
Ποιήματα κ.τ.λ. (ποίημα) Ν. Α. Κοτσιμάνης	117
Id	118
Id	119

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ - (ΙΥ) ΠΡΩΤΑ ΣΧΟΛΙΑ

